

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (1-100. SAYILAR)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Taner SARITAŞ

Danışman: Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

TOKAT-2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ danışmanlığında hazırlamış olduğum “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (1-100. Sayılar)” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

12/06/2023

JÜRİ KABUL VE ONAY

Taner SARITAŞ tarafından hazırlanan “**Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (1-100. Sayılar)**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 22.06.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan) : Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

.....

Üye : Doç. Dr. Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emel HİSARCIKLILAR

.....

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

Dergâh'a emek verenlere...

ÖN SÖZ

Dergiler, edebiyat için daima canlılığın bir simgesi olmuştur. Yeni hikâyeler, şiirler, yazılar çoğunlukla dergilerde ilk defa okur karşısına çıkmıştır. Ayrıca yeni yazar ve şairlerin ilk vitrini, dahası şair ve yazarların yetiştiği bir mektebe dönüşmesi bakımından da dergiler edebiyat için önemli bir değerdir.

İlk sayısını Mart 1990’da okur ile buluşturan *Dergâh* dergisi de Türk edebiyatının adından söz ettirmeyi başaran dergilerinden olmuştur. Uzun yıllar istikrarlı bir biçimde çıkmaya devam eden dergide usta edebiyatçıların yanı sıra genç edebiyatçılar da sıklıkla eserlerini yayımlatmıştır. *Dergâh*’ta edebiyat ürünlerinin yanında edebi eleştiri yazıları, farklı konularda araştırma, kültür, sanat yazıları da yayımlanmıştır. Dergi toplamda 384 sayı boyunca çıkmayı başarmış ve Şubat 2022’de yayın hayatına ara verme kararı almıştır.

Dergilerle ilgili yapılan çalışmaların, dergilerin ve dergideki edebiyatçıların unutulmaması için gerekli olduğu bir gerçektir. Bu türdeki çalışmaların araştırmacılar için önemli bir kaynak teşkil ettiği de görülmektedir. Türk edebiyatının köklü dergilerinden biri olan *Dergâh* dergisi ile ilgili lisansüstü düzeyde bir çalışmanın bulunmaması bu bakımdan bir eksiklik sayılabilir.

Bu çalışma *Dergâh* dergisini 1-100. sayılar arasındaki şiir ve şairler hakkında yazılan yazıların tespiti ve değerlendirmesi yönünden ele almaktadır. Dergi hakkında lisansüstü düzeyde yapılan ilk çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır. Bu vesileyle “*Dergâh* Dergisinde Şiir Eleştirisi Yazıları (1-100. Sayılar)” adlı tez çalışmamızın araştırmacılar ve meraklıları için faydalı bir kaynak olması umudunu taşıdığımızı belirtmek isterim.

Son olarak ise çalışmanın başından itibaren desteğini daima yanımda hissettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız’a, bana çalışma sürecim boyunca anlayış gösteren aileme ve birlikte aynı süreçleri yaşadığımız ve birbirimize destek olduğumuz arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Taner SARITAŞ
Haziran 2023
Tokat

ÖZET

DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (1-100. SAYILAR)

Sarıtaş, Taner

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

Haziran 2023, ix + 159 sayfa

Dergiler, edebiyatın canlılığının ve gelişiminin en önemli göstergelerinden biridir. *Dergâh* dergisi de Mart 1990 ile Şubat 2022 arasında 384 sayı olarak çıkmış Türk edebiyatının köklü dergilerinden biri olarak dikkat çekmektedir. İlk sayısından itibaren dergide yayımlanan metinler ve dergi etrafındaki sanatçılar yukarıda sözü edilen canlılığın ve gelişimin örneklerini sunmuştur.

Dergâh dergisi; edebiyat, sanat ve kültür dergisi olarak çıkmakla birlikte merkezine daima edebiyatı almıştır. Bu çalışma *Dergâh* dergisinin 1-100. sayıları arasında yer alan özellikle şiir eleştirisi yazılarını, genel olarak da şiire ve şaire ilişkin yazıları tespit ve inceleme alanına almaktadır. Çalışmanın Giriş bölümünde derginin kuruluşu ve özellikleri ele alınmış, Birinci Bölüm’de şiire ve şaire dair yazılar beş başlık hâlinde incelenmiştir. İkinci bölümde ise derginin çalışmaya konu a-olan sayılarında yer alan şiir ve şairler hakkındaki yazılar üç ayrı başlıkta verilmiştir.

Dergâh dergisinde edebiyat ve farklı konularda pek çok yazı yazılmıştır. Dergide yeni şiirler yayımlanmış şiir ve şairler hakkında yazılar yer almıştır. Bu yazılar Türk şiirinin geneli hakkında olduğu kadar derginin yayımlandığı dönem Türk şiiri hakkında değerli yazılardır. Çalışma, dergideki şiir hakkındaki yazıların toplu olarak görülmesi yönüyle araştırmacılara bir ön kaynak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dergâh dergisi, Şiir, Şair, Eleştiri, Türk şiiri.

ABSTRACT

POETRY CRITICISM IN DERGÂH MAGAZINE (1-100. ISSUES)

Sarıtaş, Taner

Master's Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

June 2023, ix + 159 pages

Magazines are one of the most important indicators of the vitality and development of literature. *Dergâh* magazine also draws attention as one of the well-established magazines of Turkish literature, which was published as 384 issues between March 1990 and February 2022. The texts published in the magazine since its first issue and the artists around the magazine presented examples of the afore-mentioned vitality and development.

Although it was published as a literature, art and culture magazine, *Dergâh* always took literature at its center. This study covers particularly poetry criticism articles published in 1-100 issues and prose works related to poetry and the poet in general. In the Introduction part of the study, the establishment and features of the magazine are discussed, and in the First Part, the articles about poetry and poet are examined under five headings. In the Second Part, the articles about the poems and poets in the issues of the magazine are given under three separate headings.

Many articles were written on literature and different subjects in *Dergâh* magazine. New poems were published in the magazine, and there were articles about poetry and poets. These articles are valuable articles about Turkish poetry in the period when the magazine was published, as well as about Turkish poetry in general. The study will be a preliminary resource for researchers to see the articles about poetry in *Dergâh* collectively.

Keywords: Dergâh magazine, Poetry, Poet, Criticism, Turkish poetry.

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	i
İthaf	iii
Ön Söz	iv
Özet	v
Abstract	vi
İçindekiler	vii
Kısaltmalar	ix
 GİRİŞ	 1
 BÖLÜM 1: DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (1-100. SAYILAR)	
1.1. Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtımı	15
Yazıları	
1.2. Şairler Hakkında Yazılar	21
1.3. Şiir İnceleme Yazıları	28
1.4. Poetika Yazıları	33
1.5. Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar	37
1.6. Sonuç	42
 BÖLÜM 2: DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ YAZILARI LİSTESİ	
2.1. Dergi Sırasına Göre Yazılar	48
2.2. Yazar Adlarına Göre Yazılar	77
2.3. Konuya/Hakkında Yazılana Göre Yazılar	102
 KAYNAKLAR	 133
 EKLER	
Ek 1: Dergi kapağı (S. 1)	141
Ek 2: Derginin arka kapağı (S. 1)	142
Ek 3: “Orta Sayfa Sohbeti” (S. 3)	143
Ek 4: “İçindekiler” (S. 1)	144
Ek 5: “Müzik” adlı bölüm (S. 1)	145
Ek 6: “Türkçesi” adlı bölüm (S. 1)	146
Ek 7: “Okuyucu Mektupları” (S. 2)	147
Ek 8: “Okuyucu Mektupları” adlı bölümde Mustafa Kutlu’nun derginin ilk yılı münasebetiyle yazdığı yazı (S. 12)	148
Ek 9: Poetik yazılara bir örnek (S. 12)	149
Ek 10: “Satıraraları” bölümü (S. 3)	150

Ek 11: Derginin iç kısmında şiire dair bir yazı (S. 46)	151
Ek 12: Şairler hakkında yazılara bir örnek (S. 91)	152
Ek 13: “Orta Sayfa Sohbeti” adlı bölüm (S. 52)	153
Ek 14: Dönemler hakkında yazılara bir örnek (S. 34)	154
Ek 15: “Derkenar” adlı bölüm (S. 68)	155
Ek 16: Şairler hakkında yazılara bir örnek (S. 74)	156
Ek 17: Derginin ön kapağı (S. 100)	157
Ek 18: Son sayı, ara verme duyurusu (S. 384)	158
ÖZ GEÇMİŞ	159

KISALTMALAR

C.	Cilt
ev.	Çeviren
S.	Sayı
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
Yay. haz.	Yayıma hazırlayan

GİRİŞ

Bir dergi adı olarak “Dergâh” denilince akıllara iki dergi gelmektedir. Bunlardan biri; Yahya Kemal, Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Halide Edip Adıvar, Falih Rıfkı Atay, Abdülhak Şinasi Hisar, Ziya Gökalp, Köprülüzade M. Fuad, Ahmet Kutsi Tecer, Nurullah Ataç ve Necmettin Halil Onan gibi isimlerin yazdığı ve Nisan 1921’de yayın hayatına giren *Dergâh Mecmuası*’dır.¹ Diğeri ise ilk sayısını Mart 1990’da okuyucu ile buluşturan *Dergâh Edebiyat Sanat Kültür Dergisi*’dir. Bu tezin konusu yazı işlerini Mustafa Kutlu’nun üstlendiği bu ikinci *Dergâh* dergisidir.

Dergâh dergisi; edebiyat, sanat ve kültür alanlarında eserler yayımlayan bir dergi olsa da edebiyat her zaman için derginin en önemli meselesi konumundadır. Bu bağlamda şiir ve hikâye alanında Türk edebiyatına önemli katkılarda bulunduğu belirtilmelidir. Bu durum şu şekilde de dile getirilmektedir: “Edebiyatımızı önceleyen bir dergi olması dolayısıyla birçok genç yazarın ilk çalışmalarına ev sahipliği yapmış, Türk edebiyatı inceleme-araştırma alanlarında yapılan yeni çalışmaların muhtevaları ve tekabül ettikleri anlam dünyası konusunda yetkin makalelere yer vermiştir.” (Kara, 2013, s. 5)

Dergâh dergisinin biçimsel özelliklerine bakıldığında denilebilir ki en özgün yanlarından biri kendinden kapaklı bir dergi olmasıdır. Bu özellik derginin henüz daha kapağından itibaren eserleri okuyucuya sunması anlamına gelir. Derginin kapağının üst kısmında derginin adı büyük puntolarla yazarken hemen altında da “Edebiyat Sanat Kültür Dergisi” ibaresi bulunur. Kapak sayfası derginin adının altında iki sütuna ayrılır. Soldaki sütun sayfanın neredeyse üçte ikisini kaplamakta ve bu kısımda yazılar, şiirler, öyküler yayımlanmaktadır. Hemen sağ tarafta kalan sütunda ise derginin çıkan sayısının içeriğine dair kısa değiniler yer alır. Derginin en alt satırında o sayıda orta sayfa sohbetinde bulunulan kişi ve bu konuşmanın başlığı okuyucuya duyurulur. Biçimsel olarak derginin kapak sayfası bu şekilde görünmektedir. 23×32 cm boyutlarındaki bu sayfa dergi kapanana dek aynı biçimde görünmeye devam etmiştir.

¹ Dergâh mecmuası için İslâm Ansiklopedisi’nde “15 Nisan 1337 - 5 Kânunusâni 1339 (15 Nisan 1921 - 5 Ocak 1923) tarihleri arasında on beş günde bir olmak üzere toplam kırk iki sayı neşredilen derginin mesul müdürü Mustafa Nihat’tır (Özön). Millî Mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde yayın hayatına giren dergi büyük ölçüde Yahya Kemal’in (Beyatlı) fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda çıkmıştır. Nitekim Yahya Kemal başyazar olarak dergide sadece edebî ve fikrî muhtevalı makaleler yazmakla kalmamış, çok defa diğer yazarlara da yön vererek mecmuanın politikasını tayin etmiştir.” (Uçman, 1994, s. 172) denilmektedir. Daha ayrıntılı bilgi için yine İslâm Ansiklopedisine başvurulabilir. Ayrıca *Dergâh* mecmuasının sayılarının Latin alfabesine aktarılmış hâlde *Dergâh* dergisi tarafından 313. sayıdan itibaren hediye edildiğini de burada belirtmek yerinde olacaktır.

Derginin ilk sayısının kapağındaki sağ sütunda yer alan kısa yazıda öncelikle ilk *Dergâh*'tan bahsedilip bu iki dergi arasındaki yakınlık ifade edilir. Derginin adının yayın hayatı içinde çalışmalarını sürdüren Dergâh Yayınları'ndan geldiği belirtildikten sonra “Eski Dergâh mecmuasının uyandırdığı çağrışımlar, aynı adlı yeni bir dergi çıkarırken bizi rahatsız etmiyor; hatta yerli, millî ve bağımsız olma bağlamında bir memnurluk bile uyandırıyor.” (S. 1, s. 1) denilmiştir. Bu kısa yazıda derginin yeni ve kendine has bir çıkışının olduğuna da dikkat çekilmiştir.

Derginin hemen ikinci sayfasındaki *Okuyucu Mektupları* bölümünde dergi tanıtılmaya devam edilip nasıl bir yayıncılık yolu izleneceğine dair bilgiler verilmiştir. Bu satırlardan derginin esas itibarıyla şiir, öykü gibi edebî verimleri önceleyeceği; yayımlanacak eserlerde akademik üsluptan ziyade edebî tat verebilen dilin önemseneceği öğrenilmektedir. Yayımlanacak yazıların seçiminde tek ölçünün “seviye” olduğu belirtilmiştir. Dergiye yazı yollayacak yazarlardan sonraki sayılara sarkacak uzunlukta yazılar yollamamaları ricasında da bulunulmuştur. (S. 1, s. 2)

Ayda bir olmak üzere yılda 12 sayı çıkması kararlaştırılan *Dergâh* dergisinin künyesine bakıldığında derginin sahibi olarak Dergâh Yayınları adına Ezel Erverdi görünür. Yazı işlerini yürütecek kişi ise Mustafa Kutlu'dur. Dergi çıkarmanın bir ekip işi olduğu düşünülünce bu noktada başka isimlerden bahsetmek yerinde olacaktır. Derginin çıkış sürecinde İsmail Kara'nın varlığı ve aktif rolü de bilinmektedir.²

Derginin 100. sayısında *Orta Sayfa Sohbeti* adlı bölümde yayımlanan Mustafa Kutlu ile İsmail Kara'nın sohbeti derginin çıkış hikâyesini, hususiyetlerini ve ilk 100 sayının serüvenini aktarması bakımından dikkate değerdir. Bu sohbetten anlaşılabileceği üzere ilk olarak Nurettin Topçu'nun çıkardığı ve Topçu'nun ölümünden sonra da bir müddet yayımına devam eden *Hareket* dergisinin 1982 yılında kapanması *Dergâh*'ın çıkışında etkili olmuştur. Şüphesiz *Hareket* dergisi hem Mustafa Kutlu hem de İsmail Kara için önemli bir dergidir. Bu isimlerin Nurettin Topçu ve *Hareket* ekolünden geldiğini söylemek mümkündür. *Dergâh* dergisinin de *Hareket* dergisinin bir uzantısı olarak düşünülebileceği bizzat Mustafa Kutlu'nun “Bu dergi rahmetli hocamız Nurettin Topçu'nun 1939'dan itibaren çıkardığı derginin bir uzantısı sayılabilir. Belki Hareket

² Ezel Erverdi, Mustafa Kutlu ve İsmail Kara'nın dostlukları *Dergâh* dergisinden önceye dayanmaktadır. Bu isimlerin *Dergâh* Yayınları bünyesinde de beraber çalıştıklarını Ezel Erverdi'nin “‘Dergâh yayın ailesi’nin oluşmasında Mustafa Kutlu, İnci Enginün ve İsmail Kara'nın emeği çoktur.” (Erverdi, 2018, s. 593) sözünden de anlamak mümkündür.

çapında bir mektep olamadı ama çölde bir şemsiye açtı.” (Dergâh, 1998, s. 24) sözleriyle belirtilmiştir.

Derginin çıkış serüveni şöyle gelişir: Mustafa Kutlu’nun deyişiyle dergi ile yaşamaya alışan ve *Hareket* dergisinin kapanmasıyla “sudan çıkmış balığa dönen” Mustafa Kutlu, İsmail Kara ve Ezel Erverdi yeni dergi projeleri yapmaya başlarlar. Bu projelerinden birisi de *Aralık* dergisidir. Ezel Erverdi, *Sabahı Beklemeden* adlı kitabında bu dergi projesi ile ilgili “İsmet Özel’in de katıldığı toplantıların ilki 18 Şubat 1984 günü yapıldı. İsmet Bey ‘Aralık’ı teklif etti. İkinci toplantı 19 Mart 1984’te yapıldı.” (Erverdi, 2022, s. 141) bilgisini verir. Ancak *Aralık* dergisi düşüncesi hayata geçirilemez ve dergisizlik dönemi devam eder. Bu süreci Mustafa Kutlu, “Demek ki dergisizliğe epeyce sabretmişiz. Hareket’in Mart 1982’de kapanmasından sonra yine bir Mart ayında Dergâh dergisi yayımlandı. 1990’a gelmiştik. Dediğin gibi Sultanahmet’teki Derviş çay bahçesinde sen, ben ve Ezel Erverdi, Dergâh’ın çıkışını kararlaştırdık.” (Dergâh, 1998, s. 24) şeklinde özetler. Daha sonra bu üç ismin arasına İsmet Özel de katılır. İsmet Özel’in dergiye katılmasını Kutlu şöyle anlatır: “Bu karara ve derginin esasen bir edebiyat-sanat dergisi olarak çıkışına İsmet Özel’in yazar olarak katılma sözü vermiş olması bizi hem güçlendirmiş hem de heyecanlandırmıştı” (Dergâh, 1998, s. 24).³ İsmet Özel, ilk 12 sayı boyunca dergi için düzenli olarak yazı vermeye devam eder.

Mustafa Kutlu, yukarıda sözü geçen sohbette *Dergâh*’ı 24 sayfa kendinden kapaklı mütevazı bir dergi olarak tarif eder ve İsmail Kara’nın sorusu üzerine derginin sayfa düzeniyle ilgili hikâyeyi de aktarır: “12 Eylül’den sonra geçen yıllar içinde piyasayı renkli kapaklarıyla kaliteli kağıtlarıyla yüzlerce dergi kaplamıştı. Bizim mütevazı dergimiz bunlar arasında muhtemelen kaybolacaktı. Bu sebeple battal boy ve beyaz bir

³ Mustafa Kutlu, derginin çıkış hikâyesini Mukadder Gemici ile bir telefon konuşmasında şöyle anlatır: “İhtilal bir buldozer gibi geçmişti, memlekette stabil bir ortam varmış gibi olmuştu. İhtilalden sonra Özallı günler, bir serbestlik ve liberalizm devri başlamıştı. Hareket mecmuası kapanınca yayınevi Dergâh olarak yürüyordu, oradan devam eden bir çevremiz, Nurettin Topçu geleneğinden gelen bir fikrimiz vardı. Ve bu fikre sahip çıkılması gerekiyordu. Yayınevinin de bu çerçevede bir dergiye ihtiyacı vardı. Bunu ben üzerime aldım. Ben bir fikir adamı, filozof değilim. Bu dergi kültür, edebiyat, sanat dergisi olacaktı. Edebiyat öne geçti. Edebiyat itilip kakılan bir durumdaydı o vakitler. 70’li yıllardan sonraki o çalkantıda pek itibarı kalmamıştı. Ben bir edebiyat dergisi çıkarırken aslında edebiyata olan inancımı da kaybetmişim. İsmet Özel, Mustafa Özel, İsmail Kara falan beraber Sultanahmet’teki Derviş Çay Bahçesi’ne oturduk. İsmet Bey -edebiyatla ilgili olarak- ben de aşağı yukarı aynı fikirdeyim ama bir yıl yazacağım dedi. Hareket’ten devraldığımız çevremizin gücüyle birleşince Beşir Ayvazoğlu, Hüsrev Hatemi, üniversite çevresi onlarla beraber bir yekûn teşkil etti. Ben de görelim Mevla neyler, neylerse güzel eyler dedim. İsmet Özel’in yazdığı yazıları birinci sayfadan verdik. Çok önemli yazılardı onlar Türk düşüncesi ve Türk şiiri ile ilgili. Bu önemli yazılarla ilgili duvardan ses geldi, başka hiçbir yerden ses gelmedi! Ancak artık Dergâh bir merkez olmuştu, düşünce ve sanat merkezi.” (Gemici, 2020)

çerçeve düşündüm. İç düzenini ayarladım” (Dergâh, 1998, s. 24). Derginin sayfa düzeni dergi kapanana dek pek değişmez. Ancak 24 sayfa olarak yayım hayatına başlayan *Dergâh* sayfa sayısını zamanla değiştirme gereği duymuştur. Derginin Şubat 2022’de yayımlanan 384. ve son sayısında dergi 32 sayfa olarak çıkar.⁴

Derginin ilk sayısının kapağında Türk şiirinin en önemli şairlerinden İsmet Özel’in “Özgürlük için Şiir” adını taşıyan yazısı bulunmaktadır. Derginin ilk sayısının şairleri Hüsrev Hâtemi, Nihat Hayri Azamat, Mevlâna İdris, Şaban Abak, Sefa Kaplan; yazarları ise Mustafa Kutlu, Mustafa Özel, Necmettin Turinay, Mustafa Tahralı, Beşir Ayvazoglu, D. Mehmet Doğan, M. Ruhi Şirin, Halit Refiğ ve İsmail Kara isimlerinden oluşmaktadır. İlk sayıda orta sayfa sohbeti için Prof. Dr. Ömer Faruk Akün ismi seçilmiş ve onunla “Türk edebiyatı tarihi yazmak mümkün müdür?” başlıklı bir sohbet gerçekleştirilmiştir.

Derginin ilk sayısının okur tarafından büyük bir ilgiyle karşılandığı derginin ikinci sayısındaki bilgilendirmeden anlaşılmaktadır. İkinci sayının sunuş yazısı “Dergâh’ın ilk sayısı umulanın üzerinde bir ilgi ile karşılandı.” (S. 2, s. 1) cümlesi ile başlar. Aynı sayının “Okuyucu Mektupları”nda ise derginin çıkış münasebeti ile tebrikte bulunanlara teşekkür edildikten sonra “Dergâh idarehanesi ilk sayının çıkışından sonra bir mektup-şiir sağanağı altında kalmıştır.” (S. 2, s. 2) denilmektedir. Bu ilgi devam etmiş olacak ki *Dergâh* dergisi uzun yıllar boyunca yayımlanmaya devam eder.

Dergâh dergisinin bir başka özelliği ise derginin farklı bölümler içeriyor olmasıdır. Dolayısıyla her sayı için bu bölümlere özgü yazıların yazılması da bir anlamda istenmektedir. Bu bölümlerden ilki “Okuyucu Mektupları”dır. Bu bölüm *Dergâh*’ın ilk sayısında “Dergâh’ın bu köşesinde sizlerden gelen mektupları yayımlayacağız.” (S. 1, s. 2) cümlesiyle okuyucuya takdim edilir. İlk sayı ve bazı sayılar istisna tutulmak kaydıyla bu bölümde okur mektupları -ilk sayıda da ifade edildiği gibi- “bu köşede” yayımlanmıştır. Söz konusu yayımlama işi okurların derginin bürosuna yolladıkları ve dergi ile ilgili görüşlerini anlattıkları mektuplardan alınan kesitlere kısa sunuşlar eklemek suretiyle yapılmıştır. Dergiyle, dergideki yazı, şiir ve hikâyelerle ilgili görüşlerin bu şekilde yine okurla paylaşılması okurla dergi arasında farklı ve canlı bir bağ

⁴ Kendinden kapaklı bu mütevazı derginin tasarlanması yine Kutlu’nun dilinden şöyle anlatılıyor: “O sırada da renkli dergiler çıkmaya başlamıştı, yine Özal dönemiyle beraber. Bayiler renkten geçilmiyordu. Özal dönemiyle başlayan bir medya vardı, ortalığı kasıp kavuruyordu. Ben de bu kadar kalabalık dergiler arasında nasıl kendimizi gösterebiliriz diye düşünüyordum. Bizatihi o büyük boy beyaz kendinden kapaklı dergiyi tasarladım. Sırf uzaktan baktığımız zaman görünsün diye.” (Gemici, 2020).

oluşturmuştur.

Dergide ilk sayıdan itibaren yer alan daimi bölümlerden bir diğeri “Derkenar”dır. Bu bölüm derginin ilk sayfalarında sağ ve sol sayfaların dış kısımlarına doğru sayfanın yaklaşık üçte birini kaplayacak biçimdeki birer sütun hâlinde uzanır. Derginin ilk sayısında bu bölümle alakalı olarak, “Derkenar sütunları bir buçuk daktilo sayfası yazı almaktadır.” (S. 1, s. 2) bilgisi verilir. “Derkenar”da çoğunlukla yeni çıkan kitaplara dair tanıtım yazıları, bazen de farklı yazılar yayımlanır. Yazılar bir sayfadaki “Derkenar” sütununa sığmazsa karşı sayfadaki ya da arka sayfadaki sütundan devam eder. Yazının bittiği noktadan itibaren bir başka “Derkenar” yazısı başlar. Derginin ilk sayısında ilk altı sayfada “Derkenar” sütunu bulunur. Daha sonraki sayılarda bu sütunların sayısının zaman zaman değiştiği görülür. İsmail Kara bu sütunla ilgili düşüncelerini şöyle dile getirir: “Derkenar sütunları zaman zaman fikir ve değini ağırlıklı olmaya doğrun seyretse de derginin en istikrarlı ve en çok okunan itibarlı sütunları olmaya devam etti. Derkenar kelimesi de bu sayede yeniden hayatıyet kazandı. Bildiğiniz gibi bu kitap yazımıyla ilgili bir terimdir” (Dergâh, 1998, s. 25).

Derginin önemli bölümlerinden biri de “Orta Sayfa Sohbeti” adlı bölümdür. Derginin orta sayfalarına denk gelen bu bölümde her sayı için belirlenen isimlerle derinlikli konuşmalar yapılmıştır. Bu sohbetler, derginin 24 sayfa çıktığı dönemlerde 12-13. sayfalara denk düşer. Derginin sayfalarının arttığı sayılarda da sohbetler derginin ortasındaki iki sayfaya denk gelecek biçimde ayarlanmıştır. Mesela derginin 100. sayısı 48 sayfa olarak çıkmış ve “Orta Sayfa Sohbeti” 24-25. sayfalara denk getirilmiştir. Sohbetlerin karşılıklı bu iki orta sayfaya sığmadığı durumlarda kalan kısım derginin arka sayfalarına doğru sarkmaktadır. Derginin 1. sayısında Prof. Dr. Ömer Faruk Akün ile başlayan söz konusu sohbetlerde farklı alanlara yönelik çeşitli konular soru cevaplarla işlenmiştir. Derginin ilk bir yılındaki sohbetlerin kimlerle ne üzerine yapıldığına bakıldığında çok zengin bir tablo ile karşılaşılır. Derginin ilk cildini oluşturan bu sayılarda Ömer Faruk Akün, Metin Erksan, Orhan Okay, Selim İleri, Erol Akyavaş, D. Mehmet Doğan, Nabi Avcı, Şerif Mardin, Erol Özbilgen, Orhan Şaik Gökyay, Ali Rıza Ezgi ve Süleyman Uludağ gibi farklı alanlara dair çalışmaları bulunan isimlerle; sinemadan sosyolojiye, edebiyattan resme uzanan farklı konularda konuşmalar yapılmıştır. Dergi kapanana kadar bu sohbetlere devam edilmiştir. Daha sonra bu

sohbetler tasnif edilerek Dergâh Yayınları tarafından kitap olarak da basılmıştır.⁵

Derginin ilk sayısında yer alan bölümlerden bir diğeri ise “Türkçesi” adlı bölümdür. Derginin yine bir sütununun ayrıldığı bu bölümün amacı şöyle belirtilir: “Türkçesi sütunu dilimizin ‘Güzel Türkçe’ kavramı çerçevesinde işlenmesini, dil tartışmalarına girmeksizin bu özelliğin yansıtılmasını amaçlıyor” (S. 1, s. 2). “Türkçesi” adlı sütunun ilk yazısı D. Mehmet Doğan’ın “Gazûb Bir Şairi Anarak...” adlı yazısıdır. Söz konusu bölüm yalnızca birkaç sayıda bulunur ve uzun ömürlü olmamıştır.

Dergide sanat dallarından biri olan müzik de unutulmamış ve ona da “Müzik” adında bir sütun ayrılmıştır. İlk sayının “Müzik” sütununda İbnülemin Mahmut Kemal İnal’ın “Hoş Sada” adlı eserinin sadeleştirilmiş ön sözünün ilk kısmı okura sunulmuştur. Yazının başında ise “Müzik dünyamız etrafında yapılacak tartışmalara, yazılacak yazılara bir çerçeve teşkil etmesi umudu ile...” (S. 1, s. 19) notu bulunmaktadır. İlk 4 sayıda bu ön sözün yayımına devam edilmiştir. Bu sütunun da ara ara görünse bile çok uzun ömürlü olamadığını fakat dergide müzik üzerine yazıların, sohbetlerin yayımlanmaya imkânlar dâhilinde devam edildiğini belirtmek gerekir.

Derginin ilk sayısında karşımıza çıkan son bölüm ise “Hatıraların Gizli Tarihi” adını taşır. Bu bölüm derginin sondan bir önceki sayfasına yerleştirilir. Bölümde, adının hakkını verircesine, gizli kalmış bazı yazılar, notlar vs. yayımlanır. Özellikle edebiyat kamusunu ilgilendiren birçok yazının ilk defa okura sunulması bu bölüm vesilesiyle gerçekleşmiştir. Mesela ilk sayıda Mehmet Kaplan’ın Ahmet Hamdi Tanpınar’a dair hatıralarından bir bölüm “Hamdi Bey’i Nasıl Tanıdım” başlığı ve Zeynep Kerman’ın “El yazısıyla bir deftere kaydedilmiş bu küçük günlük, merhum Prof. Dr. Mehmet Kaplan’ın evrakı arasında bulunmuş ve aynen yeni harflere çevrilmiştir.” (S. 1, s. 23) notuyla “Hatıraların Gizli Tarihi” adlı bölümde yayımlanır. Bu bölüm *Dergâh*’ın uzun süre devam eden önemli bölümlerinden biri olur.

Ayrıca ilk sayıda yer almamasına rağmen “Satıraları” adlı bir bölüm de okura duyurulmuştur. Bölüm, “Satıraları sütununu ilk sayıda açamadık. Bundan böyle

⁵ Söz konusu sohbetler M. İhsan Kara tarafından derlenmiş ve sanat, kültür ve edebiyat alt başlıklarında farklı kitaplar olarak okura sunulmuştur. Kitapların sunuş yazısında “Orta sayfa sohbetlerinden bir seçki hazırlamanın bugün için ne manaya geldiği üç açıdan değerlendirilebilir. Röportajın yapıldığı sene, üzerine konuşulan meselenin ağırlığı ve konuşmacı tarafından nasıl ele alındığı; Türkiye’de gündemde kendisine yer bulan meselelerin değişme hızı göz önüne alındığında, bu röportajların meselelerin seneler içinde ele alınış biçimlerini yansıtan bazen bir gösterge bazen bir döküm olacağını tahmin ediyoruz.” (Kara, 2013, s. 6) denilmektedir.

yayımlanacak sayılarımızda böyle bir sütunumuz olacak. Burada kitap kurdu okurların ‘okuma notları’ nı kısa tutulan paragraflar ve konular çevresinde yansıtmak istiyoruz.” (S. 1, s. 2) şeklinde takdim edilmiştir. Bu sütun 2. sayıda bulunsa da uzun ömürlü olmayı başaramaz.

Dergide zaman zaman kapanan bölümler gibi yeni açılan bölümlere de denk gelinir. “Tiyatro” adlı bölüm, bu bölümlere bir örnek olarak verilebilir. İlk defa 4. sayıda okurla buluşan bu bölümde İbrahim Sadri’nin, *Oyunbazlar* üst başlıklı bir yazı serisi yayımlanır. Sadri, 4. sayıda Gazanfer Özcan üzerine yazdıktan sonra Ferhan Şensoy, Münir Özkul gibi isimler üzerine de yazılar kaleme almıştır. Tiyatro için açılan bu sütunla ilgili olarak İsmail Kara şunları söylemiştir: “İbrahim Sadri’nin yanlış hatırlamıyorsam altı tane nefis tiyatro monografisi denilebilecek yazıları yayımlandı. Keşke bunları devam ettirseydi” (Dergâh, 1998, s. 25).

Derginin arka sayfasının da kendine özgü bir hususiyeti içerdiğini belirtmek isabetli olacaktır. Söz konusu sayfanın üst kısmında genelde sayfanın üçte birini kaplayacak şekilde bir fotoğraf yayımlanmakta; altında ise çoğunlukla iki sütun hâlinde yer alan ve çok da uzun olmayan bir metne yer verilir. Metnin türü değişmekle birlikte genelde kısa denemeler bu sayfada yayımlanır. Mustafa Kutlu, bu sayfa ile ilgili düşüncelerini “Derginin arka kapağı hem fotoğraf sanatçıları hem de kısa bir metinle hikmetli ifadeleri buluşturacak bir platform olarak düşünülmüş idi. Maalesef bu sayfa da gerçek sahiplerini fotoğraf sanatı açısından arayıp durdu. Bulamayınca da başka yerlerde yayımlanan fotoğraflara mecbur kaldı.” (Dergâh, 1998, s. 25) şeklinde paylaşmaktadır.

Bütün bu bölümler ve dergide yayımlanan yazılar, şiirler ve hikâyeler düşünüldüğünde *Dergâh* dergisinin edebiyat, sanat, kültür dergisi olmanın hakkını verdiğini söylemek doğru olacaktır. Yine de bütün bunların yanı sıra *Dergâh* dergisi elbette bir edebiyat dergisidir. Ağırlığını da daima bu yönde hissettirmiştir.⁶

⁶ Mustafa Kutlu, dergideki bu durumu Mukadder Gemici’ye şöyle anlatmaktadır: “Büyük bir hevesle hazırladım dergiyi. Derkenar sütunlarında Türkçe ile ilgili yeni yayınlarla ilgili, sinema, müzik, tiyatro ile ilgili yazılar olsun istedim. Ben kendim o sütunlar için çok yazı kaleme aldım. Tahsin Yücel’in de Orhan Pamuk’un da eserlerini yazdım mesela. Üç yıl her hafta Ayşe Şaşa’ya gittim. Benim zorumla o yazıları yazdı. Halit Refiğ, Metin Erksan, Ayşe Şaşa ile Hareket dergisinden gelen, sinema ilişkimiz vardı, Ezel Beyin daha evvelden kurduğu. Müslümanlar olarak biz nasıl bir sinema yapabiliriz, arayışımız vardı. Birinci sayıda ben bir başlangıç yapmak için Mustafa Tahralı’dan İbn-i Arabi’deki “Zıll-i Hayal”ın Esrarı’nı, Karagöz oyununa dair bir metin istedim. Karagöz ile sinema arasında biçimsel benzeşme olduğu gibi bir yerli sinema yapacaksak onu da Karagöz perdesinden çıkarmamız lazım diyerek böyle bir zemin olsun istemiştin. Yine mesela iktisadî bakımdan Mustafa Özel’den Cevdet Bey ve Oğulları ile Buddenbrook romanlarını kıyaslamasını istedim. Mustafa Özel’in roman ve iktisat başlıklı yazılarının başlangıcını bu yazı teşkil eder. Edebiyata yeniden iade-i itibar kazandırmak için şiir ve hikâyeyi öne aldım.

Dergâh dergisinin 1-310. sayıları arasında yazı işleri ile Mustafa Kutlu ilgilenir, 311. sayıdan itibaren ise bu görevi Ali Ayçıl üstlenmiştir. Dergideki bu değişikliği Mustafa Kutlu derginin 310. sayısındaki kısa bir notla okura duyurmuştur.⁷ 311. sayıdan itibaren derginin son sayısı olan Şubat 2022 tarihli 384. sayıya dek yazı işlerini Ali Ayçıl idare eder.⁸ Kendisine Kutlu tarafından teklif edilen bu görev değişimiyle alakalı olarak Ayçıl,

“... bir gün ondan ‘dergiyi artık sen idare et’ teklifini alacağımı elbette aklımın ucundan bile geçirmem mümkün değildi. Bütün bunlar oldu ve ben yirmi yılı aşkın bir süre sohbetlerini zevkle, öğrenerek dinlediğim Kutlu’nun teklifini emir telakki ettim. Onun *Dergâh* dergisinde 27 sene başarıyla sürdürdüğü editörlük görevinin aslında ne denli dikkat gerektiren meşakkatli bir iş olduğunu şimdi şimdi anlıyorum.” (Ayçıl, 2021, s. 98.)

demektedir. Ayçıl’ın de editörlük görevini büyük bir başarıyla sürdürdüğü ve *Dergâh*’ın genç edebiyatçılar için önemli bir dergi olma özelliğini dergi yayım hayatına ara verene dek devam ettirir. Derginin çıkan son sayısı olan 384. sayıda, bütün dünyada gözlemlenen kâğıt tedarikinde yaşanan zorluklar ve içinde bulunulan şartlar dolayısıyla derginin yayınına ara verildiği okura duyurulur.⁹

Son derece titizlenerek az sayıda şiir ve hikâye yayımladım. Çok seçmeci bir tavır takındık. *Dergâh*’ta hikâye, şiir yayımlamanın bir prestij olduğunu genç arkadaşların kabul etmelerini, çok emek sarf etmelerini istedim. Özellikle 90-95 arasında bu oldu. Şimdi o arkadaşlar artık yaşları kemale erdi, kendi dergilerini çıkarıyorlar. Yeni şair ve hikayeci isimler neşvünema buldular, biz onları yetiştirdik demeyelim ama buradan başladılar. İbrahim Tenekeci’den rica ettim ben, *Dergâh*’ta çıkan hikâyecileri ve şairleri iki *Güldeste*’de topladı, o iki antolojiye bakıldığı zaman bu isimler görülür. Popüler olmayı hiç göz önünde bulundurmamak. Orta sayfa sohbetleriyle de fikrin, fikir adamının, eleştirinin yerini belirlemeye çalıştık ve alanında mühim, bir kıymet ifade eden, bilinen veya bilinmeyen kişilerle sohbet ettik. İsmail Kara’nın emeği çoktur. Böylece *Dergâh* dergisi edebiyat ve fikriyat adına pek ortalıkta emsali görünmeyen bir çıkış yaptı.” (Gemici, 2020)

⁷ “İlk sayısını Mart 1990’da çıkardığımız *Dergâh* Dergisi’nin ‘Yazı İşleri’ görevinden ayrılıyorum. Tanıyanlar bilir, uzun vedaları sevmiyorum. Bu görevi artık Ali Ayçıl yürütecek. Ali Ayçıl ismini Asım Erverdi’ye ben teklif ettim. *Dergâh*’la ilgili tüm sorumluluk bundan böyle ona aittir. Ürünlerinizi ve mektuplarınızı Ali Ayçıl’e gönderin. Bu yirmi beş yıl nasıl geçti? Rüzgâr gibi. Geçen zaman içinde kimin kalbini kırdım, kimi üzdüysem hakkını helal etsin. Ben eğer varsa hakkım, helal ediyorum. Cenab-ı Hak yar ve yardımcımız olsun.” (Kutlu, 2015, s. 2)

⁸ Ali Ayçıl, dergidenin yazı işleri görevini devralmasından sonra şu açıklamayı yapmıştır: "1994'ten bugüne zaten *Dergâh* Dergisi'nde yetişmiş, şiirlerinin hemen hemen hepsini burada yayınlamış bir şairim. Burası bizim evimiz gibi oldu. Mustafa Kutlu, bu dergide Türk şiirinin ve hikâyesinin en önemli isimlerini yetiştirdi. Ve dergi muhafazakâr toplumun entelektüellerinin dergisi oldu. Kutlu'dan öğrendiklerimizi de dahil ederek genç sanatçıların, yetiştikleri bu merkezi canlandırıp devam ettirmeyi istiyoruz. *Dergâh* Dergisi herhangi bir gruba ait olmayan, sadece edebiyatın peşinde olan bir yerdir. Bir anlamda edebiyatımızın kaptan köşküdür. Umuyorum ki burası genç sanatçıların yazmaya devam ettiği, heves ve özgüven kazandığı, ben de *Dergâh*'ta hikâye, deneme yayınlattım diyebileceği bir merkez olacak." (Ayçıl, 2015)

⁹ Derginin son sayısında “Bu Sayı” köşesindeki kısa not şu şekildedir: “Son haberimiz maalesef üzücü. Bütün dünyada gözlemlenen kâğıt tedarikinde yaşanan zorluklar ve içinde bulunduğumuz şartlar dolayısıyla *Dergâh* Dergisi’nin yayınına ara veriyoruz. Gelecekte buluşmak ümidiyle” (*Dergâh*, S. 384, s. 1). Derginin yayına ara verışı sosyal medyada ise “32. cildimizin son sayısı olan Şubat sayımız çıktı. Maalesef okuyucularımıza üzücü bir haberimiz var: Bütün dünyada gözlemlenen kâğıt tedarikinde yaşanan

Dergideki “Okuyucu Mektupları” adlı köşenin *Dergâh* ve okur arasındaki bağı güçlendiren bir yanı olduğundan yukarıda bahsedilmişti. Aynı zamanda bu köşeden hareketle okurun gözünden *Dergâh*’ın portresini çizmek de mümkündür. Elbette dergiye gelen bütün mektupların yayımlanamadığı, yayımlanan mektupların editör tarafından belirlendiği söylenebilir. Ancak bu köşe genel olarak değerlendirildiğinde olumlu görüşlerin yanı sıra dergiye dair olumsuz görüşlerin ve eksiklerin dile getirildiğini de söylemek gerekir.

İlk sayıdan sonra dergiye gelen mektuplardan birinde şu ifadeler yer alır:

“Nitelikli bir sanat ve edebiyat dergisine acilen ihtiyacımız vardı. Dergâh’ın bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak doğduğuna, kendisinden beklenen görevleri yerine getireceğine, sanat ve düşünce bakımından son yıllarda yaşadığımız durgunluğu baltalayacağına yürekten inanıyorum. İlk sayının dolgunluğu da inancımda ne denli haklı olduğumu ispatlıyor” (S. 2, s. 2).

Bu cümlelerden hareketle derginin ilk sayısının okur nezdinde olumlu karşılandığını ve mektup yazarının diliyle ifade etmemiz gerekirse “sanat ve düşünce bakımından son yıllarda yaşanan durgunluğun” giderileceğine dair bir umut doğurduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Mektubun aktarılan kısmında okurun, *Dergâh*’ın sayfa sayısının artması yönünde bir isteğinin olduğu anlaşılır. Bu istek, 4. sayıda başka bir okur tarafından da dile getirilir.

Derginin 3. sayısındaki yayımlanan mektupta da *Dergâh* ile ilgili şu tespit dikkate değerdir: “... anlaşıldığı kadarı ile Dergâh sanatımızın bütün dallarına eğilmek istiyor. Bu son derece alkışlanacak bir tavidir” (S. 3, s. 2). Dergideki bölümler ve yayımlanan yazılar düşünüldüğünde bu tespitin doğruluğu anlaşılabacaktır. Ancak okurların yazı dağılımı konusunda zaman zaman eleştirileri bulunmaktadır. Özellikle şiir ve hikâye türündeki metinlere daha fazla yer verilmesini istemektedirler. *Dergâh* ile ilgili bir başka eleştiri ise dergideki yazıların küçük punto ile verilmesinin okuma güçlüğü doğurmasıdır. Söz konusu eleştiri farklı sayılardaki mektuplarda dile getirilmektedir.

Yine derginin ilk yıllarıyla ilgili olarak 7. sayıda yayımlanan mektupta getirilen eleştiri okurun beklentisini ifade bakımından önemlidir: “Divan edebiyatı, tasavvuf ve Osmanlı kültürü ile ilgili yayımladığınız yazılar yetiştirici ve öğretici oluyor şüphesiz.

zorluklar ve içinde bulunduğumuz şartlar dolayısıyla Dergâh Dergisi yayınına ara veriyor.” (<https://twitter.com/dergahdergi/status/1487855162802769924>. Erişim Tarihi: 10.06.2023) şeklinde duyurulmuştur.

Fakat biz daha çok yeni edebiyata ilgi duyan insanlar olarak -belki bu kadarını becerebiliyoruz- günümüz edebiyatı; şiiri, hikâyesi, romanı... üzerine yazılar olsun istiyoruz, bunu bekliyoruz” (S. 7, s. 2). Derginin özellikle ilk sayılarında görülen bu eksiklik sonradan giderilmiştir. Özellikle derginin sürekli yazarları arasına giren genç şairler okurun mektupta ifade ettiği günümüz şiirine/şairine dair sık sık yazılar yazar ve yayımlatır.

Dergâh dergisine gönderilen mektuplardan okurların çoğunlukla dergiden memnun oldukları sonucu çıkarılabilir. Derginin aralıksız olarak 384 sayı çıkması da bu memnuniyetin ve sevginin bir göstergesidir. Bu memnuniyetin sebeplerinden biri derginin 11. sayısındaki “Okuyucu Mektupları” köşesinde de belirtilmektedir. Aynı sayıdaki bir okur mektubunda ise “*Dergâh* diğer dergilerden çok farklı... Hem şekil hem muhteva olarak.” (S. 11, s. 2) denilerek *Dergâh*’ın dönemin dergilerine göre farklı bir noktada durduğu ifade edilir.

Derginin 15. sayısındaki bir mektupta ise “Dergide neredeyse müstakıl bir sinema sayfası var. Ama tiyatro, müzik, resim ve diğer sanat kolları ile ilgili değil sayfa, birer devamlı sütun bile yok.” (S. 15, s. 2) denilerek dergideki bir eksikliğe dikkat çekilir. Ayrıca dergide geleneksel sanatlarla ilgili yazıların da yer alması gerektiği hatırlatılmasında bulunulur. Derginin 18. sayısındaki bir okur mektubunda da derginin kültür sayfalarının çoğu zaman edebiyat sayfalarını bastırıldığından yakınılır.

Dergâh’ın farklı alanlara dair yazılar yayımlayan zengin içerikli bir dergi olması da okurlar açısından çeşitli tepkiler alır. Kimi okurlar *Dergâh* dergisinin zaman zaman bir edebiyat dergisi olmaktan uzaklaştığını belirtirken kimileri de *Dergâh*’ın bu tavrını yerinde bulmaktadır. Derginin 57. sayısındaki mektupta derginin bu tavrı, “... bence bu durum kesinlikle bir nâkisa teşkil etmiyor. Elbette sosyoloji, bilim felsefesi ve tasavvuf gibi konularda yazılar olmalı. Aslında bunlar da edebiyatla iç içedir.” (S. 57, s. 2) sözleriyle desteklenir.

Derginin diğer sayılarında da “Okuyucu Mektupları” köşesinde çoğunlukla ya okurların mektuplarına yer verilir ya da okurların mektuplarına cevap verilir. Ancak zaman zaman bu köşede derginin diğer sayfalarında yayımlanması gereken bazı kısa metinlerin de yayımlandığı görülür. Hatta bu durum ilerleyen sayılarda artarak devam eder. Öyle ki derginin 98. sayısında epeyce zamandan beri bu köşede mektuptan çok ürün yayımlandığı belirtildikten sonra şöyle bir duyuru yapmak durumunda kalınacaktır: “İşin

esas ı řu: Telefon ve fax yayınlaşalı beri insanlar artık mektup yazmaya uşeniyor; meramını bu âletler ile anlatıyor. Açıkçası bize gelen mektuplar, bunlar arasında yayımlamaya değeri olan azaldı. Bu sebeple sayfanın tepesindeki ibareyi kaldırdık” (S. 98, s. 2). Bu duyuru aslında fiilen işlevsizleşen köşenin kaldırılışının da habercisi olur.

Genel olarak, *Dergâh* dergisinin okur mektuplarında çoğunlukla olumlu dönütler aldığı söylenebilir. Bazı okurlar ise dergide gördükleri kimi eksiklikleri dile getirerek derginin daha çok iyileşmesini, zenginleşmesini istemektedirler. Okurun gözünde *Dergâh* dergisi, çıktığı dönemde hem şekil hem de içerik bakımından diğer dergilerden farklı bir yere konumlanmış ve okurda büyük bir ilgi doğurmuştur. Derginin farklı sanat dallarına ilişkin yazılar yayımlaması çoğu defa yerinde bir tavır olarak karşılanmakla birlikte zaman zaman dergide daha çok edebi eser yayımlanması yönünde uyarılarda da bulunulmuştur.

Dergâh dergisinin genel olarak edebiyat, sanat ve kültür alanlarında verimler ortaya koysa da merkezine edebiyatı aldığı yukarıda belirtilmişti. Bu durumun bir sonucu olarak dergide şiir ve hikâye türlerinin ağırlığı olduğu söylenebilir.

Eleştiri yazıları da *Dergâh*’ın ilk sayısından itibaren derginin sayfaları arasında kendisine daima yer bulmuştur. Dergide zaman zaman yeni çıkan bir hikâye ya da roman tanıtılırken zaman zaman da bu türlere ilişkin daha derinlikli ve farklı disiplinlerle ilişki kuran incelemelere yer verilmektedir. Bu yazılara örnek olarak derginin 1. sayısındaki M. K. imzasını taşıyan¹⁰ “Türk Hikâyesinde Yeni Yönelişler” (S. 1, ss. 5-8) adlı yazıyı ve yine aynı sayıda ilk bölümü yer alan ve yayımı beş sayı boyunca süren Mustafa Özel’in “Buddenbrook ve Cevdet Bey Ailelerinde Teşebbüs Ruhu” (S. 1, ss. 8-9) üst başlıklı yazısını gösterebiliriz. M. K.’nin yazısında Feridun Andaç’ın *Gerçekçilik Yolunda* adlı eserinden hareketle Ayfer Tunç ve Hulki Aktunç’un hikâyeciliğine değinilmektedir. Mustafa Özel ise uzun yazısında Thomass Mann’ın ve Orhan Pamuk’un romanlarını farklı bir disiplin üzerinden incelemeye tabii tutmaktadır. Bu türden yazılar derginin Mart 1990 tarihli ilk sayısından itibaren ara verdiğini duyurduğu Şubat 2022 tarihli 384. sayısına dek yayımlanmaya devam etmiştir ve alanındaki eksikliğin kapatılmasına belli oranda katkı sunmuştur.

¹⁰ Mustafa Kutlu, eleştiri yazılarından bir kısmını *Sel Gider Kum Kalır* adlı kitapta toplar. (Kutlu, 2022). Bu kitaptaki yazılardan, *Dergâh*’ta “M.K” adıyla verilen yazıların Mustafa Kutlu’ya ait olduğu anlaşılmaktadır.

Şiir eleştirisine dair yazılara da *Dergâh*'ta sıklıkla denk gelinir. Söz konusu yazılar tıpkı hikâye ve roman türlerine yönelik yazılarda olduğu gibi zaman zaman bir kitap tanıtım yazısı olarak zaman zaman da daha derinlikli inceleme yazılarına dönüşmüş olarak okurun karşısına çıkar. “Dergâh Dergisinde Şiir Eleştirisi (1-100. Sayılar)” başlıklı bu çalışmada şiir hakkındaki yazılar konu olarak seçildi. Şiir konu olunca şairler hakkındaki yazılar da çalışmaya dâhil edildi. *Dergâh*'taki bu yazılar kendi içinde tasnif edilince “kitap tanıtım yazıları”, “şiir inceleme yazıları”, “şairler hakkında yazılan yazılar”, “poetika yazıları” ve “şiir toplulukları ve dönemleri hakkında yazılar” şeklinde başlıklar ortaya çıktı.

Bugüne dek Türk edebiyatının farklı dergilerine dair çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda dergiler farklı yönlerden ele alınarak incelenmekle birlikte çalışmaların bazı ortak yönleri dikkat çeker.¹¹ Çalışmaların farklı yönleri olmakla birlikte

¹¹ Örneğin Meltem Erler'in, *Türk Edebiyatı Dergisinin (1972-1978) Sistematiik Tahlili* (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2021) adlı yüksek lisans tez çalışmasında kültür hayatımıza katkılar sunmuş olan *Türk Edebiyatı* dergisinin 1972-1978 yılları arasındaki 100 sayısında yayımlanan metinler sınıflandırılarak içeriklerine dair kısa bilgiler verilmiştir. Ayrıca 1. sayıdan 100. sayıya dek yer alan tüm metinler yazar adı, başlığı, yayım tarihi ve türüyle birlikte sınıflandırılarak bir dizin çalışmasında bulunulmuştur.

Bir başka örnek olarak Eyüp Tekin'in *Hece Dergisi Üzerine Bir İnceleme (1997-2002)* (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2019) adlı yüksek lisans tez çalışmasına baktığımızda ilk olarak dönemin edebiyat ortamı incelenmiş, sonrasında derginin biçimsel yönden iç ve dış özellikleri aktarılmıştır. Bu bölümlerin peşi sıra dergide yayımlanan çeşitli türlerdeki metinlerin künye dökümü verilmiştir. Dördüncü bölüm olarak ise yayımlanan metinlerin yazarlar ve türler bakımından sınıflandırması yapılmıştır.

Tuğba Saygılı'nın *Mavera Dergisi Tahlili (Seçilmiş Metinler-Fihrist)* (Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2019) adlı yüksek lisans tez çalışmasında da 1976-1990 yılları arasında toplam 164 sayı olarak çıkarılan *Mavera* dergisi incelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle derginin yayın periyodu, kuruluş süreci, yayın ilkeleri, şekil özellikleri, yazar ve şair kadrosu gibi bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise dergideki yazıların tahlili fihristi verilmiştir. Fihrist yapılırken yazar adına ve tür adına göre iki farklı başlıkta inceleme yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde derginin çeşitli sayılarındaki seçilmiş metinler teze eklenerek örnekleme yapılmak suretiyle tez zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Asuman Demir'in *Kaşgar (Edebiyat Seçkisi/ Edebiyat-Kültür) Dergisi İnceleme, Tahlili Fihrist* (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2019) adlı yüksek lisans tez çalışmasında ise 1997-2004 yılları arasında Cevdet Karal ve Ömer Erdem yönetiminde iki ayda bir çıkarılan *Kaşgar* dergisi incelenmiştir. Bu çalışmanın ilk bölümünde yine derginin isimlendirilmesi, çıkış süreci, basımı, dağıtımı, yayın periyodu, yayımına son verilmesi gibi bilgiler aktarılmıştır. İkinci bölüm olarak ise tahlili fihrist düşünülmüştür. Bu bölümde dergideki metinlerin kronolojik fihristi ve alfabetik sırayla yazar fihristi verilmiştir. Üçüncü bölümde derginin çıkış periyodu, özel bölümler ve gibi başlıkların tablo hâliyle dergide bulunan karikatür ve resim gibi görsel malzemeler bulunmaktadır. Ayrıca derginin ek bölümünde Cevdet Karal'ın *Kaşgar* üzerine yazdığı bir yazı ve Ömer Erdem ile *Kaşgar* üzerine yapılan bir söyleşi yer almaktadır.

Çiğdem Özyay'ın *Kültür ve Sanat Hayatımıza Katkısı Bakımından Varlık Dergisi Üzerine Bir İnceleme (1933-1981)* (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2018) adlı doktora tez çalışması da edebiyatımızın köklü dergilerinden *Varlık* dergisini incelemesi bakımından dikkate değer bir çalışmadır. Söz konusu çalışmanın ilk bölümünde derginin ayrıntılı tanıtımı yapılmış, ikinci bölümde *Varlık* dergisinin şekil özellikleri anlatılmıştır. Tezin ana bölümü kabul edilebilecek üçüncü

araştırmacıların genel olarak öncelikle dergilerin çıkış süreci, yayım periyodu, şekil özellikleri gibi çeşitli bilgileri verdiği görülmektedir. Sonrasında ise çalışmaların en önemli kısımlarından biri olarak fihrist çalışmaları dikkati çekmektedir. Fihrist çalışmaları hem derginin genel bir dökümünü vermek hem de araştırmacılara sağladığı kolaylıklar bakımından önemli bir çalışma olarak tezlerde çoğunlukla kendine yer bulmaktadır.

Dergilerle ilgili bu çalışmalar, hâlen çıkmaya devam eden dergilerin yanı sıra yayın hayatına son veya ara vermiş dergilerin tanıtımı açısından önemlidir. Böylelikle dergilerin genel tavrı, yayın hayatına dair bilgiler gibi bilgiler okur açısından toplu hâlde ulaşılabilir duruma gelmektedir. Ayrıca edebiyat ve sanat dünyamızı geliştirme ve zenginleştirmenin en önemli araçlarından olan dergilerdeki eserlerin toplu olarak görülebilmesi, değerlendirilebilmesi, hiç değilse meraklıları için derginin bir fihristinin oluşturulabilmesi için bu gibi çalışmalar gereklidir.

Yayın hayatı Mart 1990'da başlayıp Şubat 2022 tarihli 384. sayısına kadar devam eden *Dergâh* dergisi de kültür, sanat ve özellikle edebiyat dünyamıza oldukça önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak kaynaklar tarandığında önce Mustafa Kutlu'nun ardından Ali Ayçıl'ın yazı işlerini yürüttüğü *Dergâh* dergisi ile ilgili pek fazla çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının Tez Merkezindeki veriler de *Dergâh* dergisi ile ilgili herhangi bir yüksek lisans ya da doktora tezinin yapılmadığını göstermektedir.

Çalışma, *Dergâh* dergisinin 1-100. sayıları arasındaki şiire ve şaire dair yazıları kapsamaktadır. Bu çalışma esnasında takip edilen adımlar şu şekildedir: Öncelikle derginin söz konusu sayıları taranarak aranan yazılar tespit edilmiştir. Daha sonra tespit edilen yazılar beş başlık hâlinde tasnife tabi tutulmuştur. Belirlenen başlıklar ise şunlardır; 1. Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtım Yazıları, 2. Şairler Hakkında Yazılar, 3. Şiir İnceleme Yazıları, 4. Poetika Yazıları, 5. Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar. Bu başlıklar altında dergide yayımlanan yazılardan örnekler verilmiştir. Böylece bu yazıların derginin hangi bölümünde ve ne maksatla yayımlandıklarına da değinilmek

bölümde önce yerli daha sonra çeviri eserler ele alınmıştır. Yerli eserler türlerine ve konularına göre tasnif edilerek bazı örnekler verilmiştir. Çeviri kısmında eserler ait olduğu dile ve ülkeye göre sınıflandırılmıştır. Sonuç bölümü olarak tezin özeti verilmiş ve *Varlık* dergisinin edebiyatımız açısından önemine değinilmiştir.

istenmiştir. Yazıların varsa ortak özellikleri, muhteva ve biçim özellikleri, kaleme alınış şekilleri gibi durumları da incelenmiş, söz konusu yazılarla ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Dergâh dergisinde çoğunlukla yeni yayımlanan zaman zaman da yayım tarihi eski ancak yeniden gündeme getirilmek istenen bir şiir kitabıyla ilgili yazılar yayımlanmıştır. Bu çeşit yazılar “Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtım Yazıları” adlı bölümde incelendi. Şairlerin hayatları ve şiir anlayışları ile ilgili yazılar ya da onların röportajları “Şairler Hakkında Yazılar” adlı bölümde incelemeye çalışıldı. Dergide, yayımlanan bir kitap ya da şair üzerine değil de bir şiir hakkında düşünen, söz konusu şiiri ayrıntılı bir biçimde inceleyen yazılar ise “Şiir İnceleme Yazıları” adlı bölüme alındı. Başta İsmet Özel’in yazıları olmak üzere daha teorik, şiirin poetik meselelerini konu edinen yazıları “Poetika Yazıları” adlı bölüme konu edildi. Son olarak bir grup, akım, topluluk ya da dönem üzerine yazılan yazılar da “Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar” adlı bölüme dâhil edilerek incelenmeye çalışıldı. Değerlendirmeler çalışmanın Birinci Bölüm’ünü oluşturdu.

Dergide tespit edilen yazılar ayrı başlıklar hâlinde listelenerek çalışmaya fihrist bölümü de dâhil edildi. Bu noktada yazılar, 1. Dergi Sırasına Göre Yazılar, 2. Yazar Adına Göre Yazılar, 3. Konuya/ Hakkında Yazılana Göre Yazılar şeklinde sınıflandırıldı. Derginin 1-100. sayıları arasında şiire ve şaire dair bütün yazılar bu listelere yerleştirilerek genel bir döküm oluşturuldu. Çalışmanın bu kısmı araştırmacılar ve meraklıları için önemli bir kaynak olma özelliği taşımaktadır.

Çalışmanın ekler bölümünde dergiye dair bazı görseller bulunmaktadır. *Dergâh*’ın kendine has özelliklerinden olan “Derkenar”, “Orta Sayfa Sohbeti” gibi bölümlerinin bazı sayılardaki görünümü ve örnek olması amacıyla bazı yazıların görselleri çalışmanın sonuna eklendi. Farklı yazı türlerinden örneklerin görselleri Ekler bölümünde verildi.

BÖLÜM 1

1. DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ (1-100. SAYILAR)

1.1. Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap Tanıtımı Yazıları

Dergâh dergisinin ilk yüz sayısında en çok karşılaşılan yazı türlerinden biri şüphesiz kitap tanıtım yazılarıdır. Derginin bu durumu yeni çıkan kitapların edebiyat okuruna duyurulması amacıyla ilişkilendirilebilir. Dergi, neredeyse ilk sayıdan son sayıya kadar bu görevi yerine getirmiştir. Kitap tanıtım yazıları genellikle derginin “Derkenar” adlı bölümlerinde yayımlanmaktadır. Bununla beraber bu tür yazıların derginin iç sayfalarına taşındığı da olmuştur. “Derkenar” bölümünde yayımlanan yazılar genelde çok uzun olmayan, derginin yapısı akla getirildiğinde sağ ve sol sayfaların kenarlarında yer alan sütunlardan çok da taşmayan yazılar olarak dikkati çekmektedir. Daha uzun ve kapsamlı kitap tanıtım yazılarının söz konusu sütunlardan ziyade derginin iç sayfalarında ve “Derkenar” sütununun dışında sayfanın tüm sathını kaplayacak şekilde yayımlanması uygun görülmüştür.

Tanıtım yazıları farklı türlerdeki kitaplar için kaleme alınmıştır. Bazen bir romanın ya da hikâye kitabının tanıtımına yer verilirken bazen de şiir kitaplarının tanıtımı ve incelemesi yapılmıştır. Bu tezin konusu gereği, derginin sayfalarında şiir kitaplarından başka şiirle ilgili başka bazı eserlerin de tanıtıldığını ve incelendiğini belirtmemiz yerinde olacaktır. Örneğin bir şiir eleştirisi kitabı veya şiir şerhiyle ilgili bir kitap da dergide tanıtılmıştır.

Tanıtımı yapılan kitaplarla ilgili söylenebilecek bir diğer hususla tanıtılan kitapların genellikle yakın zamanda çıkmış, güncelliğini koruyan kitaplar olduğudur. Bu da çoğunlukla -derginin çıkış yılı ve ilk 100 sayı düşünüldüğünde- 1990’lı yıllarda çıkan kitapların tanıtıldığı anlamına gelmektedir. Bu yazılar hem okura yeni çıkan kitaplarla ilgili bilgi vermesi bakımından hem de eserin sahibi yazara/şaire bir tür dönüt olması bakımından önemli yazılardır. Dergâh dergisinde böyle yazılara oldukça fazla yer verilmiştir.

Yazıların genel bir şablonunu çıkartmak pek mümkün olmasa da yazarların öncelikle kitabın künyesiyle ve yazarın hayatı, edebi serüveni ile ilgili bilgiler vererek yazıya başladığı görülür. Bu kısa bilgilendirmelerden sonra ise kitabın içeriğine dair inceleme ve eleştirilere geçilir. Tanıtılan kitaptan alıntılar yapılarak ifade edilen

düşünceler somutlaştırılır. Ancak her zaman bu sıralamanın gözetilmediğinin altını bir defa daha çizmek yerinde olacaktır.

Derginin ilk sayılarında Nihat Hayri'nin "Derkenar" bölümünde yayımlanan kitap yazıları dikkat çeker. Örneğin 2. sayıda "Yavuz Bir Şair" (s. 3) başlığını taşıyan yazıda Nihat Hayri, Hilmi Yavuz'un 1990'da yayımlanan *Söylen Şiirleri* adlı kitabından hareketle şairin şiir dünyasına eğilmektedir. Yazar, öncelikle şairin önceki kitaplarına, bu vesileyle de şiir serüvenine değindikten sonra sözü şairin son kitabına getirir. Yazının bu kısmında Nihat Hayri'nin kitapla ilgili görüşleri verilir. Örneğin, kitapla ilgili olarak "Ben Söylen Şiirleri'ni her şeye rağmen şiire devam etmek isteyen şairin önceki iki kitaptaki spekülâtif tavrını sürdürebilmesi çabası olarak görüyorum." (s. 4) şeklinde bir açıklama yapılmaktadır. Yahut da kitaptaki şiirler için "Bu şiirler kendini yazmıyor, Hilmi Yavuz'un entelektüel baskısı altında eziliyor." (s. 4) denilmektedir. Burada şunu belirtmek gerekir: Yazar, bu gibi yazılardaki genel alışkanlıklara aykırı olarak şiirlerden alıntı yapmayıp şiir kitabının genel atmosferinden bahsetmekle yetinmektedir. Yazının devamında Hilmi Yavuz'un şairliğiyle ilgili şu cümlelere yer verilerek yazı sonlandırılmaktadır: "Hilmi Yavuz şiiri ciddiye alan usta bir şair mi? Evet. Yazdıkları Türk şiirinde yeni oluşum, atılım ve dönüşümlere yol açacak öncü bir şiir mi? Hayır" (s. 4). Özetleyecek olursak Nihat Hayri önce Hilmi Yavuz'un geçmiş eserlerine değinip sonra sözü asıl anlatmak istediği kitaba getirir. Nihayetinde de Yavuz'un şiirleriyle ilgili genel bir yargıya varır.

Derginin 5. sayısının "Derkenar"ında ise Şaban Abak'ın, Mevlana İdris Zengin'in yazı ile aynı adı taşıyan kitabı hakkında yazdığı "Kuş Renkli Çocukluğum" (ss. 5-6) adlı bir yazısı yayımlanmıştır. Abak, kitabın içindeki şiirlerin kendinde uyandırdığı çağrışımlardan yola çıkarak yazısına başlamış ve alıntılarla söylediği şeyleri somutlaştırarak devam etmiştir. "Çocuk" ve "çocukluk" kavramları üzerinden değerlendirilen kitap için sonuç mahiyetinde şu cümleler kurulmuştur: "Anlaşıyor ki Mevlana İdris, ne yaptığını tarif edemeyecek kadar yaptığı işi biliyor. 'Kuş Renkli Çocukluğum' (Beyan Yayınları, 1990) çocuklar için yazdığını söylediği ilk şiir kitabı. Okurken 'demek ki hâlâ çocuğum' diye seviniyor insan" (s. 6). Şairin hayatı ve eserleri hakkındaki kısa bilgi ise yazının son paragrafında verilmektedir.

İhsan Deniz'in, Hüseyin Atlansoy'un aynı yıl (1990) Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülü'nü aldığı kitabı *Şehir Konuşmaları* üzerine yazdığı "Sarışınlara Mahkûm Bir Şair"

(ss. 3-4) adlı yazı da dikkate değer bir başka yazıdır. Kendisi de bir şair olan Deniz'in yazdığı söz konusu yazı derginin 12. sayısının "Derkenar" sütununda yayımlanmıştır. Yazı, Atlansoy'un üçüncü kitabı olan *Şehir Konuşmaları*'nı kısaca tanıtan bir paragrafla başlamaktadır. Daha sonrasında ise bu kitaptan hareketle şairin oluşturduğu şiir diline ve şiir serüvenine dair çıkarımlarda bulunmaktadır. İhsan Deniz, Atlansoy için "...80'li yıllarda boy veren şiirin, sâfiyete dayalı paydasında, kendi şiir dilini oluşturmuş, içtenlikli ve yazmakta olduğu şiiri daha da geliştirip büyütebilecek bir isim." (s. 4) demektedir.

Burada değinilmesi gereken bir konu da şudur: Şiir kitapları üzerine bu gibi yazıları kaleme alanların büyük çoğunluğu yine şairlerden oluşmaktadır. Elbette bu durum kimi zaman değişmekle birlikte *Dergâh* dergisindeki genel tabloya bakıldığında şiir kitapları üzerine söz söyleme gereğini genelde şairlerin duyduğu rahatça dile getirilebilir. Yukarıda örnek olarak verilen üç yazının sahibi de şiirleri zaman zaman *Dergâh* dergisinde de yayımlanan şairlerdir. Bu bakımdan söz konusu yazıların bir şair bakışıyla ve duyusuyla kaleme alındığı tespitinde bulunulabilir. Dergide şiirleri yayımlanan şairlerin güncel edebiyatı takip ettikleri ve yeni çıkan eserlerle ilgili düşüncelerini okurla paylaştıkları da bu yazılardan anlaşılabılır.

Bir başka önemli noktaysa *Dergâh*'ta kitabı tanıtılan yazar ya da şairlerden kimilerinin dergi ile herhangi bir ilişkisinin olmadığıdır. Yani bir kitap tanıtılırken veya eleştirilirken şairin/yazarın *Dergâh* dergisinde eser yayımlatma durumuna bakılmamaktadır. Yine dergideki yazılar incelendiğinde görülecektir ki farklı düşüncelere ve inançlara sahip edebiyatçıların eserleri de dergide incelenmiş ve tanıtılmıştır. Bu durum derginin edebiyatı önceleyen tavrının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Dergâh dergisinde genelde "Derkenar" sütunlarında yer alan doğrudan şiir kitaplarının incelendiği yukarıda sözü edilen yazılardan başka şiirle ya da şairle ilgili başka kitapların da tanıtıldığı ve incelendiği görülmektedir. Bu yazılara bir örnek vermek gerekirse Fazıl Gökçek'in derginin 43. sayısında yer alan "Mehmet Âkif Ersoy'un Sanat ve Edebiyat Konusundaki Görüşleri" (ss. 21-22) adlı yazısı söylenebilir. Örnek verilen önceki yazılara oranla daha uzun olan bu yazı "Derkenar" sütununun dışında yayımlanmıştır. Fazıl Gökçek, yazısına Mehmet Âkif üzerine yazılan yazı ve kitaplara değinerek başlamıştır. Ancak söz konusu yazı ve kitaplarda çoğunlukla Mehmet Âkif'in fikri cephesi, İslamcılık ideolojisi çevresindeki düşünceleri öne çıkarılarak ele alınmaktadır. Oysa Gökçek'e göre Mehmet Âkif her şeyden önce bir şairdir. Bu bağlamda

sanat ve edebiyat hakkındaki tutumu ve görüşleri de önemlidir. Gökçek'in inceleyeceği kitap bu eksiği biraz da olsa kapatabilecek ve millî şairimizin sanat ve edebiyat hakkındaki görüşlerini bir araya getiren Kâzım Yetiş'in *Mehmet Âkif'in Sanat-Edebiyat ve Fikir Dünyasından Çizgiler* adlı kitabıdır. Yazının bu noktasından sonraki bölümünde söz konusu kitabın bölümleri sayılır. Kitaptan alıntılarla birlikte kitap tanıtılmaya, Mehmet Âkif'in görüşleri değerlendirilmeye devam edilir. Gökçek, yazısına "Bir kitap tanıtımı yazısının sınırlarını zorlamamak için konuyu toparlayacak olursak; Mehmet Âkif'in edebi görüşlerinin bilinmesi onun şiirlerini açıklamak bakımından son derece önemlidir. Kâzım Bey'in kitabı bu alandaki bir boşluğu dolduracaktır." (s. 22) satırlarıyla son verir.

Derkenar sütunun dışında yer alan başka bir yazı da Cemâl Kurnaz'a ait bulunmaktadır. Derginin 68. sayısındaki "Müstesna Güzeller'e Dair Birkaç Söz" (ss. 7-8) başlığını taşıyan yazıda Kurnaz, İskender Pala'nın *Divan Edebiyatında Müstesna Güzeller* adlı kitabını incelenir. *Müstesna Güzeller* Cemâl Kurnaz'a göre, Pala'nın Divan edebiyatını geniş okuyucu kitlesine ulaştırmak adına ilgi çekici beyitler etrafında kaleme aldığı ve çeşitli dergilerde yayımlanan yazılarını bir araya getirdiği eseridir. Kurnaz, yazısında, Pala'nın söz konusu eserinde katılmadığı yerleri örnekler vererek açıklamaktadır. Kurnaz'a göre Pala'nın kimi görüşleri, verdiği bazı bilgiler doğru değildir. Bu noktada Kurnaz, önce Pala'nın katılmadığı görüşlerini sonra da bu görüşlere neden katılmadığını sırasıyla belirtir. Yazının sonunda "Bu söylediklerim 'kadı kızı'nda da bulunabilecek şeyler. 'Müstesna Güzeller'in güzelliğine halel getirmez. Değerli bilim adamı Doç. Dr. İskender Pala'nın sanatkâr duyarlılığını da kattığı yararlı denemelerinin devamını diliyoruz." (s. 8) denilerek *Müstesna Güzeller*'in yazıda dile getirilen kusurlarına rağmen faydalı bir eser olduğunun altı çizilir.

Hiç şüphesiz *Dergâh* dergisinin ilk 100 sayısı için önemli edebiyat olaylarından birisi de Süleyman Çobanoğlu'nun şiirleri ve ilk kitabı *Şiirler Çağla*'nın çıkışıdır. Çobanoğlu ilk şiirlerini *Dergâh* dergisinde yayımlamış ve şiir yolculuğuna *Dergâh*'ta devam ederek derginin önemli şairlerinden birisi olmuştur. Çobanoğlu'yla ilgili *Dergâh* dergisinde çıkan ilk yazı henüz şairin ilk kitabı çıkmadan derginin Ekim 1993'te çıkan 44. sayısındadır. Yazı, "Hece Biter mi?" (s. 2) adını taşır ve Abdullah Harmancı'ya aittir.

1995 yılında Çobanoğlu'nun *Şiirler Çağla* adlı kitabının yayımlanmasıyla birlikte dergide yine kendisi de bir şair olan Cevdet Karal'ın kitap üzerine bir yazı yazdığı

görülmektedir. Derginin 68. sayısında yer alan ve “Şiirler/ Çağla” (s. 3) adını taşıyan yazı “Derkenar” sütununda yayımlanır. Yazıda önce şairle ilgili çok kısa bir bilgi verildikten sonra *Şiirler Çağla*’dan hareketle Çobanoğlu’nun şairliği ve şiir diliyle ilgili tespitlerde bulunulur. Yazıda kitap tanıtım yazılarında sıkça gördüğümüz gibi şiirlerden örnekler vermek yerine Süleyman Çobanoğlu’nun genel olarak şairliğini kapsayıcı görüşler dile getirilmektedir. Karal, Çobanoğlu şiirleri için “Temalarının hece şiiri için bildik, tanımlanmış temalar olmadığı çok açık. Bu yönüyle özellikle dikkat çekici. Heceyle zengin bir şiir yazılabileceğini kanıtlamak ister gibi. Kötü temsilcileriyle itibar kaybeden hece soluğunun tümünden tükenmediğini gösteriyor.” (s. 3) demektedir. Yazı, bir kitap yazısı olduğu gibi şairin şiir verimini bütün olarak değerlendirme şansı sunması bakımından elbette Çobanoğlu’nun şairliğiyle de ilgilidir.

Şiirler Çağla, dolayısıyla Süleyman Çobanoğlu ile ilgili en önemli yazılardan birisi de hiç şüphesiz Dergâh’ın 69. sayısının kapağında yayımlanan ve İsmet Özel imzasını taşıyan “Süleyman Çobanoğlu, Heyhat!” (s. 1) adlı yazıdır. Kısa bir yazı olmasına rağmen İsmet Özel gibi modern Türk şiirinin en büyük şairlerinden birisi tarafından kaleme alınması söz konusu yazının önemini artırmaktadır. Özel de, yazısında Cevdet Karal’ın yazısındaki gibi yine kitaptan hareketle Süleyman Çobanoğlu şiirine dair genel düşüncelerini bildirmektedir. Yazıda kitaptaki şiirlerden herhangi bir alıntı bulunmamaktadır. Bu yazılardan başka derginin ilerleyen sayılarında *Şiirler Çağla* ve Çobanoğlu şiiri üzerine başka bazı yazılar da yayımlanmıştır.

Derginin bazı sayılarında derginin yayım tarihinden daha önce çıkmış kimi kitaplar da incelenmiştir. Öyle ki bazen aradaki zaman farkı on yılları dahi bulabilmektedir. Turan Karataş’ın derginin 84. sayısında yayımlanan ve “Sisler Bulvarı’nda Gecikmiş Bir Gezinti” (ss. 10-11, 22) adını taşıyan yazısı bu duruma örnek gösterilebilir. Karataş, Attilâ İlhan’ın ilk baskısını 1954 yılında yapan şiir kitabı *Sisler Bulvarı*’nı incelemeye başlarken ilk olarak şair hakkında kısa bir bilgilendirme yapar. Daha sonra ise kitapta kaç bölüm ve şiir olduğunu belirtir. Yazının bu kısmından sonra yazar, kitaptaki şiirlerden alıntılar yaparak şiirleri biçim ve içerik yönünden yorumlar. Bunu yaparken şairin kendi notlarından da faydalanır. Örneğin, *Emperyal Oteli* adlı şiirle ilgili olarak Karataş şu cümleleri kurmaktadır: “Şairin ifadesiyle ünü pek yaygın bir şiir olan ‘Emperyal Oteli’nin ilk on bir dizesi, yani il bendi/ bölümü oldukça etkileyici. Sıcak, sevecen ve samimi. ‘Emperyal Oteli’ ve ‘Pia’nın söylendiği üzere, sevilmelerinin ve ün

kazanmalarının sebebi, bana öyle geliyor ki, ilk gençlik duygularımıza hitap etmesidir” (s. 11). Karataş, kitapla ilgili genel düşüncelerini ise yazının sonuna doğru “Attilâ İlhan, ikinci şiir kitabı Sisler Bulvarı’nda, harbin yakıcı, boğucu ve ürkütücü atmosferinden kurtulup yeni bir dönemece, özgürce kanat açacağı ‘serefrâz’ olacağı bir bulvara sapıyor.” (s. 22) şeklinde dile getirir. Dergideki birçok kitap yazısına göre uzun denebilecek bu yazıda, Attilâ İlhan’ın genel olarak şairliğine ve sanatçı kişiliğine dair çıkarımlarda da bulunmaktadır.

Bu noktada belki şu tespit de dile getirilebilir: Kitap yazılarını yazan kişiler akademisyenler olduğunda yazılar doğal olarak biraz da bir makale havasına bürünebilmektedir. Şairler bu yazıları yazdığında ise yazının havası bir denemeye dönüşmekle birlikte şair gözünden özgün tespitlerle yazılar zenginleşmektedir. Dergide örneğin Tunca Kortantamer, Süreyya Beyzâdeoğlu, Turan Karataş, İnci Enginün, Abdullah Uçman ve Mine Mengi gibi akademisyenlerin yanı sıra İbrahim Tenekeci, İhsan Deniz, Şaban Abak, Osman Özbahçe ve Hüsrev Hatemi gibi şairlerin yazılarına da yer verilmektedir. Esasen bu durumdan hareketle derginin akademi dünyası ile edebiyat dünyasını birleştiren, hiç değilse bu iki farklı kesimi birbirine yakınlaştıran bir tutum içerisinde olduğu fark edilmektedir.

Dergâh dergisinin ilk 100 sayısında çok sayıda kitap tanıtım ve inceleme yazısına yer verildiği belirtilmelidir. Bu yazılar kimi zaman yeni çıkmış bir şiir kitabı üzerine kimi zaman da şiire veya şaire dair başka bir kitap üzerine kaleme alınır. Derginin yayım tarihinden çok daha öncelerinde yayımlanan bazı kitaplar da derginin çeşitli sayılarında tekrardan gündeme getirilebilmektedir. Yazıların başlarında genellikle kitabın sahibi ve kitabın künyesi ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapılır. Ardından söz asıl anlatılmak istenen şeye getirilerek kitaba dair tespitler okurla paylaşılır. Yazının sonlarındaysa yazarlar çoğunlukla eserin sahibi ve eserin bütünü ile ilgili genel bazı değerlendirmelerde bulunmayı ihmal etmezler. Bu yazıların yeni çıkan şiir kitaplarından okuru haberdar ettiği söylenebilir. Ayrıca kitabın sahibi şair ve yazar için de söz konusu yazılar, bir eleştiri ve ve değerlendirme yazısı olması bakımından önemlidir.

1.2. Şairler Hakkında Yazılar

Dergâh dergisinin ilk 100 sayısına bakıldığında Türk şiiriyle daima yakın bir temas hâlinde olduğu görülür. Dergide şiirleri yayımlanan şairler şöyle bir akla getirilecek olursa Türk şiiri açısından önemli isimlerin *Dergâh* dergisinin sayfalarında şiirlerini yayımlattıkları fark edilir. Derginin daha ilk sayılarında Cahit Koytak, Cevdet Karal, Hüseyin Atlansoy, İhsan Deniz, Süleyman Çobanoğlu, Hüsrev Hatemi gibi şairlerin şiirlerine yer verilmiştir. Her geçen sayıdaysa bu şairlere başka iyi şairler katılmış ve *Dergâh* dergisi şiir açısından önemli bir dergi olma özelliğini ilk 100 sayı boyunca korumuştur.

Dergâh dergisini şairler ve şiir okuru için önemli bir dergi hâline getiren bir başka ve şüphesiz büyük bir sebepten Türk şiirinin büyük şairlerinden biri kabul edilen İsmet Özel'in dergideki varlığıdır. Özel, ilk 12 sayı boyunca poetik yazılarıyla derginin kapağında yer almıştır. İlerleyen sayılarda da şiirleri, söyleşileri ve yazılarıyla *Dergâh* dergisinde ara ara görünmeye devam etmiştir.

Dergâh dergisinde, Türk şiiri ile kurulan bu yakın temas şairler hakkında yazılan yazılarla da sürdürülmüştür. Dergide kimi zaman yaşayan, henüz ilk kitabını çıkarmış genç bir şair hakkında kimi zamansa yıllar önce hayatını kaybetmiş bir şair hakkında yazılmış bir yazıya rastlamak mümkündür. Söz konusu yazılar bazen bir akademisyen bazen de başka bir şair tarafından kaleme alınmıştır.

Şairler hakkında yazılan bu yazılarda genellikle şairin şiir serüveni ve şiir anlayışı konu edilse de bu durumun dışına çıkan yazılara da denk gelinebilmektedir. Mesela bu yazılarda bazen şairin hayatıyla ilgili bilgiler verilir, diğer şairlerle ilişkisine değinilir ya da onun hayatına dair bir anekdot aktarılır. Kimi yazılardaysa şairin düşünce dünyasının, ideolojik görüşünün irdelendiği görülür. Bu bağlamda yazıların şairleri farklı açılardan ele aldığını dile getirmek yerinde olacaktır.

Örneğin derginin 1. sayısında Necmettin Turinay, "Ahmet Muhip Dıranas'ın Şiirinde İlk Etkiler" (ss. 10-11, 17) adını taşıyan yazısında başlıktan anlaşılacağı üzere Dıranas'ın şiirindeki ilk etkileri inceler. "Ahmet Muhip Dıranas'ın şiire doğuşu, Türk şiir sanatının bir kriz dönemine tesadüf eder: Genel kabullere karşı kuşkunun büyüdüğü, yeni arayışlara girildiği, Hâşim şiirinin farklı yorumlanışları ve 'hece şiirinin' şekil değilse bile muhteva değiştirmeye başladığı yıllar." (s. 10) sözleriyle başlayan yazıda Dıranas'ın

kendi şiirini kurarken hangi şairlerden etkilendiği irdelenir. Dıranas, ilk olarak hocası Ahmet Hamdi Tanpınar kanalıyla Ahmet Haşim ve Haşim sonrası yeni batı şiiriyle temas etmiştir. Dıranas'ın şiirindeki ilk etkiler yalnızca bununla sınırlı değildir. Aynı zamanda dönemin etkileme gücü yüksek şairlerinden Necip Fazıl Kısakürek de Dıranas'ın şiirine etki etmiştir. Yazara göre söz konusu olan bu etkiler yazıda sebepleriyle ve örnekleriyle işlenmiştir.

Turan Karataş'ın derginin 91. sayısında yayımlanan yazısıysa Cahit Külebi'nin şiirini incelemektedir. Yazı, "Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cahit Külebi'nin Şiiri" (ss. 7-9) adını taşır. Karataş, yazısında Külebi'nin şiirini oluşturan duyarlılığı ele almaktadır. 1997 yılında vefat eden şair, yazarın deyişiyle "Anadolu bozkırından" beslenmiştir. Şiirinde beslendiği kaynağı bulmak rahatça mümkündür. Karataş, şiirlerinden örnekler vererek, alıntılar yaparak Külebi'nin şiirini biçim ve içerik yönünden değerlendirmiştir. Şairin ölümünden bir iki ay sonra yayımlanan yazı bu bağlamda bir anma yazısı olarak adlandırılabilir.

Derginin 25. sayısındaysa Mehmet Erdoğan'ın "İlhami Çiçek Üzerine" (s. 22) adında bir yazısı yayımlanmıştır. Yazıda Erdoğan; Çiçek'in anısına yayınlanan *Göğ Ekin* kitabından şairin ölümüne, edebiyat çevresindeki yerinden şiirinin hususiyetlerine değin farklı konulara temas eder. Genel manada bu yazı da bir anma yazısı havası taşımaktadır. Bu kanımızı yazının sonundaki şu satırlar da destekler niteliktedir: "İlhami Çiçek, 1983 yılında 29 yaşındayken geçirdiği şiddetli kriz sonrasında aramızdan ayrılırken geriye bıraktığı şiiri, gizemli yaşamı ve mücadelesiyle her zaman anılacaktır" (s. 22).

Derginin ilk 100 sayısında çok farklı şairler hakkında yazılar yayımlanmıştır fakat bazı şairler hakkında yazılan yazıların diğerlerine göre daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Adeta *Dergâh* dergisi projektörünü bazen farklı bazen de aynı kalemler aracılığıyla bu şairlere yöneltmiştir. Bu isimlere örnek olarak Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Haşim, Hüseyin Atlansoy, İsmet Özel, Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Süleyman Çobanoğlu, Yahya Kemal Beyatlı gibi şairler sayılabilir. Bu isimlere Fuzûlî gibi bazı Divan şairlerini de dâhil etmek gerekir. Bu şairlere dair farklı vesilelerle birden fazla yazı kaleme alınmıştır.

Mesela Ahmet Hamdi Tanpınar hakkında yazılan yazılar arasında M. Orhan Okay'ın yazdığı ve derginin farklı sayılarında bir yazı serisi olarak devam eden "Bir Monografi Denemesi/ Ahmet Hamdi Tanpınar" başlıklı yazılar dikkati çeker. Serinin ilk

yazısı derginin 25. sayısında yayımlanır. Okay, yazısının başında monografinin gerekliliğine değinir. Ona göre ideal bir edebiyat tarihinin olmayışı biraz da monografilerin eksikliğinden kaynaklanır. Bu nedenle kendisi monografik çalışmalara başlayacak olanlara bir cesaret aşılması ümidiyle Tanpınar'ı yazmıştır. İlk yazıda ifade edilen bu gerekçeden sonra Tanpınar'ın doğumundan ölümüne kadar kısa bir öz geçmişi verilir.

Okay'ın yazı serisi derginin 33. sayısına kadar sürmüştür. Serinin ikinci yazısında Okay, Tanpınar'ın hayatı ve eserleri arasında kurulabilecek bağlantılara odaklanır. Bu vesileyle şairin çocukluk yıllarına da hatıralarla dönülür. Sonraki yazının konusu ise Tanpınar'ın edebiyata ilgisinin nasıl başladığı ve şairin Kerkük yıllarıdır. Kerkük yılları Okay'a göre Tanpınar'ın duygu ve düşünce dünyasının oluşması bakımından önemlidir. İlk okumalar; Yakup Kadri, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal gibi edebiyatçıların eserleriyle tanışmalar hep bu yıllara denk düşer. Okay, Tanpınar'ın hayatını yine eserleriyle bağlantılar kurarak anlatır. Serinin diğer yazıları da bu minvalde devam eder. *Dergâh*'ta yine Tanpınar'ı farklı yönlerden ele alan başka yazılar da bulunmaktadır.

Sema Uğurcan'ın "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Gözüyle Yahya Kemal Beyatlı" (ss. 14-15) adlı yazısı da Tanpınar ve Yahya Kemal arasındaki ilişkiyi görebilmek bakımından önemli bir yazıdır. Yazı derginin 69. sayısında yayımlanmıştır. Yazıda Tanpınar'ın Yahya Kemal Beyatlı hakkındaki düşünceleri aktarılırken bir yandan da Yahya Kemal'in Tanpınar'ı etkilediği noktalar üzerinde durulur. Sema Uğurcan'a göre "Tanpınar, bir şair olarak dil ve mükemmellik ölçüsünü Yahya Kemal'den aldığı gibi, onun şiirlerindeki tarih milliyet, devamlılık gibi düşüncelerini de nesirlerinde kullanır" (s. 15). Elbette bu etkilenme Tanpınar'ın Yahya Kemal'i taklidi olarak algılanmamalıdır. Yazının bir kısmında da Tanpınar'ın *Huzur* ve *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanlarındaki İhsan karakteri ile Yahya Kemal'in benzeştiği noktalar incelenir.

Derginin 67. sayısında ise *Dergâh*'ın ilk 100 sayısında pek sık karşılaşılmayan şekilde çeviri bir metin bulunmaktadır. "Ahmet Haşim ve Gelenek" (ss. 15-16) adını taşıyan metnin yazarı Giacomo Carretto, çevirmeni ise Oğuz Karakartal'dır. Yazıda öncelikle Giacomo Carretto hakkında bilgi verilip çevrilen metnin nereden alındığı bildirilir. Daha sonra çevrilen metin okura sunulur. Metinde Haşim'in şiirine genel bir bakış söz konusudur. Bu yapılırken Haşim'in şiirlerinden ve şiirin onun için ne olduğu üzerine söylediklerinden de yararlanılır. Yazıda Haşim'le ilgili "Ahmet Haşim'de suların

yüzeyleri denizin üstü gibi dalgalanmaz. Dış görünüşleri itibariyle parlak ve yorgun olan bu nehir ve göller, bir şey ifşa etmek veya saklamak için bekleyen sessiz aynalara benzerler. Ahmet Haşim çok az şiir yazmış bir şairdir.” (s. 16) gibi tespitlere yer verilir.

Dergide hakkında çok yazılan şairlerden başka kendisinin dergide fazla yazısı yayımlanan, düzyazı anlamında üretken şairler de vardır. Derginin 71. sayısında “Turgut Uyar Şiiri’ne Dair Deneme/ Gümrah Bir Şiir Irmağı” (ss. 9, 22) adlı yazısı yayımlanan Hakan Arslanbenzer bu isimlere örnek gösterilebilir. Özellikle söz konusu edeceğimiz yazıdan sonra dergide Arslanbenzer’in yazılarına sıklıkla denk gelmek mümkündür. Arslanbenzer, Turgut Uyar şiiri üzerine yazdığı bu inceleme yazısında şairin ideal karmaşası yaşadığını ve bu durumun onun eksik eserler vermesine sebep olduğunu belirtir. Arslanbenzer bu durumu, “Büyük Saat’ta toplanan şiirleri ne zaman açıp baksam, gelmek üzere olan ama gelmeyen, belirsiz bir şekilde sesini kaybeden bir şiirle karşılaşıyorum.” (s. 9) şeklinde ifade eder. Şairin idealinin, besleneceği yeri tutarlı şekilde bulamamış bir entelektüel ideal olması bu durumun sebebi olarak gösterilir. Arslanbenzer’e göre “Bütün girişimlerine rağmen Uyar ne bir geleneğe ne de bir geleceğe ait olabilmıştır” (s. 9). Yine Turgut Uyar’ın şiirindeki eksiklik yazının başka bir yerinde şöyle dile getirilir:

“Oysa şair, sıkı söyleyişlerle vardığı bu sesi ne felsefî, ne insanî, ne de dinî bir temele dayanmayan (bunlar arasında bocalayıp duran) didaktik geçişlerle, ne idiği belirsiz yargı ifadeleriyle bozmuştur. Okuruna güvenmeyen, belki kendi zihin dünyasında okurunu (dinleyenini/ algılayıcısını) bulamamış bir şair tavrı, acı bir tereddüt” (s. 9).

Arslanbenzer yazısında, Turgut Uyar’ın şiirinde gördüğü eksikliği bu şekilde kendine göre sebepleriyle açıklarken onun büyük bir şair olduğunu ancak şiirleri için aynı şeyin söylenemeyeceğini belirterek yazısını sonlandırır.

Hakan Arslanbenzer, derginin 74. sayısında ise Edip Cansever’in şiirini mercek altına alır. Yazı, “Bütün Bir İnsanlık Şiiri/ Edip Cansever Şiirine Dair deneme” (ss. 7-9) başlığını taşır. Arslanbenzer’e göre en trajik şairimiz olan Cansever’in şiirlerinde şehirli bir adam vardır. Bu durumu şöyle açıklar: “Ne Turgut Uyar gibi geleneğe, toplumculuğa göz atmıştır, bel bağlamıştır; ne de Cemal Süreya gibi eros kökenli bir heyecanı uygarlık ölçeğinde hissetmeye, göstermeye çalışmıştır. O, otellerin, alkolün, oyun kâğıtlarının, salon meclislerinin, yalnızlık odalarının, modern şehirli insanın yaşama gereçlerinin şairidir” (s. 7).

Yazının kendi içerisinde alt başlıkları da vardır. Yazının bu şekilde başlıklarla bölünmesi bir anlamda okura kolaylık sağlar. Arslanbenzer, Turgut Uyar’ın şiirini

incelediği yazısından farklı olarak Cansever'in şiirlerinden alıntı yaparak söylediklerine devam eder. Mesela şairin *Otel* adlı şiirinden bir bölüm aktardıktan sonra "Bu uzun alıntıda görüldüğü gibi, Edip Cansever'in müthiş bir ironiyle ve anti-konformist olarak başladığı şiir serüveninin birçok yerinde ufkunu yitirmiş insanın şiiri tortulanıp kalmıştır." (s. 8) der. Yazı boyunca şiirlerden alıntılar ve yorumlar, tespitler birbirini takip eder. Arslanbenzer'in bu iki yazıdan başka İsmet Özel, Süleyman Çobanoğlu, Murat Menteş, Levent Sunal gibi şairler hakkında yazdığı yazılar da derginin diğer sayılarında yayımlanır.

Özellikle ilk 100 sayının son çeyreğinde o dönemin genç şairlerinin şiirleriyle olduğu kadar yazılarıyla da *Dergâh* dergisinde göründüklerini belirtmek gerekir. Hakan Arslanbenzer, Hakan Şarkdemir, İbrahim Tenekeci, Murat Menteş, Levent Sunal, Süleyman Çobanoğlu gibi şairlerin yazıları dergiye taze bir kan olmuştur, dergiye daha bir canlılık getirmiştir denilebilir. Henüz ilk kitaplarını çıkarmış yahut ilk kitaplarını çıkarmak üzere olan bu şairler şiirin yanında düzyazı ile de düşüncelerini dergiye taşımışlardır. *Dergâh* dergisi de onların yazı yayımlayacağı, tartışacağı bir ortam olmuştur.

Dergide şairler hakkında yazılan bazı yazılarda şairin sanatkârlığı ya da şairliği dışında başka yönlerden de incelendiği belirtilmişti. İsmail Kara'nın derginin 86. sayısında yayımlanan ve "İslâm Modernizmi ve Akif'e dair Birkaç Not" (ss. 15-18) başlıklı yazısını bu duruma örnek olarak değerlendirmek mümkündür. İsmail Kara; Akif'e, onun şiirine ve nesir türündeki eserlerine İslam modernizmi perspektifinden yaklaşır.

Şairleri farklı yönleriyle ele alan yazılara bir başka örnek de Nazan Bekiroğlu'nun "Bir Şairenin Salonunda Bir Şeyh, Bir Sahte Derviş ve Bir Dil Âlimi" (ss. 8-10) adını taşıyan yazısıdır ve derginin 63. sayısında yayımlanmıştır. Söz konusu yazıda Şair Nigar Hanım'ın tasavvufla ve tasavvuf erbabıyla ilişkisi ele alınırken Buhara Tekkesinin şeyhi Süleyman Efendi, Arminius Vambéry, Ignacz Kunoş gibi isimlere de değinilir. Şair Nigar Hanım'ın hayatında dair bilgiler aktarılırken onun günlüklerinden de faydalanılır.

Derginin "Hatıraların Gizli Tarihi" adlı bölümünde yayımlanan kimi yazılar da şairler hakkında yazılar olarak kabul edilmelidir. Sözü ettiğimiz bu yazılar genelde şairlerin mektupları ya da günlükleri gibi metinler olduğundan onların hayatları hakkında birinci ağızdan bilgiler içerir. Bu bakımdan "Hatıraların Gizli Tarihi" adlı bölümün ve bu

bölümde yayımlanan yazıların meraklıları ve edebiyat okuru için önemli olduğu belirtilmelidir. Mesela derginin 16 ve 17. sayısında Ahmet Haşım'ın Rezzan Arif Hanımefendi'ye yazdığı mektuplar yayımlanmıştır. Mektuplar Zeynep Kerman aracılığıyla dergiye ulaştırılmıştır. Derginin 23. sayısında ise Mehmet Akif Ersoy'un Eşref Sencer Kuşçubaşı'na yazdığı bir mektup yayımlanmıştır. Mektuptan önce N. Güneyceli imzasıyla sunulan kısa yazıda mektubun nerede bulunduğu açıklanır, ardından mektuba yer verilir. Buna benzer metinler derginin “Hatıraların Gizli Tarihi” adlı bölümünde ilk 100 sayı boyunca yayımlanmaya devam eder.

Dergide zaman zaman şairlerle yapılan sohbetlerin de bu bölümde ele alınması doğru olur. Çünkü bu sohbetler şairlerin hayatları, şiire dair görüşleri gibi farklı konularda bilgiler içermektedir. Söz konusu sohbet metinleri, bilgilerin birinci ağızdan öğrenilmesi bakımından da önemlidir. Cahit Koytak, Hüsrev Hatemi, İsmet Özel ve İhsan Deniz gibi isimler *Dergâh* dergisinde sohbetleri yayımlanan şairlerden bazılarıdır. Soru cevap şeklinde konuların açılmasıyla ilerleyen sohbetler genelde “Orta Sayfa Sohbeti” adlı bölümde yayımlanmakla birlikte zaman zaman da derginin muhtelif sayfalarında kendine yer bulur. Bu söyleşilerin dergiye zenginlik kattığını belirtmek yerinde olacaktır.

Dergide şairlerle yapılan sohbetlerin yanı sıra şairler hakkında başkaları ile yapılan sohbetlere denk gelmek de mümkündür. Bu sohbetlerde yine şairlerin hayatlarına, edebi serüvenlerine, şiir yaklaşımlarına dair çeşitli konularda konuşulmaktadır. Örneğin 33. sayıda İnci Enginün ile Ahmet Haşım'e, 37. sayıda ise Zeynep Kerman ile Ahmet Hamdi Tanpınar'a dair yapılan sohbetler önemlidir. Bu tür sohbetler şair hakkında araştırmaları, çalışmaları olan isimlerle yapıldığı için doyurucu bilgiler içeren metinlerdir demek doğrudur.

Toparlamak gerekirse *Dergâh* dergisinin ilk 100 sayısında şairler hakkında yazılan yazıların çeşitlilik gösterdiğini, şairlerin farklı yönlerden ele alındığını belirtmekte fayda bulunmaktadır. Yazılar bazen şairin şiirini ve sanatçı kişiliğini incelerken bazense onun hayatına dair bilgiler vermektedir. Şairin doğrudan biçimde şiiriyle alakalı olmayan ancak onun farklı bir yönüne değinen bu yazılar da okurun şairi daha iyi tanınması ve anlaması açısından önem taşımaktadır. Şairleri bu şekilde farklı yönlerden ele alan yazılar değilse de özellikle şairin şiirine ve şairliğine yönelik yazıların genelde şairler tarafından yazıldığı dikkat çekmektedir. Şairler hakkında yazılan yazılar çoğunlukla kapsamlı, uzun soluklu yazılar olduğu için derginin “Derkenar” ya da

herhangi bir sütununda değil, sayfa içlerinde okurunu beklemektedir. Bununla birlikte derginin “Hatıraların Gizli Tarihi” ve “Orta Sayfa Sohbeti” adlı bölümlerinde şairler ile ilgili yazılara denk gelmek de mümkündür. Yukarda belirttiğimiz üzere bu bölümlerde yayımlanan metinler ve şairlerin kendisiyle yahut şairler hakkında çalışan kişilerle yapılan sohbetler de okur için kıymetli bilgiler vermektedir.

1.3. Şiir İnceleme Yazıları

Dergâh dergisinin ilk sayısı Mart 1990’da yayımlanmıştır. Tezin konusu gereği ilk sayıdan 100. sayıya kadar bakıldığında *Dergâh*’ta, hem yayımlandığı dönemdeki yaşayan şairlerin hem de daha önceki dönemlerde yaşamış şairlerin kaleme aldığı şiirlere dair yazılara yer verildiği görülür. Bu yazılar dergide zaman zaman kısa değiniler hâlinde zaman zaman da daha uzun soluklu yazılar olarak kendilerine yer bulmuştur. Hatta şiirlerin incelemesinin bir yazı serisi şeklinde birkaç sayı boyunca art arda yayımlandığı da olmuştur. Yazıları yazan isimler ise çeşitlilik gösterir. Bazı sayılarda bir şair başka bir şairin şiirini incelerken bazı sayılardaki yazıların sahipleri ise akademik çevreden isimler olarak dikkat çeker. *Dergâh* dergisinin bu durumu bir zenginlik olarak değerlendirilebilir.

Derginin 47. sayısının “Derkenar” adlı bölümünde yer alan ve *Dergâh* imzasını taşıyan “Çeşitleme” başlıklı kısa yazıda Hüseyin Atlansoy’un *Kayıtlar* adlı dergide o dönem yayımlanan şiirinden çok kısa şekilde bahsedilir. *Dergâh* imzalı yazıda “Bir şair-i mâderzad olan Hüseyin Atlansoy, son aylarda yayımladığı şiirlerle okurlarına hoş sürprizler yapıyor. Kayıtlar dergisinin Kasım sayısında (s. 37) yer alan ‘Kılıç ve Kadeh-II’ bu tür şiirlerden biri idi.” (s. 8) denildikten sonra şiirden kısa bir alıntı yapılır. Bu yazı adeta derginin okuruna iyi bir şiirin haberini veren ve adresini gösteren kısa bir duyuru niteliğindedir. *Dergâh* imzasını taşıyan bu çeşit yazılar genelde kısa değiniler şeklinde “Derkenar” bölümünde yer alır. Başka bir örnek olarak derginin 3. sayısında yine Hüseyin Atlansoy’un *Zorbe* adlı şiirine değinen ve “Zorbe” (s. 19) adını, M.K. imzasını taşıyan yazı gösterilebilir.¹² Bu yazıda da M.K., Atlansoy’un, *İkindiyazıları*’nda yayımlanan şiirine değinmeden önce şairle ilgili birkaç cümle kurar. Daha sonra ise şiirden bazı alıntılar yaparak beğenisini dile getirir.

Yine bu kısa değinilerden bir başkasına derginin 65. sayısında rastlanır. Yazı “Kitaplar ve Şairler” (s. 5) adını taşımaktadır. Bu defa ise yeni çıkan bazı şiir kitaplarının yanı sıra Kamil Eşfak Berki’nin bir şiirini duyurur. Bu tür yazılar şiirleri derinlemesine incelemekten uzak kısa değiniler olarak okuru şiire yönlendirir.

Dergideki bazı yazılarda ise şiir tahlillerine girişildiği, şiirlerin uzun uzadıya

¹² Dergide M.K. imzasıyla yayımlanan bu yazıların Mustafa Kutlu’ya ait olduğu belirtilmelidir. Söz konusu yazılar daha sonra Mustafa Kutlu’nun Kasım 2022’de *Dergâh* Yayınlarından çıkan Sel Gider Kum Kalır adlı eserinde Kutlu’nun diğer edebiyat-kültür-sanat yazılarıyla birlikte okura toplu olarak sunulmuştur. (Kutlu, 2022)

incelendiği yahut da şiirden hareketle şairin şiir hatta sanat dünyasının incelendiği görülür. Öyle ki bazı yazıların uzunluğundan ötürü birkaç sayıya dağılacak şekilde bölündüğü görülmektedir. Bu yazıların en dikkat çekicilerinden birisini M. Orhan Okay kaleme almış ve Necip Fazıl Kısakürek'in *Çile* adlı şiirini incelemiştir. Okay'ın şiiri incelemesi üç sayı devam etmiştir. Söz konusu yazılardan ilki "Senfonya'dan Çile'ye I – Batının İzleri" (s. 14) adıyla derginin 5. sayısında yayımlanmıştır. Bu yazıda Okay, *Çile* adlı şiirin Necip Fazıl Kısakürek'in şiir serüveni içerisindeki yerine dikkat çeker. Bir bakıma da bu şiirden hareketle şairin şiirlerini oluşturan düşünce ve ruh dünyasına da giriş yapılır. Okay'a göre "Hayatında çok mühim bir dönüm noktası olan Abdülhakim Efendi'yi tanımasına kadar Necip Fazıl batı kültürünün, batı felsefesinin ve batı sanatının yetiştirdiği bir insandır" (s. 14).

Derginin bir sonraki sayısında yayımlanan yazı dizisinin II. yazısının başlığı ise "Senfonya'dan Çile'ye II - Şair ve Mûsikî" (s. 9) olarak belirlenmiştir. Bu yazıda da Okay, şairin mûsikîye yaklaşımını değerlendirir. Bunu yaparken şairin konuşmalarından, eserlerinden, hatta okuduğu şiirler için kullandığı fon müziklerinden faydalanır. Bu ilk iki yazıda Okay'ın yaptığı daha ziyade yazının üçüncü bölümünde anlatacakları için zemin oluşturmaktır denebilir. Zaten ikinci yazının son cümlesi de şu şekildedir: "Böylece başladığımız yere dönmüş, Senfonya yahut Çile şiirine gelmiş bulunuyoruz" (s. 10).

Okay'ın konuyla ilgili son yazısıysa derginin 7. sayısında yer almaktadır. Okay, "Senfonya'dan Çile'ye III - Bir Şiirin Müzikal Anatomisi" adını taşıyan bu yazıda *Senfonya* ya da asıl adıyla *Çile* adlı şiirin bir müzik terimi olarak senfoni ile ilgisini açıklamaya çalışır. Necip Fazıl Kısakürek, *Çile* adlı şiirini okurken Beethoven'ın 5. Senfonisini fon müziği olarak kullanmıştır. Yazıda da bu müzikal parça ile şiir mukayese edilir. Önce şiirin söz konusu parça ile yakınlığı ifade edilmiş, ardından da şiirin bölümleri açıklanmıştır. Bunu yaparken Okay şu notu da düşmüştür: "Necip Fazıl'ın şiirinin müzikal yapısını göstermek için onun, son şeklinden değil ilk şekli olan Senfonya'dan hareket etmek istiyorum" (s. 10). Ayrıca Okay, yazısının sonunda, şiirin adının ilk başta "*Senfonya*" iken sonradan "*Çile*" olmasını şairin düşünce dünyasındaki değişime bağlamıştır. Necip Fazıl'da başlarda estetik değerler önceleniyor iken sonrasında muhteva ön plana çıkmıştır. Şiirin adının değişmesi Okay'a göre biraz da bununla alakalıdır.

Dergâh dergisinde zaman zaman Divan şiirleriyle ilgili incelemelere de yer verilmiştir. Tunca Kortantamer, Süreyya Ali Beyzâdeoğlu gibi isimlerin yazıları bu bakımdan dikkati çekmektedir. Mesela derginin 2. sayısında Tunca Kortantamer, Fuzûlî'nin yazdığı *Gül Kasidesi*'ni incelemektedir. “Gül Kasidesi” başlıklı yazı yine uzunluğu sebebiyle üçe bölünerek farklı sayılarda yayınlanmıştır. Yazının ilk kısmında Kortantamer, “gül” kavramının klasik edebiyatımızdaki karşımıza çıkış şekillerine değinmiş; daha sonra da *Gül Kasidesi*'ndeki gül ve gül bahçesi görünümlerine yer vermiştir. Kortantamer, yazıda şiir ile ilgili olarak “Fuzûlî'nin Kanunî için yazdığı bu kasidenin yapısı ve bütünlüğü sanki Kanunî devrinin mimari eserleri ile yarışıyor gibidir. Şiirde bir bahar sabahı bir gül bahçesinde dolaşan ve duyan bir insanın, çağımızın bilinç akışı tekniği bilerek kullanılmışçasına anlatılan hikâyesiyle karşılaşılır.” (s. 16) demektedir. Bu sözlerden sonra şiirin beyitleri “gül” kavramı etrafında ayrıntılı şekilde incelenir. Yazara göre bu beyitler çok daha derin boyutlara sahiptir. Derginin 3. sayısında yayımlanan yazının ikinci bölümünde bu derinlik yine beyitlerden hareketle anlatılmaya çalışılmaktadır. Kortantamer'e göre; Fuzulî şiirinde güle ve gül bahçesine dair çağrışımlarla çağını, çevresini ve bütün bunların içinde kendini anlatmaktadır. “Kısacası gül, biçim ve öz kaynaşmasının, yapı bütünlüğünün çok başarılı bir örneği sayılabilecek olan bu şiirde en önemli anlatım aracı olarak görev yapar” (s. 15). Şiirle ilgili son yazı da derginin 4. sayısında yer almıştır. Bu yazıda ise Kortantamer, *Gül Kasidesi*'nin orijinalliğini bildirmek için onu Necâtî ve Nev'î'nin *Gül Kasideleri*yle karşılaştırır. Yazar, Fuzûlî'nin şiirinin diğer iki şiire göre daha derinlikli bir şiir olduğuna ve Fuzûlî'nin şiir dilinin de halkın Türkçesi olduğuna dikkat çekerek yazı serisini sonlandırır.

Bu yazılardan hareketle *Dergâh* dergisinin kimi sayılarında yer alan bazı yazıların oldukça uzun soluklu yazılar olduğu dile getirilebilir. Yazarlar bu tür yazılarda şiirleri daha derinlikli şekilde incelemekte, zaman zaman da söz konusu şiirinden hareketle şairin duygu ve düşünce dünyasına giriş yapılmaktadır. Böyle kapsamlı yazılar hem şiirlerin anlaşılması hem de şairler hakkında bilgi sahibi olunması açısından önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Bu yazıların genelde akademik ağırlığı olan yazılar olduğunu belirtmek yerindedir.

Burada belki bir noktaya daha değinmekte fayda olabilir: Derginin bölümlerinden birisi olan “Okuyucu Mektupları”nda zaman zaman uzun yazıların gönderilmemesi

ricasında da bulunulur. Özellikle Divan şiiri ile ilgili bazı uzun yazılar akademik bir dille kaleme alındığı için okuru yorabilmektedir. Örneğin 82. sayıda *Dergâh*'ın bir edebiyat dergisi olduğu, bütün yazılarda edebi bir hüviyet aradığı hatırlatılıp çok uzun yazıların gönderilmemesi ricasında bulunulur. Sonrasında ise durum şu şekilde ifade edilir:

“Tercihimiz bu yönde olduğu halde bol dipnotlu, birkaç sayı süren yazılar yayımlamamız nasıl oluyor? Bu ne perhiz bu ne turşu. Burada bir zaruret hali ile karşı karşıya olduğumuzu belirtelim. Açıkçası, bizim uyarılarımıza rağmen gelen yazılar bu çerçevede. Biz de mecburiyet tahtında bunları basıyoruz” (s. 2).

Bu noktada kasıt biraz da yazıların uzunluğundan ziyade akademik bir dille yazılan yazıların uzunluğu olmalıdır.

Derginin 46. sayısındaki İskender Pala'nın “Üç beyit, üç şair ve üç şiir anlayışı” adlı yazısında ise şiirden hareketle şaire ve onun şiir anlayışına varma durumu söz konusudur. Pala, Neşatî, İzzet Molla ve Nedim'e ait beyitlerden yola çıkarak onların şiir anlayışlarını dile getirir. Şiirlere, şairlere ve şiir anlayışlarına dair açıklamalarından sonra Pala dikkate değer şu cümleleriyle yazısını nihayete erdirir: “Ezcümle; divan edebiyatında her bir şiiri söyleyenine, söyleyişine ve kaidelerine göre değerlendirmek gerekir. Ama her şiiri önce kendi dönemi içinde ele almak şarttır” (s. 15). Bu cümlelerden de çıkarabileceğimiz gibi Pala yazısında parçadan bütüne giderek Divan şiiri üzerine birtakım çıkarımlarda bulunur.

M. Fâtih Andı ise derginin 58. sayısındaki “İki Şair İki Şiir” (s. 9) adlı yazısında Halil Nihat Boztepe'nin *Münâcât* adlı şiiri ile Necip Fazıl Kısakürek'in *Kafiyeler* adlı şiirini biçim ve içerik yönünden karşılaştırmalı bir okumaya tabi tutar. Andı, bu okuma sırasında şiirlerden örnekler vererek şiirler hakkındaki görüşlerini açıklığa kavuşturmayı ihmal etmez. Andı'ya göre, bahsi geçen iki şiir biçim ve içerik yönünden benzerlikler taşır. İki şiirde de dizelerin kısalığından kaynaklanan bir kafiye yoğunluğu göze çarpar. “Sanatkâr yönü çok daha baskın olan Necip Fazıl'ın şiirinde ise kafiye, bir ses yığılmasına rağmen, daha fonksiyoneldir” (ss. 10). Andı'ya göre birbiriyle eşleşen mısraların da olduğu bu iki şiirde bir başka benzer nokta da her iki şiirin Allah'a yönelmekle son bulmasıdır.

Özellikle derginin ilk sayılarında Divan şiirine yönelik yazıların fazlalığı dikkat çekmektedir. Fakat derginin ilk yüz sayısı genel olarak değerlendirildiğinde her ne kadar Divan şiirlerine yönelik incelemelerin fazla olduğu göze çarpsa da çok farklı dönemlerin şairlerine dair yazıların derginin sayfalarında yer aldığı hemen fark edilir. Mesela Hasan Akay'ın derginin 28. sayısında yer alan “Bir Şairin Mezar Kitabesi” (s. 20) adlı yazısı

Cenap Şehabeddin'in bir şiirini incelerken; derginin 51. sayısında yer alan Kenan Beşirov'un "İki Kanat" (s. 3) adlı yazısında ise İsmet Özel'in bir şiirini incelenmektedir. Yine derginin 81. sayısında Mehmet Erdoğan, "Orhan Veli'nin Kaçamadığı Şiir" (s. 3) adlı yazısında Orhan Veli'nin şiirine değinmektedir. Bu durum dergide yine bir zenginlik olarak değerlendirilmeye müsaittir. *Dergâh* dergisinde Türk şiirinin farklı dönemlerinden şairlere dair yazıların bulunması derginin sürekliliği önemsedğini göstermektedir.

Sonuç olarak, *Dergâh* dergisinin ilk 100 sayısında ağırlıklı olarak Divan edebiyatı şairlerinin şiirleri incelenmişse de farklı dönemlerde yaşamış şairlerin şiirleri de ihmal edilmemiştir. Bu yazılar bazen kısa değiniler olarak kalmışken bazen de daha kapsamlı ve uzun yazılara dönüşmüştür. Hatta bazı yazıların tek sayıda başlayıp bitmesi mümkün olmadığından yazıların yayımı farklı sayılara bölünmüştür. Bazı yazılarda birden çok şiir ele alınmış, söz konusu şiirler ya birbiriyle karşılaştırmalı olarak okunmuş yahut da bu şiirlerden hareketle bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Yine ilk 100 sayı toplu olarak değerlendirildiğinde bu tür şiir incelemelerinin, kitap yazılarına ya da şairlerle ilgili daha genel yazılara oranla fazla olmadığı görülmektedir.

1.4. Poetika Yazıları

Dergâh dergisinin ilk 100 sayısına bakıldığında zaman zaman poetik yazılara da yer verildiğini görmek mümkündür. Özellikle derginin ilk 12 sayısında İsmet Özel'in kaleme aldığı ve derginin kapak sayfasında yayımlanan yazılar dikkate değerdir. Bu yazıların haricinde farklı yazarlar ve şairler de şiir hakkındaki görüşlerini zaman zaman okurla paylaşmışlardır. Şiirin ne olduğu, ne olması gerektiği yahut da şiire dair çeşitli meseleler bu yazılar vesilesiyle irdelenmektedir. Söz konusu yazılarda genel manada soyut meseleler ele alındığı için bunlar okur açısından zorlayıcı metinlere dönüşmektedir.

İsmet Özel'in ilk sayının kapağında yayımlanan yazısının adı "Özgürlük İçin Şiir"dir (s. 1). Özel, yazıda şiir ve özgürlük kavramı arasındaki bağı söz konusu eder. Özel'e göre şiir özgürlüğe değil özgürlük şiire ihtiyaç duymaktadır. Çünkü "... ortaya çıkan şiir yöneldiği eksen doğrultusunda bağlantısını kurmuşsa (şairin fırlattığı ipin ucundan birileri tutmuşsa) şiirin özgürlüğü tamdır. Şiire fazladan, şiirin dışındaki bir ortamdan özgürlük armağan edilmesine gerek yoktur" (s. 1). Özel, özgürlüğün anlamını şiirle bulabileceğini ve şiirle uyumlu bağlantıyı kuramayan eylemlerin insanlığın aleyhine eylemler olduğunu savunur. Yazıda Özel'in kurduğu şu cümleler yazının çok kolay anlaşılır bir yazı olmadığına işaret etmektedir: "Benim bildiklerim size anlaşılmaz gelebilir. Bu üzücü bir durum, ama daha üzücü olanı söylediklerimin size anlaşılır gelmesi hâlinde dahi şiirle bağlantımızda değişen bir şey ortaya çıkmayıştıdır" (s. 1). Esasında Özel'in şiir üzerine yazdığı diğer yazılarının da genel okur kitlesi tarafından çok da kolay anlaşılmadığını dile getirmek yerinde olacaktır. Derginin 12. sayısındaki "Okuyucu Mektupları" adlı köşede bu durum

"İlk sayfada yazan İsmet Özel'in yazıları, şiirle ciddi ilişkisi olan ve bir fikrî birikime sahip okurlar tarafından 'kılavuz metinler' olarak kabul edildi. Bu yazıları kavramakta-anlamakta zorlananlar olmadı değil (bazıları şikâyetlerini bize yazılı olarak ilettiler); bu kabil okuyuculara belli bir ceht sarf etmelerini salık verdik." (s. 2)

şeklinde ifade edilir.

Dergâh'ın 2. sayısında yayımlanan ve "Şairleri Affedebiliriz" (s. 1) adını taşıyan yazısında ise İsmet Özel, modern Türk şiirine varan yolun iki ana çizgisi olduğunu belirtir. Özel'e göre bu çizgilerden birisi ethos ağırlıklı Fikret- Akif- Nâzım çizgisi iken diğeri pathos ağırlıklı Yahya Kemal- Ahmet Haşim çizgisidir. Özel, bu iki çizgiden ilki için "... estetik yapısını dilin coşkun, sarsıcı özelliklerinde arar." (s. 1); ikinci çizgi içinse "... estetik yapı dildeki içkin özelliklerde aranır." (s. 1) tespitinde bulunur. Özel, Türk

şiiirinin modernleşmesini ethos ağırlıklı kanaldan değil de pathos ağırlıklı kanaldan akarak gerçekleştirdiğini ve böylece şairlerin devlete milletten daha çok yaslanmakta sakınca görmediklerini dile getirir. Bu bağlamda yazıdaki “Şairler milleti gücendirdiler, devlete yaranamadılar.” (s. 1) sözü de dikkate değerdir. Özel, şairlerin milleti adına uyanık kalması ve milletini uyanık tutma çabası içerisinde olması gerektiğini belirterek yazısını sonlandırır.

Özel’in *Dergâh* dergisinde şiire dair çeşitli meseleleri irdelediği yazılarına son bir örnek olarak derginin 6. sayısında yayımlanan “Barbarın Dili Şiir” (s. 1) adlı yazı verilebilir. Özel, bu yazısında öncelikle medeniler ile barbarların ayrılan özelliklerine değinir. Mesela barbarlar ile medeniler arasındaki iletişim kopukluğunu açıklarken, “Aradaki iletişim kopukluğunun nedeni medenilerin dünyayı kendi evleri sayması, barbarlarınsa bu dünyada yabancı olduklarını bilmesidir.” (s. 1) demektedir. Daha sonra ise yazıda barbarlar ve şiirin medenilere karşı tavrı bakımından ortaklıklarını dile getirir. Özel’e göre “Bir hak arama dili olarak şiirin modern dünyada tuttuğu yer toplum ilişkileri içinde barbarın tuttuğu yere uygun düşer” (s. 1). Şiir ve barbar, medenileri rahatsız etmek bakımından bir benzerlik taşımaktadır.

İsmet Özel, yukarıda örneklendirilmeye devam edilen yazılarına aralıksız olarak 12 sayı boyunca devam eder. Böylece derginin ilk sayılarında şiire dair çeşitli meselelere değinen Özel, bazı yazılarında önceki yazısını daha derinleştirmekte, daha anlaşılır hâle getirmeye çalışmaktadır. Derginin çıkışını güçlendiren, sesini daha da gürleştiren sebeplerden birisi de İsmet Özel’in bu yazıları olsa gerektir.

İsmet Özel’in yazıları haricinde kalan poetik yazılar genelde derginin iç ve farklı sayfalarında yayımlanmıştır. Bu başlık altında dikkat çekilebilecek diğer bir şey bu tür poetik yazıların büyük çoğunluğunun yine şairler tarafından kaleme alındığıdır. İsmet Özel, Hakan Arslanbenzer ve Hakan Şarkdemir gibi isimler bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Şairlerin şiir hakkında bu tür poetik metinler kaleme almasında yadırganacak bir durum yoktur. Öte yandan Turan Karataş gibi akademisyen yazarlar da zaman zaman şiir üzerine düşüncelerini poetik metinler yazıp *Dergâh* dergisinde yayımlayarak dile getirmişlerdir.

Derginin 97, 98 ve 100. sayılarında da şiire dair poetik yazılar yer almaktadır. Söz konusu yazılardan iki tanesini Hakan Arslanbenzer, birini ise Hakan Şarkdemir kaleme almıştır. Bu iki isim de kimliklerinde şairliği barındırmaktadır. Derginin 97. sayısındaki

yazı, Hakan Arslanbenzer imzasını ve “Şairin Zihni” (ss. 1, 21) başlığını taşır. Yazının bir kısmı kapak sayfasından yayımlanmış ve devamı iç sayfalara taşınmıştır. Arslanbenzer, yazısında şiirde anlam meselesi üzerinde durur. Arslanbenzer’e göre “Bir şiiri bütünüyle anlamaya yaklaştığımızda o şiiri bütünüyle kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya gelmişiz demektir” (s. 1). Yine Arslanbenzer, şiirin konusunun ancak geçerli bir bahaneden ibaret olduğunu ve iyi şiirin üzerinde düşünülmekten ziyade kendisine inanılmayı hak ettiğini belirtir. Arslanbenzer, kendi düşüncelerini aktarırken Valery ve Eliot gibi şairlerden referans göstermeyi de ihmal etmez.

Derginin 98. sayısında ise önceki sayıda yayımlanan Hakan Arslanbenzer’in “Şairin Zihni” adlı yazısına bir nazire gibi “Okurun Zihni” (ss. 7-8) yayımlanmıştır. Yazı Hakan Şarkdemir’e aittir. Şarkdemir, öncelikle okurun şiir okurken nasıl bir zihin hâli içerisinde hareket ettiğini açıklamaya çalışır. Şarkdemir’e göre herhangi bir şiiri okurken ya da dinlerken öncelikle şiirin ritmine odaklanmışsak şiirden en ilkel haz alma şeklini gerçekleştirmişiz demektir. Çünkü bu durumda okur şiirdeki sese odaklanmış, konu ve biçimi ise ikinci plana atmıştır. Yazının sonraki paragraflarında ise şairin zihni, bir bakıma da okura karşı tutumu da çözümlenmeye çalışılır. Şarkdemir’e göre “Şair okurun zihninin metinle tam bir uyum içinde olmasını beklemektedir” (s. 8). Şarkdemir de Arslanbenzer gibi, yazısında bazı yabancı şairlerden alıntılar yapmakta, örnekler göstermektedir.

Hakan Arslanbenzer’in derginin 100. sayısında yayımlanan yazısının başlığı ise “İmgenin Ölümü”dür (s. 20). Yazıda öncelikle “imge”nin ne olduğuna dair yaygın görüşler üzerinde durulmakta, kelimenin kökenine inilmeye çalışılır. Daha sonra ise Arslanbenzer imgenin tarifini yapmanın hiç kolay olmadığını belirterek imgenin ne olmadığını tespit etmeye uğraşır. Ona göre “Kısacası, imge görülebilir, duyulabilir, sayılabilir biçim unsurları arasında değildir. İmge, şiirin bir özü varsa, bütünüyle ona ilişkindir” (s. 20). Yazı, imge kavramının ne olup ne olmadığı üzerine düşüncelerin ve insanların zihnindeki imge kavramına dair yanılgıların aktarılmasıyla devam eder ve sonlanır.

Derginin 15. sayısında da Turan Karataş’ın, “Şiirin Uzunluğu- Kısallığı” (ss. 9-10) başlığıyla bir yazısı yayımlanmıştır. Karataş, şiirin uzunluğu- kısallığı meselesinde öncelikle Divan edebiyatına değinmekte ve oradaki fazlalıklardan arınmış şiire dikkat çeker. Yazının devamında ise Türk şiirinin farklı dönemlerine dair örnekler de verilerek

konu açıklanmaya çalışılır. Mesela Ahmet Haşim için “Yüzyılın başlarında, kendine özgü kişiliği ve üslubuyla dikkati üzerine çeken Ahmed Haşim’in çok beğenilen, bugün bile hafızalarda yer etmiş şiirleri, kısa olanlardır” (s. 9) denir. Yani Karataş’a göre kısalık çoğu defa şiire artı puan katmaktadır. Uzunluk ise şiir adına bazı tehlikeleri barındırması bakımından dezavantajlı bir durum doğurmaktadır.

Dergâh dergisinin ilk 100 sayısında yukarıda bazı örneklerini vermeye çalıştığımız gibi poetik yazılar da zaman zaman yayımlanmıştır. Söz konusu yazılar çoğunlukla bir şair tarafından kaleme alınır, bununla birlikte bir akademisyenin veya yazarın şiire dair bir meseleyi irdedelediği de görülür. Yazılarda şiirin uzunluğu- kısalığı meselesinden şairin ya da okurun zihninin çözülmeye çalışılmasına, şiir ve düşünce ilişkisinden şiir ve varoluş arasındaki bağın yorumlanmasına değin çok çeşitli meselelere değinildiği söylenebilir. Genel manada soyut konuların ele alındığı bu yazılarda, yazarlar/ şairler ele aldıkları konuya açıklık kazandırmak açısından yer yer örnekler verip alıntılar yapar.

1.5. Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar

Dergâh'ın çalışmaya konu olan ilk 100 sayısında Türk edebiyatının çeşitli dönemlerine dair genel yazılara rastlamak da mümkündür. Bu yazılar her ne kadar farklı dönemlere ait yazılar olsa da Divan edebiyatına ilişkin yazıların bunlar içerisinde ağırlıkta olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Özellikle *Dergâh* dergisinin ilk dönemlerinde Divan edebiyatı gerek bir Divan şairi ya da şiiri üzerinden gerekse de daha genel, daha kapsayıcı yazılarla incelenmektedir. Türk şiirinin farklı dönemlerine dair yazıların da derginin sayfalarında görüldüğü olmaktadır. Söz konusu yazıların çoğunlukla akademisyenler tarafından kaleme alındığı da dile getirilebilir.

Yukarda özelliklerinden kısaca bahsettiğimiz yazılara derginin 3. sayısında yayımlanan ve “Divan Şairi Kimdir?...” (s. 9) adını ve Mustafa İsen imzasını taşıyan yazı örnek gösterilebilir. Mustafa İsen, yazısında Divan edebiyatının saray çevresiyle sınırlı bir yüksek zümre edebiyatı olduğuna yönelik görüşü çürütmeye çalışır. Bu aşamada istatistiki bilgilere başvurur ve Divan şairlerinin hangi mesleklerle uğraştıklarını aktarır. İsen’e göre Divan edebiyatı kadrosu toplumun bütün kesimlerinden gelen temsilcilerden oluşmaktadır. Bu durum da Divan şiirinin saray çevresiyle sınırlı kaldığı görüşünü yıkmaktadır. Yine de İsen şu durumun altını çizmektedir: “Bu edebiyat bir saray edebiyatı değilse de Tanpınar’ın tabiriyle ‘büyük bir saray istiaresi etrafında dönmektedir’(3)” (s. 9). Yazının son bölümünde Divan edebiyatının nasıl bir edebiyat olduğuna dair bilgiler verilir. Divan şairlerinin mesleklerini gösteren şema da yazıyla birlikte okura sunulur.

Yine aynı sayıda Beşir Ayvazoğlu ise “Divan Şiiri ve Modern Şiirimizde Ortak Sembolizm Eğilimi” (s. 16) adında bir yazı kaleme almıştır. Ayvazoğlu, Divan şairinin ortak bir semboller dünyasında özgün şiiri yazabilmesinin güçlüğüne dikkat çekmiştir. Şu cümleler durumu özetlemektedir: “Divan şairi kendisine verilmiş mecazlar, hatta hayal (image) kurma biçimleriyle daha öncekilerden farklı bir bina inşa etmek zorundadır. Bu farklılık, varlık gösterebilmesi için şarttır.” (s. 16) Divan şairleri için söylenmiş olanı daha farklı bir şekilde söylemek önemlidir. Ayvazoğlu’na göre halis şiiri sahtesinden ayırt edebilen zevk sahipleri için de asıl mesele söylenenin daha önce söylenmiş ya da söylenmemiş olması değil, şiirin nasıl söylendiğidir. Yazının ilerleyen bölümlerinde Ayvazoğlu, modern şiirimizde de gizli bir ortak sembolizm arayışı içerisinde olduğunu şu satırlar vesilesiyle dile getirir: “Modern şiirimizi de yakından takip edenlerin, gizli bir

ortak sembolizm arayışının hemen farkına varacaklarını sanıyoruz. Özellikle son yıllarda, hemen bütün şairler, aynı şeyleri söylüyorlarmış gibi bir izlenimi, sanırım birçok kişi almıştır.” (s. 16). Bu durumu yazar, Türkiye’de bireyleşmenin henüz tamamlanmamış bir süreç olmasıyla açıklamaya çalışır. Yazı, modern şiirin “bireysel” olması gerektiği çünkü şairlerin ortak bir sembolizmin handikaplarını yenecek kadar zamana sahip olmadıkları belirtilerek sonlandırılır.

Derginin 34. sayısında Mine Mengi’nin kaleme aldığı ve “Mazmun Üzerine Düşünceler” (ss. 10-11) yazısı da Divan edebiyatı ile ilgili önemli yazılardan birisidir. Bu yazıya bir katkı olarak İskender Pala’nın 35. sayıda “ ‘Mazmun’un Mazmunu” (ss. 1, 10-11) adında bir yazısı yayımlanmıştır. 36. sayıda da yine Pala’nın konuyla ilgili “ ‘Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar’ Üzerine” (ss. 10-11) adlı yazısı yayımlanmıştır. Yani ilkinin Mine Mengi’nin yazdığı yazılarla Divan edebiyatındaki “mazmun” kavramı dergide üç sayı boyunca art arda işlenmiştir.

Mine Mengi, 34. sayıdaki kapsamlı yazısına “Edebiyatla hele divan edebiyatı ile ilgilenip uğraşanlar arasında mazmun adını duymamış olan var mıdır? Şüphesiz hayır.” (s. 10) diyerek başlar. Daha sonra ise “mazmun” sözcüğünün Divan şairleri tarafından nasıl kullanıldığına dair örnekler vererek bu örneklerden hareketle “mazmun”un kendi döneminde de Divan edebiyatının söz varlığı içerisinde kullanıldığını belirtir. Yazının devamında Mengi, “mazmun” sözcüğünün sözlüklerde nasıl anlamlara karşılık geldiğini aktarır. Bu noktada yazar, “mazmun” kavramı ile ilgili aktardığı bilgileri şöyle toparlar:

“Kelimenin, kavram olarak karşıladığı anlam ya da anlamları belirlemek amacı ile göz attığımız birkaç divan ya da tesadüfen rastladığımız bazı cümle ve beyitlerde geçen mazmun kelimesinin, anlam, öz, verilmek istenen düşünce, şiirde ustaca söylenmiş söz, ince zarif anlatım yerinde kullanıldığını gördük” (s. 10).

“Mazmun” kavramının diğer edebi sanatlarla ilişkisi de yazıda değinilen konulardan birisidir. Bu ilişki “(Mazmun’un) Kuruluşunda bir değil, birçok söz sanatının payı vardır.” (s. 10) şeklinde ifade edilir ve konuyu açıklayıcı bilgiler verilir. Yazara göre, Divan şiirinin zor anlaşılır bir şiir olmasında da söz konusu şiirin başarısında da “mazmun”un etkisi vardır.

Derginin 35. sayısının kapağında başlayıp iç sayfalarda devam eden İskender Pala imzalı “‘Mazmun’un Mazmunu” adlı yazıda ise “mazmun”un başlı başına bir sanat ve bütün öteki sanatların da gayesi olduğu iddia edilir. Pala yazıyı, Mine Mengi’nin yazısına bir katkı olsun diye yazdığını “Meslektaşımızın makalesini, mazmun konusunda yeni yorum ve değerlendirmeler içeren yazıların özlemiyle bitirmesinden edindiğimiz

cesaretle, biz de bu konudaki düşüncelerimizi aktarmak istiyoruz.” (s. 1) cümlesiyle ifade eder. Pala, Mengi’nin görüşlerini genel olarak isabetli ve doyurucu bulmakla birlikte “mazmun”un diğer sanatlarla olan ilişkisine dair yeni şeyler söyler. Pala’ya göre gerçek “mazmun” bütün sanatlardan destek alsa da hiçbirine muhtaç bulunmaz. Yazı da bu görüş üzerine bina edilmiştir. Yine Pala’ya göre “mazmun” bir sözün altındaki gizli manayı imler. “Yani mazmun, belli deliller ve işaretler verilerek, çeşitli ipuçları gösterilerek mana içindeki zarif ve sanatlı manaya ulaşmakla kendini gösterir ve bedî zevk olur” (s. 10). Yazıda divan şairlerinden çeşitli mazmun örneklerine de yer verilir.

Yukarda iki yazıda işlendiği belirtilen Divan şiirindeki “mazmun” kavramıyla ilgili bir üçüncü yazı yine İskender Pala’nın kaleminden çıkan ve derginin 36. sayısında yayımlanan “‘Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar’ Üzerine” adlı yazıdır. Pala, bu yazısında da Ahmet Talat Onay’ın *Divan Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı* adlı eserinden hareketle “mazmun” konusu üzerinde durur. Yazı genel manada bir kitap eleştirisidir ve Pala’ya göre söz konusu eserin yeniden yayımlanması kitabın eksiklerine fazlalıklarına rağmen kültür hayatımız açısından önemli bir gelişmedir.

İskender Pala, *Dergâh* dergisinin ilk 100 sayısı esas alındığında divan edebiyatı üzerine en çok yazı yazan yazarlar arasındadır. Pala’nın divan edebiyatında bir nesnenin ya da bir kavramın izini sürdüğü yazıları da ilgi çekicidir. Bu yazılarda bazen divan edebiyatında Ramazan, Ramazan Bayramı ve bayram sonrası günlerinin yansımalarının bazen de “yazmak” fiilinin Divan şiirindeki macerasının peşine düşmektedir. Bu yazılardan birisi olan 56. sayıdaki yazısının başlığı “Şiir ve Ezan”dır (s. 9).

“Şiir ve Ezan” adlı yazısında Pala öncelikle divan edebiyatının beyte yani parçaya önem veren yapısına değinir. Pala’ya göre “... divan şiirinin, bütün yerine parça güzelliğine önem veren yapısı, manzume yerine beyti ön plana çıkarır. Bu da beyitlerin ayrı ayrı güzelliği demektir” (s. 9). Yine Pala’ya göre divan şairi zorlamadan çok, bir ilgiden ilham alarak şiirine yön verir. Bu düşüncelerinden sonra yazar ezandan bahseden beyitlere bazı örnekler verir ve onları açıklar. Aynı konuyu ele alsalar dahi divan şairleri bunu birbirlerinden farklı şekillerde yapmaktadırlar.

Pala’nın yukarıdaki yazısına benzer yazılar yazan bir diğer isimse Hüseyin Yorulmaz’dır. Yorulmaz, “Eski Şiir Dünyamızdan” üst başlığını taşıyan yazılarının ilkinde divan şiirinde İstanbul’un ikincisinde ise tütünün izini sürmüştür. Derginin 68. sayısındaki yazısı “Eski Şiir Dünyamızdan I/ İstanbul ve Taşra” (ss. 17-20) başlığını taşır.

Yazar, İstanbul'dan ve İstanbul'un güzelliğinden bahsettikten sonra divan şairlerinin gözünden yani onların şiirlerinden örnekler vererek İstanbul'un nasıl bir yer olduğunu anlatır. Yorulmaz'a göre "Böylesine tek bir taşının dahi Acem mülküne feda edildiği ve bütün bir âlemden ibaret sayılan İstanbul şehrinin emsallerinden farklılığı elbette şiirlerimize konu olacaktır" (ss. 17-18). Uzun yazısında yazarın değindiği bir başka konu İstanbul-taşra ikilemidir. Yazının sonunda ise İstanbul'un artık divan şairlerinin anlattığı İstanbul olmadığı kanısına varılır.

Divan edebiyatı ile ilgili yazılara son bir örnek olarak derginin 65. sayısında yayımlanan Selçuk Aylar'ın "Divan Şiirinde Sosyal Hayatın İzlerine Dair Birkaç Örnek" (ss. 10-11, 22) adlı yazısını vermek yerinde olacaktır. Yazı, adından da anlaşılacağı üzere divan edebiyatının günlük hayat ve sosyal konuları ele almasıyla ilgilidir. Yazının dayanak noktalarından birisi divan şiirinin yalnızca hayal dünyasıyla ilgili bir şiir olmadığı düşüncesidir. Aylar'a göre "Divan şiirinin topluma yönelik cephesi ortaya konulduğunda, onun, bünyesinde somut ve soyut dünyaları büyük bir ustalıkla bir araya getirdiği görülecektir" (s. 10). Yazar, faklı beyitlerden örneklerle açıklamaya çalıştığı divan şiirinin sosyal hayatla ilişkisini,

"Yukarıdaki beyitlerde de görüleceği üzere iddia edilen aksine divan şairleri hayatla sıkı münasebetler kurmuş, çevrelerini çok iyi gözlemlemişlerdir. Ancak günlük hayattan aldıkları sahne ve motifleri şiire doğrudan doğruya değil bir tasavvur, bir hayal ile birlikte yerleştirmişlerdir." (s. 22)

şeklinde tarif etmiştir.

Dergide bu yazıların haricinde divan edebiyatıyla ilişkili başka yazılardan da bahsetmek mümkündür. *Dergâh* dergisinin ilk 100 sayısı bu anlamda gayet doyurucu veriler sunmaktadır. Dergi okuru özellikle ilk sayılarda, genel olarak da ilk 100 sayı boyunca divan edebiyatının farklı konularına dair yazılara muhatap olmuştur demek yerinde olacaktır. Dergide Türk şiirinin dönemlerine ve topluluklarına dair yazılar da bulunmaktadır. Söz konusu yazılardan biri Turan Karataş'ın kaleme aldığı ve derginin 70. sayısında yayımlanan "İkinci Yeni Türk Şiiri Nedir, Ne Değildir?" (ss. 8-10) adlı yazıdır.

Karataş'ın yazısı İkinci Yeni şiiri üzerine oldukça kapsamlı bir yazıdır. Karataş, öncelikle "İkinci Yeni" adına ve bu hareketin neden bir akım olmadığına değinir. Karataş'a göre bu hareketin şairlerinin bağlı oldukları ortak bir manifesto olmadığı için İkinci Yeni şiiri bir atılım, hareket ya da topluluk olarak anılır. Yazar, yazının devamında

ise hem İkinci Yeni şairlerinden hem de Asım Bezirci, Muzaffer Erdost, Behçet Necatigil gibi isimlerin sözlerinden alıntılar yaparak İkinci Yeni şiirinin ne olduğu ve ne olmadığı üzerine kafa yorar. Karataş, yazısında özellikle Asım Bezirci'nin İkinci Yeni ile ilgili katılmadığı görüşlerine de açıklamalar getirir. Karataş, Bezirci'nin bazı görüşlerine yer verdikten sonra, onun İkinci Yeni şiirine biraz haksızlık ettiğini anlatmaya çalışır. Karataş, Bezirci'nin bu durumunu şu sebeple açıklamaktadır: “Yukarıdan beri söylediklerimizden de anlaşılacağı gibi, Asım Bezirci söz konusu kitabında, diğer birkaç yazısında, İkinci Yeni'nin zayıf şairlerinden, ikinci, üçüncü sınıf şairlerinden aldığı örneklerden hareket ettiği için, gerçek İkinci Yeni olayından uzaklaşmıştır” (s. 9). Yazı, İkinci Yeni'ye dair yazılardan ve İkinci Yeni şairlerinin şiirlerinden örnekler verilerek devam eder, “Bu şiire, bir bakıma modern dünya şiirine paralel olarak modern Türkiye'nin kendi sesini bulduğu ilk yeni şiir demek de mümkündür. Şiirimize yeni tadlar getiren, ‘özsuyuyla günümüz Türk şiirini besleyen’ bu atılımın götürdüklerinden çok, getirdikleri üzerine konuşulmalıdır, kanaatindeyim.” (s. 10) sözleriyle son bulur.

Derginin araştırmaya konu olan sayılarında Halk şiirine ilişkin pek bir çalışma bulunmaz. Halk şiiriyle ilgili en dikkat çekici metin derginin 11. sayısındaki Ali Rıza Ezgi ile yapılan ve “Günümüzde Bir Âşık” adını taşıyan “Orta Sayfa Sohbeti”dir. Bu sohbet de bir dönem sohbeti değil, şairle ilgili bir sohbet olarak okunmaya uygundur.

Dergâh dergisinin ilk 100 sayısında yazılan topluluk ve dönem yazıları genel olarak değerlendirildiğinde çok büyük oranda Divan edebiyatına dair yazılara denk gelinmektedir. Bununla birlikte nadir de olsa farklı dönemlere ya da şiir topluluklarına dair yazılar görebilmek de mümkündür. Söz konusu yazılar kapsamlı ve çoğunlukla akademisyenler tarafından kaleme alınan yazılar olarak dikkat çekmektedir. Yazarlar ele aldıkları dönemi çeşitli özellikleri bakımından incelemekle birlikte yazılarda çoğunlukla akademik bir ciddiyet havası sezilmektedir.

1.6. Sonuç

Dergâh dergisi Mart 1990'da yayımlanmaya başlayıp 384 sayı boyunca aralıksız olarak çıkmaya devam etmiştir. Çıktığı süre boyunca Türk edebiyatına, kültür hayatına önemli katkılarda bulunmuştur. Dergi; edebiyattan müziğe, sinemadan mimariye değin farklı alanlarda yayımladığı yazılar ile edebiyat, sanat ve kültür dünyasına bir hareketlilik getirmiş ve zenginlik kazandırmıştır. Yazı işlerini Mustafa Kutlu'nun idare ettiği *Dergâh*'ta başta şiir ve hikâye olmak üzere edebiyata dair birçok eser yayımlanmıştır. Şunu söylemek bu noktada yerinde olacaktır: Dergi çıkmaya başladığı günden yayımına ara verdiği güne dek edebiyatı daima merkezinde tutmuştur.

Derginin ilk sayısından itibaren hem edebiyatçıların hem de akademisyenlerin bu derginin çatısı altında bir arada bulunduğu belirtilmelidir. Derginin bu yönde bir birlikteliği önemseydiği bu durumdan çıkarılabilir. Denilebilir ki *Dergâh*'ın çıkışı bu iki çevrede de yankı bulmuş ve ilk sayıdan itibaren bu ilgi süregelmiştir.

Dergâh dergisi bir bakıma ustalar ile gençleri buluşturan bir dergi olma özelliği de taşımaktadır. Bu tezin kapsamı içerisinde ilk sayıdan 100. sayıya dek bakıldığında bu durum daima geçerliliğini korumuştur. Bu bakımdan *Dergâh*'ı zamanla yazarlar ve şairler yetiştiren bir mektep dergi olarak kabul etmek yerinde olacaktır. İlk eserlerini *Dergâh* dergisinde yayımlatan ya da gençlik yıllarında şiirlerini ve yazılarını *Dergâh* aracılığıyla okura ulaştıran yazar ve şairler zamanla kitaplarını da çıkarmıştır. Hatta bazı şair ve yazarların bu kitapları yine *Dergâh* Yayınları tarafından basılmıştır. Ayrıca *Dergâh* dergisinde uzun müddet eser yayımlatan bazı yazar ve şairlerin daha sonraları kendi dergilerini çıkardıklarını da belirtmek gerekmektedir.

Dergâh dergisi aynı zamanda geçmişle geleceği buluşturmaya çalışan bir tutuma da sahiptir. Dergide yayımlanan yazılar, eserler genel olarak değerlendirildiğinde geçmişin birikiminin şimdiye eklemlenmesinin arzulandığı fark edilir. Mesela Divan edebiyatına dair yazılan bir yazı ile derginin çıktığı yıllarda basımı yapılan bir şiir kitabı hakkında yazılan yazının aynı sayıda peş peşe sayfalarda yayımlanmasından da bunu çıkarmak mümkündür. Bu anlamda *Dergâh* dergisi örneğin Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi edebiyatçılarla ve hatta Divan edebiyatı şairleriyle Süleyman Çobanoğlu, Ali Ayçıl, İbrahim Tenekeci, Hüseyin Atlansoy gibi isimleri bir süreklilik içinde değerlendirmektedir. Bu bakımdan derginin henüz ilk sayısında belirtilen yerli ve

milli damarı devam ettirme çabası görülmektedir.

Dergâh dergisinde birçok farklı alanda ve birçok farklı türde metnin yayımlandığı rahatlıkla söylenebilir. Eleştiri yazıları da *Dergâh*'ta yayımına sıklıkla denk gelinen yazılar arasındadır. Hikâye, roman ve şiire dair bu eleştiri yazılarından bu çalışmanın konusu gereği şiir eleştirisi yazıları seçilmiştir. Tezin kapsamı dâhilinde 1-100. sayılar arasında neredeyse her sayıda şiire veya şaire dair en azından bir yazıya denk gelmek mümkündür. Söz konusu sayılar tarandığında 39, 45, 53, 82, 83 ve 85. sayılar hariç bu durumun geçerli olduğu; yani ilk 100 sayının çoğunluğunda şiire yahut da şaire dair yazılara denk gelineceği görülmektedir. Bu sayılar haricinde kalan sayılarda şiire ve şaire dair yazıların zaman zaman yoğun şekilde zaman zaman ise daha az sayıda olsa da daima yer aldığı belirtilmelidir. Örneğin şiirle ilişki içinde; 3. sayıda sekiz, 6. sayıda dokuz, 65. sayıda yedi, 72. sayıda altı yazı yer almaktadır. Bu sayılardaki yoğunluğun aksine 17, 23, 31, 34, 40, 41, 42, 54, 61, 79, 81 ve 100. sayılarda ise yalnızca birer yazı bulunmaktadır.

Derginin 1-100. sayıları arasında bazı isimlerin şiire dair yazıkları yazılara daha sık denk gelmektedir. Farklı konulara dair yazan bu isimlere bakacak olursak şöyle bir tablo bizi beklemektedir: İsmet Özel (13 yazı), M. Orhan Okay (12 yazı), Hakan Arslanbenzer (12 yazı), Mehmet Erdoğan (10 yazı), Hasan Akay (10 yazı), Turan Karataş (8 yazı), Cemal Kurnaz (7 yazı), M. K. (11 yazı), İskender Pala (8 yazı)... İsmet Özel'in özellikle ilk on iki sayıda peş peşe yazdığı yazılar bir şiir poetikası oluşturma anlamında dikkate değerdir. Onun haricinde Orhan Okay'ın Necip Fazıl ve Ahmet Hamdi Tanpınar üzerine yazdığı seri metinler de dergi açısından önemli metinlerdir. İskender Pala ve Cemal Kurnaz daha ziyade Divan edebiyatı üzerine yazılar kaleme alırken Hakan Arslanbenzer, Mehmet Erdoğan ve Turan Karataş gibi isimler modern şiirimiz üzerine yazılar kaleme almıştır.

Dergâh dergisinde bazı şairlerin bazen farklı bazen de aynı yazarlar tarafından tekrar işlendiği de belirtilmelidir. Kimi zamanaynı şair hakkında seri yazılar yayımlanabilmektedir. Söz konusu yazılar genel itibarıyla ele aldığı isme farklı açılardan bakan, farklı yorumlar getirmeye çalışan yazılardır. *Dergâh*'ta zaman zaman şairlerin kendi kaleminden hatıralarına, günlüklerine yer verildiği de olmaktadır. Derginin ilk 100 sayısında hakkında en çok yazı çıkan şairlere bazı örnekler verecek olursak; Abdülhak Hâmid Tarhan (12 yazı), Ahmet Hamdi Tanpınar (18 yazı), Ahmet Haşim (15 yazı), Fuzûlî (11 yazı), Hüseyin Atlansoy (5 yazı), İsmet Özel (9 yazı), Mehmet Akif Ersoy (11

yazı), Necip Fazıl Kısakürek (8 yazı), Sezai Karakoç (8 yazı), Süleyman Çobanoğlu (5 yazı) ve Yahya Kemal Beyatlı (9 yazı) gibi isimlerin dikkat çektiğini söylemek gerekmektedir. Bu isimler bir anlamda farklı sayılarda anılmaya, incelenmeye devam edilmiştir. Bu bütüne dikkatli bakıldığında eski ile yeninin bir birleşimi olduğu görülür. Bu açıdan değerlendirildiğinde Dergâh dergisi Türk edebiyatı için bir sürekliliği savunmaktadır denilebilir.

Bu çalışma kapsamında şiir ve şairlerle ilgili yazılar beş başlık hâlinde incelenmiştir. Bu başlıklardan ilki “Şiir ve Şairlerle İlgili Kitap İnceleme Yazıları”dır. *Dergâh*’ta birçok sayıda özellikle yakın zamanda çıkan zaman zaman da tekrar gündeme getirilmek istenen kimi şiir kitaplarıyla ilgili yazılara denk gelmek mümkündür. Bu yazılar bir bakıma edebiyat kamusuna yeni çıkan şiir kitaplarını duyurma ve tanıtmak maksadı da taşıyor denilebilir. Dolayısıyla bu yazıların hem okur açısından hem de kitabın şairi açısından önemli olduğunun altı çizilmelidir. Dergide yalnız şiir kitaplarının değil zaman zaman şiire dair bazı düzyazı kitaplarının da tanıtıldığı görülmektedir.

Kitap tanıtım yazıları, genellikle derginin “Derkenar” sütununda yayımlanmaktadır. Bu durum yazıların çok uzun yazılar olmadığına da bir göstergesi durumundadır. Çünkü söz konusu sütun dergi sayfasının üçte birlik kısmına denk gelecek bir alanı kaplamaktadır. Daha ayrıntılı yazılan kitap tanıtım ve inceleme yazıları bu sütunların dışında derginin iç sayfalarında yer almaktadır. *Dergâh*’ta yayımlanan bu yazılar kısa yahut uzun olmasından bağımsız olarak ele aldığı kitap ve şairle ilgili oldukça önemli ve özgün tespitler içermektedir.

Yazıların her zaman aynı plan dâhilinde yazıldığını söylemek pek mümkün olmasa da yazarların öncelikle kitabın künyesiyle ve yazarın hayatı, edebi serüveni ile ilgili bilgiler vererek yazılarına başladıkları görülmektedir. Genellikle bu gibi kısa bilgilendirmelerden sonra ise kitabın içeriğine dair inceleme ve eleştirilere geçilmektedir. Tanıtılan ve incelenen kitapların hem muhtevasına hem de bazı biçimsel özelliklerine değinilmektedir. Aynı zamanda tanıtılan kitaplardan alıntılar yapılarak ifade edilen düşünceler somutlaştırılmaktadır. Her zaman bu sıralamanın gözetilmediğinin, yazıların her zaman bu plan ile yazılmadığının altını tekrar çizmek yerinde olacaktır.

Yazıların tasnifi sırasında kullanılan ikinci başlık olan “Şairler Hakkında Yazılan Yazılar” bölümünde ise şairlerin şiir görüşleri, hayatları, edebiyat dünyasındaki yerleri gibi farklı konuları ele alan yazılar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümdeki yazılar

genelde derginin iç sayfalarında yer almaktadır. Söz konusu yazılar kimi zaman bir şair tarafından kaleme alınırken bazen de bir akademisyenin kaleminden çıkmaktadır. Dergide Ahmet Hamdi Tanpınar’dan Ahmet Muhip Dıranas’a, Cahit Külebi’den İlhami Çiçek’e değin birçok şair hakkında bu tür yazılar yer almaktadır. *Dergâh* dergisindeki bu yazılara bakıldığında derginin ideolojik bir yaklaşımdan uzak şekilde edebiyatı öncelediği gözlenmektedir.

Şairler hakkında yazılan bu yazılar haricinde dergide şairler ve şairler hakkında yapılan “Orta Sayfa Sohbetleri” de bu bölümde değerlendirilmiştir. Bu sohbetler şairin hayatını ve şiir dünyasını bizzat kendi sözleriyle yahut da şair hakkında çalışmaları bulunan bir araştırmacının ağzından aydınlatması bakımından dikkate değerdir. Şairlerin kendi hayatları hakkında kaleme aldıkları kimi yazılar da yine bu bölümde incelenmiştir. Bu yazıların büyük çoğunluğu *Dergâh* dergisinin “Hatıraların Gizli Tarihi” adlı bölümünde yayımlanmıştır.

Özetlenecek olursa *Dergâh* dergisinin ilk 100 sayısında şairler hakkında yazılan yazılar şairleri çeşitli yönlerden ele almaktadır. Bu yazıların şairleri daha iyi tanımak açısından önemli olduğu belirtilmelidir. Yazılar bazen şairlerin hayatlarına dair bilgiler vermekte ve bir anlamda okurun bu yöndeki merakını gidermektedir. Bazen de onların şiir anlayışlarını inceleyerek şairlerin şiirlerine dair şifreleri çözmeye çalışmaktadır. Ne yönden bakılırsa bakılsın bu yazıların dergi için bir zenginlik olduğu belirtilmelidir.

Çalışmanın bir başka başlığı olan “Şiir İnceleme Yazıları”nda ise 1-100. sayılar arasında ağırlıklı olarak Divan şiirine dair yazıların bulunduğu tespit edilmişse de farklı dönemlerin şiirlerine dair incelemelere denk gelmek de mümkündür. Söz konusu yazılar bazen “Derkenar” adlı bölümde kısa değiniler olarak kalmış bazen de daha kapsamlı yazılar olarak derginin iç sayfalarına taşınmıştır. Bazı yazıların yayımının tek sayıda bitmeyip birkaç sayı boyunca devam ettiği de belirtilmelidir. Dergide yayımlanan bu türdeki kimi yazılarda ise birden çok şiir ele alınmış, söz konusu şiirler ya birbiriyle karşılaştırmalı olarak okunmuş ya da bu şiirlerden hareketle bazı çıkarımlarda bulunulmuştur.

Söz konusu yazıların ve yine dergideki poetika yazılarının, kitap inceleme yazılarına ve şairler hakkındaki daha genel yazılara oranla sayısının az olduğu söylenebilir. *Dergâh* dergisinin yalnızca bir şiir dergisi olmadığı göz önünde bulundurulursa bu durumun normal olduğu fark edilmektedir.

Dergâh dergisinin ilk 100 sayısında zaman zaman poetik yazılar da yayımlanmıştır. Bu yazılar tezin “Poetika Yazıları” adlı bölümünde incelenmiştir. Bu bölümde sözü edilen yazılar çoğunlukla bir şair tarafından kaleme alınmakla birlikte kimi zaman bir akademisyenin veya yazarın şiire dair bir meseleyi irdelediğini görmek de mümkündür. Yazılarda farklı konuların işlendiği; şiirin uzunluğu- kısalığı meselesinden şairin ya da okurun zihninin çözölmeye çalışılmasına, şiir ve düşünce ilişkisinden şiir ve varoluş arasındaki bağın yorumlanmasına değin çok çeşitli meselelere değinildiği söylenebilir. Genel manada soyut konuların ele alındığı bu yazılarda, yazarlar/ şairler ele aldıkları konuya açıklık kazandırmak açısından yer yer örnekler vermekte, alıntılar yapmaktadır. Bu bölüm için şüphesiz ki önemli yazılardan büyük bölümünün İsmet Özel’in kaleminden çıktığı, ilk on iki sayıda peş peşe ve kapak sayfasından yayımlandığı söylenmelidir.

Çalışmanın “Şiir Toplulukları ve Dönemleri Hakkında Yazılar” adlı bölümünde değerlendirilen yazılar genellikle Divan edebiyatını mercek altına almış yazılar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu durumun sebeplerinden biri olarak Divan edebiyatı alanının çalışmaya müsait ve bakir bir alan olarak görülmesi gösterilebilir. Özellikle akademisyenler tarafından kaleme alınan bu yazılar *Dergâh* dergisinde yayımlanarak geniş bir okur kitlesine ulaşmıştır. Bununla birlikte dergide farklı dönemler ve topluluklarla ilgili yazılara denk gelmek de mümkündür. Mine Mengi, İskender Pala gibi isimlerin Divan edebiyatıyla ilgili yazılarının yanı sıra Turan Karataş’ın İkinci Yeni hakkındaki yazıları da bu bölüm açısından dikkate değer yazılardır.

Sonuç olarak *Dergâh* dergisinin Mart 1990’da yayımlanan ilk sayısından 100. sayısına ve hatta Şubat 2022’de çıkan son sayısına dek gerek yayımladığı şiirler gerekse de şiire dair yayımladığı yazılarla Türk şiirinin canlılığının bir işareti olduğu belirtilmelidir. Dergi yayım hayatına devam ettiği müddetçe şiirde, geçmişten kopmadan geleceğe uzanan yeni bir yol olmaya çalışmıştır.

Bu çalışma *Dergâh* dergisi ile ilgili yapılan ilk lisansüstü çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır. Derginin çıkış süreci, şekil ve içerik özelliklerine değinildikten sonra ilk 100 sayısında şiir üzerine ve şairlere dair yazılmış yazıların tespiti yapılmıştır. Bu tespit üzerinden, beş başlık altında seçilen örnekler üzerinden söz konusu yazıların mahiyeti hakkında bilgiler verilmiş, değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın, araştırmacılar, şiire ilgi duyanlar için asıl değerli kısmı dergideki şiir ve şaiir hakkındaki

yazıların listesinin verildiği ikinci bölümüdür. Konuya ilgi duyanlar, “Dergi Sırasına Göre Yazılar”, “Yazar Adlarına Göre Yazılar”, “Konuya/Hakkında Yazılana Göre Yazılar” şeklinde üç başlık halinde verilen bu listeden merak ettiği bir isim, bir konu hakkında dergide yazı olup olmadığını görecektir. Dergi sayfalarında kalmış onlarca yazı, kısa bir bakışla yeniden hatırlanacak, istenirse ilgili yazılara ulaşılacaktır. Dergâh dergisi hakkında pek çok çalışma yapılabilir. Bu çalışma bunu gösteren ilk örneklerden biridir.

BÖLÜM 2

2. DERGÂH DERGİSİNDE ŞİİR ELEŞTİRİSİ YAZILARI LİSTESİ

2.1. Dergi Sırasına Göre Yazılar

1. SAYI

Özel, İsmet, “Özgürlük İçin Şiir”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 1.

Dergâh, “Şiir Kaç Para eder?”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 3-4.

Turinay, Necmettin, “Ahmet Muhip Dıranas’ın Şiirinde İlk Etkiler”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 10-11, 17.

Doğan, D. Mehmet, “Gazûb Bir Şairi Anarak”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 17-18.

2. SAYI

Özel, İsmet, “Şairleri Affedebiliriz”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 1.

Hayri, Nihat, “Yavuz Bir Şair – Yolcunun Gözleri Parlıyor”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 3-5.

Dergâh, “Zâtî’nin Letâyîfî”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 7-8.

Kortantamer, Tunca; “Gül Kasidesi I”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 16-17.

Kaplan, Mehmet (Yay. haz. Zeynep Kerman), “Artık Ne Gelen Var, Ne beklenen Var”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 23.

3. SAYI

Özel, İsmet, “Sünnî Şair Olur Mu?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 1.

Hayri, Nihat, “Şiir ve Tasavvuf – Kırık Bir Rüya”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 3-4.

İsen, Mustafa, “Divan Şairi Kimdir?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 9.

Dergâh, (Orhan Okay ile Söyleşi) “Necip Fazıl’ın Şiiri Nedir, Ne Değildir?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 12-14.

Kortantamer, Tunca, “Gül Kasidesi II”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 14-15.

Ayvazoğlu, Beşir, “Divan Şiiri ve Modern Şiirimizde Ortak Sembolizm Eğilimi”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 16.

M. K., “Zorbe”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 19-20.

İ. K., “Âkif’in Ahmet Midhat’a Dair Söyledikleri”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 20.

4. SAYI

Özel, İsmet, “Sözel, Tözel, Tüzel, Güzel”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 1.

Kurnaz, Cemal, “Ümmî Şairler”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 3-4.

Hayri, Nihat, “Giz Dökümü”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 4-5.

Kortantamer, Tunca, “Gül Kasidesi III”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 14-15.

5. SAYI

Özel, İsmet, “Elmanın Kalbine Eşlek Diyen Biz Türkler”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 1.

Abak, Şaban, “Kuş Renkli Çocukluğum”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 5-6.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları IV/

Ahmet

Haşim”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 14.

Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye I, Batının İzleri”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 14-15.

6. SAYI

Özel, İsmet, “Barbarın Dili Şiir”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 1.

Yağmur, Selim, “Türkülerde Şiir”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 6-8.

İ.K., “Mehmet Âkif’in Samih Rifat’la Ortak Bir Şiiri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları/ Yahya Kemal veya Malzemenin Zaferi”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.

Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye II, Şair ve Mûsikî”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 9-10.

Uçman, Abdullah, “Sekiz Adet Basılmış Bir Kitap: Sâmi̇h Rifat’ın Nefesleri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 14-15.

Şentürk, Atillâ, “Damla ve Halka”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 16-17.

Akay, Hasan, “Şiirimizde Bir Ses Yaratanlara Dair”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 17.

Bereketzâde, İsmail Hakkı (Yay. haz. İ. Kara), “Ey Rûh-ı Kemal! Şâd Ol!”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 23.

7. SAYI

Özel, İsmet, ““Dichterisch wohrt der mensch””, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 1.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları/ Abdülhak Hâmid”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye III, Bir Şiirin Müzikal Anatomisi”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 10-11, 18.

Uçman, Abdullah, “Sâmi Rîfat’ın Nefesleri II”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 14.

8. SAYI

Özel, İsmet, “Şeyhim Güldür”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 1.

Kara, M., “Şiir ve Tarikat Adabı”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 7.

Dergâh, “Sombahar”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 8.

Yağmur, S., “Paşaların Şiirleri”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 17.

9. SAYI

Özel, İsmet, “Bir Şey Fazla, Bir Şey Eksik”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 1.

Seyhan, Nadir, “Ahmet Haşim’in “Bütün Şiirleri” ama Nasıl?”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 7-8.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları, 11”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 8.

Beyzadeoğlu, Süreyya Ali, “Sühan Kasidesi”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 9-11.

10. SAYI

Özel, İsmet, “Nağme Değil Mûsikî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 1.

Hayri, Nihat, “Fuzulî ve Usulî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3.

Hayri, Nihat, “Sudaki Ankâ”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3-4.

Hayri, Nihat, “Parçalanmış Divan”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 4-5.

Çolak, Ali, “Şiirde İlk Tomurcuklar”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 9.

Güngör, M. Salahaddin, “Ahmet Haşim Bey Hayatını Anlatıyor”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 23.

11. SAYI

Özel, İsmet, “Şiir Bilgisi Gerçekleri Yok Eder”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 1.

Andı, M. Fatih, ““Feylesof”un Mânâsı”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 4-6.

Dergâh, “Gökkubbe Altında Esrarlı Sesler”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 6.

Tuna, Burak, “Şiirin Yazanı Yoktur”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 9.

Muhtar, Reşit, (Ali Rıza Ezgi ile Söyleşi) “Günümüzde Bir Âşık”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 12-13.

12. SAYI

Özel, İsmet, “Kendini Tasarlamak Versus Kendini Azaltmak”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 1.

Deniz, İhsan, “Sarışınlara Mahkûm Bir Şair”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 3-4.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları IV”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 11.

13. SAYI

Dergâh, (Cahit Koytak ile Söyleşi) “Ruhun Haritaları”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 3-6.

Kara, Mustafa, “Kaygusuz Abdal Neşriyatı İçin Kaygular”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 4.

Andı, M. Fatih, “Şairin Muteberi, Şairin İtibarı”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 8.

Dergâh, “Şiir... Sadece Şiir”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 10.

Okay, Orhan “Divan Yoluna Doğru”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 11.

14. SAYI

M.K., “Gri Divan”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 3-4.

Babacan, Mahmut, “Yaş Otuzbeş... Hangi Yolun Yarısı Eder?”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 7.

Beyzadeoğlu, Süreyya, “Tannâne Kasidesi”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 10.

15. SAYI

Karataş, Turan, “Şiirin Uzunluğu-Kısalığı”, **Dergâh**, S. 15, Mayıs 1991, ss. 9-10.

Abak, Şaban, “İlk Atlas’ın Irmakları”, **Dergâh**, S. 15, Mayıs 1991, ss. 10-12.

16. SAYI

Erdoğan, Mehmet, “Şeytan Bunun Neresinde”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 3-4.

Eryiğit, İbrahim, “Cahit Zarifoğlu’nun Şiirlerinde Ölüm”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 9-10.

Uçman, Abdullah, “Tokâdîzade Şekib ve Bir Mektup”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 11.

Haşim, Ahmet, “Ahmet Haşim’in İki Mektubu”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 23.

17. SAYI

Haşim, Ahmet, “Ahmet Haşim’in Bir Mektubu”, **Dergâh**, S. 17, Temmuz 1991, ss. 23.

18. SAYI

Erdoğan, Mehmet, “Yakın Tarihle Yakın Bir Hesaplaşma: Dosyalar”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 5-7.

Beyzadeoğlu, Süreyya A., “Tayyare Kasidesi”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 8-9.

Dergâh, (Hüsrev Hatemi ile Söyleşi) “Kredi Kartları ve Plastik Yürekler”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 18.

19. SAYI

Mengi, Mine, “Divan Şiiri ve Bîkr-i Mâna”, **Dergâh**, S. 19, Eylül 1991, ss. 10-11.

Tatçı, Mustafa, “Niyâzî-i Mısrî’nin Bilinmeyen Manzum Bir Cifriyyesi”, **Dergâh**, S. 19, Eylül 1991, ss. 11.

20. SAYI

M.K., “Ali Akbaş Nerede Duruyor?”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 7.

Necatigil, Behçet, “1960 Sonrası Türk Şiiri”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 8-9.

Bilgegil, Zehra, “Necip Fazıl’ın Bilinmeyen Bir Romanı”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 10.

21. SAYI

Hatemi, Hüsrev, “Sosyalist ve Bektaşî şair: Ahmet Rıfkı Bey”, **Dergâh**, S. 21, Kasım 1991, ss. 10.

Açıkgöz, Namık, “Klasik Şairlerin Yenilik Arayışları”, **Dergâh**, S. 21, Kasım 1991, ss. 11.

22. SAYI

Beyzadeoğlu, Süreyya, “Divan Şiirinde Zâhid”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 9-11.

Özbahçe, Osman, “Güllerin Güzelliğini Gölgeleyen Bahçe”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 21.

23. SAYI

Ersoy, Mehmet Akif (Yay. haz. N. Güneyceli), “Uçuruma Doğru Doludizgin”, **Dergâh**, S. 23, Ocak 1992, ss. 23.

24. SAYI

Dergâh, “Öncü Kitaplar”, **Dergâh**, S. 24, Şubat 1992, ss. 5-6.

Erdoğan, Mehmet, “Sezai Karakoç’un Şiir coğrafyası”, **Dergâh**, S. 24, Şubat 1992, ss. 11.

25. SAYI

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S. 25, Mart 1992, ss. 8-9.

Erdoğan, Mehmet, “İlhami Çiçek Üzerine”, **Dergâh**, S. 25, Mart 1992, ss. 22.

26. SAYI

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar II”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 8.

Enginün, İnci, “‘Şairlerin En Garibi’ Ahmet Haşim’in Gizli Aşk ve Evliliği”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 10.

Ersoy, Mehmet Akif (Yay. haz. N. Güneyceli), “Akif’ten Üç Mektup Daha: ... İnsanın Şerefi Öyle Bir Hasara Uğramasın!”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 23.

27. SAYI

Er, Macit, “Asaf Hâlet’in Şiirinden Bilimsel Zihniyete”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 2.

Sayar, Kemal, “Ara Dönem”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 7.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar III”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 8-9.

İsen, Mustafa, “Divan Edebiyatından Geleneğe Direnenler I Nâbî”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 10.

28. SAYI

M. K., “Süreyya Berfe’nin ‘Şiir Çalışmaları’”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 3.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar IV”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 8-9.

Beyzâdeoğlu, Süreyyâ, “Âşık Çelebi Tezkiresinde Şair ve Şarap”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 10-11.

Akay, Hasan, “Bir Şairin Mezar Kitabesi”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 20.

29. SAYI

M. K., “Hızır ve Roza”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 5-6.

M. K., “Dem Dem Demokrasi”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 6.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar V”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 8-9.

Sazyek, Hakan, “Geleneğe Uzanmak ve Genç Şair”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 10.

30. SAYI

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VI”, **Dergâh**, S. 30, Ağustos 1992, ss. 8-9.

31. SAYI

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VI”, **Dergâh**, S. 31, Eylül 1992, ss. 10-11.

32. SAYI

Uçman, Abdullah, “Ahmet Hamdi Tanpınar ve Türk Kültürü”, **Dergâh**, S. 32, Ekim 1992, ss. 8-10.

Andı, M. Fatih, “Kitâbe-i Seng-i Mezarlar”, **Dergâh**, S. 32, Ekim 1992, ss. 19.

33. SAYI

M. K., “Ay Dervişleri”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 3-4.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VII”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 9-11.

Dergâh, (İnci Enginün ile Söyleşi) “Türk Şiirinin Ufku: Ahmet Haşım”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 12-13.

Karataş, Turan, “Hüseyin Siret’in “Kargalar”ı”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 19-20.

Güneyceli, Necati, “Âkif’in Edebiyat Siyasetine Zeyl”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 20.

34. SAYI

Mengi, Mine, “Mazmun Üzerine Düşünceler”, **Dergâh**, S. 34, Aralık 1992, ss. 10-11.

35. SAYI

Pala, İskender; ““Mazmun’un Mazmunu”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 1, 10-11.

Yağmur, Selim, “Ada’nın Şiirleri”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 10.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğünden – I”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 23.

36. SAYI

Pala, İskender, “Eski Türk edebiyatında mazmunlar üzerine”, **Dergâh**, S. 36, Şubat 1993, ss. 10-11.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğü’nden – II”, **Dergâh**, S. 36, Şubat 1993, ss. 23.

37. SAYI

M. K., “Simurg”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 3-4.

Gökçek, Fazıl, “Mehmet Akif Bibliyografyası”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 9.

Dergâh, (Zeynep Kerman ile Söyleşi) “Mektupları ve Hatıraları ile Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 12-13.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğünden – III”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 23.

38. SAYI

M. K., “Hakan Albayrak Kitabı”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 3-4.

Umran, Sedat, “Ay Dervişleri”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 6-7.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğü’nden – IV”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 23.

39. SAYI**40. SAYI**

Esen, Nükhet, “Abdülhak Hamit ve Shelley”, **Dergâh**, S. 40, Haziran 1993, ss. 19-20.

41. SAYI

Şentürk, Ahmet Atillâ, “Osmanlı Şairlerinin Gözlemciliği ve Klasik Edebiyatımızda Realiteye Dair”, **Dergâh**, S. 38, Temmuz 1993, ss. 8-10.

42. SAYI

Akkuş, Metin, “Divan Edebiyatında “İktibas” ve “Şiirde Lafzi Âyet İktibasları” Üzerine

Bir Deneme”, **Dergâh**, S. 42, Ağustos 1993, ss. 10-11, 22.

43. SAYI

Kurnaz, Cemâl; “XVII. Yüzyılda Hece Vezniyle Yazılmış Bir Mesnevi: Feyzî Çelebi’nin Şem’ü Pervâne’si”, **Dergâh**, S. 43, Eylül 1993, ss. 10-11.

Gökçek, Fazıl, “Mehmet Âkif’in Sanat ve Edebiyat Konusundaki Görüşleri”, **Dergâh**, S. 43, Eylül 1993, ss. 21-22.

44. SAYI

Harmancı, Abdullah, “Hece Biter mi?”, **Dergâh**, S. 44, Ekim 1993, ss. 2.

Umran, Sedat, “Şiirin İrrasyonel Yanı”, **Dergâh**, S. 44, Ekim 1993, ss. 4-5.

45. SAYI

46. SAYI

Dergâh, “Düşler ve Aynalar”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 7.

Pala, İskender, “Üç Beyit, Üç Şair ve Üç Şiir Anlayışı”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 14-15.

47. SAYI

Ayvazoglu, Beşir, “Asaf Halet Çelebi’ye Dair Notlar”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 7.

Dergâh, “Çeşitleme”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 8.

Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 10-11.

48. SAYI

Ayvazoğlu, Beşir, “Evde Bir Evsiz Adam”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 1, 7-9.

Dergâh, “Türk Edebiyatında Mersiye”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 6.

Apaydın, Mustafa, “Ziya Paşa’nın “Şiir ve İnşa”daki Görüşleri Ne Zaman Değişti?”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 16-17.

Birinci, Ali, “Harputlu Hacı Hayri Bey”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 19-20.

Bekiroğlu, Nazan, “Aşk ve Kadın Şairi Celâl Sahir’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 23.

49. SAYI

M. K., “Dağ İnsana Ne Söyler?”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 3.

Atlansoy, Kadir, “Acıyı Bal Eylemek/Türk Edebiyatında Mersiye Üstüne”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 5-6.

Bekiroğlu, Nazan, “Münakaşaları ve Cenap Şehabeddin’in İki Mektubu”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 7-9.

Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı – II”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 10.

Behmoaras, Lizi, (İsmet Özel ile Söyleşi) “Yahudi Olmak ve Yahudi Olmamak Hakkında...”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 12-13, 22.

50. SAYI

Serdaroğlu, Vildan, “Eğer Maksud Eserse Mısra-ı Berceste Kâfidir”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 5-6.

Bekiroğlu, Nazan, “Efsus’un İkinci Kısım, Ebuzziya Tevfik ve Bir Yayıncılık Macerası”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 7-8.

Bilkan, Ali Fuat, “Nâbî’nin “Sulhiyye”si ve ‘Yorgun Osmanlı’”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 9.

Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı – III”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 10-11.

51. SAYI

Beşiroz, Kenan, “İki Kanat”, **Dergâh**, S. 51, Mayıs 1994, ss. 3-4.

Kılıç, M. Erol, “Seyyid Nesimî’nin Bir Beytinin Şerhi, **Dergâh**, S. 51, Mayıs 1994, ss. 8-9.

52. SAYI

Çelik, Hüseyin, “Bir Kadın Şairimiz ve Batı’nın Değişmeyen Yüzü”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 5-7.

Pala, İskender, “‘Yazmak’ Fiilinin Eski Şiirimizdeki Macerasına Dair”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 8-10.

Bilkan, Ali Fuat, “Na’bî’nin Bir Kasidesine Göre 17. Yüzyılda Sadâret Makamı/Devleti Yiyen Kurtlar”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 10-11.

Dergâh, (İhsan Deniz ile Söyleşi) “Genç Türk Şiirinin Nitelik ve Yönelişleri”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 12-14, 22.

53. SAYI

54. SAYI

Mermerci, İhsan, “Niyazî-i Mısırî”, **Dergâh**, S. 54, Ağustos 1994, ss. 6-7.

55. SAYI

Kaplan, Mehmet, “Ruh Zenginliği”, **Dergâh**, S. 55, Eylül 1994, ss. 3-5.

Yorulmaz, Hüseyin, “Nâbi Üzerine Bir Çalışma”, **Dergâh**, S. 55, Eylül 1994, ss. 5, 22.

56. SAYI

Pala, İskender, “Şiir ve Ezan”, **Dergâh**, S. 56, Ekim 1994, ss. 9.

Enginün, İnci, “Hâmid ve Çocukları”, **Dergâh**, S. 56, Ekim 1994, ss. 10-11.

57. SAYI

Enginün, İnci, “Hâmid ve Çocukları II”, **Dergâh**, S. 57, Kasım 1994, ss. 17-18.

58. SAYI

Öztürk, Hasan, “Tanpınar ‘Yaşadığı Gibi’dir”, **Dergâh**, S. 58, Aralık 1994, ss. 8-9.

Andı, M. Fatih, “İki Şair İki Şiir”, **Dergâh**, S. 58, Aralık 1994, ss. 9-10.

59. SAYI

Taşcıoğlu, Y., “Her Şiire Bir Ayna”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 3-4.

Serdaroğlu, Vildan, “Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde İlim Bir Kîl ü Kâl İmiş Ancak”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 4-7.

Karataş, Turan, “Pazar Postası’nda Yaman Bir Polemik: Materyalist Şiir Olur Mu?”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 8-10.

60. SAYI

Erdem, Ömer, “Biz Koşu Bittikten Sonra da Koşan Atlarız”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 3-4, 22.

Törenek, Mehmet, “Fusun ve Tesadüf, Tanpınar’ın Şiir Üzerine Görüşleri”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 10-11, 17.

Onay, Ahmet Talat, “Bir Şiir Heveskârının Sergüzeşti”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 23.

61. SAYI

Ayyıldız, Mustafa, “Modern Anlatı Tekniği Açısından Leyla vü Mecnun Mesnevisine Bir Yaklaşım”, **Dergâh**, S. 61, Mart 1995, ss. 22.

62. SAYI

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları, Akşamın Gölünde Can Veren Bulut”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 1, 11.

Tosun, Necip, “Ölüm Bile Aşkile”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 4-5.

Pala, İskender, “XVI. Asırda Bir Bayram Ertesi”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 8-9.

63. SAYI

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları II/Dua Şiirin En Büyük Merhalesidir...”, **Dergâh**, S. 63, Mayıs 1995, ss. 7.

Bekiroğlu, Nazan, “Bir Şairenin Salonunda Bir Şeyh, Bir Sahte Derviş, Bir Dil Âlimi”, **Dergâh**, S. 63, Mayıs 1995, ss. 8-10.

64. SAYI

Balcı, Mustafa, “Şiirin İpek Sesi’ne Kadife Bir Parça”, **Dergâh**, S. 64, Haziran 1995, ss. 4-6.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları III, Hem Şarklı Hem Garplı Olabilir miyiz?”, **Dergâh**, S. 64, Haziran 1995, ss. 7.

65. SAYI

Erdem, Ömer, “‘Şarkısı Beyaz’dan ‘Üvercinka’ya”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 3-4.

Karakartal, Oğuz, “Abdülhak Hâmid’in Hatıraları”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 4-5.

Dergâh, “Kitaplar ve Şairler”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 5.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları IV, Ömrüm Bir Çölde Geçti...”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 8-9.

Aylar, Selçuk, “Divan Şiirinde Sosyal Hayatın İzlerine Dair Birkaç Örnek”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 10-11, 22.

Dergâh, (Ahmet Atillâ Şentürk ile Söyleşi) “Divan Edebiyatı Yeniden Keşfediliyor...”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 12-13, 21.

Tatcı, Mustafa, “Niyâzî-i Mısrî’nin Bilinmeyen Bir İlâhîsi”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 15.

66. SAYI

Erdem, Ömer, “Kasketimi Eğdim Üstüne Acılarımın”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 3-4.

Macit, Muhsin, “Hüsrev Hatemi’nin Şiiri”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 7-8.

Kara, Mustafa, “Vefatının 500. Yıldönümünde Gurbette Garip Bir Şair Cem Sultan”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 22.

67. SAYI

Armağan, Mustafa, “Bir Şehir İki şair”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 1, 14.

Erdem, Ömer, “Dünyaya Sarkıtılan İp”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 3.

Kara, Mustafa, “Nigâr Hanım’dan Nilüfer’e Gazel”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 4-5.

Akay, Hasan, “Cahit Tanyol Şiirinde ‘Son Liman’”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 11.

Carreto, Giacomo (Türkçesi: Oğuz Karakartal), “Ahmet Haşim ve Gelenek”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 15-16.

68. SAYI

Karal, Cevdet, “Şiirler/Çağla”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 3.

Kurnaz, Cemal, “‘Müstesna Güzeller’e Dair Birkaç Söz’”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 7-8.

Yorulmaz, Hüseyin, “Eski Şiir Dünyamızdan I, İstanbul ve Taşra”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 17-20.

Okumuş, Necdet, “Nailî-i Kadîmin ‘Halvetîleriz’ Adlı Şiirinin Ali Nihad Tarlan Tarafından Yapılan Şerhi”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 22.

69. SAYI

Özel, İsmet, “Süleyman Çobanoğlu, Heyhat!”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 3.

Mengi, Mine, “Bir Osmanlı Efendisinin Çizdiği Çelebi Tipi”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 11.

Uğurcan, Sema, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Gözüyle Yahya Kemal Beyatlı”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 14-15.

70. SAYI

Karataş, Turan, “İkinci Yeni Türk Şiiri Nedir, Ne Değildir?”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 8-10.

Kurnaz, Cemal, “Su Terazisi”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 11.

Yorulmaz, Hüseyin, “Eski Şiir Dünyamızdan II, Tütün ya da Tömbeki”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 18-19.

71. SAYI

Arslanbenzer, Hakan, “Turgut Uyar Şiirine Dair Bir Deneme, Gümrah Bir Şiir Irmağı”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 9, 22.

Kara, Mustafa; “‘Sufi Gözüyle Kadın’a Zeyl: Derviş Hanım Şairler”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 14.

Erdoğan, Mustafa, “Niyâzî-i Mısırî Şerhleri”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 15-16.

72. SAYI

Menteş, Murat, “İsmet Özel ile Geceleyin Bir Koşu”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 3-5.

Sunal, Levent, “Yanardağın Üstündeki Ülkü Tamer”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 6.

Kurnaz, Cemal, “Ok Doğru, Yay Eğri”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 7.

Karataş, Turan, “Şaşıp Kalan Şair: Cahit Sıtkı Tarancı”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 8-9.

Akkuş, Metin, “Osmanlı Şuara Tezkireleri Geleneğine Yeni Bir Halka, Edirne Şairleri”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 18-19.

Fettah Efendi (Haz. Muhammed Aruçi), “Üsküp’te Mehmet Akif’in Vefatı”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 22.

73. SAYI

Doğan, Mehmet Can, “Cümle Şair-Acı Çeken ve Benzeri”, **Dergâh**, S. 73, Mart 1996, ss. 4-7.

Dergâh, (Abdullah Uçman ile Söyleşi) “Edebiyatımızda Şiir ve Düşünce”, **Dergâh**, S. 73, Mart 1996, ss. 12-14, 22.

74. SAYI

Enginün, İnci, “Gönülden Gönüle”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 3-5.

Arslanbenzer, Hakan, “Bütün Bir İnsanlık Şiiri/Edip Cansever Şiirine Dair Bir Deneme”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 7-9.

Erdoğan, Mehmet, “Şairlerimiz Kahramandır”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 9-10.

Beyzadeoğlu, Süreyya, “16. Yüzyıl Tezkirelerinde Sosyal Şikayetler/Neler Çeker Bu Gönül Söylesem Şikayet Olur”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 15-18.

Aytaç, Bedrettin, “Türkmen Kiliselerinde Türkçe İlahiler”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996,

ss. 22.

75. SAYI

Andı, M. Fatih, “Ber-mûrad Olmayıcak Ben Yere Geçsin Âlem”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 4-6.

Pala, İskender, “Kim Olasın Bre Âşık?”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 10-11.

Tosun, Necip, “Sinemada Şiir, Şiirde Sinema”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 20-22.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları I”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 23.

76. SAYI

Karataş, Turan, “Sezai Karakoç İkinci Yeni’nin Neresinde?”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 7-8.

Arslanbenzer, Hakan, “Çapanoğlu Değil, Çobanoğlu”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 8-9.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları II”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 23.

77. SAYI

Kirenci, Mustafa, “Öykümüz Sade Olsun Bizim”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 3-4.

Erdoğan, Mehmet, “Attilâ İlhan Şiirinin Nabzı”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 9-10.

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair I”, **Dergâh**, S. 77,

Temmuz 1996, ss. 11, 17.

Arslanbenzer, Hakan, “Ömer Erdem ile Söyleşi” (Sükûn İçinde Esen Fırtınalar), **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 12-13.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 23.

78. SAYI

Erdoğan, Mehmet, “Türk Şiirinde Bir Geçiş Kuşağı: Hece Şairleri”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 3-4.

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair II/Leylâ ile Mecnûn, Mesnevî ve Şiir”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 8-9.

Arslanbenzer, Hakan, “Şehre Karışmayan Bir Dehliz Olarak Şair”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 11, 22.

79. SAYI

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair III/Otobiyografiden Leylâ ile Mecnûn’a”, **Dergâh**, S. 79, Eylül 1996, ss. 7-8.

80. SAYI

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair IV, Leylâ ile Mecnûn’u Kim Anlatıyor?”, **Dergâh**, S. 80, Ekim 1996, ss. 9-10.

Argunşah, Hülya, “Mektuba Kaside yahut Abdülhak Hâmid’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 80, Ekim 1996, ss. 10-11.

81. SAYI

Erdoğan, Mehmet, “Orhan Veli’nin Kaçamadığı Şiir”, **Dergâh**, S. 81, Kasım 1996, ss. 3-4.

82. SAYI

83. SAYI

84. SAYI

Arslanbenzer, Hakan, “Her Şeyi Bahane Edip Şiir Yazan”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 3-6, 22.

Karataş, Turan, “Sisler Bulvarı’nda Gecikmiş Bir Gezinti”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 10-11, 22.

Dergâh, (Kemal Sayar ile Söyleşi) “Şiddet, Bunalım, Yalnızlık, Değişim ve Sanat Üzerine”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 12-14.

85. SAYI

86. SAYI

Arslanbenzer, Hakan, “Ailenin En Şair Oğlu”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 3-4.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 9-10, 20-21.

Kılıç, Mahmud E., “Dergâhların Kapatılması ve Nâzım Hikmet’in Bir Şiirine Uygulanan Sansür Üzerine Düşünceler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 11, 22.

Kara, İsmail, “İslam Modernizmi ve Akif’e Dair Birkaç Not”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 15-18.

87. SAYI

Erdoğan, Mehmet, “Üzüm Yemek ya da Bağcıyı Dövmek”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 3-5.

Çeltik, Halil, “Divan Edebiyatı Yazıları”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 5-6.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler II”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 7-8.

Ceylan, Ömür, “Kadeh duâsı’na dair”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 8-10.

Yazgıç, Suavi Kemal, “Şiir ve Varoluş”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 12.

Öztürk, Hasan, “Tanpınar İçin Yazılanlar”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 20-22.

88. SAYI

Fedai, Celal, “İsmet Özel’in Altmış Birinci Şiiri: ‘Kış’”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 3-4.

Tenekeci, İbrahim, “Reisin Kara Merhemi”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 6.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler III”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 9-10, 22.

Sunal, Levent - Arslanbenzer, Hakan - Menteş, Murat, “Lise Birdeki Kızla Oğlan İçin Yazıyorum”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 12-14.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Haşim’den Refik Şevket’e İki Mektup”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 23.

89. SAYI

Bekiroğlu, Nazan, “Nesirde Var Şiirde Yok”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 3-4.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler IV”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 9-11, 21.

90. SAYI

Tenekeci, İbrahim, “Ey Dile Dolanan Şarkı Belirgin Ol”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 3.

Erdoğan, Mehmet, “Ölümünün 17. Yılında Bir Mistik Eda Şairi Olarak Ahmet Muhip Dıranas”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 7-8.

Macit, Muhsin, “Sevdâya Kaftan Biçen Derviş”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 11, 22.

91. SAYI

Yorulmaz, Hüseyin, “Divan Edebiyatı Yazıları”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 3-5.

Karataş, Turan, ““Anadolu’dan Bir Ses’ yahut Cahit Külebi’nin Şiiri”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 7-9.

Dergâh, (Cemal Kurnaz ile Söyleşi) “Gelenekten Geleceğe: Şiirimizin İpek Yolu”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 12-13.

Erdoğan, Kenan, “Türk Edebiyatında Şehir Şiirlerine Bir İlâve: Aspozi ve Hakkında Yazılmış Dört Şiir”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 18-20.

Erdoğan, Mustafa, “Abdüllatîf Râzî ve Ankara Methiyesi”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 21.

92. SAYI

Öztürk, Hasan, “‘Şeyda Divanı’ndan ‘Varlığın Mâna ve Mazmûnu’na”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 3-4.

Ülger, Sibel, “‘Divan Edebiyatı’ üzerine”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 4-6.

Arslanbenzer, Hakan, (Fatma Şengil Süzer ile Söyleşi) “Söylenecek Olan Nasılsa Durmaz Yerinde, Mecrasını Bulur”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 7.

Akay, Hasan, “Hâşim’in ‘Yollar’ına Kem Gözle Bakan Şair”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 11, 22.

93. SAYI

Harmancı, Abdullah; “‘Dut Dibinde’yi Yeniden Okurken”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 5.

Sayar, Kemal, (Mevlana İdris ile Söyleşi) “Aşk Cevaptır. Ölüm Soru...”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 12-13.

Safî, İhsan, “Bir Amatör Şair: Üstad Recaîzade Mahmut Ekrem”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 20-22.

Arslanbenzer, Hakan, “Düelloda Bir Üçüncü Adam”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 22.

94. SAYI

Şarkdemir, Hakan, “Ancak Şairine Yakışan Bu Serüven”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 3-4.

Akay, Hasan, “Haşim’in ‘Yollar’ını Yeniden Okumak”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 7-9.

Yorulmaz, Hüseyin, “Kahire’nin Kahrı”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 17-18.

Petek, Orhan, “Reisin Kara Merhemi’ne Dair”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 22.

Rauf, Mehmet (Yay. haz. Yard. Doç. Dr. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları IV”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 23.

95. SAYI

Çobanoğlu, Süleyman, “Normal Doğum”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 3.

Rauf, Mehmet (Yay. haz. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları V”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 23.

96. SAYI

Dergâh, (İnci Enginün ile Söyleşi) “Mektupları, Hatıraları, Eserleri ve Özel Hayatı ile Abdülhak Hâmid”, **Dergâh**, S. 96, Şubat 1998, ss. 12-14.

Arslanbenzer, Hakan, “‘Bir problem’ ve Çözümü ya da Gençlik Bunun Neresinde”, **Dergâh**, S. 96, Şubat 1998, ss. 16-17.

97. SAYI

Arslanbenzer, Hakan, “Şairin Zihni”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 1, 21.

Kemikli, Bilal, Derviş ve Yalnızlık, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 3-5.

Akay, Hasan, “Modern Türk Şiirinde Üç Ölüm Daveti!”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 7-9.

Yıldız, Ahmet Hamit, “Behçet Necatigil’in Şiirlerinde Ev, Aile ve Yaşam Kavgası”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 10-11.

98. SAYI

Yılmaz, Nuri, “Şairin Sesi, Gazelin Gizi: Şiirdeki Lirik “Ben”in Ortaya Çıkışı”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 3-4.

Tenekeci, İbrahim, “İçdenizin Sesleri”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 5-6.

M. K., “Solak Boksör”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 6.

Şarkdemir, Hakan, “Okurun Zihni”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 7-8.

Pala, İskender, “Kadın Şair Olursa Gör Başına Neler Gelir”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 9.

99. SAYI

Kara, Mustafa, “Okuyucu Şiir İster Azizim”, **Dergâh**, S. 99, Mayıs 1998, ss. 3-4.

Ünal, Hayriye, “Tuğrul Tanyol’un Şiiri”, **Dergâh**, S. 99, Mayıs 1998, ss. 11.

100. SAYI

Arslanbenzer, Hakan, “İmgenin Ölümü”, **Dergâh**, S. 100, Haziran 1998, ss. 20.

2.2. Yazar Adlarına Göre Yazılar

Abak, Şaban, “İlk Atlas’ın Irmakları”, **Dergâh**, S. 15, Mayıs 1991, ss. 10-12.

Abak, Şaban, “Kuş Renkli Çocukluğum”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 5-6.

Açıkgöz, Namık, “Klasik Şairlerin Yenilik Arayışları”, **Dergâh**, S. 21, Kasım 1991, ss. 11.

Akay, Hasan, “Bir Şairin Mezar Kitabesi”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 20.

Akay, Hasan, “Cahit Tanyol Şiirinde ‘Son Liman’”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 11.

Akay, Hasan, “Hâşim’in “Yollar”ına Kem Gözle Bakan Şair”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 11, 22.

Akay, Hasan, “Hâşim’in “Yollar”ını Yeniden Okumak”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 7-9.

Akay, Hasan, “Modern Türk Şiirinde Üç Ölüm Daveti!”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 7-9.

Akay, Hasan, “Şiirimizde Bir Ses Yaratanlara Dair”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 17.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 9-10, 20-21.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler II”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 7-8.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler III”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997,

ss. 9-10, 22.

Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler IV”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 9-11, 21.

Akkuş, Metin, “Divan Edebiyatında “İktibas” ve “Şiirde Lafzi Âyet İktibasları” Üzerine Bir Deneme”, **Dergâh**, S. 42, Ağustos 1993, ss. 10-11, 22.

Akkuş, Metin, “Osmanlı Şuara Tezkireleri Geleneğine Yeni Bir Halka, Edirne Şairleri”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 18-19.

Andı, M. Fatih, “Ber-mûrad Olmayıcak Ben Yere Geçsin Âlem”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 4-6.

Andı, M. Fatih, ““Feylesof”un Mânâsı”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 4-6.

Andı, M. Fatih; “İki Şair İki Şiir”, **Dergâh**, S. 58, Aralık 1994, ss. 9-10.

Andı, M. Fatih, “Kitâbe-i Seng-i Mezarlar”, **Dergâh**, S. 32, Ekim 1992, ss. 19.

Andı, M. Fatih, “Şairin Muteberi, Şairin İtibarı”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 8.

Apaydın, Mustafa, “Ziya Paşa’nın “Şiir ve İnşa”daki Görüşleri Ne Zaman Değişti?”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 16-17.

Argunşah, Hülya, “Mektuba Kaside yahut Abdülhak Hâmid’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 80, Ekim 1996, ss. 10-11.

Armağan, Mustafa, “Bir Şehir İki şair”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 1,14.

Arslanbenzer, Hakan, “Ailenin En Şair Oğlu”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 3-4.

Arslanbenzer, Hakan, “‘Bir problem’ ve Çözümü ya da Gençlik Bunun Neresinde, **Dergâh**, S. 96, Şubat 1998, ss. 16-17.

Arslanbenzer, Hakan, “Bütün Bir İnsanlık Şiiri/Edip Cansever Şiirine Dair Bir Deneme”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 7-9.

Arslanbenzer, Hakan, “Çapanoğlu Değil, Çobanoğlu”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 8-9.

Arslanbenzer, Hakan, “Düelloda Bir Üçüncü Adam”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 22.

Arslanbenzer, Hakan, “Fatma Şengil Süzer ile Söyleşi” (Söylenecek Olan Nasılsa Durmaz Yerinde, Mecrasını Bulur), **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 7.

Arslanbenzer, Hakan, “Her Şeyi Bahane Edip Şiir Yazan”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 3-6, 22.

Arslanbenzer, Hakan, “İmgenin Ölümü”, **Dergâh**, S. 100, Haziran 1998, ss. 20.

Arslanbenzer, Hakan, “Ömer Erdem ile Söyleşi” (Sükûn İçinde Esen Fırtınalar), **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 12-13.

Arslanbenzer, Hakan, “Şairin Zihni”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 1, 21.

Arslanbenzer, Hakan, “Şehre Karışmayan Bir Dehliz Olarak Şair”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 11, 22.

Arslanbenzer, Hakan, “Turgut Uyar Şiirine Dair Bir Deneme, Gümrah Bir Şiir Irmağı”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 9, 22.

Atlansoy, Kadir, “Acıyı Bal Eylemek/Türk Edebiyatında Mersiye Üstüne”, **Dergâh**, S.

49, Mart 1994, ss. 5-6.

Aylar, Selçuk, “Divan Şiirinde Sosyal Hayatın İzlerine Dair Birkaç Örnek”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 10-11, 22.

Aytaç, Bedrettin, “Türkmen Kiliselerinde Türkçe İlahiler”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 22.

Ayvazoğlu, Beşir, “Asaf Halet Çelebi’ye Dair Notlar”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 7.

Ayvazoğlu, Beşir, “Divan Şiiri ve Modern Şiirimizde Ortak Sembolizm Eğilimi”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 16.

Ayvazoğlu, Beşir, “Evde Bir Evsiz Adam”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 1, 7-9.

Ayyıldız, Mustafa, “Modern Anlatı Tekniği Açısından Leyla vü Mecnun Mesnevisine Bir Yaklaşım”, **Dergâh**, S. 61, Mart 1995, ss. 22.

Babacan, Mahmut, “Yaş Otuzbeş... Hangi Yolun Yarısı Eder?”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 7.

Balcı, Mustafa, “Şiirin İpek Sesi’ne Kadife Bir Parça”, **Dergâh**, S. 64, Haziran 1995, ss. 4-6.

Behmoaras, Lizi, “İsmet Özel ile Söyleşi” (Yahudi Olmak ve Yahudi Olmamak Hakkında...), **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 12-13, 22.

Bekiroğlu, Nazan, “Aşk ve Kadın Şairi Celâl Sahir’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 23.

Bekiroğlu, Nazan, “Bir Şairenin Salonunda Bir Şeyh, Bir Sahte Derviş, Bir Dil Âlimi”, **Dergâh**, S. 63, Mayıs 1995, ss. 8-10.

Bekiroğlu, Nazan, “Efsus’un İkinci Kısım1, Ebuzziya Tevfik ve Bir Yayıncılık Macerası”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 7-8.

Bekiroğlu, Nazan, “Münakaşaları ve Cenap Şehabeddin’in İki Mektubu”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 7-9.

Bekiroğlu, Nazan, “Nesirde Var Şiirde Yok”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 3-4.

Bereketzâde, İsmail Hakkı (Yay. haz. İ. Kara), “Ey Rûh-ı Kemal! Şâd Ol!”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 23.

Beşiroz, Kenan, “İki Kanat”, **Dergâh**, S. 51, Mayıs 1994, ss. 3-4.

Beyzadeoğlu, Süreyya, “16. Yüzyıl Tezkirelerinde Sosyal Şikayetler/Neler Çeker Bu Gönül Söylesem Şikayet Olur”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 15-18.

Beyzadeoğlu, Süreyya Ali, “Sühan Kasidesi”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 9-11.

Beyzadeoğlu, Süreyyâ, “Âşık Çelebi Tezkiresinde Şair ve Şarap”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 10-11.

Beyzadeoğlu, Süreyya, “Divan Şiirinde Zâhid”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 9-11.

Beyzadeoğlu, Süreyya, “Tannâne Kasidesi”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 10.

Beyzadeoğlu, Süreyya A., “Tayyare Kasidesi”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 8-9.

Bilgegil, Zehra, “Necip Fazıl’ın Bilinmeyen Bir Romanı”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 10.

Bilkan, Ali Fuat, “Na’bî’nin Bir Kasidesine Göre 17. Yüzyılda Sadâret Makamı/Devleti

Yiyen Kurtlar”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 10-11.

Bilkan, Ali Fuat, “Nâbî’nin “Sulhiyye”si ve ‘Yorgun Osmanlı’”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 9.

Birinci, Ali, “Harputlu Hacı Hayri Bey”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 19-20.

Carreto, Giacomo (Türkçesi: Oğuz Karakartal), “Ahmet Haşim ve Gelenek”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 15-16.

Ceylan, Ömür, “Kadeh duâsı’na dair”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 8-10.

Çelik, Hüseyin, “Bir Kadın Şairimiz ve Batı’nın Değişmeyen Yüzü”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 5-7.

Çeltik, Halil, “Divan Edebiyatı Yazıları”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 5-6.

Çobanoğlu, Süleyman, “Normal Doğum”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 3.

Çolak, Ali, “Şiirde İlk Tomurcuklar”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 9.

Deniz, İhsan, “Sarışınlara Mahkûm Bir Şair”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 3-4.

Dergâh, “Abdullah Uçman ile Söyleşi” (Edebiyatımızda Şiir ve Düşünce), **Dergâh**, S. 73, Mart 1996, ss. 12-14, 22.

Dergâh, “Ahmet Atillâ Şentürk ile Söyleşi” (Divan Edebiyatı Yeniden Keşfediliyor...), **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 12-13, 21.

Dergâh, “Cahit Koytak ile Söyleşi” (Ruhun Haritaları), **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 3-6.

Dergâh, “Çeşitleme”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 8.

Dergâh, “Düşler ve Aynalar”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 7.

Dergâh, “Gökkubbe Altında Esrarlı Sesler”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 6.

Dergâh, “Hüsrev Hatemi ile Söyleşi” (Kredi Kartları ve Plastik Yürekler), **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 18.

Dergâh, “İhsan Deniz ile Söyleşi” (Genç Türk Şiirinin Nitelik ve Yönelişleri), **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 12-14, 22.

Dergâh, “İnci Enginün ile Söyleşi” (Mektupları, Hatıraları, Eserleri ve Özel Hayatı ile Abdülhak Hâmid), **Dergâh**, S. 96, Şubat 1998, ss. 12-14.

Dergâh, “İnci Enginün ile Söyleşi” (Türk Şiirinin Ufku: Ahmet Haşim), **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 12-13.

Dergâh, “Kemal Sayar ile Söyleşi”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 12-14.

Dergâh, “Kitaplar ve Şairler”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 5.

Dergâh, “Orhan Okay ile Söyleşi” (Necip Fazıl’ın Şiiri Nedir, Ne Değildir?), **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 12-14.

Dergâh, “Öncü Kitaplar”, **Dergâh**, S. 24, Şubat 1992, ss. 5.

Dergâh, “Sombahar”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 8.

Dergâh, “Şiir Kaç Para eder?”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 3-4.

Dergâh, “Şiir... Sadece Şiir”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 10.

Dergâh, “Türk Edebiyatında Mersiye”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 6.

Dergâh, “Zâtî’nin Letâyîfî”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 7-8.

Dergâh, “Zeynep Kerman ile Söyleşi” (Mektupları ve Hatıraları ile Ahmet Hamdi Tanpınar), **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 12-13.

Doğan, D. Mehmet, “Gazûb Bir Şairi Anarak”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 17-18.

Doğan, Mehmet Can, “Cümle Şair-Acı Çeken ve Benzeri”, **Dergâh**, S. 73, Mart 1996, ss. 4-7.

Enginün, İnci, “Gönülden Gönüle”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 3-5.

Enginün, İnci, “Hâmid ve Çocukları”, **Dergâh**, S. 56, Ekim 1994, ss. 10-11.

Enginün, İnci, “Hâmid ve Çocukları II”, **Dergâh**, S. 57, Kasım 1994, ss. 17-18.

Enginün, İnci, “‘Şairlerin En Garibi’ Ahmet Haşim’in Gizli Aşkı ve Evliliği”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 10.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları, Akşamın Gölünde Can Veren Bulut”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 1, 11.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları II/Dua Şiirin En Büyük Merhalesidir...”, **Dergâh**, S. 63, Mayıs 1995, ss. 7.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları III, Hem Şarklı Hem Garplı Olabilir miyiz?”, **Dergâh**, S. 64, Haziran 1995, ss. 7.

Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları IV, Ömrüm Bir Çölde Geçti...”,

Dergâh, S. 65, Temmuz 1995, ss. 8-9.

Er, Macit, “Asaf Hâlet’in Şiirinden Bilimsel Zihniyete”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 2.

Erdem, Ömer, “Biz Koşu Bittikten Sonra da Koşan Atlarız”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 3-4, 22.

Erdem, Ömer, “Dünyaya Sarkıtılan İp”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 3.

Erdem, Ömer, “Kasketimi Eğdim Üstüne Acılarımın”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 3-4.

Erdem, Ömer, ““Şarkısı Beyaz’dan ‘Üvercinka’ya”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 3-4.

Erdoğan, Kenan, “Türk Edebiyatında Şehir Şiirlerine Bir İlâve: Aspozi ve Hakkında Yazılmış Dört Şiir”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 18-20.

Erdoğan, Mehmet, “Attilâ İlhan Şiirinin Nabzı”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 9-10.

Erdoğan, Mehmet, “İlhami Çiçek Üzerine”, **Dergâh**, S. 25, Mart 1992, ss. 22.

Erdoğan, Mehmet, “Orhan Veli’nin Kaçamadığı Şiir”, **Dergâh**, S. 81, Kasım 1996, ss. 3-4.

Erdoğan, Mehmet, “Ölümünün 17. Yılında Bir Mistik Eda Şairi Olarak Ahmet Muhip Dıranas”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 7-8.

Erdoğan, Mehmet, “Sezai Karakoç’un Şiir coğrafyası”, **Dergâh**, S. 24, Şubat 1992, ss. 11.

Erdoğan, Mehmet, “Şairlerimiz Kahramandır”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 9-10.

Erdoğan, Mehmet, “Şeytan Bunun Neresinde”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 3-4.

Erdoğan, Mehmet, “Türk Şiirinde Bir Geçiş Kuşağı: Hece Şairleri”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 3-4.

Erdoğan, Mehmet, “Üzüm Yemek ya da Bağcıyı Dövmek”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 3-5.

Erdoğan, Mehmet, “Yakın Tarihle Yakın Bir Hesaplaşma: Dosyalar”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 5-7.

Erdoğan, Mustafa, “Abdüllatîf Râzî ve Ankara Methiyesi”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 21.

Erdoğan, Mustafa, “Niyâzî-i Mısırî Şerhleri”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 15-16.

Ersoy, Mehmet Akif (Yay. haz. N. Güneyceli), “Akif’ten Üç Mektup Daha: ... İnsanın Şerefî Öyle Bir Hasara Uğramasın!”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 23.

Ersoy, Mehmet Akif (Yay. haz. N. Güneyceli), “Uçuruma Doğru Doludizgin”, **Dergâh**, S. 23, Ocak 1992, ss. 23.

Eryiğit, İbrahim, “Cahit Zarifoğlu’nun Şiirlerinde Ölüm”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 9-10.

Esen, Nükhet, “Abdülhak Hamit ve Shelley”, **Dergâh**, S. 40, Haziran 1993, ss. 19-20.

Fedai, Celal, “İsmet Özel’in Altmış Birinci Şiiri: ‘Kış’”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 3-4.

Fettah Efendi (Haz. Muhammed Aruçi), “Üsküp’te Mehmet Akif’in Vefatı”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 22.

Gökçek, Fazıl, “Mehmet Akif Bibliyografyası”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 9.

Gökçek, Fazıl, “Mehmet Âkif’in Sanat ve Edebiyat Konusundaki Görüşleri”, **Dergâh**, S. 43, Eylül 1993, ss. 21.

Güneyceli, Necati, “Âkif’in Edebiyat Siyasetine Zeyl”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 20.

Güngör, M. Salahaddin, “Ahmet Haşim Bey Hayatını Anlatıyor”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 23.

Harmancı, Abdullah; “Dut Dibinde’yi Yeniden Okurken”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 5.

Harmancı, Abdullah, “Hece Biter mi?”, **Dergâh**, S. 44, Ekim 1993, ss. 2.

Haşim, Ahmet, “Ahmet Haşim’in Bir Mektubu”, **Dergâh**, S. 17, Temmuz 1991, ss. 23.

Haşim, Ahmet, “Ahmet Haşim’in İki Mektubu”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 23.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 23.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları I”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 23.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları II”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 23.

Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Haşim’den Refik Şevket’e İki Mektup”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 23.

Hatemi, Hüsrev, “Sosyalist ve Bektaşî şair: Ahmet Rıfki Bey”, **Dergâh**, S. 21, Kasım 1991, ss. 10.

Hayri, Nihat, “Fuzulî ve Usulî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3.

Hayri, Nihat, “Giz Dökümü”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 4-5.

Hayri, Nihat, “Parçalanmış Divan”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 4-5.

Hayri, Nihat, “Sudaki Ankâ”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3-4.

Hayri, Nihat, “Şiir ve Tasavvuf – Kırık Bir Rüya”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 3-4.

Hayri, Nihat, “Yavuz Bir Şair – Yolcunun Gözleri Parlıyor”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 3-5.

İ.K., “Âkif’in Ahmet Midhat’a Dair Söyledikleri”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 20.

İ.K., “Mehmet Âkif’in Samih Rifat’la Ortak Bir Şiiri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.

İsen, Mustafa, “Divan Edebiyatından Geleneğe Direnenler I Nâbî”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 10.

İsen, Mustafa, “Divan Şairi Kimdir?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 9.

Kaplan, Mehmet, “Ruh Zenginliği”, **Dergâh**, S. 55, Eylül 1994, ss. 3-5.

Kaplan, Mehmet (Yay. haz. Zeynep Kerman), “Artık Ne Gelen Var, Ne beklenen Var”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 23.

Kara, İsmail, “İslam Modernizmi ve Akif’e Dair Birkaç Not”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 15-18.

Kara, M., “Şiir ve Tarikat Adabı”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 7.

Kara, Mustafa, “Kaygusuz Abdal Neşriyatı İçin Kaygular”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 4.

Kara, Mustafa, “Nigâr Hanım’dan Nilüfer’e Gazel”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 4.

Kara, Mustafa, “Okuyucu Şiir İster Azizim”, **Dergâh**, S. 99, Mayıs 1998, ss. 3-4.

Kara, Mustafa; ““Sufi Gözüyle Kadın’a Zeyl: Derviş Hanım Şairler”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 14.

Kara, Mustafa, “Vefatının 500. Yıldönümünde Gurbette Garip Bir Şair Cem Sultan”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 22.

Karakartal, Oğuz, “Abdülhak Hâmid’in Hatıraları”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 4-5.

Karal, Cevdet, “Şiirler/Çağla”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 3.

Karataş, Turan, ““Anadolu’dan Bir Ses’ yahut Cahit Külebi’nin Şiiri”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 7-9.

Karataş, Turan, “Hüseyin Siret’in “Kargalar”ı”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 19-20.

Karataş, Turan, “İkinci Yeni Türk Şiiri Nedir, Ne Değildir?”, **Dergâh**, S. 70, Aralık

1995, ss. 8-10.

Karataş, Turan, “Pazar Postası’nda Yaman Bir Polemik: Materyalist Şiir Olur Mu?”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 8-10.

Karataş, Turan, “Sezai Karakoç İkinci Yeni’nin Neresinde?”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 7-8.

Karataş, Turan, “Sisler Bulvarı’nda Gecikmiş Bir Gezinti”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 10-11, 22.

Karataş, Turan, “Şaşırp Kalan Şair: Cahit Sıtkı Tarancı”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 8-9.

Karataş, Turan, “Şiirin Uzunluğu-Kısalığı”, **Dergâh**, S. 15, Mayıs 1991, ss. 9-10.

Kemikli, Bilal, Derviş ve Yalnızlık, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 3-5.

Kılıç, M. Erol, “Seyyid Nesimî’nin Bir Beytinin Şerhi”, **Dergâh**, S. 51, Mayıs 1994, ss. 8-9.

Kılıç, Mahmud E., “Dergâhların Kapatılması ve Nâzım Hikmet’in Bir Şiirine Uygulanan Sansür Üzerine Düşünceler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 11, 22.

Kirenci, Mustafa, “Öykümüz Sade Olsun Bizim”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 3-4.

Kortantamer, Tunca, “Gül Kasidesi I”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 16-17.

Kortantamer, Tunca, “Gül Kasidesi II”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 14-15.

Kortantamer, Tunca, “Gül Kasidesi III”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 14-15.

Kurnaz, Cemâl; “XVII. Yüzyılda Hece Vezniyle Yazılmış Bir Mesnevi: Feyzî Çelebi’nin şem’ü Pervâne’si”, **Dergâh**, S. 43, Eylöl 1993, ss. 10-11.

Kurnaz, Cemal, “Gelenekten Geleceğe: şiirimizin İpek Yolu” **Dergâh**, S. 91, Eylöl 1997, ss. 12-13.

Kurnaz, Cemal, “‘Müstesna güzeller’e Dair Birkaç Söz”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 7-8.

Kurnaz, Cemal, “Ok Doğru, Yay Eğri”, **Dergâh**, S. 72, şubat 1996, ss. 7.

Kurnaz, Cemal, “Su Terazisi”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 11.

Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 10-11.

Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı – II”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 10.

Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı – III”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 10-11.

Kurnaz, Cemal, “Ümmî şairler”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 3-4.

Macit, Muhsin, “Hüsrev Hatemi’nin şiiri”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 7-8.

Macit, Muhsin, “Sevdâya Kaftan Biçen Derviş”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 11, 22.

Mengi, Mine, “Bir Osmanlı Efendisinin Çizdiği Çelebi Tipi”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 11.

Mengi, Mine, “Divan Şiiri ve Bîkr-i Mâna”, **Dergâh**, S. 19, Eylül 1991, ss. 10-11.

Mengi, Mine, “Mazmun Üzerine Düşünceler”, **Dergâh**, S. 34, Aralık 1992, ss. 10-11.

Menteş, Murat, “İsmet Özel ile Geceleyin Bir Koşu”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 3-5.

Mermerci, İhsan, “Niyazî-i Mısırî”, **Dergâh**, S. 54, Ağustos 1994, ss. 6-7.

M.K., “Ali Akbaş Nerede Duruyor?”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 7.

M. K., “Ay Dervişleri”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 3-4.

M. K., “Dağ İnsana Ne Söyler?”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 3.

M.K., “Dem Dem Demokrasi”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 6.

M.K., “Gri Divan”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 3-4.

M. K., “Hakan Albayrak Kitabı”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 3-4.

M.K., “Hızır ve Roza”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 5-6.

M. K., “Simurg”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 3-4.

M. K., “Solak Boksör”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 6.

M.K., “Süreyya Berfe’nin ‘Şiir Çalışmaları’”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 3.

M.K., “Zorbe”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 19-20.

Muhtar, Reşit, “Ali Rıza Ezgi ile Söyleşi” (Günümüzde Bir Âşık), **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 12-13.

Necatigil, Behçet, “1960 Sonrası Türk Şiiri”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S. 25, Mart 1992, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar II”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 8.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar III”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar IV”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar V”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VI”, **Dergâh**, S. 30, Ağustos 1992, ss. 8-9.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VI”, **Dergâh**, S. 31, Eylül 1992, ss. 10-11.

Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VII”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 9-11.

Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye I, Batının İzleri”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 14-15.

Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye II, Şair ve Mûsikî”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 9-10.

Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye III, Bir Şiirin Müzikal Anatomisi”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 10-11, 18.

Okay, Orhan “Divan Yoluna Doğru”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 11.

Okumuş, Necdet; “Nailî-i Kadîmîn “Halvetîleriz” Adlı Şiirinin Ali Nihad Tarlan Tarafından Yapılan Şerhi”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 22.

Onay, Ahmet Talat, “Bir Şiir Heveskârının Sergüzeşti”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 23.

Özbahçe, Osman, “Güllerin Güzelliğini Gölgeleyen Bahçe”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 21.

Özel, İsmet, “Barbarın Dili Şiir”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Bir Şey Fazla, Bir Şey Eksik”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, ““Dichterisch wohrt der mensch””, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Elmanın Kalbine Eşlek Diyen Biz Türkler”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Kendini Tasarlamak Versus Kendini Azaltmak”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 1.

Özel, İsmet, “Nağme Değil Mûsikî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Özgürlük İçin Şiir”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Sözel, Tözel, Tüzel, Güzel”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Sünnî Şair Olur Mu?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Süleyman Çobanoğlu, Heyhat!”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 3.

Özel, İsmet, “Şairleri Affedebiliriz”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Şeyhim Güldür”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 1.

Özel, İsmet, “Şiir Bilgisi Gerçekleri Yok Eder”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 1.

Öztürk, Hasan, “‘Şeyda Divanı’ndan ‘Varlığın Mâna ve Mazmûnu’na”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 3-4.

Öztürk, Hasan, “Tanpınar İçin Yazılanlar”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 20-22.Öztürk,

Hasan, “Tanpınar ‘Yaşadığı Gibi’dir”, **Dergâh**, S. 58, Aralık 1994, ss. 8-9.

Pala, İskender, “XVI. Asırda Bir Bayram Ertesi”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 8-9.

Pala, İskender, “Eski Türk edebiyatında mazmunlar üzerine”, **Dergâh**, S. 36, Şubat 1993, ss. 10-11.

Pala, İskender, “Kadın Şair Olursa Gör Başına Neler Gelir”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 9.

Pala, İskender, “Kim Olasın Bre Âşık?”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 10-11.

Pala, İskender; “‘Mazmun’un Mazmunu”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 1, 10-11.

Pala, İskender, “Şiir ve Ezan”, **Dergâh**, S. 56, Ekim 1994, ss. 9.

Pala, İskender, “Üç Beyit, Üç Şair ve Üç Şiir Anlayışı”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 14-15.

Pala, İskender, “‘Yazmak’ Fiilinin Eski Şiirimizdeki Macerasına Dair”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 8-10.

Petek, Orhan, “‘Reisin Kara Merhemi’ne Dair”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 22.

Rauf, Mehmet (Yay. haz. Yard. Doç. Dr. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları IV”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 23.

Rauf, Mehmet (Yay. haz. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları V”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 23.

Safi, İhsan, “Bir Amatör Şair: Üstad Recaîzade Mahmut Ekrem”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 20-22.

Sayar, Kemal, “Ara Dönem”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 7.

Sayar, Kemal, “Mevlana İdris ile Söyleşi” (Aşk Cevaptır. Ölüm Soru...), **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 12-13.

Sazyek, Hakan, “Geleneğe Uzanmak ve Genç Şair”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 10.

Serdaroğlu, Vildan, “Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde İlim Bir Kîl ü Kâl İmiş Ancak”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 4-7.

Serdaroğlu, Vildan, “Eğer Maksud Eserse Mısra-ı Berceste Kâfidir”, **Dergâh**, S. 50,

Nisan 1994, ss. 5-6.

Seyhan, Nadir, “Ahmet Haşim’in “Bütün Şiirleri” ama Nasıl?”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 7-8.

Sunal, Levent - Arslanbenzer, Hakan - Menteş, Murat, “Lise Birdeki Kızla Oğlan İçin Yazıyorum”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 12-13.

Sunal, Levent, “Yanardağın Üstündeki Ülkü Tamer”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 6.

Şarkdemir, Hakan, “Ancak Şairine Yakışan Bu Serüven”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 3-4.

Şarkdemir, Hakan, “Okurun Zihni”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 7-8.

Şentürk, Ahmet Atillâ, “Osmanlı Şairlerinin Gözlemciliği ve Klasik Edebiyatımızda Realiteye Dair”, **Dergâh**, S. 41, Temmuz 1993, ss. 8-10.

Şentürk, Atillâ, “Damla ve Halka”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 16-17.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları/ Abdülhak Hâmid”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 8-9.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları/ Ahmet Haşim”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 14.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları / Yahya Kemal veya Malzemenin Zaferi”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları IV”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 11.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları, 11”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 8.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğünden – I”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 23.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğü’nden – II”, **Dergâh**, S. 36, Şubat 1993, ss. 23.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğünden – III”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 23.

Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğü’nden – IV”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 23.

Taşcıoğlu, Y., “Her Şiire Bir Ayna”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 3-4.

Tatçı, Mustafa, “Niyâzî-i Mısrî’nin Bilinmeyen Bir İlâhîsi”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 15.

Tatçı, Mustafa, “Niyâzî-i Mısrî’nin Bilinmeyen Manzum Bir Cifriyyesi”, **Dergâh**, S. 19, Eylül 1991, ss. 11.

Tenekeci, İbrahim, “Ey Dile Dolanan Şarkı Belirgin Ol”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 3.

Tenekeci, İbrahim, “İçdenizin Sesleri”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 5-6.

Tenekeci, İbrahim, “Reisin Kara Merhemi”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 6.

Tosun, Necip, “Ölüm Bile Aşkile”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 4-5.

Tosun, Necip, “Sinemada Şiir, Şiirde Sinema”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 20-22.

Törenek, Mehmet, “Fusun ve Tesadüf, Tanpınar’ın Şiir Üzerine Görüşleri”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 10-11, 17.

Tuna, Burak, “Şiirin Yazanı Yoktur”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 9.

Turinay, Necmettin, “Ahmet Muhip Dıranas’ın Şiirinde İlk Etkiler”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 10-11, 17.

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair I”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 11, 17.

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair II/Leylâ ile Mecnûn, Mesnevî ve Şiir”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 8-9.

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair III/Otobiyografiden Leylâ ile Mecnûn’a”, **Dergâh**, S. 79, Eylül 1996, ss. 7-8.

Turinay, Necmettin, “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair IV, Leylâ ile Mecnûn’u Kim Anlatıyor?”, **Dergâh**, S. 80, Ekim 1996, ss. 9-10.

Uçman, Abdullah, “Ahmet Hamdi Tanpınar ve Türk Kültürü”, **Dergâh**, S. 32, Ekim 1992, ss. 8-10.

Uçman, Abdullah, “Sâmi̇ Rifat’ın Nefesleri II”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 14.

Uçman, Abdullah, “Sekiz Adet Basılmış Bir Kitap: Sâmi̇ Rifat’ın Nefesleri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 14-15.

Uçman, Abdullah, “Tokâdîzade Şekib ve Bir Mektup”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 11.

Uğurcan, Sema, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Gözüyle Yahya Kemal Beyatlı”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 14-15.

Umran, Sedat, “Ay Dervişleri”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 6-7.

Umran, Sedat, “Şiirin İrrasyonel Yanı”, **Dergâh**, S. 44, Ekim 1993, ss. 4-5.

Ülger, Sibel, ““Divan Edebiyatı’ üzerine”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 4-6.

Ünal, Hayriye, “Tuğrul Tanyol’un Şiiri”, **Dergâh**, S. 99, Mayıs 1998, ss. 11.

Yağmur, Selim, “Ada’nın Şiirleri”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 10.

Yağmur, Selim, “Türkülerde Şiir”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 6-8.

Yağmur, S., “Paşaların Şiirleri”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 17.

Yazgıç, Suavi Kemal, “Şiir ve Varoluş”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 12.

Yıldız, Ahmet Hamit, “Behçet Necatigil’in Şiirlerinde Ev, Aile ve Yaşam Kavgası”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 10-11.

Yılmaz, Nuri, “Şairin Sesi, Gazelin Gizi: Şiirdeki Lirik “Ben”in Ortaya Çıkışı”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 3-4.

Yorulmaz, Hüseyin, “Divan Edebiyatı Yazıları”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 3-5.

Yorulmaz, Hüseyin, “Eski Şiir Dünyamızdan I, İstanbul ve Taşra”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 17-20.

Yorulmaz, Hüseyin, “Eski Şiir Dünyamızdan II, Tütün ya da Tömbeki”, **Dergâh**, S. 70,

Aralık 1995, ss. 18-19.

Yorulmaz, Hüseyin, “Kahire’nin Kahır”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 17-18.

Yorulmaz, Hüseyin, “Nâbi Üzerine Bir Çalışma”, **Dergâh**, S. 55, Eylül 1994, ss. 5, 22.

2.3. Konuya/Hakkında Yazılana Göre Yazılar

Abdülhak Hâmid Tarhan [Doğan, D. Mehmet, “Gazûb Bir Şairi Anarak”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 17-18.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları/ Abdülhak Hâmid”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 8-9.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğünden – I”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 23.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğü’nden – II”, **Dergâh**, S. 36, Şubat 1993, ss. 23.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğünden – III”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 23.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Tarhan, Abdülhak Hâmid (Yay. haz. İnci Enginün), “Abdülhak Hâmid’in Günlüğü’nden – IV”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 23.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Enginün, İnci, “Hâmid ve Çocukları”, **Dergâh**, S. 56, Ekim 1994, ss. 10-11.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Enginün, İnci, “Hâmid ve Çocukları II”, **Dergâh**, S. 57, Kasım 1994, ss. 17-18.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Karakartal, Oğuz, “Abdülhak Hâmid’in Hatıraları”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 4-5.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Argunşah, Hülya, “Mektuba Kaside yahut Abdülhak Hâmid’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 80, Ekim 1996, ss. 10-11.]

Abdülhak Hâmid Tarhan [Dergâh, (İnci Enginün ile Söyleşi) “Mektupları, Hatıraları, Eserleri ve Özel Hayatı ile Abdülhak Hâmid”, **Dergâh**, S. 96, Şubat 1998, ss. 12-14.]

Abdülhak Hâmid Tarhan, *Aya Hitap* [Esen, Nükhet, “Abdülhak Hamit ve Shelley”, **Dergâh**, S. 40, Haziran 1993, ss. 19-20.]

Abdüllatîf Râzî [Erdoğan, Mustafa, “Abdüllatîf Râzî ve Ankara Methiyesi”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 21.]

Ahmet Ada; *Vakit Yok Hüzünlenmeye* [Yağmur, Selim, “Ada’nın Şiirleri”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 10.]

Ahmet Cemal; *Georg Trakl* [Doğan, Mehmet Can, “Cümle Şair-Acı Çeken ve Benzeri”, **Dergâh**, S. 73, Mart 1996, ss. 4-7.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S. 25, Mart 1992, ss. 8-9.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar II”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 8.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar III”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 8-9.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar IV”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 8-9.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar V”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 8-9.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VI”, **Dergâh**, S. 30, Ağustos 1992, ss. 8-9.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VI”, **Dergâh**, S. 31, Eylül 1992, ss. 10-11.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Uçman, Abdullah, “Ahmet Hamdi Tanpınar ve Türk Kültürü”, **Dergâh**, S. 32, Ekim 1992, ss. 8-10.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Okay, M. Orhan, “Bir Monografi Denemesi Ahmet Hamdi Tanpınar VII”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 9-11.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Dergâh, (Zeynep Kerman ile Söyleşi) “Mektupları ve Hatıraları ile Ahmet Hamdi Tanpınar”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 12-13.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Törenek, Mehmet, “Füsün ve Tesadüf, Tanpınar’ın Şiir Üzerine Görüşleri”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 10-11, 17.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları, Akşamın Gölünde Can Veren Bulut”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 1, 11.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları II/Dua Şiirin En Büyük Merhalesidir...”, **Dergâh**, S. 63, Mayıs 1995, ss. 7.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları III, Hem Şarklı Hem Garplı Olabilir miyiz?”, **Dergâh**, S. 64, Haziran 1995, ss. 7.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Enginün, İnci, “Tanpınar’ın Bilinmeyen Hatıraları IV, Ömrüm Bir Çölde Geçti...”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 8-9.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Armağan, Mustafa, “Bir Şehir İki şair”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 1, 14.]

Ahmet Hamdi Tanpınar [Öztürk, Hasan, “Tanpınar İçin Yazılanlar”, **Dergâh**, S. 87,

Mayıs 1997, ss. 20-22.]

Ahmet Hamdi Tanpınar; *Yaşadığım Gibi* [Öztürk, Hasan, “Tanpınar ‘Yaşadığı Gibi’dir”, **Dergâh**, S. 58, Aralık 1994, ss. 8-9.]

Ahmet Haşim [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları IV/ Ahmet Haşim”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 14.]

Ahmet Haşim [Seyhan, Nadir, “Ahmet Haşim’in “Bütün Şiirleri” ama Nasıl?”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 7-8.]

Ahmet Haşim [Güngör, M. Salahaddin, “Ahmet Haşim Bey Hayatını Anlatıyor”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 23.]

Ahmet Haşim [Haşim, Ahmet, “Ahmet Haşim’in İki Mektubu”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 23.]

Ahmet Haşim [Haşim, Ahmet, “Ahmet Haşim’in Bir Mektubu”, **Dergâh**, S. 17, Temmuz 1991, ss. 23.]

Ahmet Haşim [Enginün, İnci, “‘Şairlerin En Garibi’ Ahmet Haşim’in Gizli Aşk ve Evliliği”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 10.]

Ahmet Haşim [Dergâh, (İnci Enginün ile Söyleşi) “Türk Şiirinin Ufku: Ahmet Haşim”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 12-13.]

Ahmet Haşim [Carreto, Giacomo (Türkçesi: Oğuz Karakartal), “Ahmet Haşim ve Gelenek”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 15-16.]

Ahmet Haşim [Haşim, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşim’in Mektupları I”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 23.]

Ahmet Haşım [Haşım, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşım’ın Mektupları II”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 23.]

Ahmet Haşım [Haşım, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Ahmet Haşım’ın Mektupları”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 23.]

Ahmet Haşım [Haşım, Ahmet (Yay. haz. İnci Enginün), “Haşım’dan Refik Şevket’e İki Mektup”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 23.]

Ahmet Haşım [Akay, Hasan, “Modern Türk Şiirinde Üç Ölüm Daveti!”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 7.]

Ahmet Haşım; *Yollar* [Akay, Hasan, “Hâşım’ın “Yollar”ına Kem Gözle Bakan Şair”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 11, 22.]

Ahmet Haşım; *Yollar* [Akay, Hasan, “Haşım’ın “Yollar”ını Yeniden Okumak”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 7-9.]

Ahmet Muhip Dıranas [Turinay, Necmettin, “Ahmet Muhip Dıranas’ın Şiirinde İlk Etkiler”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 10-11, 17.]

Ahmet Muhip Dıranas [Erdoğan, Mehmet, “Ölümünün 17. Yılında Bir Mistik Eda Şairi Olarak Ahmet Muhip Dıranas”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 7-8.]

Ahmet Rıfkı Bey [Hatemi, Hüsrev, “Sosyalist ve Bektaşî şair: Ahmet Rıfkı Bey”, **Dergâh**, S. 21, Kasım 1991, ss. 10.]

Ahmet Talat Onay; *Türk Şiirlerinin Vezni* [Onay, Ahmet Talat, “Bir Şiir Heveskârının Sergüzeşti”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 23.]

Alaaddin Özdenören [Kemikli, Bilal, Derviş ve Yalnızlık, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 3-5.]

Ali Akbaş; *Kuş Sofrası* [M.K., “Ali Akbaş Nerede Duruyor?”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 7.]

Ali Göçer; *Şiir Hafızası* [Erdoğan, Mehmet, “Üzüm Yemek ya da Bağcıyı Dövmek”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 3-5.]

Ali Rıza Ezgi [Muhtar, Reşit, (Ali Rıza Ezgi ile Söyleşi) “Günümüzde Bir Âşık”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 12-13.]

Arif Ay; *Dosyalar* [Erdoğan, Mehmet, “Yakın Tarihle Yakın Bir Hesaplaşma: Dosyalar”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 5-7.]

Asaf Halet Çelebi [Er, Macit, “Asaf Hâlet’in Şiirinden Bilimsel Zihniyete”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 2.]

Asaf Halet Çelebi [Ayvazoğlu, Beşir, “Asaf Halet Çelebi’ye Dair Notlar”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 7.]

Âşık Çelebi; *Meşâirü’ş Şuara* [Beyzâdeoğlu, Süreyyâ, “Âşık Çelebi Tezkiresinde Şair ve Şarap”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 10-11.]

Aşkî [Pala, İskender, “XVI. Asırda Bir Bayram Ertesi”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 8-9.]

Attilâ İlhan [Erdoğan, Mehmet, “Attilâ İlhan Şiirinin Nabzı”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 9-10.]

Attilâ İlhan; *Sisler Bulvarı* [Karataş, Turan, “Sisler Bulvarı’nda Gecikmiş Bir Gezinti”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 10-11, 22.]

Bâkî [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları,

11”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 8.]

Behçet Necatigil [Yıldız, Ahmet Hamit, “Behçet Necatigil’in Şiirlerinde Ev, Aile ve Yaşam Kavgası”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 10-11.]

Cafer Turaç; *Sessiz Redifler* [Macit, Muhsin, “Sevdâya Kaftan Biçen Derviş”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 11, 22.]

Cahit Koytak; *İlk Atlas* [Dergâh, (Cahit Koytak ile Söyleşi) “Ruhun Haritaları”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 3-6.]

Cahit Koytak; *İlk Atlas* [Abak, Şaban, “İlk Atlas’ın Irmakları”, **Dergâh**, S. 15, Mayıs 1991, ss. 10-12.]

Cahit Külebi [Karataş, Turan, “‘Anadolu’dan Bir Ses’ yahut Cahit Külebi’nin Şiiri”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 7-9.]

Cahit Sıtkı Tarancı [Karataş, Turan, “Şaşırp Kalan Şair: Cahit Sıtkı Tarancı”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 8-9.]

Cahit Sıtkı Tarancı; *Otuz Beş Yaş* [Babacan, Mahmut, “Yaş Otuzbeş... Hangi Yolun Yarısı Eder?”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 7.]

Cahit Tanyol; *Son Liman* [Akay, Hasan, “Cahit Tanyol Şiirinde ‘Son Liman’”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 11.]

Cahit Zarifoğlu [Eryiğit, İbrahim, “Cahit Zarifoğlu’nun Şiirlerinde Ölüm”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 9-10.]

Celal Sahir [Bekiroğlu, Nazan, “Aşk ve Kadın Şairi Celâl Sahir’in Mektupları”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 23.]

Cem Sultan [Kara, Mustafa, “Vefatının 500. Yıldönümünde Gurbette Garip Bir Şair Cem Sultan”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 22.]

Cemal Kurnaz [Dergâh, (Cemal Kurnaz ile Söyleşi) “Gelenekten Geleceğe: Şiirimizin İpek Yolu”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 12-13.]

Cemal Kurnaz; *Divan Edebiyatı Yazıları* [Çeltik, Halil, “Divan Edebiyatı Yazıları”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 5-6.]

Cemal Kurnaz; *Divan Edebiyatı Yazıları* [Yorulmaz, Hüseyin, “Divan Edebiyatı Yazıları”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 3-5.]

Cemal Kurnaz; *Halk Ve Divan Şiirinin Müsterekleri* [Yağmur, Selim, “Türkülerde Şiir”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 6-8.]

Cemal Süreya [Erdem, Ömer, “Biz Koşu Bittikten Sonra da Koşan Atlarız”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 3-4, 22.]

Cemal Süreya [Erdem, Ömer, “‘Şarkısı Beyaz’dan ‘Üvercinka’ya”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 3-4.]

Cemal Süreya [Erdem, Ömer, “Kasketimi Eğdim Üstüne Acılarımın”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 3-4.]

Cemal Süreya [Erdem, Ömer, “Dünyaya Sarkıtılan İp”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 3.]

Cenap Şehabeddin [Bekiroğlu, Nazan, “Münakaşaları ve Cenap Şehabeddin’in İki Mektubu”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 7-9.]

Cenap Şehabeddin [Rauf, Mehmet (Yay. haz. Yard. Doç. Dr. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları IV”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 23.]

Cenap Şehabeddin; *Şairin Kitâbe-i Mezarı* [Akay, Hasan, “Bir Şairin Mezar Kitabesi”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 20.]

Cevat Akkanat; *Rüyanın Şiiri* [Balcı, Mustafa, “Şiirin İpek Sesi’ne Kadife Bir Parça”, **Dergâh**, S. 64, Haziran 1995, ss. 4-6.]

Cumali Ünalı; *Ölüm Bile Aşkile* [Tosun, Necip, “Ölüm Bile Aşkile”, **Dergâh**, S. 62, Nisan 1995, ss. 4-5.]

Edip Cansever [Arslanbenzer, Hakan, “Bütün Bir İnsanlık Şiiri/Edip Cansever Şiirine Dair Bir Deneme”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 7-9.]

Enis Batur; *Gri Divan* [M.K., “Gri Divan”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 3-4.]

Erdal Alover; *Giz Dökümü* [Hayri, Nihat, “Giz Dökümü”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 4-5.]

Fatma Şengil Süzer [Arslanbenzer, Hakan, (Fatma Şengil Süzer ile Söyleşi) “Söylenecek Olan Nasılsa Durmaz Yerinde, Mecrasını Bulur”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 7.]

Feyzî Çelebi; *Şem’ü Pervâne* [Kurnaz, Cemâl; “XVII. Yüzyılda Hece Vezniyle Yazılmış Bir Mesnevi: Feyzî Çelebi’nin Şem’ü Pervâne’si”, **Dergâh**, S. 43, Eylül 1993, ss. 10-11.]

Fuzûlî [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları, 11”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 8.]

Fuzûlî [Hayri, Nihat, “Fuzulî ve Usulî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3.]

Fuzûlî [Serdaroğlu, Vildan, “Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde İlim Bir Kıl ü Kâl İmiş

Ancak”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 4-7.]

Fuzûlî; *Gül Kasidesi* [Kortantamer, Tunca; “Gül Kasidesi I”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 16-17.]

Fuzûlî; *Gül Kasidesi* [Kortantamer, Tunca; “Gül Kasidesi II”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 14-15.]

Fuzûlî; *Gül Kasidesi* [Kortantamer, Tunca; “Gül Kasidesi III”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 14-15.]

Fuzûlî; *Leyla vü Mecnun* [Ayyıldız, Mustafa; “Modern Anlatı Tekniği Açısından Leyla vü Mecnun Mesnevisine Bir Yaklaşım”, **Dergâh**, S. 61, Mart 1995, ss. 22.]

Fuzûlî; *Leyla vü Mecnun* [Turinay, Necmettin; “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair I”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 11, 17.]

Fuzûlî; *Leyla vü Mecnun* [Turinay, Necmettin; “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair II/Leylâ ile Mecnûn, Mesnevî ve Şiir”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 8-9.]

Fuzûlî; *Leyla vü Mecnun* [Turinay, Necmettin; “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair III/Otobiyografiden Leylâ ile Mecnûn’a”, **Dergâh**, S. 79, Eylül 1996, ss. 7-8.]

Fuzûlî; *Leyla vü Mecnun* [Turinay, Necmettin; “Klasik Romana ve Leylâ ile Mecnûn’a Dair IV, Leylâ ile Mecnûn’u Kim Anlatıyor?”, **Dergâh**, S. 80, Ekim 1996, ss. 9-10.]

Georg Trakl [Doğan, Mehmet Can; “Cümle Şair-Acı Çeken ve Benzeri”, **Dergâh**, S. 73, Mart 1996, ss. 4-7.]

Hakan Albayrak; *Hakan Albayrak Kitabı* [M. K., “Hakan Albayrak Kitabı”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 3-4.]

Hakan Arslanbenzer [Sunat, Levent - Arslanbenzer, Hakan - Menteş, Murat, “Lise Birdeki Kızla Oğlan İçin Yazıyorum”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 12-14.]

Hakan Arslanbenzer; *Reisin Kara Merhemi* [Tenekeci, İbrahim, “Reisin Kara Merhemi”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 6.]

Hakan Arslanbenzer; *Reisin Kara Merhemi* [Petek, Orhan, ““Reisin Kara Merhemi”ne Dair”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 22.]

Hakan Şarkdemir [Arslanbenzer, Hakan, “Düelloda Bir Üçüncü Adam”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 22.]

Harputlu Hacı Hayri Bey [Birinci, Ali, “Harputlu Hacı Hayri Bey”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 19-20.]

Hasan Akay; *Ay Dervişleri* [M. K., “Ay Dervişleri”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 3-4.]

Hasan Akay; *Ay Dervişleri* [Umran, Sedat, “Ay Dervişleri”, **Dergâh**, S. 38, Nisan 1993, ss. 6-7.]

Hilmi Soykut; *Unutulmaz Mısralar* [Yağmur, S., “Paşaların Şiirleri”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 17.]

Hilmi Yavuz [Hayri, Nihat, “Yavuz Bir Şair – Yolcunun Gözleri Parlıyor”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 3-5.]

Hüseyin Atlansoy [Dergâh, “Çeşitleme”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 8.]

Hüseyin Atlansoy [M. K., “Solak Boksör”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 6.]

Hüseyin Atlansoy; *Genç Şairler Antolojisi* [Özbahçe, Osman, “Güllerin Güzelliğini

Gölgeleyen Bahçe”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 21.]

Hüseyin Atlansoy; *Şehir Konuşmaları* [Deniz, İhsan, “Sarışınlara Mahkûm Bir Şair, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 3-4.]

Hüseyin Atlansoy; *Zorbe* [M. K., “Zorbe”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 19-20.]

Hüseyin Siret; *Kargalar* [Karataş, Turan, “Hüseyin Siret’in “Kargalar”ı”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 19-20.]

Hüsrev Hatemi [Dergâh, (Hüsrev Hatemi ile Söyleşi) “Kredi Kartları ve Plastik Yürekler”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 18.]

Hüsrev Hatemi [Macit, Muhsin, “Hüsrev Hatemi’nin Şiiri”, **Dergâh**, S. 66, Ağustos 1995, ss. 7-8.]

İbrahim Tenekeci, *Üç Köpük* [Şarkdemir, Hakan, “Ancak Şairine Yakışan Bu Serüven”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 3-4.]

İbrahim Tenekeci, *Üç Köpük* [Çobanoğlu, Süleyman, “Normal Doğum”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 3.]

İhsan Deniz [Dergâh, (İhsan Deniz ile Söyleşi) “Genç Türk Şiirinin Nitelik ve Yönelişleri”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 12-14, 22.]

İhsan Raif Hanım, *Gözyaşları* [Çelik, Hüseyin, “Bir Kadın Şairimiz ve Batı’nın Değişmeyen Yüzü”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 5-7.]

İlhami Atmaca; *Neden Korkayım Benzemekle Bir Kahramana* [Tenekeci, İbrahim, “Ey Dile Dolanan Şarkı Belirgin Ol”, **Dergâh**, S. 90, Ağustos 1997, ss. 3-4.]

İlhami Çiçek [Erdoğan, Mehmet, “İlhami Çiçek Üzerine”, **Dergâh**, S. 25, Mart 1992,

ss. 22.]

İskender Pala; *Müstesna Güzeller* [Kurnaz, Cemal, “‘Müstesna Güzeller’e Dair Birkaç Söz”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 7-8.]

İskender Pala, *Divan Edebiyatı* [Ülger, Sibel, “‘Divan Edebiyatı’ üzerine”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 4-6.]

İsmail Hakkı Bursevî; *Ahdnâme-i İsmail Hakkı* [Kara, M., “Şiir ve Tarikat Adabı”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 7.]

İsmail Karakurt; *Simurg* [M. K., “Simurg”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 3-4.]

İsmet Özel [Behmoaras, Lizi, (İsmet Özel ile Söyleşi) “Yahudi Olmak ve Yahudi Olmamak Hakkında...”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 12-13, 22.]

İsmet Özel, *Amentü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 9-10, 20-21.]

İsmet Özel, *Amentü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler II”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 7-8.]

İsmet Özel, *Amentü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler III”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 9-10, 22.]

İsmet Özel, *Amentü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler IV”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 9-11, 21.]

İsmet Özel; *Evet, İsyan* [Arslanbenzer, Hakan, “Şehre Karışmayan Bir Dehliz Olarak Şair”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 11, 22.]

İsmet Özel; *Geceleyin Bir Koşu* [Menteş, Murat, “İsmet Özel ile Geceleyin Bir Koşu”,

Dergâh, S. 72, Şubat 1996, ss. 3-5.]

İsmet Özel; *İki Kanat* [Beşiroz, Kenan, “İki Kanat”, **Dergâh**, S. 51, Mayıs 1994, ss. 3-4.]

İsmet Özel, *Kış* [Fedai, Celal, “İsmet Özel’in Altmış Birinci Şiiri: ‘Kış’”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 3-4.]

İzzet Molla [Pala, İskender, “Üç Beyit, Üç Şair ve Üç Şiir Anlayışı”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 14-15.]

Kaygusuz Abdal [Kara, Mustafa, “Kaygusuz Abdal Neşriyatı İçin Kaygular”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 4.]

Kemal Sayar [Dergâh, (Kemal Sayar ile Söyleşi) “Şiddet, Bunalım, Yalnızlık, Değişim ve Sanat Üzerine”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 12-14.]

Kemal Sayar; *Hızır ve Roza* [M. K., “Hızır ve Roza”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 5-6.]

Kültür Haftası dergisi [Çolak, Ali, “Şiirde İlk Tomurcuklar”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 9.]

Levent Sunal [Arslanbenzer, Hakan, “Ailenin En Şair Oğlu”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 3-4.]

Levent Sunal [Sunall, Levent - Arslanbenzer, Hakan - Menteş, Murat, “Lise Birdeki Kızla Oğlan İçin Yazıyorum”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 12-14.]

Levent Sunal; *Mevsim Birdenbire* [Tenekeci, İbrahim, “İçdenizin Sesleri”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 5-6.]

Mehmet Akif Ersoy [İ. K., “Âkif’in Ahmet Midhat’a Dair Söyledikleri”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 20.]

Mehmet Akif Ersoy [İ.K., “Mehmet Âkif’in Samih Rifat’la Ortak Bir Şiiri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.]

Mehmet Akif Ersoy [Ersoy, Mehmet Akif (Yay. haz. N. Güneyceli), “Uçuruma Doğru Doludizgin”, **Dergâh**, S. 23, Ocak 1992, ss. 23.]

Mehmet Akif Ersoy [Ersoy, Mehmet Akif (Yay. haz. N. Güneyceli), “Akif’ten Üç Mektup Daha: ... İnsanın Şerefi Öyle Bir Hasara Uğramasın!”, **Dergâh**, S. 26, Nisan 1992, ss. 23.]

Mehmet Akif Ersoy [Güneyceli, Necati, “Âkif’in Edebiyat Siyasetine Zeyl”, **Dergâh**, S. 33, Kasım 1992, ss. 20.]

Mehmet Akif Ersoy [Gökçek, Fazıl, “Mehmet Akif Bibliyografyası”, **Dergâh**, S. 37, Mart 1993, ss. 9.]

Mehmet Akif Ersoy [Gökçek, Fazıl, “Mehmet Âkif’in Sanat ve Edebiyat Konusundaki Görüşleri”, **Dergâh**, S. 43, Eylül 1993, ss. 21-22.]

Mehmet Akif Ersoy [Fettah Efendi (Haz. Muhammed Aruçi), “Üsküp’te Mehmet Akif’in Vefatı”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 22.]

Mehmet Akif Ersoy [Kara, İsmail, “İslam Modernizmi ve Akif’e Dair Birkaç Not”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 15-18.]

Mehmet Akif Ersoy [Yorulmaz, Hüseyin, “Kahire’nin Kahır”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 17-18.]

Mehmet Akif Ersoy [Akay, Hasan, “Modern Türk Şiirinde Üç Ölüm Daveti!”, **Dergâh**,

S. 97, Mart 1998, ss. 7-9.]

Mehmet Atillâ Maraş; *Dünya Şairleri 3. Şiir Okuma Şenliği* [Dergâh, “Gökkubbe Altında Esrarlı Sesler”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 6.]

Mehmet Can Doğan; *Mene Tekel Feres* [Dergâh, “Çeşitleme”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 8.]

Mehmet Ocaktan; *Kırık Bir Rüya* [Hayri, Nihat, “Şiir ve Tasavvuf – Kırık Bir Rüya”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 3-4.]

Mehmet Rauf [Rauf, Mehmet (Yay. haz. Yard. Doç. Dr. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları IV”, **Dergâh**, S. 94, Aralık 1997, ss. 23.]

Mehmet Rauf [Rauf, Mehmet (Yay. haz. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları V”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 23.]

Mehmet Şeker; *Dem Dem Demokrasi* [M. K., “Dem Dem Demokrasi”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 6.]

Mevlana İdris Zengin [Sayar, Kemal, (Mevlana İdris ile Söyleşi) “Aşk Cevaptır. Ölüm Soru...”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 12-13.]

Mevlana İdris Zengin; *Kuş Renkli Çocukluğum* [Abak, Şaban, “Kuş Renkli Çocukluğum”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 5-6.]

Muhibban [Kara, Mustafa, “Okuyucu Şiir İster Azizim”, **Dergâh**, S. 99, Mayıs 1998, ss. 3-4.]

Murat Menteş [Sunat, Levent - Arslanbenzer, Hakan - Menteş, Murat, “Lise Birdeki Kızla Oğlan İçin Yazıyorum”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 12-14.]

Murat Menteş; *Kuzgun’un Gölgesi* [Arslanbenzer, Hakan, “Her Şeyi Bahane Edip Şiir

Yazan”, **Dergâh**, S. 84, Şubat 1997, ss. 3-6, 22.]

Mustafa İsen; *Acıyı Bal Eylemek/Türk Edebiyatında Mersiye* [Dergâh, “Türk Edebiyatında Mersiye”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 6.]

Mustafa İsen; *Acıyı Bal Eylemek/Türk Edebiyatında Mersiye* [Atlansoy, Kadir, “Acıyı Bal Eylemek/Türk Edebiyatında Mersiye Üstüne”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 5-6.]

Mustafa Kara; *Niyazî-i Mısrî* [Mermerci, İhsan, “Niyazî-i Mısrî”, **Dergâh**, S. 54, Ağustos 1994, ss. 6-7.]

Mirzâ-zâde Mehmet Salim [Mengi, Mine, “Bir Osmanlı Efendisinin Çizdiği Çelebi Tipi”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 11.]

Nâbî [İsen, Mustafa, “Divan Edebiyatından Geleneğe Direnenler I Nâbî”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 10.]

Nâbî [Bilkan, Ali Fuat, “Na’bî’nin Bir Kasidesine Göre 17. Yüzyılda Sadâret Makamı/Devleti Yiyen Kurtlar”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 10-11.]

Nâbî [Yorulmaz, Hüseyin, “Nâbî Üzerine Bir Çalışma”, **Dergâh**, S. 55, Eylül 1994, ss. 5, 22.]

Nâbî; *Sulhiyye* [Bilkan, Ali Fuat, “Nâbî’nin “Sulhiyye”si ve ‘Yorgun Osmanlı’”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 9.]

Nailî-i Kadîm; *Halvetîleriz* [Okumuş, Necdet; “Nailî-i Kadîmin “Halvetîleriz” Adlı Şiirinin Ali Nihad Tarlan Tarafından Yapılan Şerhi”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 22.]

Namık Kemal [Bereketzâde, İsmail Hakkı (Yay. haz. İ. Kara), “Ey Rûh-ı Kemal! Şâd Ol!”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 23.]

Nazım Hikmet Ran [Erdoğan, Mehmet, “Şairlerimiz Kahramandır”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 9-10.]

Nazım Hikmet Ran [Kılıç, Mahmud E., “Dergâhların Kapatılması ve Nâzım Hikmet’in Bir

Şiirine Uygulanan Sansür Üzerine Düşünceler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 11, 22.]

Necat Çavuş [Hayri, Nihat, “Yavuz Bir Şair – Yolcunun Gözleri Parlıyor”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 3-4.]

Necati Polat; *İyilik* [Erdoğan, Mehmet, “Şeytan Bunun Neresinde”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 3-4.]

Necip Fazıl Kısakürek [Dergâh, (Orhan Okay ile Söyleşi) “Necip Fazıl’ın Şiiri Nedir, Ne Değildir?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 12-14.]

Necip Fazıl Kısakürek [Erdoğan, Mehmet, “Şairlerimiz Kahramandır”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 9-10.]

Necip Fazıl Kısakürek [Akay, Hasan, “Modern Türk Şiirinde Üç Ölüm Daveti!”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 7-9.]

Necip Fazıl Kısakürek; *Çile* [Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye I, Batının İzleri”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 14-15.]

Necip Fazıl Kısakürek; *Çile* [Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye II, Şair ve Mûsikî”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 9-10.]

Necip Fazıl Kısakürek; *Çile* [Okay, M. Orhan, “Senfonya’dan Çile’ye III, Bir Şiirin Müzikal Anatomisi”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 10-11, 18.]

Necip Fazıl Kısakürek; *Kafiyeler* [Andı, M. Fatih; “İki Şair İki Şiir”, **Dergâh**, S. 58, Aralık 1994, ss. 9-10.]

Necip Fazıl Kısakürek, *Meş’um Yakut* [Bilgegil, Zehra, “Necip Fazıl’ın Bilinmeyen Bir Romanı”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 10.]

Nedim [Pala, İskender, “Üç Beyit, Üç Şair ve Üç Şiir Anlayışı”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 14-15.]

Neşâtî [Pala, İskender, “Üç Beyit, Üç Şair ve Üç Şiir Anlayışı”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 14-15.]

Niyâzî-i Mısırî [Tatçı, Mustafa, “Niyâzî-i Mısırî’nin Bilinmeyen Manzum Bir Cifriyesi”, **Dergâh**, S. 19, Eylül 1991, ss. 11.]

Niyâzî-i Mısırî [Tatçı, Mustafa, “Niyâzî-i Mısırî’nin Bilinmeyen Bir İlâhîsi”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss 15.]

Niyâzî-i Mısırî [Erdoğan, Mustafa, “Niyâzî-i Mısırî Şerhleri”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 15.]

Niyâzî-i Mısırî [Erdoğan, Kenan, “Türk Edebiyatında Şehir Şiirlerine Bir İlâve: Aspozi ve Hakkında Yazılmış Dört Şiir”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 18-20.]

Nurettin Durman; *Savrulan* [Dergâh, “Çeşitleme”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 8.]

Orhan Alkaya; *Parçalanmış Divan* [Hayri, Nihat, “Parçalanmış Divan”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 4-5.]

Orhan Petek [Arslanbenzer, Hakan, “‘Bir problem’ ve Çözümü ya da Gençlik Bunun Neresinde”, **Dergâh**, S. 96, Şubat 1998, ss. 16-17.]

Orhan Veli Kanık [Erdoğan, Mehmet, “Orhan Veli’nin Kaçamadığı Şiir”, **Dergâh**, S. 81, Kasım 1996, ss. 3-4.]

Ömer Erdem [Arslanbenzer, Hakan, “Ömer Erdem ile Söyleşi” (Sükûn İçinde Esen Fırtınalar), **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 12-13.]

Ömer Erdem; *Dünyaya Sarkıtılan İpler* [Kirenci, Mustafa, “Öykümüz Sade Olsun Bizim”, **Dergâh**, S. 77, Temmuz 1996, ss. 3-4.]

Öncü Kitap Yayınları [Dergâh, “Öncü Kitaplar”, **Dergâh**, S. 24, Şubat 1992, ss. 5.]
Recaizade Ahmet Cevdet; *Zinetü’l-Mecalis* [Serdaroğlu, Vildan, “Eğer Maksud Eerse Mısra-ı Berceste Kâfidir”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 5-6.]

Recaîzade Mahmut Ekrem [Safî, İhsan, “Bir Amatör Şair: Üstad Recaîzade Mahmut Ekrem”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 20-22.]

Recep Albayrak Hacaloğlu; *Türkmen ve Asur Kiliselerinde Okunan Türkçe İlahi Metinleri* [Aytaç, Bedrettin, “Türkmen Kiliselerinde Türkçe İlahiler”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 22.]

Rıdvan Canım; *Bosna, Ah Bosna* [M. K., “Dağ İnsana Ne Söyler?”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 3.]

Rıdvan Canım; *Edirne Şairleri* [Akkuş, Metin, “Osmanlı Şuara Tezkireleri Geleneğine Yeni Bir Halka, Edirne Şairleri”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 18-19.]

Rıza Tevfik [Andı, M. Fatih, “‘Feylesof’un Mânâsı”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 4-6.]

Şaban Abak; *Genç Şairler Antolojisi* [Özbahçe, Osman, “Güllerin Güzelliğini Gölgeleyen Bahçe”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 21.]

Samih Rifat [İ.K., “Mehmet Âkif’in Samih Rifat’la Ortak Bir Şiiri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.]

Samih Rifat [Uçman, Abdullah, “Sekiz Adet Basılmış Bir Kitap: Sâmihi Rifat’ın Nefesleri”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 14.]

Samih Rifat [Uçman, Abdullah, “Sâmihi Rifat’ın Nefesleri II”, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 14-15.]

Sefa Kaplan; *Seferberlik Şiirleri* [Taşçıoğlu, Y., “Her Şiire Bir Ayna”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 3-4.]

Seyyid Nesimî [Kılıç, M. Erol, “Seyyid Nesimî’nin Bir Beytinin Şerhi, **Dergâh**, S. 51, Mayıs 1994, ss. 8-9.]

Sezai Karakoç [Tuna, Burak, “Şiirin Yazanı Yoktur”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 9.]

Sezai Karakoç [Erdoğan, Mehmet, “Sezai Karakoç’un Şiir coğrafyası”, **Dergâh**, S. 24, Şubat 1992, ss. 11.]

Sezai Karakoç [Erdem, Ömer, “Biz Koşu Bittikten Sonra da Koşan Atlarımız”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 3-4, 22.]

Sezai Karakoç [Karataş, Turan, “Sezai Karakoç İkinci Yeni’nin Neresinde?”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 7-8.]

Sezai Karakoç; *Diriliş Neslinin Amentüsü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler”, **Dergâh**, S. 86, Nisan 1997, ss. 9-10, 20-21.]

Sezai Karakoç; *Diriliş Neslinin Amentüsü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler II”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 7-8.]

Sezai Karakoç; *Diriliş Neslinin Amentüsü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler III”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 9-10, 22.]

Sezai Karakoç; *Diriliş Neslinin Amentüsü* [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler IV”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 9-11, 21.]

Sombahar Şiir Dergisi [Dergâh, “Sombahar”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 8.]

Süleyman Çelik; *Düşler ve Aynalar* [Dergâh, “Düşler ve Aynalar”, **Dergâh**, S. 46, Aralık 1993, ss. 7.]

Süleyman Çobanoğlu [Harmancı, Abdullah, “Hece Biter mi?”, **Dergâh**, S. 44, Ekim 1993, ss. 2.]

Süleyman Çobanoğlu; *Dut Dibinde* [Harmancı, Abdullah, “‘Dut Dibinde’yi Yeniden Okurken”, **Dergâh**, S. 93, Kasım 1997, ss. 5.]

Süleyman Çobanoğlu; *Şiirler Çağla* [Karal, Cevdet, “Şiirler/Çağla”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 3.]

Süleyman Çobanoğlu; *Şiirler Çağla* [Özel, İsmet, “Süleyman Çobanoğlu, Heyhat!”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 3.]

Süleyman Çobanoğlu; *Şiirler Çağla* [Arslanbenzer, Hakan, “Çapanoğlu Değil, Çobanoğlu”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 8-9.]

Süreyya Berfe; *Şiir Çalışmaları* [M. K., “Süreyya Berfe’nin ‘Şiir Çalışmaları’”, **Dergâh**, S. 28, Haziran 1992, ss. 3.]

Sünbülzâde Vehbi; *Sühan Kasidesi* [Beyzadeoğlu, Süreyya Ali, “Sühan Kasidesi”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 9-11.]

Sünbülzâde Vehbi; *Tannâne Kasidesi* [Beyzadeoğlu, Süreyya, “Tannâne Kasidesi”, **Dergâh**, S. 14, Nisan 1991, ss. 10.]

Sünbülzâde Vehbi; *Tayyare Kasidesi* [Beyzadeoğlu, Süreyya A., “Tayyare Kasidesi”, **Dergâh**, S. 18, Ağustos 1991, ss. 8-9.]

Şahin Uçar [Öztürk, Hasan, “Şeyda Divanı’ndan ‘Varlığın Mâna ve Mazmûnu’na”, **Dergâh**, S. 92, Ekim 1997, ss. 3-4.]

Şair Nigar Hanım [Bekiroğlu, Nazan, “Efsus’un İkinci Kısım, Ebuzziya Tevfik ve Bir Yayıncılık Macerası”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 7-8.]

Şair Nigar Hanım [Bekiroğlu, Nazan, “Bir Şairenin Salonunda Bir Şeyh, Bir Sahte Derviş, Bir Dil Âlimi”, **Dergâh**, S. 63, Mayıs 1995, ss. 8-10.]

Şair Nigar Hanım [Kara, Mustafa, “Nigâr Hanım’dan Nilüfer’e Gazel”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 4-5.]

Şiir [Özel, İsmet, “Özgürlük İçin Şiir”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 1.]

Şiir [Dergâh, “Şiir Kaç Para eder?”, **Dergâh**, S. 1, Mart 1990, ss. 3-4.]

Şiir [Özel, İsmet, “Şairleri Affedebiliriz”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Sünnî Şair Olur Mu?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Sözel, Tözel, Tüzel, Güzel”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Elmanın Kalbine Eşlek Diyen Biz Türkler”, **Dergâh**, S. 5, Temmuz 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Barbarın Dili Şiir”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 1.]

Şiir [Akay, Hasan, “Şiirimizde Bir Ses Yaratanlara Dair”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 17.]

Şiir [Özel, İsmet, ““Dichterisch wohrt der mensch””, **Dergâh**, S. 7, Eylül 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Şeyhim Güldür”, **Dergâh**, S. 8, Ekim 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Bir Şey Fazla, Bir Şey Eksik”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Nağme Değil Mûsikî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Şiir Bilgisi Gerçekleri Yok Eder”, **Dergâh**, S. 11, Ocak 1991, ss. 1.]

Şiir [Özel, İsmet, “Kendini Tasarlamak Versus Kendini Azaltmak”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 1.]

Şiir [Andı, M. Fatih, “Şairin Muteberi, Şairin İtibarı”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 8.]

Şiir [Karataş, Turan, “Şiirin Uzunluğu-Kısalığı”, **Dergâh**, S. 15, Mayıs 1991, ss. 9-10.]

Şiir [Necatigil, Behçet, “1960 Sonrası Türk Şiiri”, **Dergâh**, S. 20, Ekim 1991, ss. 8-9.]

Şiir [Sazyek, Hakan, “Geleneğe Uzanmak ve Genç Şair”, **Dergâh**, S. 29, Temmuz 1992, ss. 10.]

Şiir [Andı, M. Fatih, “Kitâbe-i Seng-i Mezarlar”, **Dergâh**, S. 32, Ekim 1992, ss. 19.]

Şiir [Umran, Sedat, “Şiirin İrrasyonel Yanı”, **Dergâh**, S. 44, Ekim 1993, ss. 2.]

Şiir [Dergâh, (Abdullah Uçman ile Söyleşi) “Edebiyatımızda Şiir ve Düşünce”, **Dergâh**,

S. 73, Mart 1996, ss. 12.]

Şiir [Tosun, Necip, “Sinemada Şiir, Şiirde Sinema”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 20-22.]

Şiir [Yazgıç, Suavi Kemal, “Şiir ve Varoluş”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 12.]

Şiir [Arslanbenzer, Hakan, “Şairin Zihni”, **Dergâh**, S. 97, Mart 1998, ss. 1, 21.]

Şiir [Şarkdemir, Hakan, “Okurun Zihni”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 7-8.]

Şiir [Arslanbenzer, Hakan, “İmgenin Ölümü”, **Dergâh**, S. 100, Haziran 1998, ss. 20.]

Şiir; *Hece Şiiri* [Erdoğan, Mehmet, “Türk Şiirinde Bir Geçiş Kuşağı: Hece Şairleri”, **Dergâh**, S. 78, Ağustos 1996, ss. 3-4.]

Şiir; *İkinci Yeni* [Karataş, Turan, “Pazar Postası’nda Yaman Bir Polemik: Materyalist Şiir Olur Mu?”, **Dergâh**, S. 59, Ocak 1995, ss. 8-10.]

Şiir; *İkinci Yeni* [Erdem, Ömer, “Biz Koşu Bittikten Sonra da Koşan Atlarız”, **Dergâh**, S. 60, Şubat 1995, ss. 3-4, 22.]

Şiir; *İkinci Yeni* [Karataş, Turan, “İkinci Yeni Türk Şiiri Nedir, Ne Değildir?”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 8-10.]

Şiir; *İkinci Yeni* [Karataş, Turan, “Sezai Karakoç İkinci Yeni’nin Neresinde?”, **Dergâh**, S. 76, Haziran 1996, ss. 7-8.]

Şiir, *Kadın Şairler* [Kara, Mustafa; “Sufi Gözüyle Kadın’a Zeyl: Derviş Hanım Şairler”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 14.]

Şiir, *Kadın Şairler* [Bekiroğlu, Nazan, “Nesirde Var Şiirde Yok”, **Dergâh**, S. 89,

Temmuz 1997, ss. 3-4.]

Şiir, *Kadın Şairler* [Pala, İskender, “Kadın Şair Olursa Gör Başına Neler Gelir”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 9.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [İsen, Mustafa, “Divan Şairi Kimdir?”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 9.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Ayvazoglu, Beşir, “Divan Şiiri ve Modern Şiirimizde Ortak Sembolizm Eğilimi”, **Dergâh**, S. 3, Mayıs 1990, ss. 16.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Kurnaz, Cemal, “Ümmî Şairler”, **Dergâh**, S. 4, Haziran 1990, ss. 3-4.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Okay, Orhan “Divan Yoluna Doğru”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 11.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Mengi, Mine, “Divan Şiiri ve Bîkr-i Mâna”, **Dergâh**, S. 19, Eylül 1991, ss. 10-11.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Açıkgöz, Namık, “Klasik Şairlerin Yenilik Arayışları”, **Dergâh**, S. 21, Kasım 1991, ss. 11.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Beyzadeoğlu, Süreyya, “Divan Şiirinde Zâhid”, **Dergâh**, S. 22, Aralık 1991, ss. 9-11.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Mengi, Mine, “Mazmun Üzerine Düşünceler”, **Dergâh**, S. 34, Aralık 1992, ss. 10-11.]

Şiir, *Klasik Türk Şiiri* [Pala, İskender, “‘Mazmun’un Mazmunu’”, **Dergâh**, S. 35, Ocak 1993, ss. 1, 10-11.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Pala, İskender, “Eski Türk edebiyatında mazmunlar üzerine”, **Dergâh**, S. 36, Şubat 1993, ss. 10-11.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Şentürk, Ahmet Atillâ, “Osmanlı Şairlerinin Gözlemciliği ve Klasik Edebiyatımızda Realiteye Dair”, **Dergâh**, S. 41, Temmuz 1993, ss. 8-10.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Akkuş, Metin, “Divan Edebiyatında “İktibas” ve “Şiirde Lafzi Âyet İktibasları” Üzerine Bir Deneme”, **Dergâh**, S. 42, Ağustos 1993, ss. 10-11, 22.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Pala, İskender, “‘Yazmak’ Fiilinin Eski Şiirimizdeki Macerasına Dair”, **Dergâh**, S. 52, Haziran 1994, ss. 8-10.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Pala, İskender, “Şiir ve Ezan”, **Dergâh**, S. 56, Ekim 1994, ss. 9.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Aylar, Selçuk, “Divan Şiirinde Sosyal Hayatın İzlerine Dair Birkaç Örnek”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 10-11, 22.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Dergâh, (Ahmet Atillâ Şentürk ile Söyleşi) “Divan Edebiyatı Yeniden Keşfediliyor...”, **Dergâh**, S. 65, Temmuz 1995, ss. 12-13, 21.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Yorulmaz, Hüseyin, “Eski Şiir Dünyamızdan I, İstanbul ve Taşra”, **Dergâh**, S. 68, Ekim 1995, ss. 17-20.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Kurnaz, Cemal, “Su Terazisi”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 11.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Yorulmaz, Hüseyin, “Eski Şiir Dünyamızdan II, Tütün ya da Tömbeki”, **Dergâh**, S. 70, Aralık 1995, ss. 18-19.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Kurnaz, Cemal, “Ok Doğru, Yay Eğri”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 7.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Beyzadeoğlu, Süreyya, “16. Yüzyıl Tezkirelerinde Sosyal Şikayetler/Neler Çeker Bu Gönül Söylesem Şikayet Olur”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 15-18.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Andı, M. Fatih, “Ber-mûrad Olmayıcak Ben Yere Geçsin Âlem”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 4-6.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Pala, İskender, “Kim Olasın Bre Âşık?”, **Dergâh**, S. 75, Mayıs 1996, ss. 10-11.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Ceylan, Ömür, “Kadeh duâsı’na dair”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 8-10.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Dergâh, (Cemal Kurnaz ile Söyleşi) “Gelenekten Geleceğe: Şiirimizin İpek Yolu”, **Dergâh**, S. 91, Eylül 1997, ss. 12-13.]

Şiir; *Klasik Türk Şiiri* [Yılmaz, Nuri, “Şairin Sesi, Gazelin Gizi: Şiirdeki Lirik “Ben”in Ortaya Çıkışı”, **Dergâh**, S. 98, Nisan 1998, ss. 3-4.]

Tahir Olgun; *Edebî Mektuplar* [Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı”, **Dergâh**, S. 47, Ocak 1994, ss. 10-11.]

Tahir Olgun; *Edebî Mektuplar* [Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı – II”, **Dergâh**, S. 49, Mart 1994, ss. 10.]

Tahir Olgun; *Edebî Mektuplar* [Kurnaz, Cemal, “Tahir Olgun’un “Edebî Mektuplar”ı – III”, **Dergâh**, S. 50, Nisan 1994, ss. 10-11.]

Tevfik Fikret [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları, 11”, **Dergâh**, S. 9, Kasım 1990, ss. 8.]

Tevfik Fikret [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler”, **Dergâh**, S. 86,

Nisan 1997, ss. 9-10, 20-21.]

Tevfik Fikret [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler II”, **Dergâh**, S. 87, Mayıs 1997, ss. 7-8.]

Tevfik Fikret [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler III”, **Dergâh**, S. 88, Haziran 1997, ss. 9-10, 22.]

Tevfik Fikret [Akay, Hasan, “Yeni Türk Edebiyatında Âmentüler IV”, **Dergâh**, S. 89, Temmuz 1997, ss. 9-11, 21.]

Tevfik Fikret [Rauf, Mehmet (Yay. haz. Mehmet Törenek), “Mehmet Rauf’un Edebiyat Hatıraları V”, **Dergâh**, S. 95, Ocak 1998, ss. 23.]

Tokâdîzâde Şekib [Uçman, Abdullah, “Tokâdîzade Şekib ve Bir Mektup”, **Dergâh**, S. 16, Haziran 1991, ss. 11.]

Tuğrul Tanyol; *Sudaki Ankâ* [Hayri, Nihat, “Sudaki Ankâ”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3.]

Tuğrul Tanyol; Toplu Şiirler [Ünal, Hayriye, “Tuğrul Tanyol’un Şiiri”, **Dergâh**, S. 99, Mayıs 1998, ss. 11.]

Turan Koç; *Ara Dönem* [Sayar, Kemal, “Ara Dönem”, **Dergâh**, S. 27, Mayıs 1992, ss. 7.]

Turgut Uyar [Arslanbenzer, Hakan, “Turgut Uyar Şiirine Dair Bir Deneme, Gümrah Bir Şiir Irmağı”, **Dergâh**, S. 71, Ocak 1996, ss. 9, 22.]

Usulî [Hayri, Nihat, “Fuzulî ve Usulî”, **Dergâh**, S. 10, Aralık 1990, ss. 3.]

Ülkü Tamer, *Yanardağın Üstündeki Kuş* [Sunat, Levent, “Yanardağın Üstündeki Ülkü

Tamer”, **Dergâh**, S. 72, Şubat 1996, ss. 6.]

Yahya Kemal Beyatlı [Kaplan, Mehmet (Yay. haz. Zeynep Kerman), “Artık Ne Gelen Var, Ne beklenen Var”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 23.]

Yahya Kemal Beyatlı [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları/ Yahya Kemal veya Malzemenin Zaferi”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 8.]

Yahya Kemal Beyatlı [Tanpınar, Ahmet Hamdi (Yay. haz. Abdullah Uçman), “Tanpınar’ın Ders Notları IV”, **Dergâh**, S. 12, Şubat 1991, ss. 11.]

Yahya Kemal Beyatlı [Ayvazoğlu, Beşir, “Evde Bir Evsiz Adam”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 1, 7-9.]

Yahya Kemal Beyatlı [Kaplan, Mehmet, “Ruh Zenginliği”, **Dergâh**, S. 55, Eylül 1994, ss. 3-5.]

Yahya Kemal Beyatlı [Armağan, Mustafa, “Bir Şehir İki şair”, **Dergâh**, S. 67, Eylül 1995, ss. 1, 14.]

Yahya Kemal Beyatlı [Uğurcan, Sema, “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Gözüyle Yahya Kemal Beyatlı”, **Dergâh**, S. 69, Kasım 1995, ss. 14-15.]

Yahya Kemal Beyatlı [Enginün, İnci, “Gönülden Gönüle”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 3-5.]

Yahya Kemal Beyatlı [Erdoğan, Mehmet, “Şairlerimiz Kahramandır”, **Dergâh**, S. 74, Nisan 1996, ss. 9-10.]

Yazı Yayıncılık [Dergâh, “Şiir... Sadece Şiir”, **Dergâh**, S. 13, Mart 1991, ss. 10.]

Zâtî [Şentürk, Atillâ, “Damla ve Halka”, **Dergâh**, S. 6, Ağustos 1990, ss. 16-17.]

Zâtî; *Latîfehâ-yı Mevlânâ Zâtî* [Dergâh, “Zâtî’nin Letâyîfî”, **Dergâh**, S. 2, Nisan 1990, ss. 7-8.]

Ziya Paşa; Şiir ve İnşa [Apaydın, Mustafa, “Ziya Paşa’nın “Şiir ve İnşa”daki Görüşleri Ne Zaman Değişti?”, **Dergâh**, S. 48, Şubat 1994, ss. 16-17.]

KAYNAKLAR

Ana Kaynaklar

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 1, Mart 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 2, Nisan 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 3, Mayıs 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 4, Haziran 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 5, Temmuz 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 6, Ağustos 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 7, Eylül 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 8, Ekim 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 9, Kasım 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 10, Aralık 1990.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 11, Ocak 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 12, Şubat 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 13, Mart 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 14, Nisan 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 15, Mayıs 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 16, Haziran 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 17, Temmuz 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 18, Ağustos 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 19, Eylül 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 20, Ekim 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 21, Kasım 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 22, Aralık 1991.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 23, Ocak 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 24, Şubat 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 25, Mart 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 26, Nisan 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 27, Mayıs 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 28, Haziran 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 29, Temmuz 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 30, Ağustos 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 31, Eylül 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 32, Ekim 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 33, Kasım 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 34, Aralık 1992.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 35, Ocak 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 36, Şubat 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 37, Mart 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 38, Nisan 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 39, Mayıs 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 40, Haziran 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 41, Temmuz 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 42, Ağustos 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 43, Eylül 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 44, Ekim 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 45, Kasım 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 46, Aralık 1993.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 47, Ocak 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 48, Şubat 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 49, Mart 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 50, Nisan 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 51, Mayıs 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 52, Haziran 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 53, Temmuz 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 54, Ağustos 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 55, Eylül 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 56, Ekim 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 57, Kasım 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 58, Aralık 1994.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 59, Ocak 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 60, Şubat 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 61, Mart 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 62, Nisan 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 63, Mayıs 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 64, Haziran 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 65, Temmuz 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 66, Ağustos 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 67, Eylül 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 68, Ekim 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 69, Kasım 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 70, Aralık 1995.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 71, Ocak 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 72, Şubat 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 73, Mart 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 74, Nisan 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 75, Mayıs 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 76, Haziran 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 77, Temmuz 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 78, Ağustos 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 79, Eylül 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 80, Ekim 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 81, Kasım 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 82, Aralık 1996.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 83, Ocak 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 84, Şubat 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 85, Mart 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 86, Nisan 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 87, Mayıs 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 88, Haziran 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 89, Temmuz 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 90, Ağustos 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 91, Eylül 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 92, Ekim 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 93, Kasım 1997.

Dergâh, Edebiyat Kültür Sanat Dergisi, S. 94, Aralık 1997.

Dergâh, Edebiyat Kùltür Sanat Dergisi, S. 95, Ocak 1998.

Dergâh, Edebiyat Kùltür Sanat Dergisi, S. 96, Şubat 1998.

Dergâh, Edebiyat Kùltür Sanat Dergisi, S. 97, Mart 1998.

Dergâh, Edebiyat Kùltür Sanat Dergisi, S. 98, Nisan 1998.

Dergâh, Edebiyat Kùltür Sanat Dergisi, S. 99, Mayıs 1998.

Dergâh, Edebiyat Kùltür Sanat Dergisi, S. 100, Haziran 1998.

Diğer Kaynaklar

Ayçil, A. (2015). “Kaptan köşkünde nöbet değişimi”, *Yenişafak*, 8 Aralık.

(<https://www.yenisafak.com/hayat/kaptan-koskunda-nobet-degisimi-2354611>)

(Erişim

Tarihi: 10.06.2023)

Ayçil, A. (2021). “Mustafa Kutlu ile Tanışma Tam Yerinde, Bir Kasabada”, *Pertevniyal Sanat Dergisi*, S.11, ss. 98-100.

Dergâh (1998). [Mustafa Kutlu ve İsmail Kara ile Sohbet], “Dergâh’ın 100 Sayı Süren Macerası”, *Dergâh*, Haziran, S.100, ss. 24-25.

Erverdi, E. (2018). *Nurettin Topçu Dünden Kalanlar ve Geleceğe Umutlar*, Dergâh Yayınları.

Erverdi, E. (2022). *Sabahı Beklemeden*, Dergâh Yayınları.

Gemici, M. (2020). “Mustafa Kutlu’nun Dilinden İlk Sayının Hikâyesi”, *Dünyabizim*, (<https://www.dunyabizim.com/dergi/mustafa-kutlunun-dilinden-ilk-sayinin-hikyesi-h40613.html>) (Erişim Tarihi: 10.06.2023)

Kara, M. İ. (2013). *Orta Sayfa Sohbetleri Edebiyat 1*, Dergâh Yayınları.

Kutlu, M. (2022). *Sel Gider Kum Kalır*, Dergâh Yayınları.

Kutlu, M. (2015). “Veda”, *Dergâh*, Aralık 2015, S.310, s.2.

Uçman, A. (1994). “Dergâh”, TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 9, ss.172-173.

EKLER

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

İsmet Özel

ÖZGÜRLÜK İÇİN ŞİİR

Şiirin özgürlüğe ihtiyacı yoktur ve fakat özgürlüğün şiire ihtiyacı vardır. Yani ortaya çıkan şiir yöneldiği eksen doğrultusunda bağlantısını kurmuşsa (şairin fırlatıldığı ipin ucundan birileri tutmuşsa) şiirin özgürlüğü tamdır. Şiire fazladan, şiirin dışındaki bir ortamdan özgürlük armağan edilmesine gerek yoktur. Zaten bunu yapmak mümkün de değildir. Kurtulmak için şiire gitmeyiz, kurtuluş yolunu açmaz şiir. Kurtuluşa giden yola girme çabalarımız varsa, bu çabalarımız içinde şiirin bize kurtuluşa hangi anlamların saklı olduğunu verme gücünü taşıdığını görürüz. Demek ki şiir için özgürlük istemek beyhudedir; istenilecek olan özgürlük için şiirdir. Çünkü şiirin yeri ve işlevi insanların yapıtlarının muhteva kazanışındadır. Değerli olan eylemdir, ama eylemin hangi değerde olduğunu ve giderek değerli olup olmadığını öğreten şiirdir. Burjuvazi eylemlerini yürütürken şiire ihtiyaç duymadı, duymayacak. Çünkü Octavio Paz'ın dediği gibi "şiir burjuvazinin -bir sınıf olarak- sindirmede yetersiz kaldığını kanıtladığı bir besindir". Şiirle uyumlu bağlantıyı kurmada başarısız kalan eylem (ister burjuvaların eylemi olsun, isterse işçilerin) insanlığın aleyhine eylemdir. Özgürlüğün özgürlük olduğunun anlaşılması için yapıtlarımızın, yönediklerimizin şiirle bağlantısına bakarız.

Şiir yöneldiği eksen doğrultusunda eylemlerimizle bağlantısını ya *ethos* ağırlıklı olarak kurar veya *pathos* ağırlıklı olarak. Bence kendi varlığımızı özgürlüğe açıp açmadığımızın ve eylemlerimizin özgürlüğe açılıp açılmadığının sağlanmasını şiirde bulabiliriz. Eylemlerimizin şiirle bağlantısını kurmayı başarabilmişsek, bu işlem bizi ya mensubu bulunduğumuz camianın (communaute'nin) nabız vuruşuna ilgi duyanlardan biri kılar; veya bu işlem dolayısıyla aynı camiada tek insan olarak yerimizin neresi olduğunu arayanlardan biri olduğumuzu öğreniriz. Şairin suçsuz yanlışlığı şiiri ortaya çıkarır. Şair her zaman kendi sesinin değiştiği kulaklar olduğu yanlışlığıyla hareket eder. *Ethos* ağırlıklı bağlantıyı önemseyenler milletin dinamizmine, *pathos* ağırlıklı bağlantıyı önemseyenler de devletin dinamizmine güvendikleri için suçsuzluklarını ileri sürerler. Aldanışın sona erdiği yerde özgürlük için şiirin doğuşunu, yeniden doğuşunu görebiliriz.

Özgürlük için şiir doğacak mıdır? Bilmiyorum. Bildiğim bazı şeyler var. Önce şu: Türk şiiri Osmanlı düşünme tarzıyla kaim bir ritmi Batı dünyasıyla şöyle veya böyle ilişki kuran zihnin meşguliyet alanı içinde tüketti. Tanzimattan bugüne esrarengiz temasın bütün imkânı, bütün hazzı, bütün azabı bitti. Şuara-yı Rûm yok. Roma'sız bir dünyaya hayıflanıyorlarsa hayıflanıyor. Ben hayıflanmıyorum. Roma yıkıldı diye Albion, Galya, Judea, Kartaca sevinebilir. Ben sevinmiyorum. Sonra şu: Şiir dille düşünce arasındaki bağın biçimsel yükünü üzerinden atarak başarıya ulaşır. Ama önce bu yükün ağırlığının hissedilmiş olması gereklidir. Oysa Türkiye'deki yaklaşım bu bağdan bi-haber olmayı erdem sayan bir safdillikle meşbû. Ve nihayet: Şiir kendi biçimini bulmaz. Şiir kendi biçimini gösterir. Karakter=Karakter yani Biçim=Biçim'dir. Benim bildiklerim size anlaşılabilir gelebilir. Bu üzücü bir durum, ama daha üzücü olanı söylediklerimin size anlaşılır gelmesi halinde dahi şiirle bağlanımda değişen bir şeyin ortaya çıkmayıdır.

Şiir olsun olmasın yazılan her şeyin bir ihkak-ı hakk ve haksızlığa bir tepki olduğuna, en azından olması gerektiğine inanıyorum. Bu yüzden de kendimi kimin ne istediğini anlayamama boşluğunda hissediyorum. Bir özgürlük davası güttükleri için dilini paylaştıkları milletin sağladığı güvenlik payından yararlanan veya dinamizmine güvendikleri devletten güç devşiren şairleri farketmedeki acizimi itiraf ediyorum. Sonra şu da var: Özgürlük için şiir yoksa, şiir adına yazılanlar zalimlere birer ihsan yerine geçebilir.

BU DERGİ

Dergâh mecmuası ilk olarak 15 Nisan 1921 tarihinde yayın hayatına girdi. Milli mücadele günlerinin ümit ve heyecan dolu havası içinde özellikle Yahya Kemal'in fikir, görüş, zevk ve estetik anlayışı doğrultusunda yayımını sürdürdü. Dergi, büyük bir kısmını Dârülfünun Edebiyat Fakültesi'nde okuyan genç aydınların oluşturduğu şair ve yazar kadrosu ile tarih ve kültüre dayalı yeni bir kimlik anlayışını getiriyordu. Bu tarih, sanat ve kültür anlayışı, yerli ve millî kaynaklara dayanan, millî hayatı yaşamakta olan zaman ile geçmişte arayan ve onu Türk tarih ve coğrafyasının içinde değerlendiren bir görüştü. Böylece kaybolmakta olan bütün bir şark dünyasının ruhu, duygu ve düşünce planında yeniden canlandırılmak isteniyordu.

Yahya Kemal'in temsil ettiği "şiirde mükemmellik" ile, Ahmet Haşim'in "saf şiir" fikri yeni Türk şiirinin estetiğini kuruyordu. Ayrıca dergi Anadolu'da sürdürülen ölüm-kalım savaşında başarının sırrını, ancak vasıta olarak değer taşıyan sayı, ölçü, pozitif ilim ve teknolojiye değil; kemmiyete karşı keyfiyetin, mekanizme karşı yaratıcı hamlenin zaferinde arıyordu.

Elinizde bulunan dergi 1921'de neşredilmiş olan *Dergâh* mecmuası ile aynı adı taşıyor. Bu ad esasen 1977 yılından itibaren yayın hayatımız içinde faaliyetini sürdüregelen *Dergâh* Yayınları a.ş. den gelmektedir; ki bu derginin yayımını da bu yayınevi yürütmektedir.

Eski *Dergâh* mecmuasının uyandırdığı çağrışımlar, aynı adlı yeni bir dergi çıkarırken bizi rahatsız etmiyor; hatta yerli, millî ve bağımsız olma bağlamında bir memnuluk bile uyandırıyor.

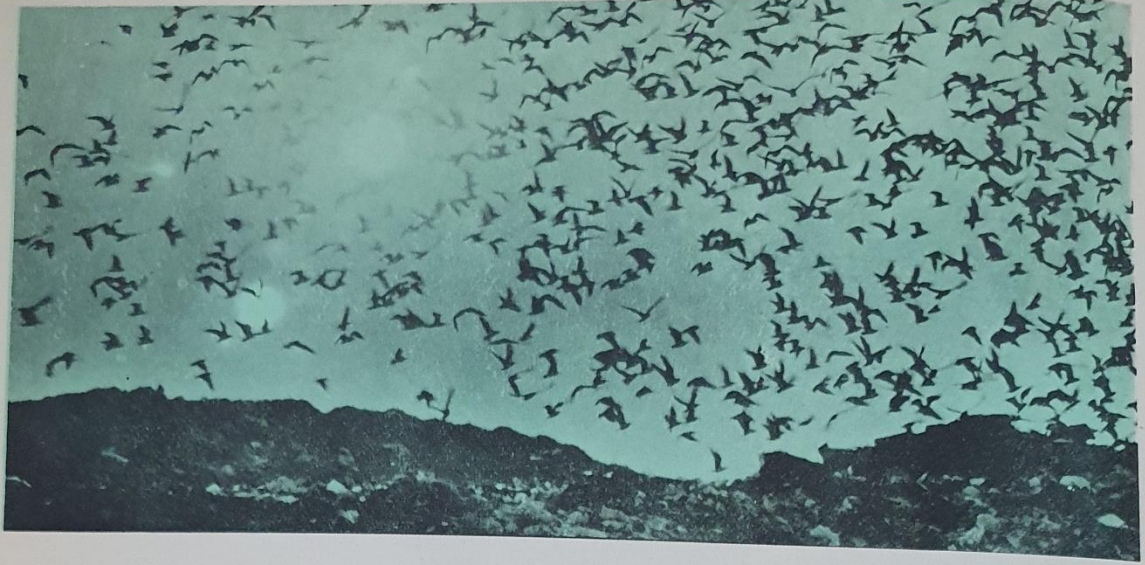
Yine de bizim çıkışımız aradan geçen bunca yılı da gözetenek yeni ve kendine has bir çıkıştır. Nasıl bir dergi hedeflediğimiz elinizdeki ilk sayı ile ilk örneğini vermiş bulunuyor. Gerisini zaman gösterecek. Saygı ile.....

1

Türk edebiyatı tarihi yazmak mümkün müdür?...

Prof. Dr. Ömer Faruk Akün ile yapılan konuşma orta sayfada

Fotograf: Halil Hüneri/Güneş

Güvercin avlayan martı

MUSTAFA KUTLU

Martıyı nasıl bilirsiniz, diye sorulsa, sanırım büyük bir çoğunluk; beyaz, sevimli, saf, romantik, duruşu ve uçuşu, beyaz kanat vuruşu ile denizlerin süsü şeklinde cevap verecektir.

El-hak biz de öyledir diyoruz. Bu balıkla beslenen, estetik düşkünü deniz kuşunu biz de sever idik. Ne zamana kadar?

Efendim anlatayım.

Dergâh Yayınları'nın Çağaloğlu'ndaki yerinde benim çalışma odam bir terasa, büyükçe bir terasa bakıyordu. Uzun yıllar -tam on yıl- bu terası gözledim durdum. Üst katlardan, yandan yöreden bazı yüreği yufka bayan çalışanlar kuşlar yesin diye terasa ekmek kırıkları atarlardı ara-sıra.

Serçeler, bazan da güvercinler gelirdi terasa. Önce Hürriyet'in matbaa binasının bir çıkıntısında toplanır, sonra teker teker, ürkek kanat vuruşları, tedirgin boyun büküşleri ile inerlerdi..

Bet sesli, iri bir martıyı gözlüyordum.

Bu yiye yiye vücudu güzelliğini yitirmiş, fazla kilolu güzellik kraliçesini. Ve bir gün olanlar oldu.

Terasta yemlerini yiyen güvercinlerden biri aniden başının üzerinde kurşundan bir gölge hissetti. Hürriyet'in matbaasının o mahut çıkıntısında tüneyen martı, şişmanlığından umulmayan bir çeviklikle güvercinin tepesine kurşun gibi inmiş, zavallıyı yerden iki metre yüksekte vurmuştu. Galiba sivri gagası ile karnını deşmişti.

Bütün bunlar gözlerimin önünde olup bitti.

Bir an, ama sadece bir an çıkıp şunu taşla mı olur, kurşunla mı olur vurayım diye geçti kafamdan, o kadar. Hınç ile dolmuştum. Küfredip duruyordum.

Güvercin darbeyi yedikten sonra sendelemiş, başının üstüne betona çakılmıştı. Yerde sürünmeye başladı. O azman martı yeni bir dalış yaparak ikinci bir darbe ile güvercinin iç organlarını dışarı çıkardı. Oracıkta küçük küçük kan kırmızı izler oluşmaktaydı.

Martıyı çıkıp kovaladım, güvercine şöyle bir baktım, iş isten geçmişti, can çekiyordu zavallı hayvan. Az sonra kediler sökün edeceklerdi... Güvercin artık onlara mı kalır, yoksa mu-zaffer avcı martıya mı? Yapacak birşey yoktu..

Ama tabiatın kanunu değildi bu..

Adetullah değildi...

İsyanım buna idi, bu sapkın şeye idi..

Bu çizgiden çıkmış gidişata idi..

Niçin martılar güvercin avlıyor?

Balıkla beslendiğini bildiğimiz bu güzelim hayvanlar neden yoldan çıktı böyle?

Herhalde cinsleri, organik yapıları, genetikleri bozulmadı...

Bir araştırma mı yapılса acaba?

Bozulmuş mu, bozulmamış mı diye..

Bana kalırsa araştırmaya falan gerek yok..

Şöyle durup etrafımıza bakalım biraz. Neler oluyor oralarda diyerek.. Neler göreceğiz, neler?.. Ama ne durmaya, ne de etrafımıza bakmaya zamanımız yok.. Basiretimiz bağlanmış sanki..

Bu kuşlar çöp yiyorlar azizim çöp.. Marmarada balık mı kaldı ki yesin fıkaraklar. Plastik yiyorlar, kâğıt yiyorlar, leş yiyorlar... O görkemli çöp yığınlarının üzerine bulut gibi iniyorlar. Sokak aralarında dolaşıyorlar, çöp bidonlarını karıştırıyorlar, insanlara ve hayvanlara ters ters bakıyorlar, gak, gak ötüyorlar..

Denizi deniz olmaktan çıkardık. Ağaçları tıraş ettik, balıkların kökünü kuruttuk. Havayı mazotla doldurduk. Toprağı dejenere ettik. Bir yerden şöyle kazara çıkmış bir yeşil çimen ucu görsek, hep birlikte oraya hücum ederek ezdik onu, mahvettik.

Büzülüp kaldığım odada martıya mı, güvercine mi, yoksa kendi halime mi ağlayacağımı bilemeden donup kalmıştım..

FİYATI: 3000 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

O K U Y U C U M E K T U P L A R I

Rumeli rüzgârı (şiiir)/Husrev Hâtemi	3
Son şiir (şiiir)/Nihat Hayri Azamat	3
Şiir kaç para eder	3
Burada kaldım (şiiir)/Mevlâna İdris	4
İşportacının şiiri'nden (şiiir)/Şaban Abak	4
Mürîr (hikâye)/Mustafa Kutlu	5
Türk hikâyesinde yeni yönelişler	5
İntihar (şiiir)/Sefa Kaplan	7
Buddenbrook ve Cevdet Bey ailelerinde teşebbüs ruhu/Mustafa Özel	8
Ahmet Muhip Dıranas'ın şiirinde ilk etkiler/ Necmettin Turinay	10
Bir Türk edebiyatı tarihi yazmak mümkün müdür/ (Orta sayfa sohbeti)/Ömer Faruk Akün	12
Zill-i hayal'in esrarı/Mustafa Tahralı	14
Dil, mecaz, sembol/Beşir Ayvazoğlu	16
Gazûb bir şairi anarak/D. Mehmet Doğan	17
Hoş Sada'nın önsözü	19
Klasik masaldan sanat masalına/M. Ruhi Şirin	20
Ulusal sinemanın neresindeyiz/Halîl Refîğ	21
Osmanlı devleti laiklik çemberinden geçer mi/ İsmail Kara	22
Hamdi Bey'i nasıl tanıdım	23

Muhterem okuyucular,

Dergâh'ın bu köşesinde sizlerden gelen mektupları yayımlayacağız. Ancak bu ilk sayımızda affınıza sığınarak bazı açıklamalarda bulunmak üzere sütunlarınıza konuk olduk.

Dergâh, gördüğünüz üzere hacmi küçük, mütevazı bir dergi. Esas itibarı ile edebî verimleri (şiir, hikâye, deneme, tahlil vb.) öne almak istiyor. Biz bir edebiyat dergisinin öncelikle yayımlayacağı şiirler, hikâyeler vb.'nin kalitesi ile ayakta durabileceğine, bir varlık göstereceğine inanıyoruz.

Dergâh'ta yayımlanacak yazıların akademik üslupta olmaktan çok, edebî tat verebilen deneme tavrını sürdürmesini; açık ve anlaşılır bir ifade taşımasını arzu ediyoruz.

Bu derginin sayfaları herkese açıktır. Edebî verim ve yazıların seçiminde tek bir ölçümüz olacaktır: **Seviye**.

Yayımlanacak yazıların dergi sayfaları ile mütenasip bir hacimde olmasını diliyoruz. Böylece yazıların belli sayfalarda başlayıp ve bitmesi sağlanacaktır. Bunun bir okuma kolaylığı getireceğini, dergiye kendine has bir yapı kazandıracağını umuyoruz. Gerçi bu ilk sayımızda sayfalardan taşan yazılar olmadı değil. Bunu da ilk sayının bir nazarlığı olarak görmenizi rica ederiz.

Derkenar sütunları bir buçuk daktilo sayfası yazı almaktadır. Normal dergi sayfası ise iki buçuk, üç daktilo sayfası barındırıyor. Derginin belli bir yazı kadrosu olmasını istedik. Bu sayfalar ve sütunlar dergi ile sıcak bir ilişki kurabilen ve yazmak isteyen herkese açıktır.

Türkçesi sütunu dilimizin "Güzel Türkçe" kavramı çerçevesinde işlenmesini, dil tartışmalarına girmeksizin bu özelliğin yansıtılmasını amaçlıyor.

Satırlaraları sütununu ilk sayıda açamadık. Bundan böyle yayımlanacak sayılarımızda böyle bir sütunumuz olacak. Burada kitap kurdu olan okurların "okuma notları" nı kısa tutulan paragraflar ve konular çerçevesinde yansıtmak istiyoruz.

Müzik sütunu ise İbnülemin Mahmut Kemal İnâl'ın ünlü "İloş sada" kitabının "önsöz" ü ile açıldı. Esasen burada kendi müziğimizin içinde bulunduğu durumu tartışmak istiyoruz. Müzik sütununda bundan böyle "Münir Nureddin" başlıklı bir yazı yer alabileceği gibi "Muazzaz Abacı" veya "Barış Manço" başlıklı bir yazı da yer alabilir; dahası "arabesk" meselesi işlenebilir.

Şehir, mimari, sinema, tiyatro, bilim, felsefe vb. gibi çeşitli konularda iki-üç sayfalık deneme yazılarına hemen her sayfada yer verebiliriz.

Bütün bu açıklamaları okuyucuların dergiye yazarak katılımını sağlamak için yapıyoruz.

Okuyucu mektupları, bu sütunlarda hacimleri ve getirdikleri meseleler gözönünde tutularak bütünü ile, bazan da kısmen yayımlanabilecektir. Getirilen tuarlı tenkîller bu sütunlardan dergi sayfalarına da suçrayabilir.

Ayrıca burada bazı özel ilanlar yapabileceğimizi de duyuruyoruz. Bunlar özellikle kitap istek ilanları ile bilgi alış-verişini sağlayacak küçük ilanlar olacaktır.

Mesalâ: "Bir takım Kâmus-ı âlam aranyor. Adres. Telefon numarası" veya "Gurur etme libâs-ı fahr ile ömrüm cihandır bu / Kabâ-yı cismîni kor bunda herkes câmekândır bu "beyti kimindir?" vb. gibi.

Son olarak gönderilen yazı ve mektupların yayımı için herhangi bir taahhüde giremeyeceğimizi belirtmek isteriz. Bunda hem sayfa adedimizin mahdud oluşu, hem de bunların büyük bir yekûna ulaşması engel teşkil etmektedir.

Yeni sayılarda yeniden buluşmak üzere Allah'a emanet olunuz.

DERGÂH

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Aylık
edebiyat, sanat, kültür
dergisi

Cilt: 1 ■ Sayı: 1

M A R T 1 9 9 0

2

Sahibi: Dergâh Yayınları a.ş. adına Ezel Erverdi/Yazı İşleri: Mustafa Kutlu/İdare ve yazışma adresi: Peykhane cad. Cami sok. 57/1 34490 Çemberlitaş/İstanbul/ Tel:5161262 5160047 / P.K. 1240 İstanbul/ Dizgi-baskı: Emek Gazete ve Matbaacılık Ltd. Şti.
Başlı tarihi: 27.2.1990

Abone ve satış yeri: Ülke Yayın Haber Tic. Ltd. Şti. Ankara cad. Uygur Han. Nu: 41 Dar sokak. Sirkeci/İstanbul/Posta çekli nu: Ülke 147184/Abone bedeli: Yıllık 30.000 TL. Yurt dışı 60.000 TL./İrtibat büroları: Ankara: Ülke Kitabevi (Fatih Göhdag) Tuna cad. Türk-iş pasajı Nu: 3 Yenişehir Tel: 1324946/ Erzurum: Ülke Kitabevi (Muammer Çelik) Cumhuriyet cad. Nu: 14. Tel: 15710/Bursa: Dergâh Kitabevi (Cahit Çollak) Atatürk cad. 75/10 Osmanlı pasajı zemin kat.

* Dergiye gönderilen yazılar basılınsın, basılmınsın iade edilmez.

Vesikalarla temas işi İstanbul kütüphaneleri bakımından yazmalar ve arşiv malzemesi hususunda o derece problemlili değildir. Ancak, günümüzde İstanbul kütüphanelerinde çalışmayı zorlaştırıcı bir gevşeklik hüküm sürmektedir. Bir çok kütüphane tasnif, tamiir, tadilat v.s. gibi sebeplerle aylarca kapılarını kapalı tutmaktadır. Meselâ, Millet Kütüphanesi'nde tamirat dolayısıyla bu sene çalışılmadı. Beyâzıt Devlet Kütüphanesi de gazete koleksiyonlarını başka bölümlere taşımakla meşgul olduğundan bu kısmı ile aylardan beri istifadeye kapanmış durumdadır. Ayrılan memurların yerine tayin yapılmaması neticesinde bazı akademik müesseselerde kütüphanelere birer birer kilit vuruluyor.

Yurt dışındaki vesikalara erişmek şahsî teşebbüsten çok birtakım dostluklar yahut bazı çevrelere mensup olmak yolu ile mümkün olmaktadır. Bir araştırmacının kendi başına bunlara kavuşabileceğini söylemek bugünün şartları içinde hiç de kolay değildir. Bilindiği üzere Avrupa kütüphanelerinde bizimle ilgili çok eser ve vesika var. Ancak, British Museum, Bibliothèque Nationale, Alman Devlet Kütüphaneleri gibi zengin koleksiyonlar barındıran bu büyük müesseselerden mikrofilm, fotokopi getirmek çetin ve türlü külfetlere katlanmayı gerektiren bir meseledir. Tarih ve edebiyat tarihi araştırmacısının önündeki bu kabil zorluklar yetmiyormuş gibi, çok yanlış, isabetsiz ve zararlı bir kararlar, Türkiye kütüphanelerindeki yazmaları tedkik için bunların fotokopilerini elde etmek isteyenlerden birkaç yıldan beri telif hakkı adı altında bir haraç alınmağa başlanmıştır. Bunun tutarı, iki yüz-üç yüz varaklık bir yazma eserde, bir ilim adamının bütçesinin baş edemeyeceği astronomik bir seviyeye yükseliyor. Fotokopi, mikrofilm

ücretleri zaten şahsî imkânları aşar bir noktada; bir de bunun üzerine hiçbir hukukî ve vicdanî dayanağı olmayan bir haraç usulünün musallat edilmesi araştırmacıların elini-kolunu bağlamıştır.

Görüldüğü üzere Türk araştırmacısının diğer ülkelerdeki meslekdaşlarına nazaran karşısında bulunduğu güçlükler çok ve büyüktür. Vesikalara, kaynaklara, yeni ilmi yayınlara erişebilmek için her şeyden evvel maddî engelleri göğüsleyip aşması gerekiyor. Belki denilecektir ki ilgili kurumlar bu işi yerine getirsin. Peki, ama bu uğurdaki masrafları karşılayacak bütçe ve anlayışa sahip hangi müessesese var ki bunu üstlenmesi ondan beklensin. Geçmişe nispetle araştırmacıyı daha da maddî ihtiyaç ve sıkıntı ile yüzyüze getiren bir husus da dünyada Türkoloji, Türk tarihi ve Türk edebiyatı sahasındaki araştırma ve yayınların son zamanlarda takip edilemeyecek kadar artmış olmasıdır. Londra ve Viyana'da her yıl muntazaman neşredilen iki bibliyografya organı, batı dillerinde bizimle ilgili bütün araştırmaları ısıcağı ısıcağına haberdar ediyor. Bunlara bakıldığında hemen her yıl, bizimle ilgili olarak dışarda bine yaklaşan yayın yapıldığı görülecektir. Türk araştırmacının bunlara kendi imkânları ile erişmesinden bahsetmek bir hayâldir. Kendi gücü buna yetemediğine göre, Türkiye'de ona bunları temin etmeği üstlenecek bir müesseseden bahsedebilir miyiz? Netice şu ki, Türk araştırmacı bugün yeryüzünde bizimle ilgili araştırmaları takip edemez duruma düşmüş, yeni ilmi araştırmaların varlığı neticelerden habersiz kalmağa mahkûm olmuştur. Bir Amerikan üniversitesinde uzun yıllar hocalık yapmış değerli bir tarihçimizin emekli olmasına rağmen bu âkibete düşmemek için yurda dönemediğini söylemeliyim.

"Ezan-ı Muhammedî okundukta İsrâfil aleyhi's-selâm Sûr'a üfürüyor deyü ve abdeste kalkarken kabrimden kalkıyorum deyü, camiye giderken mahşer yerine gidiyorum deyü, müezzin ikamet edip cemaat saf saf olurken bu insan mahşer yerinde yüzüymü saf olup seksen safı bizim Peygamberimizin ve kırk safı sair peygamberlerin ümmetleri olsa gerektir deyü, imama uyduktan sonra imam Fatihâ-yı Şerîfe'yi okurken sağında Cennet, solunda Cehennem, ensemde Azrail, karşımda Beytullah, önümdede Kabir, ayağım altında Sırat, acaba benim sualim âsân olur mu, ettiğim ibadet âhirette başıma tac ve yanıma yoldaş ve kabrimde چراغ olur mu, yoksa kabal olmayıp eski bez gibi yüzüme vurulur mu deyü tefekkür etmek gerek."

Çatalçeşme sok. Üretmen Han. Nu: 106. Çağaloğlu/İstanbul

M Ü Z İ K

Hoş SADA'NIN ÖNSÖZÜ

Müzik süsümüzü İbnül emîn Mahmut Kemal İnal'ın ünlü Hoş sada (1958) adlı eserinin sadeleştirilen "Önsöz"ü ile açıyoruz. Müzik dünyamız etrafında yapılacak tartışmalara, yazılacak yazılara bir çerçeve teşkil etmesi umuda ile...

Bilenler "yemekler cesedin gıdası olduğu gibi müzik (ğina) de ruhun gıdasıdır. Müsiki anlayışa safiyet, zihne incelik, serte yumuşaklık, korkağa cesaret ve cimriye cömertlik verir" demişlerdir ki; bütün tecrübeler bu hakikati isbat etmektedir.

Bir yerde müsikeye "aşk lisanı" demiştik. Aşkın lisanıdır ki konuşulmuş ruhumuzu geldiği kudsi âleme yükseltmekte ve ezeli güzelliği seyretmişcesine can ve cananımızı ihyâ eylemektedir. Bu sebepledir ki eski eserlerde müsikî "şerefli ilim" adıyla anılmıştır. Bu değeri muhafaza etmek için nasıl davranmak lazım geleceğini iz'an sahipleri tayin eder.

Ezeli sevginin sırrı bütün eşyaya sirayet etmiştir
Öyle olmasaydı güle gönölünü kaptırış bülbül leryat etmezdi

Latif beytinin gösterdiği vech ile "ezeli sevgi"(hubb-i ezeli) -güneşin, zerrelere cazibeli hale getirmesi gibi- bütün eşyaya sirayet etmese ve mahlukatı cûşuhurûşa getirmese ne bülbül ağlar, ne gül güler, ne rengârenk çiçekler açılır, ne hoş kokular saçarlar, ne rüzgâr inler, ne dere çağlar, ne tanburun tanini işitilir. Şüphe yok ki bütün mahlukatı nağme çıkarır hale getiren ezeli sevgidir. Ezeli güzelliğin cilvelerini bize aksettiren de ruhu yücelten nağmelerdir.

Hakk'ı gören bir şair,

Ney ve üdün sadası nedir bilir misin?
Ey Allahım! Sen bana yetersin, Sen bana yetersin...

demiştir. Ben de gençlik zamanlarımda

Bezm-i ezeldede güş-i cânâ
Aks etmiş idi nevâ-yı dildâr
Feryâd-ı koman tanin-i tanbur
Eyler bize ol nevâyı ihtâr

demiştik. Bütün mahlukat ezeli sevginin feyiz dolu tesiriyle -çeşit çeşit sûretler ve çeşit çeşit sesler ile- nağme çıkarıyor. İnsanda gören göz lazımdır ki hakikati görsün. Dikkat kulağı lazımdır ki Hakk'ın sadasını işitsin.

Müsikinin tesiri, dinleyenlerin istidadına göre değişiklik gösterir. Dinleyen vardır ki bir nağmeden nereden geldiğini (mebde) düşünür, Yaratan'ın aşkı ile gasy olur. Dinleyen vardır ki nereye gideceğini (maad) düşünmez, yaratılanın aşkı ile şehvet mestli olur.

Mevlâna Celâleddin -kuddise sirruhu- "rûbâbın âvazı, cennet kapısının gıcırmasıdır ki biz işittiriz" buyurdu. Bir münkir "biz de o âvazı işittikimiz halde niçin Mevlâna gibi hararet duymuyoruz" dedi. Mevlâna "bizim işittikimiz kapının açılışının, onun işittiği kapının kapanışının âvazıdır" buyurdu.

Müsikiyi methedenler, her taraftan "Benim sevgilimin yüzü için baş bağlayan-zinet takan kadına ihtiyaç yok" sesini işittirler. Kötüleyenler ise "senin susman müsikî yerine geçer" itâbına hedef olurlar. Yalnız-yaratıkların en olgunu olan- insanda değil, can taşıyan diğer yaratıklarda da güzel sese- müsikîye tabii bir meyil varken, beşikteki çocuklar güzel sestem duyulanırken, deliller müsikî ile tedavi olunurken, bazı fen âlimlerinin açıklamasına göre çiçekler sazdan etkilenir, ejderler müsikî ile avlanırken müsikiden haz etmek, müsikîye ehemmiyet vermemek cansız varlıkların bile hayrette bırakır.

(Devamı gelecek sayıda)

Ahmet Muhip Dıranas'ın şiirinde ilk etkiler

(Baş tarafı 10. sayfada)

Hep içinde ürpererek/Diyorum/Vakit dar olsa gerek" (Ve Böyle Bıteviye) mısralarının kurgulanışı da doğrudan Necip Fazıl'ı hatırlatmaz mı?

Nitekim Dıranas bu yakınlıktan rahatsız olarak, değişik mısra arayışları içinde ilerde kırık, çoğu zaman mısra ve beyitle bıtemeyen, uzayan, mısra ortalarında ansızın noktasını koyan Tefvîk Fikret mısrasına doğru ilerleyecektir.

Başlangıçta Hâşim ve Necip Fazıl, bir parça da rüya motifleri ile Tanpınar arasında gidip gelen bu şiirin, bütün arayışları ve topladığı malzeme "Ağrı"ya ulaşmanın sancılı yolculuğunu hatırlatır insana. Ağrı'ya eş yüce bir dağ yaratmak için!... "Ağrı" ki bir şair ömrünün büyük meyvesi (11). Ve böylece yeni Türk şiiri "Elhân-ı Şitâ", "Yollar", "O Belde", "Süleymaniyyede Bayram Sabahı", "Yol Düşüncesi" ve "Vuslat", "Leylâ", "Hüsrân" ve "Gece", "Kaldırılmaz", "Sakarya Türküsü" ve "Çile" ile birlikte anılacak bir emsal örneğe kavuşur.

Ah, "Ağrı"!...

"Ağrı'ya eş bir dağ olsaydı içimde/İlkin şu gönlüne doğardın her sabah/Daha her yer geceyken sarardın, gümrâhı/Sarı saçlarınla benim varlığımı./Kendimde taşıdım kendi tap-tüğümü..."

1. "Ve Böyle Bıteviye": Varlık, nr. 9, 15 ikinci teyşir 1933, s. 133
2. "Gece": Ağaç, nr. 13, 27 haziran 1936, s. 6 Necip Fazıl'ın çıkardığı Ağaç'ta Dıranas'ın daha başka şiirleri de yayınlandı.
3. Hayat (1926-1930), çıktığı yılların ağırlıklı dergilerinden birisidir. Derginin başında felsefeci Mehmet Emin Erişirgil bulunuyordu. Hayat başlığının altında Niçe'nin "Hayata, daima hayata... Dünyaya daha fazla hayat katalım." cümlesi dikkati çekiyordu. Zafer sonrası Türkiye'de, "turancılık" yerine sınırlar içine çekilmiş bir milliyetçiliği ve inkılapların savunuculuğunu esas alan bir yayın amaçlanıyordu Hayat'ta. O yıllarda ilim, fikir ve sanat çevrelerinin ekseriyeti Hayat'ın etrafında toplanmıştı.
4. Güneş (ilk sayı: 1 kanunusânî 1927 ve sonrası: 1 teşrinievvel 1927) ancak 16 sayı çıkabildi. 15 günde bir neşrolunan Güneş'in müdür-i mesulü şair Orhan Seyfi'dir. Orhan Seyfi, Hayat'taki ekip tarafından nedense dışlanmış bir isimdir. İlk sayıda "Güneş'e Dâir" başlıklı yazısında: "Güneş kendisini eski veyahut yeni hiçbir edebî mektebe mensûp addetmiyor. Sanat ve edebiyat hayatımızdaki uzun senelerin bu mü'ic çoraklığını gidermek için hangi devre ve hangi nesle mensup olursa olsun sanatkar kalemlerin eserlerini bir arada bulundurmaya çalışacağız. Bu itibarla Güneş, en hür düşünceli bir sanat ve edebiyat mecmuasıdır. Güneş'in âile-i tahririyesi daimî şunlardan mürekkep olacak: Dünün üstadları ile yarının genç istidatları ve bugünün güzide sanatkarları." denmektedir. Nitekim Güneş'te "Hayat"ın dışladığı nice isimler ve bu arada Cenap Şehabeddin, Mehmet Rauf ve Fâik Âlî'nin yanı sıra, Nazım Hikmet gibi yeni isimler de göze çarpıyordu. N.Hikmet'in "Kitab'ı Mukaddes" (15 kanunusânî 1927, nr. 2, s.4) ve "Eski Anadolu" (1 mart 1927, nr. 5, s.12-13) şiirleri ile "Ocak Başında" piyesi (15 mayıs 1927,

10. sayıdan itibaren) Güneş'te yayınlanmıştı. Güneş'le Hayat arasında ciddi tartışmalar cereyan etmiştir.

5. "Onbeş günde bir çıkar sanat ve edebiyat mecmuası". Sahibi ve müdür-i mesulü: Yusuf Ziya Ortaç. 1 temmuz 1928 de çıkan ilk nüshanın mündericatinde: Ahmet Hâşim (Yedi Meşaleciler), Yaşar Nabi (Alber Samen/ tanıtma ve Ateşinin şarkısı/şiir), Ziya Osman (Yükselen Ay/şiir), Sabri Esat (Maslub, Resimler ve Biblolar/şiir), Namık İsmail beyle mülakat, Kenan Hulâsi (Denizin Aldığı Adam/hikâye), Cevdet Kudret (Kartal'ın Ölümü/şiir) ve Yusuf Ziya (Meşale/Onbeş günlük sunuş yazısı) göze çarpıyordu. Ancak 8 sayı çıkabilen Meşale'nin edebiyatımızdaki yankısı geniş oldu.
6. "İnkılâp ve Edebiyat": Fuat Köprülü. Hayat, c.I, nr. 5, 30 kânûnu evvel 1926.
7. Meşale dergisi etrafında toplanan genç şairleri, bir önceki nesilden destekleyen tek isim Hâşim olur. Yazdığı yazılarla onları yürekendirir. Meşale'de Hâşim'in yazıları ilk sayfalara konuyordu. Böylece genç şairler Hâşim'e, Hâşim de onlara arka çıkmış oluyordu. Bu yoldan hem Hâşim, hem de yeni şairler yaygın edebiyat ve sanat telâkkisi karşısında yalnız kalmaktan kurtuldular. Meşale bu açıdan iki ayrı neslin kesişim noktasına dönüşmüştü. Bu arada yalnız Meşalecilerde değil, şiire cihan savaşı ve mütekele döneminde başlayan Salih Zeki Aktay, Ali Mümtaz Arolat, Ömer Bedreddin Uşaklı, Kemaleddin Kamu ve Tanpınar gibi isimlerde de Hâşim tesirinin olduğunu hatırlatalım.
8. Hayat'ta çeşitli yazıları çıkan Ali Canip Yöntem'in bu görüşleri, aynı derginin 13 kanunusânî 1926 tarihli yedinci sayısında yer aldı. Ayrıca Ahmet Hâşim'in "Piyaale"si 1926 da çıktığı zaman, Hayat'ın "sosyal şiir" tezine rağmen büyük ilgi uyandırmıştı. Genç nesle mensup sanatçılar arasında Hâşim yeniden popülerlik kazanıyordu. Bu gelişme karşısında Hayat çevreleri tedirgindi. Derginin söz-cüllerinden Ali Canip bu tepkiyi, Hâşim'i ve Meşalecileri birarada müteale ederek şöyle dile getirecekti: "Bu hava (Meşale'nin havası) bize hiç yabancı değil. Bizi yıllardır boğan, tıkayan, bunaltan hava... Edebiyatı ceditçilerine kustuğu hava. Yine ağlayan, hıçkıran, ofslayan, mütevekkil, mahzûn, yılmış, yıpranmış, bezmiş, gülmesi sahte, neşesi zoraki, ölüme teşne, soluk, uçuk..." (Yedi Meşale-Yedi İddialı Genç: Hayat, nr. 76, 10 mayıs 1928)
9. Ahmet Muhip Dıranas: Şiirler. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1974 Ankara. Bk. Selâm başlıklı şiir.
10. Bk. Ziya Osman Saba: "Ben ve Ötesi". Varlık, c.I, nr.10, 1 Birinci Kânun 1933, s. 153-154 ve Ahmet Hamdi Tanpınar: "Necip Fazıl ve Kop Dağındaki Dükkân". Varlık, c.I, nr.1, 13 temmuz 1933, s. 15 Bu arada Necip Fazıl, hatıralarının bir yerinde Cahit Sıtkı ile Dıranas'ı mukayese ederken şöyle der: "O (Cahit Sıtkı) hiçbir zaman hususi bir tahassüs ve büyük bir ırpertiye ulaşamadı. Çağdaşı Muhip ise desene kendisine mahsus bir dil ve duygu kumaşı örebildi." Bk. Bâbı'dî (2. baskı), İst. 1976, s. 150
11. Tanpınar, Dıranas ve Ağrı şiiri için: "Ağrı dağı için yazdığım büyük manzumede belki de asıl istediği şeye, geniş dile ve aydınlığa kavuştum" demektir. "Türk Edebiyatında Cereyanlar": Yeni Türkiye, Nebioğlu Basımevi, İstanbul 1959, s. 343-374.

T Ü R K Ç E S İ

GAZÜB BİR ŞAİRİ ANARAK...

D. Mehmet Doğan

Diliyle dâvası olan, dâvalı olan bir topluluğuz.

Bu, kendi diliyle güzel eserler ortaya koyma dâvası değildir. Dili söyle veya böyle tarif etme dâvasıdır; şu veya bu kalıba dökmek dâvasıdır. Dil bu tariflere göre lügat sahibi olur, imlâsı ve kaideleri bu tariflere göre şekillenir.

Diliyle dâvası olan bir topluluğun elbette kültürüyle, tarihiyle kıscası, kendisiyle dâvası, meselesi, problemi var demektir. Dilimizin son bin yıl içinde aldığı şekli söyle veya böyle beğenmeyen, şuna arapça, buna farsça vs. diyerek tasfiyecilik yoluna gidenler, aynı zamanda, bu tarih keskinde yaşamış ve tarihi sürekliliğimiz içinde önemli roller oynamış, hatta cihan tarihini taçlandırmış şahsiyetleri şu veya bu şekilde tarih sayfalarından ihraç etmek isteyenlerdir. Fâtih söyle, Yavuz böyle, Kanunî öyle... Tarihini bu kadar aktüel taarruzlara mazur bıraktığı başka bir ülke yoktur her hâlde.

Yakın tarihin dil ve tarih tasfiyecileri bir tek mimarı konusunda bu tutumlarından sıyrılmış görünürler. Süleymaniye'yi anlata anlata bitiremezler, hatta Sinan'ın heykelini dikitmeye kadar vardırırlar işi. (Sinan'ın heykeli dikilir; bir de ne görelim, bizim Sinan ne kadar da Noel Baba'ya benzeyormuş) Sinan dahidir, Süleymaniye camii ve külliyesini yapmıştır. Devrinde dilimizin Sinan'ı olan, türkçeyi Süleymaniye sağlamlığında şiirlerle zenginleştiren Bâkî'nin adını etmeye bile değmez! Süleymaniye'nin seyrine çıkan kişiler, Sinan'ın çağdaşı Bâkî'den bir tek mısra bilmezler, bilmek istemezler...

Yıllarca önce türkçenin büyük ustalarından Refik Halid şöyle yazıyor: "Kudretim olsa, aktım olmasa da ben gidip şimdi meselâ 3. Ahmed çeşmesinde banyo biçiminde bir yalak yaparsam, Süleymaniye'nin minarelerine şemsiye şeklinde birer baş tak-sam..."

Bütün bunlar o zaman da (ayakta kalabilen mimarî eserler sözkonusuysa) bugün de büyük tepkilere yol açabilecek fiillerdir. O gün de, bugün de, mezarlıklarda servilerin kesilmesi, mimarî eserlerin tahrib edilmesi bir hassasiyet konusu olabiliyor. Refik Halid aynı yazıda, lisanımız bu ağaçlardan, (şâhşer çapında olması şart değil) mimarî eserlerden daha mı kıymetsizdir, "isteyen, sellemehüsselâm, içine girer, eşinir, tozar, baltasını ağaçlarda, kazmasını duvarlarda, küreğini topraklarda dener, sonra çıkıp gider... Öyle mi?" diye soruyor...

Refik Halid'in sorusunun cevabı, yazının yazıldığı zamanlarda

İÇİNDEKİLER

OKUYUCU MEKTUPLARI

Medine'ye selâm (Şiir)/Hüseyin Hatemi	3
Yanko (Şiir)/İhsan Deniz	3
Ay dervişleri (Şiir)/Hasan Akay	3
Koptuğunda nisan (Şiir)/Hüseyin Atıfsoy	4
Son parça (Çev.Şiir)/Rainer Maria Rilke	4
Martısı uçan resim (Hikâye)/Nazan Bekiroğlu	5
Pas saati (Şiir)/İrfan Çiftçi	7
Tanpınar'ın ders notları	8
Zamanımıza Dair/Bekir Sü	9
Buddenbrook ve Cevdet Bey ailelerinde teşebbüs ruhu/Mustafa Özel	10
Türk sineması yerli, milli ve çağdaş olabilir mi/ (orta sayfa sohbeti) Metin Erksan	12
Gül kasidesi/Tunca Kortantamer	16
Eco: Fikirlerin kral yolu romandır	18
Gelenek ve gelecek/Mustafa Armağan	19
Yeni bir dünya ve iletişim/Muhsin Mete	20
Doksanlı yılların eşliğinde Türk sinemasının yeni ufukları/Halil Refik	21
Bilim dili ve Türkçe/Hüseyin Hatemi	22
"Artık ne gelen, ne beklenen var"	23

Muhterem okuyucular,

■ Evvelâ Dergâh'ın çıkışı münasebeti ile yayınevimize kadar bizzat gelerek veya telefon, telgraf ve mektupla bizleri kullayan bütün okurlara teşekkürlerimizi iletiriz.

■ İkinci olarak şu hususu açıklıkla belirtmek istiyoruz: Dergâh idarehanesi ilk sayının çıkışından sonra bir mektup-şiiir sağanağı altında kalmıştır. Köklü bir şiiir geleneğine sahip ülkemizde özellikle gençlerin şiiire yatkın olmasında şaşacak bir taraf yok. Lakin yirmi dört sayifelik dergimizde her sayı azami 6-7 şiiir ancak basabileceğimiz de bilinmeli. Bu durumda dergide şiiir yayımlamak oldukça güçleşiyor. Şiiir gönderecek okurlarımızdan şunu istirham ediyoruz: Bize en beğendikleri tek şiiiri göndersinler. Şimdi bir bölüm okur mektubundan bazı alıntılara geçebiliriz.

■ Kayseri'den Ali Yıldız şunları yazıyor: "....Nitelikli bir sanat ve edebiyat dergisine acilen ihtiyacımız vardı. Dergâh'ın bu ihtiyacı karşılamaya yönelik olarak doğduğuna, kendisinden beklenen görevleri yerine getireceğine, sanat ve düşünce bakımından son yıllarda yaşadığımız durgunluğu baltalayacağına yürekten inanıyorum. İlk sayısının dolgunluğu da inancımda ne denli haklı olduğumu ispatlıyor. Keşke hacim itibarı ile biraz daha geniş olsaydı. Sözcümleri yüz sahife civarında bir Dergâh'ı okuma mutluluğuna kavuşuruz belki."

Ali Yıldız'a teşekkür ediyoruz. Dergâh'ın yüz sahife olmasa dahi zamanla sayfa adedini çoğaltacağı umulabilir. Bunu ileride göstereceği performans, dahası okurların ilgisi tayin edecektir. Bu kabil dergilerin özellikle abone ile ayakta durdukları malumunuzdur. Okurlardan ricamız verecekleri desteği abone kaydederek sürdürmeleridir.

■ Ayane dergisi sanat danışmanları İbrahim Eryiğit ve Arif Dülger Dergâh'a şu mektubu göndermişler, aynen yayımlıyoruz:

"Seviyeli eserlerle, tebessümle işe başlayarak sanata ve sanatçıya kucak açtığını gördüğümüz Dergâh'ı sevinçle karşılayıp, mütevazı sıcaklığının edebiyat, sanat ve kültür hayatımız hakkında hayırlara vesile olmasını diliyoruz".

■ İstanbul'dan yazan Emekli general Osman Avcı'nın aşağıdaki beytin kime ait olduğunu soruyor:

"Girmeden ayrılık bir millete düşman giremez
Toplu vurdukça yürekler onu top sindiremez"
Efendim, bu beyit merhum Mehmet Âkif Ersoy'a aittir. Birinci mısradaki ayrılık kelimesi de, tefrika şeklinde olacaktır.

■ Bu haberimiz de Batı Trakya Türkleri'nden. Feyyaz Sağlam bildiriyor:

"Yunanistan'da (Batı Trakya'da) yaşayan Türkler Aralık 1989'da Şafak adlı bir sanat-edebiyat dergisi yayımlamaya başladılar. Şafak, Batı Trakya Türklerinin ilk sanat-edebiyat dergisi. Dergide yer alan edebiyat ürünleri arasında özellikle Rahmi Ali'nin şiiirleri dikkate değer. Haberleşme adresi şöyle: Şafak-Korai 20, 69100 Komotini-GREECE." Yeni sayılarda yeniden buluşmak üzere... Allah'a emanet olunuz.

İzmir'li okuyuculara ve herkese!..

Yakın dönem Türk siyasi tarihi üzerinde çalışıyorum. Halifelik tartışmalarında çok önemli bir yeri olan Cumhuriyet devrinin ilk Adliye Vekili, İttihatçı ve İslâm hukuku müderrisi İzmir mebusu Seyyid Bey (1873-1924) in hayatı hakkında yeterli bilgi bulamadım. Kendisi veya ailesi hakkında bilgisi olanlar bana yazarlarsa minnettar kalacağım. Necati Güneyceli/Dergâh adresi.

Nisan ayında çıkacağı ilan edilen aylık **ÜLKE** fikir, kültür ve siyaset dergisinin yayını Ekim 1990'a tehir edilmiştir. Duyurulur.

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Aylık
edebiyat, sanat, kültür
dergisi

Cilt: 1 ■ Sayı: 2

N İ S A N 1 9 9 0

Sahibi: Dergâh Yayınları a.ş. adına Ezel Erverdi/Yazı İşleri: Mustafa Kutlu/İdare ve yazışma adresi: Psikhane cad. Cami sok. 57/1 34490 Çemberlitaş/İstanbul/ Tel:5161262 5160047 / P.K. 1240 İstanbul/ Dizgi-baskı: Emek Gazete ve Matbaacılık Ltd. Şti.
Baskı tarihi: 26.3.1990

Abone ve satış yeri: Ülke Yayın Haber Tic. Ltd. Şti. Ankara cad. Uygur Han. Nu: 41 Dar sokak. Sirkeci/İstanbul/Posta çeki nu: Ülke 147184/Abone bedeli: Yıllık 30.000 TL. Yurt dışı 60.000 TL./Artıbat büroları: Ankara: Ülke Kitabevi (Fatih Gökdağ) Tuna cad. Türk-İş pasajı Nu: 3 Yenişehir Tel: 1324946/ Erzurum: Ülke Kitabevi (Muammer Çelik) Cumhuriyet cad. Nu: 14, Tel: 15710/Bursa: Dergâh Kitabevi (Cahit Çollak) Atatürk cad. 75/10 Osmanlı pasajı zemin kat.

* Dergiye gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Ev sahibi ve kedi (şiiir)/Hüseyin Atlansoy	3
Sarınlara mahkûm bir şair /İhsan Deniz	3
Avluda oturan şizofrenler (şiiir)/Cahit Koytak	4
Ücra (şiiir)/Fatma Şengil	6
Deniz nutukları (şiiir)/Erdal Çakır	6
Derviş (şiiir)/Adem Turan	7
Canlı (şiiir)/Mevlana İdris	7
Porsuk'un nurcanları (hikâye)/Fatma Şengil	8
Çete (şiiir)/Süleyman Çobanoğlu	10
Tanpınar'ın ders notları	11
İslâm açısından müzik ve semâ/ (orta sayfa sohbet)/ Süleyman Uludağ	12
Japon 'birey'inin doğum sancıları/ Mustafa Özel	14
Madalyonun öbür yüzü: Tekkeler kapandı kötü oldu: / İsmail Kara	16
Zekadedezâde Hafız Ahmet Efendi (İrsoy)/ Cem Behar	18
Türkiye'de toplumsal değişme ve "Camdan kalp"/ Selim Yağmur	21
İslâm dünyasında modernist düşünce/ Halil Akgün	22
Eserlerimi nasıl yazdım/A. Hamid'in hatıraları	23

O K U Y U C U M E K T U P L A R I

Muhterem okuyucular,

Elinizdeki sayı ile birlikte *Dergâh*'in ilk cildi tamamlanmış oluyor. Geçirdiğimiz bir yıllık yayım dönemi içinde nasıl bir neşriyatı sürdürdük, düşündüğümüz ve arzu ettiğimiz dergiciliği ne kadar gerçekleştirebildik, bunların muhasebesini yapmakta yarar var.

Öncelikle şu hususu belirtmeden geçemeyeceğim: Ülkemizde sanat ve edebiyat ile kültür faaliyetlerinin, burada teferruatı ile tartışamayacağımız pek çok sebep yüzünden gündemde bulunmadığı bir ortamda yayım hayatına atıldık. Bu bir dezavantaj idi. Ancak defalarca kaydettiğimiz gibi *Dergâh*, yayımcılarını da şaşırtan geniş bir ilgi ile karşılandı. Bu teveccüh yayım sürecimiz içinde bize şevk vermiştir. Derginin boyutları, iç düzeni ve kullandığı harflar genellikle takdirle karşılandı (küçük punto kullanımı sık sık tenkit edildi ve bu zaruretin sebepleri izah edildi).

İlk sayfada yazan *İsmet Özel*'in yazıları, şiirle ciddi ilişkisi olan ve bir fikir birliğine sahip okurlar tarafından "kılavuz metinler" olarak kabul edildi. Bu yazıları kavramakta-anlamakta zorluk çekenler olmadı değil (bazıları şikayetlerini yazılı olarak bize ilettiler); bu kabil okuyuculara belli bir ceht sarfetmelerini salık verdik.

Dergâh'ta yayımlanan şiirler belli bir seviyenin altına düşmedi. Ancak ülkemiz şiir atmosferinin durağan yapısını zorlayıp, patlamalar yapacak bir şiiri de getirdikleri söylenemez. *Süleyman Çobanoğlu*, *Erdal Çakır* gibi yeni ve umut verici imzaları kayda değer görüyoruz. "Derkenar" sütunlarında yer alan yazılar *Dergâh*'in en çok ilgi toplayan yönlerinden birini oluşturdu. Buna mukabil açmaya çalıştığımız "Türkçesi", "Satırları", "Müzik" gibi derkenarlar bekledikleri yazarlara kavuşamadılar. Önümüzdeki yayım döneminde bu sütunların yazar ve okur olarak "meraklısı"ni beklediklerini belirtmeliyim.

Nazan Bekiroğlu, *Halime Toros* ve *Fatma Şengil* dergide yayımlanan hikâyeleri ile dikkati çekiyor. *Nazan Bekiroğlu*'nun ulaştığı noktada göstereceği performans, bu duyarlı yazarımızın ilk kitabının müjdecisi olabilir.

İlk sayımızdan itibaren dergiye yağmur gibi şiir yağarken, hikâye türünde pek doyurucu bir yekun ile karşılaşmadığımızı belirtmeliyim. Bunda her sayı bir hikâye yayımlamış olmamızın da rolü vardır belki. Sayın *Abdullah Uçman*'ın lutfedip hazırladığı "Tanpınar'ın ders notları" *Dergâh*'in yayımından kıvanç duyduğu yazılar oldu.

Mustafa Özel iktisat-edebiyat ilişkilerini, tadına doyum olmaz bir ifade zenginliği ve bir vu-

kuf ile aktarmaya devam ediyor. Onun yazıları düşünce ve sanat dünyamızdaki büyük bir gediği kapatıyor.

"Orta sayfa sohbetleri" derginin bazı sayılarına ad verilmesini sağladı. Okurlar "Şerif Mardin sayısı". "Orhan Okay sayısı" diye anıyorlar dergiyi. Bu da bir artı puandır sanırım. Sayın *Orhan Okay*'in Necip Fazıl hakkındaki yazıları da bu alandaki örnek metinleri oluşturdular. "Orta sayfa sohbetleri"nde görüldüğü üzere *Dergâh* düşünce-kültür ve sanat hayatımızın hemen bütün alanlarına uzanmak istedi. Bunlar arasında "mimarî" konusuna bir türlü varamamış olmamız bir eksiklik. Bunu da önümüzdeki yayım döneminde gidereceğiz.

Sayın *Cem Behar*'ın musiki yazıları, *İsmail Kara*'nın makaleleri ve kitap eleştirileri; özellikle son sayılarda yazmaya başlayan *Ali Birinci*'nin "Matbuat âleminde birkaç adım" genel başlıklı "kitap kurdu" yazıları kayda değer unsurlar olarak göründüler.

Tiyatro alanında *İbrahim Sadri* "Oyunbazlar" dizisi ile kendine has bir bakış açısı, bir üslup ve bir değerlendirme tarzı getirdi.

Sayın *Ayşe Şasa*'nın Türk sineması üzerine yazdıklarından oluşan "Yeşilçam günlüğü" ise, bu sahadaki fikir boşluğu, seviyeli tenkit noksanlığını gidermeye matuf idi. Bu açıdan *Şasa*'nın "günlüğü", günce türü yazılar içinde bir yenilik sayılmalıdır.

Kitap tanıtma ve tenkit yazıları için ayrılan sayfada yayımlanan on iki sayılık dergi toplamına bakılınca belli bir seviyenin korunduğu söylenemez. Çok emek verilerek, yüksek seviyede kotarılmış yazılar yanında vasat, hatta vasatın altına inen yazılar da görüldü. Bu sayfaya getirilecek taze kan için okurlarımıza, onların yazı ve tekliflerine açık olduğumuzu bir kere daha tekrarlıyorum.

"Hatıraların gizli tarihi" için de aynı değerlendirmeyi yapabiliriz. Bu sayfada dergi bünyesinde hazırlanmış yazılardan çok, dışarıdan gelebilecek katkılarla güveniyorduk. Ancak böylesine dışı dokunur bir katkıyla da karşılaştığımız söylenemez.

Bu sütunlarda bir yıllık dergi birikimine bakarken adını andığımız ve anmadığımız; yazıları, sözleri ifadeleri veya mektupları ile bizleri destekleyen, güçlendiren bütün yazarlarımıza ve okuyucularımıza teşekkür etmek istiyorum. Bu değerlendirmeyi yine yazılı veya sözlü olarak bir kez de okuyuculardan beklediğimi belirten (öyle ya; kuzguna yavrusu anka görmürmüş, bakalım başkaları ne diyecek), Allah'a emanet olunuz diyorum.

M. Kutlu

DERGÂH
EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Aylık
edebiyat, sanat, kültür
dergisi

Cilt: I ■ Sayı: 12

ŞUBAT 1991

Sahibi: Dergâh Yayınları a.ş. adına Ezel Erverdi/Yazı İşleri: Mustafa Kutlu/İdare ve yazışma adresi: Peykhane cad. Cami sok. 57/1 34490 Çemberlitaş/İstanbul/ Tel: 5161262 5160047 / P.K. 1240 İstanbul/ **Dizgi-baskı:** Emek Gazete ve Matbaacılık Ltd. Şti. **Baskı tarihi:** 28.1.1990

Abone ve satış yeri: Ülke Yayın Haber Tic. Ltd. Şti. Ankara cad. Uygur Han. Nu: 41 Dar sokak. Sirkeci/İstanbul(91)/ 5267681-5190421/Posta çekici nu: Ülke 147184/Abone bedeli: Yıllık 60.000 TL. Öğretmen ve öğrenciler için: 45.000 TL.Yurt dışı 45 \$, 60 DM./İrtibat büroları: Ankara: Ülke Kitabevi Tuna cad. Türkiye iş pasajı Nu: 3 Yenışehir Tel: 1324946/Erzurum: Ülke Kitabevi Cumhuriyet cad. Nu: 14. Tel: 15710/Bursa: Dergâh Kitabevi Atatürk cad. 75/10 Osmanlı pasajı zemin kat.

* Dergiye gönderilen yazılar basılsın, basılmıyın iade edilmez.

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

İsmet Özel

KENDİNİ TASARLAMAK VERSUS KENDİNİ AZALTMAK

Şiirin bir kendilik bilgisi olduğunu söyler söylemez aklımıza takılan ilk soru şiire açıldığımız zaman bize ulaşan bilginin insandaki ilâhiyat yönelimleriyle bağlantılı olup olmadığıdır. Sokrates'in delfik gelenekten devralarak öne sürdüğü motto "kendini bil" (gnothi seauton) değil mi? Rivayet edilen hadis-i şerifler arasında şu da var: "Kendini bilen -doğrusu- Rabbin bilir". (Men arefe nefsehu -fe-kad- arefe rabbehu.) Kendini bilme çabasının bütün semavî dinler nazarında önemli bir yere sahip olduğunu anlamak için meseleyle az da olsa ilgilenmek yeter. Ben de şiirden ne anladığımı dile getirmeye uğraşırken din alanında kullanageldiğimiz bazı kavramları, sözleri tekrarlamaktan geri durmadım. Sünnî şair olabileceğini, giderek şairin belini doğrultan tutumun ortodoksidan geçtiğini savundum. Müslümanların dünyasındaki bütüne yönelmeyle şiir dünyasındaki bütüne yönelme arasında koşutluklar olduğunu söyledim. Şair bir tür müriddir dedim. Bütün bunlar şiirin din kökenli bir alanda yer aldığını mı gösterir? Yoksa biz şiir (veya genel olarak sanat) bahanesiyle üstü kapalı bir vaaz peşinde miyiz?

Oyalanmadan ifade edelim ki şiir dolayısıyla açıldığımız kendilik bilgisi din yolunda ilerlerken karşılaştığımız kendini bilmekten farklıdır. Çoğu durumlarda bunlardan biri diğerinin genişlemesine engel olur. Şiirle elde ettiğimiz kendilik bilgisi bize beşeri duyuları emdirir. Böyle olduğu için insan oluşumuzun gittikçe daha dokunulabilir vasfını yapımızda artırmış oluruz. Oysa din yolunda kendini bilen insan kendi emniyet bölgesini keşfeder. Bunu yapabildiği oranda beşeri duyularından kendi emniyetini tehlikeye sokan kısmı yontar. Yani insan kendini tasarlayabilsin diye kendilik bilgisine ulaşır ve buna mukabil insan kendini azaltmak için kendini bilir.

Şiirle oluşan kendilik bilgisi insana şunu söyler: Sen güncel kendiliksin. Bak kendini gör: Hep kendin, hep kendin. Duyumsanan her şeyde kendi katkını, kendi katılmasını görmüyor musun? Öte yandan dine uyarak kendini bilme girişimindeki insan kendi olan kısmın yalnızca bir görevi yerine getirebilecek kadar olduğunu anlar. Kendini bil ve riayet et. Dinin veya bilgeliğin söylediği budur.

Birbirinden farklı olduğunu söylediğimiz ve ulaşan kişiye göre belki de birinin diğerini yokedebileceği bu iki bilginin insana getirdikleri bakımından benzeştikleri bir nokta vardır. Hem din aracılığıyla kendini bilen kişi, hem de şiirden kendilik bilgisi edinen kimse bazı akrabalıkların bilincine erer. Şiirden doğan kendilik bilgisi ben'in (ene, self, le moi) mevcudatla olan akrabalığını tınlattır. Şiir insanı yaprakların, köklerin, tırnakların, yelelerin, sinelerin, öfkelerin, sevinçlerin, kırılganlıkların arasına koyar. Şiirde mevcudatla olan bu akrabalık, bu kardeşlik tınları. Ama bu dil, bu mûsikî öylesine pürüzlüdür, öylesine çapaklarla doludur ve o kadar yoğunudur ki hiç bir zaman bir yön belirleyici nitelik kazanamaz.

Akrabalığın değerini işaret eden bilgelik ve din "kendini bil" buyruğuyla otlarla ve yağmurla ve kan bağından başlayarak bütün insanlarla ilişkide insana nasıl bir yerin biçildiğini anlatır. Kendini bil ve çevrimdeki yerine yaraşan davranışı yerine getir. Demek ki insanoğlu dine bağlanarak kendini bilme cehdini göstermekle ister istemez kendine hayatıyet veren ilkeye uymayı kabullenir. Bu kabulleniş, bu teslimiyet insanın kendine ben dediği alanın sönükleşmesine, ilkenin belirginleşmesine sebep olur.

"Kendilik bilgisi" ve "kendini bil" aralarında kelime benzerliği kurulmuş olmasına ve her ikisinin de akrabalıklar kuruyor olmalarına rağmen birer karşı-olan olmaktan kurtulamazlar. Kendini tasarlama ihtiyacındaki insan şiirle içli dışlı olmaya can atar. Kendini bilen insan da gittikçe azalmayı öğrenir. Kendilik bilgisi insana, insanlara olan ihtiyacı artırır. Kendini bilen insan yardımın insanlardan gelmeyeceğini de bilir.

BU SAYI

Dergâh, bu sayıyı ile ilk cildini tamamlamış oluyor. "Okuyucu mektupları" sütunlarında bu yayım döneminin bir değerlendirmesini bulacaksınız.

Bu sayıda dergiyi şiirleri ile katkıda bulunan şairlerden bazılarının bize ulaşmış olan eserlerini belli bir birikime işaret etmek üzere yayımlıyor; "Behcet Necatigil Şiir Ödülü"nü alan Sefa Kaplan'ı; "Türkiye Yazarlar Birliği Ödülleri"ni alan Şükrü Karıca (roman), Halime Toros (hikâye) ve Hüseyin Atlansoy'u (şiir) kutluyoruz.

İsmet Özel, şiir-şair-okur arasındaki ilişkilerle işaret eden yazılarını nefis bir final ile noktaltıyor. Derkenar sütunlarında Hüseyin Atlansoy'un şiiri üzerine İhsan Deniz'in bir değerlendirmesini bulacaksınız.

Fatma Şengil hikâye türünde de başarılı olacağını gösteren bir eseri ile okurların karşısında. Tanpınar'ın zevkle okuduğumuz "ders notları" bu sayıda sona eriyor.

"Orta sayfa sohbeti"ni bu defa Süleyman Uludağ ile gerçekleştirdik. "Musiki ve sema" konusuna İslâm açısından yapılan bu yaklaşımı ilgi ile karşılayacağınızı umuyoruz.

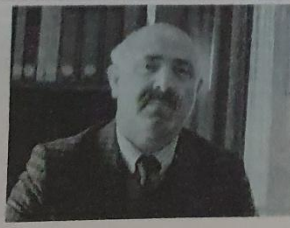
Mustafa Özel, 'birey' meselesini Japon örneği üzerinde irdelemeye devam ediyor. İsmail Kara'nın makalesi 10. sayımızda yayımlanan yazısının karşı tezlerini ihtiva ediyor. Bu yazı dizisi muhtemelen bir üçüncü makale ile son bulacak.

Selim Yağmur, Türkiye'de toplumsal değişim konusuna değinirken, bu meselenin beyaz perdeye akseden özgün bir yapımda dile getirilişini ele alıyor.

Halil Akgün, Mazharuddin Sıddîkî'nin geçtiğimiz aylarda yayımlanan "İslâm dünyasında modernist düşünce" adlı eserini tanıtır, değerlendirir.

"Hattatların gizli tarihi"nde ise bu defa Abdülhak Hamid'in kendi eserlerine hangi gözle baktığını, onları nasıl kaleme aldığı dile getiren bir yazısını bulacaksınız.

12

İslâm açısından mûsikî ve semâ

Doç. Süleyman Uludağ ile yapılan konuşma orta sayfada

S A T I R A R A L A R I

ZORBE

Kahramanmaraş'ın Andırın kazasında Andırın postası adıyla çıkan gazetenin ayda bir yayımlanan bir sanat eki var: İkinci yazıları. Bu yazıyı yazdığımız sırada beşinci yıl, doksan ikinci sayısına kavuşmuş durumda.

Yarım gazete boyu, altı sayfa ve resimsiz sarı kağıda basılan İkinci yazıları'nı Nedim Ali büyük bir titizlikle ve sabırla çıkarmaya devam ediyor. Son sayılarda dergide bir adet peyda oldu: O da, bazı sayıların bazı İkinci yazıları yazar ve şairlerince yönetilmesi. 92. sayı Şaban Abak tarafından yönetilmiş.

İkinci yazıları esasen şiire ve birlikte deneme-hikâye-eleştiri vb. yazılarına yer veriyor. Epeyce bir zamandan beri "100 Türk büyüğü" adlı bir yazı dizisi yayımlıyor. Bu "büyüklerimiz" çokluk dergi çevresinde yazıp-çizen kişilerden oluşuyor; bazan "teberrüken" başka bir isim de listeye girebiliyor. 92. sayıda Ahmet Kekeç, Necip Tosun, Süleyman Sahra, Rahmi Kaya, Nurettin Yaşar, Cemal Şakar, Şefik Aşkoğlu, Süleyman Özdoğan, Salim Kanar, Hüseyin Aytan "büyükler" listesini dolduruyor.

Hepsini olmazsa bile az-çok tanıdığım zevat için yazılanları okuyorum. Espriyi, sevecen, incelikli, ileride tatlı bir "hatıra" olarak okul albümlerinde, yıllıklarda unutulup kalacak olan yazılara benzetiyorum bunları. Doksan ikinci sayının ilk sahifesinde Hüseyin Atlansoy'un Zorbe şiiri yer alıyor.

Atlansoy bana göre şiire şanslı başlayanlardan. Yani bir nevi "şair-i mader-zad" denilen cinsten. Onu bir bakıma Cahit Zarfioğlu'na benzetiyorum. Şiir varlığına dolup taşıyor sanki.

Bu kabil şairlerin yapacağı iş "kendisine gelen şiir"i ifadeye muktadir olmaktan ibaret. Hüseyin Atlansoy ülkemizdeki mevcut şiir çerçevesinde, bu şiirin imkânlarını kullanarak zaman zaman aksamış olsa bile delikanlı, saf, gılgızsız, aydınlık bir şiir yazıyor.

"Zorluk ve zorbalık" çağrışimleri ile gelen Zorbe onun son aylarda okuduğum en güzel şiiri. "İhsan Deniz"e ithaf edilen şiir şöyle başlıyor:

Bak! bu toprak
Şu görünen ihanet göğüne baş kaldırı
Bir benden olur maviye isyan edip
Yarının bakışlarını günahlarından
Kahramanları duvardan apoletleri omuzlardan indirir
İnan! bu toprak doğurgandır
Ve çapkın ve kahverengi ve asi

Üç bölümden oluşan Zorbe şiirinde ben, Türkiye'de, bu topraklar üzerinde yaşamının güzelliklerini, imkânlarını, hoş ve na-hoş yanlarını, neticede kalbimizi ve göğümüzü karartan bulutları, bize ve toprağımıza bulaşan ihaneti, çalınan karayı, bütün bunlara başkaldırmayı gördüm. Ve daha bir sürü şey. Son bölümde yükselen şiir grafiği ve ses tonu şu mısralarla nihayete eriyor:

Eğer doğru söylüyorsa Âkif
Haykırsın sarsılacak tarihe sığmayan bedenim
-Ne parya ne proleterya
Ne kartaca ne inka
Yavrukurt şapkalarını çıkartıp
Trampet çalsa da çocuklar
Yetmez artık
Bu toprağa çalınan karayı karşılamaya
Ne şiir ne balalayka

Bu nefis finalin ardından H. Atlansoy iki mısra daha ilave ediyor: "Atlarımıza binip kanatlanalım/Rüzgârdan olsun artık kumarımız". Doğrusu ben bu mısraların lüzumuna kani değilim. Şiir bütün boyutları ile yukarıdaki bölümde sona eriyor. Kapanan perdenin açılması mümkün değil, hem lüzumu da yok.

Ümit Sordaroğlu doğal çevrenin konuşmacılar arasında temsil edilmemiş olmasını eleştiriyor, ulusal bir stratejinin zorunluluğunu belirterek doğa ve kültür envanterlerinin ivedilikle çıkarılmasını istiyordu: "Arkeolojik kalıntılara çevre özellikleri ile birlikte bakmak gerekir. Bu nedenle arkeolojik varlıkların ve alanların korunmaları farklı disiplinlerden uzmanların işbirliği ile gerçekleştirilmelidir".

İmar plânları, yapım süreci, ilkeler ve yöntemler üzerine aydınlatıcı bir bildiri sunun Doç. Dr. Nuran Zeren çarpıcı bir gerçeğe işaret ediyordu: "1988'de yapılan bir araştırmada yerel yönetimlerin bütçesinde tarihsel çevrenin korunması için özel bir fon ayrılmadığı anlaşılmıştır".

Yıllardır korumacılığa ulusal ve uluslararası düzeyde katkıda bulunan Prof. Cevat Erder ise komisyon çalışmaları sırasında "yıllarca uğraştık, bir kültür haritası yapamadık" diye yakınıyor korumacılığın çok özlü bir ahlâk prensibi olduğunu söylüyordu.

Konuşmacılar arasında Ankara, Antalya ve Nevşehir Belediye başkanları da vardı. Onların duyarlılıkları birkaç on yıl emek vermiş olan mimarlarınkî kadar kuvvetli değildi henüz. Vakıflar Genel Müdürlüğü, bazı valiler, bazı basın temsilcileri, birkaç orman mühendisi, peyzaj mimarları da bulunuyordu ve tabii sanat tarihçileri... Tabiat varlıklarını ilgilendiren dernekler ve vakıflar bu kurultayda temsil edilmemişlerdir. Sadece Doğal Hayatı Koruma Derneği'nden temsilci olması belki de bir tesadüftü.

Komisyon çalışmaları esas olarak taşınmazların korumacılığı düşünülecek genellikle de yapı ve şehircilik çerçevesinde sürdürüldü. Zaten ön çalışmaların ve konuşmacıların hazırlıkları bu temel kavramlarla yapılmıştı. Korumanın kriterleri ve eğitimi de bu kavramsal çerçeveye ağırlık verdi.

Milli Parklarımızın, ormanlarımızın betoncu-talancı bir turizme yıllardır alet olduğu bir ülkede, balıkların denizlerde yaşama zorluğu çektiği bir dönemde, sazlıkların, sulak alanların kurutularak fauna ve floranın ağır tahrip ve yokolmasına seyirci kalındığı bir sırada korumanın tabiat alanında ele alınmamış oluşu gerçekten de şaşırtıcıydı. Türkiye insanı ve yöneticileri hâlâ tabiatla savaşmak istiyor, tabiatı koruyamıyor; kurutmak, betonlamak, aşırı ve kanunsuz avlanmak, kanunsuz ağaç kesmek olarak algılıyor tabiat-insan ilişkisini... Oysa tabiatın yokolmaması için bugün tüm dünya bambaşka bir savaş veriyor.

Korumanın Eğitimi

Basit bir davranış biçimi olması gereken korumacılık ilk ve orta dereceli okullarda Tarih, Coğrafya, Sanat Tarihi, Biyoloji, Sosyoloji, Yurttaşlık, Din-Ahlâk ve Felsefe derslerine girmelidir. Aynı bir Çevre dersi aynı bir Kültür ve Tarih Korumacılığı dersi yerine

tüm bu derslerin içinde korumacılık işlenmelidir. Talim Terbiye Dairesi istenirse Milli Eğitim Bakanlığı talimatıyla çeşitli korumacı uzmanlara danışılarak bu derslere koruma ahlâkını sokabilir. Bu Kurultay eksik kalmakla birlikte disiplinlerarası uzmanları bir araya getirmiş olması açısından böyle bir gelişmeye ışık tutabilirdi.

Diğer yandan yerel yönetimler, özellikle koruma alanlarında mahalle bazında kültür ve tabiat haritaları oluşturabilirler. Böylesi haritalar hem çevre halkını eğitir hem de bilinçli bir turizme hizmet eder. Haritalar envanterin en eğitici şeklidir. Harita üzerinde gördüğümüz kültür ve tabiat varlıkları kolay kolay unutulmaz. Yetişkin insanlar böylelikle mahallesindeki çeşmeyi de, camii de, kiliseyi de koruyup, bağı, bahçeyi de yerine göre yaban hayatını da tarihi ve kültürel bir tanımla öğrenebilirler.

Haritacılık sektöründe bazı uyanıklar olduğu bilinmektedir. Ama artık geleneksel haritacılıktan toplumun tüm zenginliklerini aynı işleyebilen çağdaş haritacılığa doğru bir gelişme olmaktadır. Bu denli büyük bir değişime uğrayan dünya dengesinde çevre sorunlarının ve kültürel sorunların milli sınırları aşan bir niteliğe ve niceliğe kavuştuğu bir dönemde haritacılığı sadece askerî ve stratejik bir meslek olarak algılamak artık mümkün olmamalıdır. Haritacılık eski eser ve tabiat envanteri için bir sanat haline gelmelidir. Ayrıca korumacılık asker okullarında, harp okullarında ders olarak işlenebilir. Din adamları, hocalar, uluslararası çağdaş bir dille tarih ve tabiat varlıklarının korunmasını halka anlatabilirler, okullarda öğretebilirler.

Teknoloji ve sanayi çok yakın bir gelecekte çevre sorunlarına tâbi olacak ve bu çerçevede sürdürülebilir sanayi ve teknoloji yolları aranacaktır. Birçok ülkede bu çalışmalar çoktan başlamıştır.

Kültür Bakanlığı'nın yönlü bir biçimde organize ettiği bu ilk korumacılık kurultayı tüm bu konuların değerlendirilmiş olması bakımından önemliydi. Bu kurultayın sonuçları disiplinlerarası denetleme kurullarının kurulmasına yol açabilir. Ve tüm dünyayı saran çevre sorunlarının şehircilik ve mimari korumacılıkla birlikte yürüdüğü gözönünde tutularak uzman çevreciler de diğer korumacılar gibi yerel ve hükümet düzeyinde karar alma mekânizmasına sokulabilir.

Kültürün ve tabiatın en güçlü koruyucusu demokrasidir, bilimle demokrasinin işbirliğidir. Üniversiteler, baskı grupları, partiler, yerel yönetimler, vakıflar, gönüllü örgütler ve basın işbirliğini kuvvetlendirmeli ve kısa vadeli zihniyetine karşı uzun vadeli zihniyeti Bakanlıklara ve planlamacılara aşılanmalıdır. Bir yandan korumanın ahlâkı benimsetilirken bir yandan da planlamacılar hızla yokolan kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yardımcı olmalıdır. Dünyada ideolojilere darbe vuran gelişme teknoloji değil kültüre ve tabiatı sahip çıkmanın demokratik arayışıdır. □

aklına gelirse, düşünsünler ve bu istisnaların özel sebeplerini bulsunlar. Beyin dediğimiz elektronik âletlerle yarışacak kapasitede varlığımız, yabancı dili en iyi bilenlerimizde bile hep bu tercüme mekanizması ile çalışır. En süratli mekanizmaya sahip olmanın güçlüklerini, o kapasiteye erişmenin âdetâ imkânsızlığını tekrarlamaya gerek var mı? Kolejlere, Anadolu liselerindeki kaç öğretmeni-miz bu olağanüstü kabiliyete ve pratığa sahiptir? O zaman ne yapacak, en kolay, en sabit ve en yavan bir İngilizce ile dersini vermeğe çalışacak değil mi? Bu mudur bir hocanın anlatması gereken, vermesi gereken takrir? Onu, eğer talâkâtı varsa, hitabet kabiliyeti varsa, Türkçede en güzel, en belâgatli sözlerle ifade etmek varkan, ilkel bir İngilizce cümle kurmağa çalışacak. E, canım, bir ders de kuru bilgiden ibaret değildir. Her hoca bir sanatkârdır. Yabancı dille ders anlatmak ise bu sanatkârlığı öldürür. Şimdi böyle bir yabancı dille öğretim yapan üniversitemizde, kademe kademe zora doğru gidelim, bir matematik, sonra bir tıp, daha sonra hukuk, iktisat, sosyoloji, hele hele edebiyat, felsefe dersinin nasıl verilebileceği benim aklımdan dışındadır. Eğer yabancı hocadan bahsedeceksek, o zaman sömürge sözü bize bir daha kendini hatırlatır. Eğer devletin gücü yetiyorsa, bütün yabancı dil dersleri için yabancı hoca bulsun. Ama diğer derslere doğru bu iş uzanırsa adını başka türlü koymak gerekir.

Hocanın bu sıkıntısını anlattıktan sonra öğrencinin ona, yazılı veya sözlü sınavda, ödevlerde vereceği cevapları düşünelim. Bırakın üslûbu, doğru dürüst bir cümle yapabilmek için bile en basit, kısa ve bilebildiği cümle tarzlarının dışına çıkabilecek mi? Bir yabancı dille makale yazanların çoğu yazılarını o dilin gerçek sahiplerine kontrol ettirmişlerdir. Değilse, o makaleyi bir Türkün yazdığını anlamak zor olmaz. Yanlış değildir, fakat yakın seviyede olduğunuz için sizin kullanacağınız kelimelerle ve

sizin çevireceğiniz turnûr'lerle, yazısını yazmıştır. Hiç bir belâgate, üslûp endişesine, ifade güzelliğine sapsmadan.

Bu okullardan yetişen öğrencilerin de, mantiken aynı dolambacı yaşamaları ve böylece ifadelerinin de kısır olması tabiidir. Daha basit olarak başka bir husus, bazı ilim alanları terimlerinin İngilizce öğrenilmesi sebebiyle üniversite girişlerinde, daha sonra Türkçe eğitim yapan üniversitelerde maruz kalınan başarısızlıktır. Bunu telâfi için bu kavramların Türkçelerinin özel dersanelerde öğrenilmesi gerekmektedir. Bu geçici ve sathî bir eksiklik. Fakat yukarıda bahsettiğimiz eskiklik, aydın insanın ızdırabı olmalıdır.

■ Uzun bir süreden beri sadeleştirilmeye ve yabancı kelimelerden arındırılmaya çalışılan Türkçe'yi, günümüzde batı kaynaklı kelimelerin istila ettiğini görüyoruz. Aydınlar ve kitle iletişim araçları bu konuda hiç bir hassasiyet göstermiyorlar. Gazetelerde yer alan yirmi kelimelik herhangi bir cümlemin içinde batı kaynaklı kelimelerin oranı neredeyse yarıya çıktı.

Türkçe'nin batı dilleri karşısındaki durumu, yabancı dille eğitimin eklenmesi ile iyice savunmasız bir konuma sürükleniyor.

Ne dersiniz, giderek bir sömürge ülkesi görünümü mü kazanıyoruz?

Efendim, şimdi benim bir aydın olarak, yazı yazan bir insan olarak, bir üniversite hocası olarak bir durumum var. Bir de Dil Kurumu'nun üyesiyim. Orada bir misyonumuz var. Hem bir miktar eski TDK nun da üyesi olmuştum. Geride, adına yanlış veya doğru, osmanlıca dediğimiz bir dille yazılmış büyük bir kültürümüz, edebiyatımız var. O dil, zamanında kaldı. Sonra on dokuzuncu asırdan itibaren bir yenileşme, sadeleşme gayretleri var. Bu da, ikinci meşrutiyet yıllarında sağlıklı bir seviyeye

geliyor. Yeni lisan, Türkçülük denilen hareketleri kasdediyorum. Sonra da aşırı bir tasfiyecilik ve uydurmacılık hareketi var. Bu sonucusuna prensip olarak karşıyım. Ama hoca olduğum için de konuşukların anlaşılmasını istiyorum. O zaman bu uydurmacılık denilen hadisenin de bir tarafında yer alıyorum. Ne kadar; ona dinliyenler, okuyanlar karar versin. Dili kullanma hadisesi, içimizden geldiği gibi ve şuurlu olarak, olmak üzere iki istikamettir. Bunları gayet dengeli tutmak gerekir. Birinden birine fazla ağırlık vermeden. Ben dilimizdeki, hatta başka dillerdeki yabancı kelimelerin varlığına mutlak olarak karşı değilim. Kültürlerin bu kadar birbirine tesir ettiği bir çağda, bu konuda büyük bir taassup göstermeğe gerek yoktur. Bir âleti bulan bir millet veya bir felsefi kavram, özel bir ilim alanının terimini bulan bir millet elbet onun kelimesini kendi dil dağarcığında bulacaktır. Şimdi siz böyle bir kavramla karşılaşıncı ilk anda mecburen o dildeki adıyla kullanıyorsunuz. Sonra ne olur? Ya onu tercüme eder dilinizde bir karşılık bulursunuz, ya tercüme etmeden tamamen kendi dilinizin yapısından bir şey uydurursunuz. Nihâyet üçüncü bir şık, o yabancı kelimeyi benimsersiniz. Kendinizi tamamen o yabancı dilin imkânlarına terketmemek, teslim olmamak şartıyla düşük bir nisbette yabancı kelime kullanılmasının aleyhinde değilim. Asıl felâket, hep bildiğimiz çarşı pazar Türkçesinin kaybolup yerine alfafranga kelimelerin girmesidir. Berberin, otelci çırağı veya buluşkıçının, bakkal dükkânının, bakkalıyenin, büyük mağazanın, çamaşır, kumaş, kıyafet adasının, pastahanenin, lokantanın adlarının ve bunların özel isimlerinin İngilizce, italyanca özentisi değişik isimlerle anılmasıdır. Bunun yukarıdanberi bahsettiğimiz konuyla doğrudan doğruya alakası var mıdır, bilmiyorum. Fakat galiba acayip bir muhafazakâr ve tuhaf bir yenilikçiyiz, demiştik ya. Zannedirim bu karakterimizle ilgisi olmalıdır.

Üç beyit, üç şair ve üç şiir anlayışı

İSKENDER PALA

Divân şiirinin klasik olma özelliği ve kendi hayal dünyası, şairlerin de belli düşünce sistemlerine sahip olmalarına yol açmış, onların edebî düşüncelerini şekillendirmiştir. Fikri ve 'zikri, kâli ve hâli ne yolda olursa olsun her divan şairinin düşünce doktrinlerini belli bir sistem içinde edebî mecralara dökmesi istenir. Diğer bir deyişle her beyit, dilden yahut kaleminden döküldüğü şairin sahip olduğu kişiliğe göre yorumlanır. Ancak yaygın bazı teâmuller vardır ki şekil ve kural itibarıyla başka türüsünü düşünmeye imkan bulunamaz. Şimdi birbirine benzeyen -meyhaneye ilgili- üç beyit üzerinde durup şairlerine göre yorumlar vererek konuyu açalım. Neşatî (ö. 1674) şöyle diyor:

*Zâhid ayağı yer mi basar şimdi Neşatî
Mey rihle bin pâre yatur câm şikeste*

(Ey Neşatî! Kadeh kırılmış, bin parça olmuş yattmakta (ve) şarap da (saçılıp) dökülmüş. Artık zâhidin (hiç) ayağı yere basar mı (yani artık keyfine diyecek yok) !...)

Beyti nesre çevirirken "Neşatî" ismi ile "zâhid" sıfatının yerlerini değiştirmek de mümkündür. Bu durumda mânâya "Ey zâhid, ..." diye başlamak gerekir ki ayağı yere basmayan kişi, bu sefer de Neşatî'nin kendisi olacaktır. Her ne hâl ise! Bu bir sanat inceliği. Bizi ilgilendiren husus, beyitte söz-

konusu edilen manzaradır. Buna göre olay bir meyhanede geçer. İçkiyi içenler, kendilerinden geçmişler. Zevkten ayakları yere basmıyor (Sarhoş olan bir kişinin ayağı istese de yere basmaya-çağı ve hemen yıkılacağı için burada hüsn-i talil sözkonusudur). Dahası, kadehler kırılmış, şarap da hepten yerlere dökülmüş. Artık varın siz ayağı yere bas(a)mayan sarhoşların bu kırılan kadehler ve dökülen içkiler arasındaki acınacak hallerini gözünüzün önüne getirin. Bu meyhaneye burada anladığımız biçimde ve beyitteki kelimelerin yalnızca görünen dış anlamlarıyla bakarsak iğrenç bir manzarayla karşılaşmakla kalmaz, midemizi ağzımıza da getirmiş oluruz. Oysa divan şairine göre böyle söylemek bir zerafetir. Çünkü o, buradaki kelimeleri tamamen mecaz anlamlarıyla kullanmıştır.

Evvelâ, zâhid, dinî kurallara sıkı sıkıya bağlıdır. O, öte âlemin nimetlerini bu dünyadaki zevk ve eğlenceye tercih etmiş olup bu yüzden âdetâ sürekli ibadet hâlinde. Hatta dinin dışına taşanlara karşı hiç hoşgörüsü yoktur. O, rindliğin zıddı bir davranış biçimini tercih etmiştir.

Sâniyen, beytin müellifi Neşatî Ahmed Dede, bir Mevlevî şeyhi ve Edirne Mevlevihânesi postnişinidir. Bırakın meyhaneye gitmeyi, meclisinde içkinin adını dahi anmaz ve andırmaz. O halde beyitte kullanılan kelimelerin mecazî anlamlarına bakmamız gerekir. Tasavvuf istilâhınca "meyha-

ne" tekke'den kinâyedir. Buradaki "işret meclisi", ilahî yakınlıktaki lezzeti karşılar. "mey", ilahî aşk, "câm" ise âşkın kalbidir. Bu durumda söz konusu manzara; tekkede zikir esnasında kendilerinden geçen ilahî aşk erbabının dünyayı unutmuşluğunu, ayağı yere basmayacak derecede ilahî aşk sarhoş olduklarını gösterir.

Şimdi düşünmek lâzımdır; erbâb-ı seyr ü sulûktan böyle sözler sâdır oldu diye onları tekkir, tahkir yahut tezyif etmek asla reva değildir. Bunların meyden, neyden, meyhaneden, rindlikten, zühden, aşkıtan, maşkıtan vs. maksatları farklıdır. Bütün bu kelimelere tasavvuf istilâhı olarak başka mânâlar yüklenir. Böylece bazı tasavvufî hakikatler, dervişlere, muhiblere daha kolay anlatılmış, kavratılmış olur. Muhatabın anlayacağı tarzda konuşma emreden hadis-i şerif de buna cevaz verir. Yoksa günümüzün yarı aydınları gibi kelimelerin zahirine bakarak enlerden olan bu zatlara içki, sarhoş, ahıksız diye itham etmek abestir.

Bu yüzden olacak ki, tasavvuf yolunun ileri gelenleri, kendilerinin böyle şathiyat veya cezbe ile inşâ edtikleri sözlerini zâhir çelinin okumasını men etmiş, haram saymışlardır. Çünkü bir doğmayı muhataba anlatmanın en geçerli yolu, onun anlayacağı dilden konuşmaktır. Bazi hakikatlerin mecaza büründürülerek söylenmesi, muhatabin ondan kendi mikdarınca faydalanmasını kolaylaştırır. Fabller de böyle değil midir? Gerçekleri bu-

“Anadolu’dan bir ses” yahut Cahit Külebi’nin Şiiri

TURAN KARATAŞ

*Ben ölürsem eğer neylersin
Telli duvaklı yâr?*

Bir şair daha, “Tereke”sindeki sabrını, hayallerini, türkülerini, gözlerini ve nihayet boş cüzdanını; ama hepsinden önemlisi, bir gömü değerindeki şiirlerini miras bırakıp öldü. Ölen bedeniydi şüphesiz. Onu yaşatacak onca şey varken ve ruhu yeniden diriltilecek üzere kabzolanmışken “öldü” demek pek doğru olmamalı.

Cumhuriyet döneminin iyi şairlerinden Cahit Külebi (1917-20 Haziran 1997), 80 yıllık ömrünü, şiire adanmış dünya hayatını tamamladı. Bundan tam iki yıl evvel, 1995’de bir yaz akşamında Niksar’da, serin serin ürperen Ayvaz Parkı’nda görmüştüm Külebi’yi. Yaşlanmıştı ve hastaydı. Güçlükle nefes alıyordu. Buna karşılık;

*Kamyonlar kavun taşır ve ben
Boyuna onu düşünürdüm*

dizeleriyle başlayan ve yalnızlık çeken bir insanın hüznünü duyuran “İstanbul” şiirini yine de güzel okumuştum. Parka toplanan Niksarlılar’dan büyük alkış almıştı.

Hemen bütün kaynaklar Külebi’nin Zile’nin Çeltik Köyü’nde doğduğunu kaydeder, ama O’nun Niksar’la, Niksar’ın Güllü köyüyle de bir göbekbağı vardır. 1946’ya kadar Erencan olan soyadı, sanırım bu yüzden Külebi olarak değiştirmiştir. “Yurdum” şiirinde doğduğu yılı zikreder ancak, “Ağladığım senin içindir! Güldüğüm senin içindir! Öpüp başıma koyduğum/Ekmek gibisin!” dediği bütün bir Anadolu’yu, doğduğu yer kadar aziz bildiği için, doğum yerini söylemez. Şairin çocukluğu ve gençliği topraklarında doğduğu, top oynadığı, kalelerinin burcunda uçurtma uçurduğu, derelerinde çimdiği, aşık olduğu, bir andız gibi boy atığı Tokat ve ilçeleriyle Sivas’ta geçmiştir. Özellikle gençlik yıllarında yazdığı bazı şiirlerinde Cahit Nazmi, Mahmut Nazmi müstearlarını da kullanan Cahit Külebi, ciddi mânada ilk şiirinin 1935 yılında “Gidene” adıyla *Yücel* dergisinde yayımlandığını söyler(1). İlk şiir kitabı *Adamın Biri*’ni(2) 1946 yılında çıkaran Külebi, halkı, yurdu ve kadınlar, evet bu üç şey için yaşadığı ve yazdığı denebilir. Yurdunun şiirini, halkının yoksulluğunu ve acılarını, kadınların güzelliğini, zaman zaman da çocukların masumiyetini ve dostlarının vefasını yazmıştır(3).

Cahit Külebi, ilk kitabındaki şiirlerde daha yoğun olmakla birlikte bir çok şiirinde, Anadolu’dan kalkıp iş, ekmek umuduyla büyük şehirlere giden, “kiş ve yaz düşünceli, kiş ve yaz yalınayak”; “sırtında mayve küfesi, başında hasır şapkası” gurbet ellerde yad ve yabancı kalmış “adamın biri”nin, yani yoksul Anadolu insanının hikâyesini, umudunu, özlemini, sevdasını yazmıştır(4).

“Küçük bir çeşmeyim yurdumun/Unutulmuş, bir dağında./Hiç kesilmeyecek suyum/Yıldızların aydınlığında/Boyuna akar dururum.” dizeleriyle beslediği kaynağı, durduğu yeri belirleyen, belki iddialı bir ifade ile öyleyse, ‘aidiyet’ini orta-

ya koyan Cahit Külebi, Anadolu’yu bilen, bilmekle kalmayan yaşayan ve yaşatan bir şairdir. O’nun en güzel şiiri diyebileceğimiz “Hikâye”, aslında Anadolu’nun ve kırsal kesim insanının ‘masum’ hikâyesidir:

*Benim doğduğum köylerde
Ceviz ağaçları yoktu,
Ben bu yüzden serinliğe hasretim
Okşa biraz!*

*Benim doğduğum köylerde
Buğday tarlaları yoktu,
Dağıt saçlarını bebek
Savur biraz!*

*Benim doğduğum köyleri
Akşamları eşkiyalar basardı,
Ben bu yüzden yalnızlığı hiç sevmem
Konuş biraz!*

(s. 14).

Bütün bir şiir külliyyatında en çok yurdundan söz açan, Anadolu’nun türküsünü söyleyen şairin “Sivas Yollarında” şiiri, yine bu meydana yazılmış sıcak, samimi ve başarılı şiirlerinden biridir. Buram buram Anadolu kokan, hasret ve özlem tüten söz konusu şiir, Cumhuriyet’in ilk yıllarında ortalığı dolduran yapay memleket edebiyatına karşı adeta bir meydan okuyuş da addedilebilir.

*Sivas yollarında geceler!
Katar katar kağıtlar gider
Tekerleri meşeden.*

*Ağız dil vermeyen köylüler
Odu mu, tuz mu, hasta mı götürürler?*

*Ağır ağır kağıtlar gider
Sivas yollarında geceler*

(s. 16).

Baştan sona gerçekçi ama hazin bir Anadolu tablosu gibi kendini seyrettirmekle kalmayan şiir, özündeki sesi ve acıyı da duyurur. Şiiri okuyup gözlerinizi kapadığınızda, yanbaşınızdan hasta mı, tuz mu, odun mu taşıdığı bilinmeyen, her biri ayrı bir ses çıkarıp gecenin karanlığına karışan kağıtların geçip gittiğini duyarsınız. “Ne, yıldızlar kaynaşık gökyüzünde./Ne, sevdıyla dolar taşar gönüller./Bir rüzgar eser ki bıçak gibi/El ve ayak şişer.”

Muhafazakar ve gelenekçi anlamında düşünülmezse Cahit Külebi, yerli ve milli bir şairdir. Anadolu insanının yaşama tarzını benimsemesi ve dillendirmesi anlamında, O’na gelenekçi de diyebiliriz. Yerliliğine yöreselliği/yerelliği de katmaktan çekinmeyen Külebi’nin yerliliğini ve neslinden farkını,

*Bütün arkadaşlar Batı’ya gitti
Bun burada kaldım S.*

dizelerinde bulmak mümkündür. Külebi, şiir atlasına bu toprağa ait nakışları dokurken, çağdaşı olan ve dönemine etki eden Orhan Veli, dışarıdan bakan ve gören birisi gibi yabancı bir duyuşla ve yer yer bizim olmayan “yad” bir sesle karşımıza çıkar. Ne dağ başlarında yalnız akan çeşmeler, ne de şimal rüzgarları umurundadır Orhan Veli’nin.

O denize ve kente tutkundur. Halk deyince aklına varoşlar gelir. Ayşe’ler, Hörü’ler değil sevgilisi, belki “şoförün karısı”dır. Yahut da Külebi’nin “Kendisi” şiirinde “Sevmeye insan beğenmez/Elini sallasa ellisi/Esmeye mi, sarışın mı, kumral mı/Kimse bilmez hangisi?” dizeleriyle alay ettiği “küçük hanım”, Orhan Veli’nin masu-kasıdır.

“Paris deyince aklıma/Boğuk sesli bir kadın gelir.” dizeleri, Batı hayranlığına bir başkaldırı, Batı estetiğine soğuk bir bakıştır. Ama yerlilik “bir tutam yonca gibi temiz”dir. Külebi’nin Batı’dan o da sanat alanında tek dostu Guillaume Apollinaire’dir. Cemal Süreya, şiiri kurmada/yaratmada bu iki şairin benzer metodları takip ettiklerini belirtir.

Fakat “Batı Yağmuru” şayet bir istiare ise, ki öyle anlaşılıyor, Külebi’nin yerliliğini zedeleyen bir şiirdir. Anadolu’ya ve bu toprağın insanlarına aşık bir şairin, kendi kültüründen ve uygarlığından başka, yad ve yabancı bir kaynaktan medet umması, izah edilecek gibi değildir. Bu durum, şairin başındanberi, gençlik yıllarından beri şiirinin özüne koyduğu “yerli” veya “milli” denebilecek motife aykırı düşmektedir:

*Tarlalar çoraksa senden çorak.
Koyunlar kırsırsa senin yüzünden.
Bacaksızsa, arıksa beygirler
Anadolu’ya yağmak istemediğinden* (s. 218).

Kendisiyle yapılan bir konuşmada “ben daha çok halk türkülerinin etkisi altında kalmışım”(5) ifadesinin altını çizen Külebi, türkülerle vurgun bir şairdir. Gönülde bir küçük çeşme gibi çağıldayan; buğdayların, harmanların kokusunu içimize işleten ve dinledikçe bizi bir hoş eyleyen yanık türkülerle tutkundur. “Türküler” adıyla beş ayrı şiir yazmasının nedeni budur.

*O kadar çaldı ki yürekten
Türküler aşındırdı kavali.*

deyişi de bundandır. Karacaoğlan’a “bacanak” deyişi de. *Şayet Veysel okusaydı benim gibi hatta benden daha iyi, daha güçlü bir şair olurdu* biçimindeki sözlerinden anlaşılın Külebi, Veysel’in okumuş yazmış, mektep medrese görmüş, büyük kentleri tanımış bir çağdaşı/bir halefidir.

“Masallardan çekerdik dizeleri tülbent gibi” dizesinden de anlaşılacağı gibi, Külebi, folkloridan, halk şiirinden ve kültüründen etkilanmış ve yararlanmıştır. Bu etkilanmeyi şair kendisi şöyle izah eder: “Halk şiirinin kendi özellikleriyle karşın bir yansıması sezilir şiirlerimde”(6).

Mehmet Kaplan da, Külebi’nin “toprağı ve insanı ile kaynaştığı Anadolu halk şairlerine, asla taklit intibai uyandırmaksızın” yaklaştığını belirtir ve der ki: “Onun için, şehre gelmiş, okumuş fakat doğduğu memleketin havasını kaybetmeden yeni ve güzel bir şiire ulaşmış bir şair demek hiç de yanlış olmaz. Şiirlerinin çoğunda Anadolu toprağından gelen bir ses, bir koku, bir renk ve bir ruh vardır”(7).

Gıyasettin Ekici

KADINLARDI

Lacivert saçlarında asma sancılar
Kadınları dudaklarında deniz
Ve en koyu gözlerinize siz
Ardınızda kehribar yabancılar

Kadınları silinmiş yüzlerinden
Tebeşir tozlarıyla yaldızlayan geceyi
Bir panayıra sürülmenin kehanetiydi
İçlerinde bir pınar gibi kaynayan
Yalnızlıkları

Bedenlerinde tenha uçarlıklar
Siyah simsiyah gülücükleri
Ve sedef kakmalı kabzası ihanetin
-Kül

Sadece kül
Ölüstür ateşin-

Bir teke değildir kadın/Yavrusuna
Uzatıp süt veremez memelerini
Kaldırımların ucunu içine alır
Ve sonsuzca yutar mesafeleri
Sinema afişleri panolar ve reklam ışıkları...

Kadınları enginde başıboş sandal
Kadınları elleri birer kedi
-Hırçın ve umarsız-
Solucan dudaklı boyalı kızın
Şizofren iki gözde iniş ve çıkışları

Kadınları yürüten masum topuklarında
Papatya kokuları
Günahkâr adımlarla sekerek geçen
Kaldırımları

Ali Yıldızeli

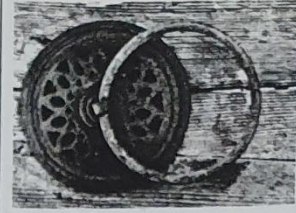
ÂSÜDE

Gün döndü ve uyandı rüzgâr
-dudağı âteşin nefesi mahur-
hummalı güllerin sükûtundan
yasak kuşlar havalanıyor.

Melek yüzlü bakire
kamaşır da tenin şüpheli bir işaretle
bir nar çiçeği oluverirsin
suları savunan bu ikindide.

Sûretin kadim bir vakitte an an
görünüp çekilir aynalardan
ve akşamın ırmaklarında üryan
bakarsın atların son hayaline.

D E R K E N A R

ŞİİRLER / ÇAĞLA

Süleyman Çobanoğlu 1967 doğumlu bir şair. Dergâh okurlarının yakından izlediğini sandığım bu imza, genç ve atak bir şiirle çıkıyor okurun karşısına. Kendi ifadesiyle, "Henüz bir şehzâde iken kellesi uçurulan" hecenin sürdürücüsü...

Çobanoğlu'nun *Şiirler/Çağla* adını verdiği kitabı bir atmosfer bütünlüğü kuran şiirlerden oluşuyor. Aynı şiirin tekrar tekrar yazıldığı duygusunu veren bir bütünlük bu. Kitabı oluşturan tüm parçaların belirlediği bir şiirsel ortalama var. Gergin, hırçın, atak, söze dönüşmeye hazır bir enerjiyi kullanan bu şiir, kimi örneklerinde kendi ortalamasının altına düşüyor. Fakat kitabın bıraktığı izlenim ve şiir tadı, bir genç şair için yapılabilecek değerlendirmelerde nedense sık sık başvurulan "ilk yapıt" hoşgörüsüne gerek duymayacak düzeyde.

Süleyman Çobanoğlu, belirgin bir atılganlıkla kurduğu şiirini, söyleyişinin dinamizmiyle güçlendiriyor. Günümüzde bir hece şairinden beklenmeyecek, adeta hecenin durmuş oturmuş yapısını alt üst eden iç hareketlilik gösteriyor. Temalarının hece şiiri için bildik, tanımlanmış temalar olmadığı çok açık. Bu yönüyle özellikle dikkat çekici. Heceyle zengin şiir yazılabileceğini kanıtlamak ister gibi. Kötü temsilcileriyle itibar kaybeden hece, solğunun tümden tükenmediğini gösteriyor.

Bir hece şairinde günümüz okurunun arayacağı izler doğal olarak hecenin son şiirlerinden biri olan *Necip Fazıl* izleridir. Süleyman Çobanoğlu, Necip Fazıl'ın kodlanmış, şiirsel-likleri tanımlanmış temalarına olduğu kadar, söyleyiş biçiminde de uzak. Belli ki şair, ciddi bir hesaplama olmadan başarıyla çıkmış. Kimi anıştırmalar, yer yer keskinleşen ses düzeni alttan alta bir akrabalığı haber veriyor yalnızca. Süleyman Çobanoğlu hece geleneğine yüzyıllar öncesinin iki şairiyle, ve özellikle de birincisiyle bağlanıyor: Yunus ve Karacaoğlu. Bu bağlanış, özellikle Türkçe söyleyiş biçiminde, dili kullanış tarzında gösteriyor kendini. Temalar tasavvufi yönelimler, mistik açılımlar göstermiyor. Tam tersine maddi dünyayı zorlayış, hayata dayatış, suyun akışını tersine çevirmeye istekli bir tavır sözkonusu. Bütün bunları içine alan bir asabılık, dizesiz bir yaşantı isteği... Hecenin ve sesin sınırlılığı ve dizginlenemezlik birbirini doğuran karşıtlıklar. Kelimeler, dize ve dörtlül yapısı içinde sesi tamamlayan birer dolgu malzemesine dönüşüyor yer yer. Ses bir şiddet unsuru olarak dizenin sınırlılığına, son heceye çarpıyor. Belki de bu yüzden Süleyman Çobanoğlu'nun şiirinden kalan iz, bir imge, bir tema izi değil, bir edanın, bir ses ve söyleyiş darbesinin izi.

Şiirin dize yada imge olarak zihinde yer etmemesi, akılda kalmaması onun hakikiliğine ilişkin bir şüphe uyandırabilir. Bu, Çobanoğlu'nda öze ilişkin bir şüphe olmaktan çok, bir kusur olarak duruyor. Dize yada imge olarak değil de bir küt- le halinde doğan şiir, okuyucuya keskin ve sivri taraflarını gösteriyor. Cevher, bu küllenin içinde.

Dil hakimiyeti, imbikten geçmiş bir söyleyiş, bir temanın çekirdeği etrafında toplanış ve imgenin bütünleştirdiği parçalar, (ki bunlara örnek olarak *Lâmba* şiirini gösterebilirim), birer ustalık örneği... kalıcı tatlara bırakacak güzellikte şiirler. Sert ve delikanlı, kabına sığmaz bir eda taşıyan örneklerde ise kendine yer açmaya çalışan ya da bir varlık alanı arayan "âteşin" duyarlığın tepkimelerini görüyoruz. Büyük abartı, nesnellikten büsbütün irak düşmüş sanatkarı tavn, duygunun şiddetine yenik düşmüş imge, şiiriyeti kaybetmiş duygu... Şiirin benlik ve şahsiyet iddiasına dönüştüğü noktada, hakiki sanatın insanı içten içe felheden lirizminden doğacak tesir heba ediyor. Süleyman Çobanoğlu, heceyi bir yetkinlikle kullandığını, onun tematik kalıplarını kıldığını gösteren bu ilk yapıtında şiir olanla olmayan arasında bir gel git yaşıyor.

Cevdet Karal

Bütün bir insanlık şiiri Edip Cansever şiirine dair deneme

HAKAN ARSLANBENZER

"Ölüyüz, ölümler kendilerini toplar orada
Çağlar ki kalınlaşır, gerilir, eylemler hazırlanır
Düğer kan saatleri, çarşılar kalır"

Hükümün imkânları

Herşeyin hükümsüzlüğüne bir dünyada, şairin hüküm'ü bir kere daha sahneye çıkarması gerekiyor. Bu belâli işi şair üstüne almamalı belki; hüküm'ün ona bir şey danışmadığı apaçık çünkü. İşte şair de bu apaçıklığı gönlüne kıyafet kabul etmediği, hatta açık görünen herşeyi evvel emirde kifayetsiz bulduğu için hüküm'ü ön sıraya geçirecektir. Hüküm çünkü oturulabilir, kaldırılabilir, düzeltilebilir bir ağırlık taşır. Âşikâr, herkeşe malum sayılagelen herşey hüküm'ü incitir, hafifletir. Her hafiflik bir saydamlıktan doğsaydı iyi olurdu. Fakat herkesin sırasız, üslupsuz, çoğulcu imajlar arasında rüzgâr sörfü yaptığı bir etapta şair, ona bir şey danışmayan rüzgârın (varolmaması bize hissettiren hayat algısı) sebebinin tikel bir üslup bulmak için ilk sıraya yerleştirir.

Turgut Uyar'a dair denememde şairin bu imkânı kaçırdığını iddia etmiştim. Edip Cansever'de ise bu imkân hazır. Daha ilk şiirlerinde bile Cansever, apaçıklık ve hüküm arasındaki çalkantıdan bize haber verir. Haber dediğimiz, üç öge üzerinden yükselir: Bir insan, bir nedenle, bir şey yapıyor. Cansever'in insanı da muhakkak bir şey yapan biridir, ama onu niye yaptığına dair doğru dürüst bir ipucu yoktur elimizde. Aslında vardır, ama bu bizi sağlam bir hükme götürmez. Cansever şiirindeki anlatıcı, "adam" ya da "ben" kendisini de diğer insanları da eşyayla aynı derecede algılayan bir şeydir. Sıra bozulmuştur. Bu "şeyleşme"ye kestirmeden "yabancılaşma" demek doğru olmaz elbette, çünkü Cansever'in adamının müthiş bir canı vardır. Ama hep üstünden aşılabilir bir şeydir o, hüküm'ü kalmamıştır. Eşyanın onun emrine verildiğini bilemez ve Edip Cansever'in daha kabarıktır şiirlerinde görüldüğü üzere, eşyanın kardeşliğine sığınacaktır. Oysa şeyler, hükmedilmedikçe hükmederler. Tabiatın insana acıması yoktur. Cansever şiirinde ortada kalmış bir adam vardır bu yüzden. Bu adam köylülüğün tabiliğinden, epiğinden nasiplenmemiştir, herkesin herkeşe karşı savaşında gevşemiştir, şehirlidir. Çok yoğun bir gelenek devralmıştır, yaşama imkânlarıyla doludur çevresi. Ama yaşama bilgisi kıt, ne atalarını tanır, ne de yarınkilere söyleyecek bir çift lafı vardır. Genişletilmiş, doğrulmuş, yavaşlatılmış o tek anın boğucu ikliminde yaşamaktadır. Edip Cansever, rahatlıkla diyebiliriz ki en trajik şairimizdir. Yine de Necip Fazıl'ın "ben" tavrı onda çok cılızdır, ya da hiç yoktur. Çünkü trajedi kişiyi aşmış, bütün bir topluluğu boğmaktadır.

*Bir buluşma yeridir şimdi hüznümüz
Biz o renksiz, o yalnız, o sürgün medüzalar
Aşar söylediklerimizi çeker gideriz
Ülkemiz, toprağımız, herşeyimiz
Kıyısında canların hoşbulanlık rakılar"*

Yukarıdaki alıntı bana Orhan Veli'den Edip Can-

sever'e hayat tabanında, hayata karşı o özel kişi olan şairin kalktığı tavırda bir arpa boyu yol katedildiğini düşündürüyor. Orhan Veli, rakı şişesinde balık olmaya teşneyken Cansever'ler hüznün nağmelerini yurt bellemişler. *Ben Ruhî Bey Nasılım* ve benzeri şiirlerinde şairin sokaktan geçeceği de vardır ama bilhassa şiir macerasında acı ve mânidar bir kapaklanıp kalma olan *Oteller Kenti*'nde görüldüğü gibi, Cansever için hüznün sapağı, uğranılacak bir yer olmaktan ziyade bir ülkedir.

Edip Cansever bir avuç ülkesinden bize kadar ulaşmıştır, diğer cephesiyle. Zira bu cephe, gerek hüküm'ü çağırma gerek dille ilişkilerini doğrudan kurmuş bir tahayyül gibi, insan olan herkesi ilgilendiren merkezle dönüş anlamı taşımaktadır. Bu merkezle, daha doğrusu merkezliklere bakmayan şiirleri hükümsüz sayabiliriz. Edip Cansever bu kolaylığı başta *Ne Gelir Elimizden İnsan Olmaktan Başka* isimli şiiri olmak üzere pek çok şiirinde, sayısız pasajlarında bize sağlamıştır. Sözüne ettiğimiz şiir, Cansever'in kendisini şiir içinde bir biçimleyici ve bir anlatıcı olarak en rahat ve en kesin ifade ettiği yerdir. Çoğunluğu tek satıra sığmayan dörtüzyü aşkın dizeden kurulu bu şiir, Cansever'i tanımak için oldukça geniş, yeterli, yerinde bir imkândır. Basitçe söyleyecek olursak; Cansever yalnızca bu şiiri yazmış olsaydı bile, ardında belli bir birikimden yansıyan önemli bir eser bırakmış olacaktı. Bu şiiri ben hükümsüzlüğün, insanın kendisini zora koşarak, izale edilmesi çabası olarak görüyorum. Fransız ihtilali esnasında bazı aristokratların jakobenlere ve ayaklanmış halka karşı gösterdiğine benzer bir tavra gerek yoktu belki bu şiirde; ama, bir kez tadıldıktan sonra kanıksaması zor şeylerin saklanması, bir şekilde ifadeye koşması, modern şiirin belirleyicilerinden değil midir?

*"Ne çıkar siz bizi anlamasamız da
Evet, siz bizi anlamasamız da ne çıkar
Eh, yani ne çıkar siz bizi anlamasamız da"*

Çok sesli bir tiyatro oyunu halinde yaşanan hayat, bireyi mücadelesiz hale getirmiştir. *"Ne deseydik bilmiyorum, ama var bu kadarlık bir şey insanın sonsuzunda"* diyen Cansever gerçekte her zaman insanı dışı doğru düşünmüş ve belirtmiştir. Onda bir içebakışa rastlanmaz. Bu yüzden görünür dünyadaki döngüsel hareketlilik insan tekinin algı dünyasını da şekillendirmiştir. Artık duygular her şeyin üstüne çıkmaz, önünde gitmez. Alışılmış olmakla başlar her şey. *"Bir oyun başka olamaz oyundan gibi / Bir söz başka olamaz sözden gibi / Bir şey başka olamaz bir şeyden gibi / Tam öyle gibi, varıyor gibi bir mutluluğa / Ne gelir elimizden insan olmaktan başka / Ne gelir elimizden insan olmaktan başka"*. Benliğin genişlemesi dışında bir fazla vermeden de biter. Bunun başlıca görüntüsü ahlâki kaymadır. Yaşamak insana bir sorumluluk yüklemek olmuştur.

*"Örneğin ölürsem şu daralmış yüreği kullanarak
Ölürsem şuracıkta
Bakınca herkes orama burama
Derler mi bir ağızdan: Bu ölen de kim
Hey tanrım! bu ölen de kim, yani kim yaşamış
kendi adına"*

İnsanlık trajedis

Cansever *"Hizmetçi Firdevs ve Cam Bölmeler"* isimli daha sonraki bir şiirinde, sözkonusu trajediyi örneklendirmeye girişmiştir. Fakat şiir ve psikolojik gerçeklik arasında yeterli estetik akış veya bağlantı sağlanamamıştır. Eğer şaire inanca olursak, Firdevs kurtulamıyordu; "kurtulsa da ne çıkar", herkes anlar mı onu, kendisi anlayamaz mı. Büyük topluma ait bir insanın kendisinde bu trajediyi bulduğuna kim inanır? Kafka'nın bir örnek kahramanları gibidir Cansever'in kahramanları da. Kafka zaten kendisini, kendisiyle, kendisi için yazdığını söyleyecektir. Oysa Cansever'e göre şair, başkalarının iç dünyasından imgelemlerle ürün vermemelidir; amacı onları "ışıklatmak"tır. Oysa bu başarılammış olarak durur. Her defasında işiyan, şairin yalnızlığı yazgılı varoluşudur. Cansever'in başvurduğu onca anlatıcılık, o uzun şiirler şairin dışlaşmasına yetmemiştir. Bunun en açık sebebi, şairin kahramanlarına kendi zihnî imkânları dışında bir dil, bir konuşma ifade ederek onların genel ve özel hayat algılarını çarpıtmış olmasıdır. Şairane bir duruşla söze giren bu kahramanlar, o kadar malumata rağmen, hep aynı kinik sıkıntıyı yansıtır ifadelerinde. Tek tek hepsi başkalarından, herkesten gam yemiştir. Pekî bu "hep aynılık" sözkonusu şiirlerin estetiğini, dirimini bozuyor mu? Elbette hayır. Zira Cansever şiirinde, şaka ya da gerçek neyse nedir ama, mesele hep başkadır. *Çağrılmayan Yakup* kitabının sonunda *Dökümcü Niko* şu dizelele bunu anlamamızı kolaylaştırıyor:

*"Tane tane yenilgiler bırakarak arkamda
Birinde bir Eyüplük olan, birinde bir Salihlik
bulunan
Firdevsler birakıyorum
Ve olması gereken bir şey oluyorum bu yüzden
Direnen, başeğen, tekrar direnen
Biz, yani dökümcü Niko"*

Cumhuriyetin Conscience'i

Edip Cansever son Cumhuriyet şairidir. Ne *Turgut Uyar* gibi geleneğe, toplumsallığa gözetmiştir, bel bağlamıştır; ne de *Cemal Süreya* gibi eros kökenli bir heyecanı uygarlık ölçeğinde hissetmeye, göstermeye çalışmıştır. O, otellerin, alkolün, oyun kâğıtlarının, salon meclislerinin, yalnızlık odalarının, modern şehirden insanın yaşama gerçeklerinin şairidir.

DERGÂH

ISSN 1300 - 5375

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Octavio Paz

GÜNÜMÜZDE EDEBİYAT VE YAYINCILIK ÜZERİNE BİR KONUŞMA

Şiir üzerine düşünmeye gayret eden herkes Octavio Paz'ın Türkçe'ye çevrilmiş eserlerinden birine eninde sonunda rastlayacaktır: Yay ve Lir, Çamurdan Doğanlar ve Öteki Ses. Engin şiir kültürüyle, okuyucuya karşı takındığı sevecen tavırla, yumuşaklığı ve sadeliğiyle yabancılarımız değil Octavio Paz. "Değildi" demek zorundayız ama artık, çünkü şair geçen sene yakalandığı kansere yenik düşerek Nisan ayında öldü. Buraya aldığımız metin, şairin son konuşmalarından birine aittir. Yazıyı Paris'te İngilizce çıkan Frank dergisinden çevirdik. Umuyoruz ki Paz'ın şiir üzerine yazdığı diğer metinler ve kitaplar da dilimize kazandırılacaktır. Paz, XX. yüzyıl şiir düşüncesinin "cümle kapısı"dır ve öyle de kalacaktır.

Bir toplumun sağlığı edebiyatına bakılarak anlaşılabilir. Eğer, mesela iki dünya savaşı arasında Avrupa'nın ahlaki ve manevi durumunu öğrenmek istiyorsak, tarihçilere ya da sosyologlara gitmeye gerek yok. Yalnızca T. S. Eliot'ın şiirleriyle Thomas Mann'ın romanlarını okuyun yeter. Benim bu konudaki görüşüm -neredeyse söylemeyi unutuyordum- Meksikalı bir yazarın görüşüdür. Yani III. Dünya dedikleri ülkelerden birinden bir insanın görüşü. Şimdi iki şeyi söylemek için biraz durmam lazım. İlki, "III. Dünya" kesin olmayan ve içi boş bir terimdir. Kesin sosyolojik veya tarihsel bir anlamı yoktur. Politikacılarla medyanın bir fantazisinden ibarettir. III. Dünya içinde pek çok dünyalar vardır. Bu da aralarında çok az ortak yan bulunan, birbirlerinden çok farklı kültürlerle sahip toplumların heterojen bir karışımıdır. İkinci-si, Meksika ya da başka bir ülkeden bir yazarın bakış açısı yalnızca bireysel ve kendine özgü olabilir. Bir yazar başkaları adına konuşamaz ve konuşmamalıdır. Bir yazar özel bir farkında oluş, tek başına bir sestir. Elbette "bir yazar milliyetsiz biridir" ya da "ne toprağa ne halka bağlıdır" demek istemiyorum. Her erkek ve her kadın bir geleniğin ve bir dilin çocuğu, tarihin bir ürünüdür. Yine de bazı durumlarda bir halkın dilinin bir şairin ağzından konuştuğu doğrudur. Bunlar her yüzyılda bir ya da birkaç kere gerçekleşen istisnai anlardan ibarettir. Bir yazar bir sınıfın, bir ülkenin ya da bir kilisenin temsilcisi, delegesi veya sözcüsü değildir. Edebiyat temsil etmez, ortaya koyar! Vazifesi dünyayı yoğun ve çatışmalı değişkeleriyle ortaya koymaktır, baştan sona ortaya koymak değil, ki bu imkansız bir iştir, ama gerçeğin şu ya da bu yanını ortaya koyabilir. Ortaya koyma şekilleri farklıdır. Gerçeklerin keşfi ya da icadındır bunlar. Hiciv ya da yeniden biçimlendirir.

Günümüz edebiyatının hastalığı herkesin bildiği bir sırdır. Her yerde pek çok ağızdan işittiğimiz bir sırdır bu. Hastalık diyorum, düşüş (decadence) demiyorum, çünkü bu zaafiyetin geçici olduğuna inanıyorum. Bunun sebeplerini tespit etmek zordur, ama yüzyılın sonunda medeniyetimizi felç eden sebepler bence bunlarla aynı. Tarihsel bir durgunluk yaşıyoruz. Şimdi hastalığımızın bazı belirtilerini kısaca söz konusu edeceğim.

Her gün can sıkıcı bir konu hakkında haberler ve makaleler okuyoruz. Eğitim yaygınlaştıkça ve okuma-yazma oranı yükseldikçe, kitlelerin okumaya olan ilgisi düşüyor. Bu ilgisizlik bir çeşit

(Devamı 19. sayfada)

BU SAYI

Ömür dediğimiz şey göz açıp-kapanıncaya kadar tükeniyor. Bildik bir mesele, lakin on saniye sonra unutuluyor.

Dünya hayatının fani ve insanoğlunun hep bir aldanişta takılıp kaldığı bu olsa gerek.

Daha dün (1990) Ezel Erverdi ve İsmail Kara ile beraber Sultanahmet'deki Derviş Çay Bahçesi'nde oturup Dergâh'ın çıkışını kararlaştırmıştık.

Hatta bahçenin adı ile derginin adı arasındaki rabıtaya kim işaret etti ise, gülüşmüştük.

İşte 100. sayı.

Aslında bu derginin yüzüncü sayısını ile yüz birinci sayısını arasında bir fark yok.

Sadece sayfa sayısını artırdık.

Artırdık ve geçen zaman içinde bu yayıma omuz verenlerden bir kısmını biraraya topladık.

Bir nevi hatıra fotoğrafı çektiğimiz olduk.

Gün geçer, yarın bu fotoğraf da sarı-solgun bir iz olarak belleklerde kalır. Gökubbenin altından geçip giderken bıraktığımız bir iz.

Yüz sayıdır süren bu macerada dergiye katkıda bulunan şair ve yazarlara, abone ve okurlara hep müteşekkirdik.

Bu defa başta sahibi Ezel Erverdi olmak üzere, dizgici Hasan Karagöz'e, teknik ekipteki

Hakkı Yanık ve İlker Jandar'a, uzun yıllar

dergiyi basan Mehmet Atabey ve

Hasan Tarlasız ustalara, muhasebeci İnci Yolaç

ve Nursen Batan'a, dergimizi yağmur-çamur

demededen dağıtan Atilla Gökdağ'a teşekkür ediyoruz.

Yeniden ve daha güzel sayılarda buluşmak umudu ile...

100

Dergâh'ın 100 sayı süren macerası (devamı var)...

Mustafa Kutlu ile İsmail Kara'nın sohbeti orta sayfada

DERGÂH

EDEBİYAT SANAT KÜLTÜR DERGİSİ

Nasyonal sosyalizm

MEHMET GENÇ

Dünyamızın çok büyük bir bölümünü altı yıl kan ve ateş içinde tutan İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesinden bu yana yirmi bir yıl geçti. Olay o kadar büyük, o kadar ıstıraplı ve sarsıcı olmuş, dünyamızın en ücra köşesine kadar, savaşa katılsın veya katılmasın, herkesi öylesine etkilemiştir ki hâlâ bu savaşa "iyi" veya "kötü", "haklı" veya "haksız", "insani" veya "gayri insani" gibi hissi ikilemelerin ötesinde, objektif bir gözle bakabilecek sükûneti bulabilmiş değiliz. Objektif bir bakış ve yoruma erişinceye kadar yaptığımız ve yapacağımız ise tarihte eşi görülmemiş bu cehennemî boğuşmanın karmaşık manzaralarını tek tek ayıklayıp tahlil ettikten sonra yeniden terkib ederek zihnen anlaşılabilir bir bütün hâlinde tarihin akışı içindeki yerine koymak yerine, yeneni övmek ve yenileni suçlamaktan ya da tersini düşünmekten ileriye geçemeyiz. Bu objektiviteye erişmeninse, savaşın bizi hâlâ "taraf" olarak tutan sonuçların ve kaynağındaki çatışmaların ortadan kalkması ile mümkün olacağına şüphe yoktur. Oysa savaş, bu anlamda, bitmemiştir. Savaş yalnız bu anlamda değil, kendi hukukî anlamı ile de bitmemiştir. Sulh antlaşması imzalanmamıştır. Yenilenin topyekûn imhası, kayıtsız şartsız teslimi ile biten bir savaşta sulha erişilememesi insan aklına bir meydan okumadır ve sadece bir belittir. Altındaki mâna, yenilenin yenme iradesinden başka, fazla bir ortak yanlara sahip olmadıkları gerçeğidir. Bu kadar zıt kuvvetleri bir araya getiren savaşı anlamak kolay değildir. Bu zıt kuvvetlerin yakın kökü, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte kapitalizmin kaçınılmaz bir şekilde çökmenin eşiğine gelmesi ve ona kesin darbeyi indirmek üzere, gayrimeşru olduğu şüpheli çocuğu Marksizm'in uygulama alanına çıkarak kendini belirtmesi olmuştur. Yüzyılımızın bugüne kadarki bölümünü kaplayan bu iki eğilim, iki savaş arası dönemde ortaya çıkan bir çeşit "uzlaştırma" denemelerini, "Faşizm" ve "Nazizm" adı altında aynileştirerek boğmakta birleşmişlerdir. Aslında bu denemeler "uzlaştırma"yı her iki eğilimi de yok etmek anlamında almışlar veya eninde sonunda almaya mecbur olmuşlardır. Bu yok etmeyi kendi ülkelerinde başardıktan sonra, iş dışarıyı düzeltme ve "Yeni Nizam"a sokma devresine girince de savaş başlamıştır. Ve bildiğimiz veya bir türlü anlayamadığımız, kavrayamadığımız bir şekilde bitirilmiş. Ama savaşın üstünde yükseldiği çatışma bitmemiştir. Kapitalizmin buhranı, bütün intibak çabalarına rağmen dünyamızın küçük bir bölümü dışında gereği gibi çözülüyor. Sosyalizmin meydan okuması da olanca hızı ile devam ediyor. Çatışma Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki kadar –veya gibi– keskin hatlarıyla ortada görünmüyorsa da henüz taze ve diridir.

Devamı 24. sayfada...

BU SAYI

Bu sayımızın kapağında geçtiğimiz yıl Mart ayında kaybettiğimiz tarihçi **Mehmet Genç**'e ait üst düzey bir metin yer alıyor. Metin, hoca tarafından ölümünden sonra yayımlanması şartıyla İhsan Ayal'a teslim edildi. Ayal'ın kısa taktim yazısıyla birlikte hocanın vasiyetini yerine getiriyoruz.

Ayhan Bıçak hocası **Teoman Durul** hakkında özlu bir değerlendirmeye kaleme aldı.

Şubat sayımızda **Yahya Kemal**'le ilgili iki önemli metne yer verdik: **Tahsin Yıdırım**, Yahya Kemal'in hastanedeki son günlerine tanıklık eden doktor **Vart Şigaher** ile konuştu. **Sair Alper Çeker** de orijinal vesikası kendisinde bulunan bir Yahya Kemal şiirini ilk kez dergimiz aracılığıyla edebi kamuya duyuruyor.

Tamamı son beş yılda Dergâh fîdanlığında yetiştiren şairler bu sayımızda bir araya geldi. Her birini kapaktan yayımlayabileceğimiz bu şiirler, dergimizin son dönem Türk Şiiri'ne getirdiği çığırın ve canlılığın birer örneği. İşte isimlerini zaman içinde daha sık duyacağınız şairlerimiz: **Mert Mevlüt Gökçe**, **Ayşe Nur Biçer**, **Aleyne Taran**, **Zümrüt Karabudak**, **Eda Fırat**, **Hasene Gün**, **Sümeyye Özdemir**, **Zekiye Demir**, **Emirhan Eder**, **Bayram Tayyip Yalçın**, **M. Tuğrul Colak**, **Neslihan Magunacı**, **Gökçe Özel**, **Mehmet Akif Öztürk**, **Hasan Enes Gündüz** ve **Dilara Akyazı**.

Mustafa Başpunar ve **Erhan Genç** 'derkenar' sütunlarında yazdı. **Dilara Ayşe Akdeniz**, **Yunus Meşe**, **Münire Eslem Bozkurt**, **Fatma İçyer** ve **Yavuz Ahmet** bu sayımızın hikâyecileri.

Mustafa Atikbeş bir denemeye saygılarımızca renk kattı. **Beyza Şen**, **Esra Pound**'ün ölümü üzerine kaleme almış bir metni çevirdi.

Bu sayımızın 'Orta Sayfa' söyleşi konukları **Yuzo Nagata** ve **Hikari Egawa**. **Mert Mevlüt Gökçe** iki Japon Türkologla hem Dergâh Yayınları'ndan çıkardıkları 'Bir Kentin Toplumsal Tarihi Açısından Osmanlı'nın Son Döneminde İstanbul'da Tiyatro ve Çevresi' kitabını konuştu hem de kitap hakkında bir yazı kaleme aldı. **İnci Enginün**, **Selim Nüzhet**'in 'Meçhul Kuvvetlere Kurban' kitabını tanıtip değerlendirdi.

Ali Celep, **Sezai Karakoç**'un 'Şehzade Başında Gün Doğmadan' şiirini tahlil etti.

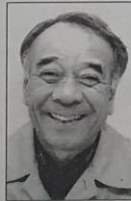
İlk kitap söyleşimizi **Merve Can** ile yaptık. **Ayşe Nur Biçer** hazırladı.

İsmail Kara, 'günlükler'inden **Semavi Eyice** hocaya dair notları paylaştı.

Makbule Nur Ayan, **Rıza Tevfik**'in **Prof. Strauss**'a gönderdiği mektubu tercüme etti. **Abdullah Uçman**'ın taktimiyse yayımlıyoruz. Arka kapağımızda **Mustafa Kutlu**'ya ait bir deneme yer alıyor: 'Bir tahia kaşık hikâyesi'.

Son haberimiz maalesef üzücü. Bütün dünyada gözlemlenen kağıt tedarikinde yaşanan zorluklar ve içinde bulunduğumuz şartlar dolayısıyla **Dergâh Dergisi**'nin yayınına ara veriyoruz. Gelecekte buluşmak ümidiyle.

384

Meddah, Karagöz ve İbîş'teki söz sanatları
Japonların geleneksel 'konuşma' tarzına benziyor

Yuzo Nagata ve Hikari Egawa
ile yapılan konuşma orta sayfada